

Vatra veche 4 Vatra veche

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul XI, nr. 4 (124) aprilie 2019 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

Mihai Camara, *În fața valului*

Vatra veche dialog cu Daniel Corbu

SUMAR

Vatra veche dialog cu Daniel Corbu, de Carmen Doreal/3
Într-o Europă bătrână și tristă, poem de Daniel Corbu/5
Asterisc. Team de cuvinte, de Gheorghe Moldoveanu/6
Cântec cu soldați, poem de George Filip/8
Remember - 30. N. Steinhart, de Veronica Pavel Lerner/9
(Re)construcția mitului jurnalului intim (Eugen Simion), de Florian Copcea/10
Să ne (re)amintim de A.E.Baconsky, de Dumitru Hurubă/12
Correspondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/13
Mihai Diaconescu, tendința actuală..., de R. Subțirelu/15
Catedra. Mimesis și catharsis, de Luminița Dima/17
Universul lui Bergson, de Al. Florin Țene/25
Cartea inimii. Decupaje subiective din inima lirismului, de Lörinczi Francisc-Mihai/19
Anca Sirghie, dialog despre Radu Stanca, la Sibiu, de Mihai Posada/21
O inteligență fascinantă (Istrate Micescu), de Dorin Nădrău/23
Ochean întors. Stafia social-democrației..., de Silvia Urdea/25
Vitrina. Gheorghe Jurcă, de Monica Grosu/29
Cronica literară. Între tema iubirii... (Evelyn Maria Croitoru), de Aureliu Goci/30
Metafizica umbrei și tăcerii (Nicolae Tăicuțu), de Ion Fercu/31
Lansare de promisiuni (Elsa Dorval Tohan), de Mihaela Malea Stroe/32
Poezia tristeții (Nicolae Nistor), de Daniel Marian/33
Fluturi de trup (Nicolae Vălăreanu Sârbu), de Mioara Bahna/34
O carte și o viață pentru onoare (Aurel State), de Geo Constantinescu/35
Emoție și delectare (Ion C. Ștefan), de Nicolae Rotaru/37
Noaptea caruselul nu funcționează (Silvia Bitere), de Adrian Lesenciuc/38
Poezia care ne mântuie (Aurora Ștef), de Cristian Sandache/39
Poezia între alb și negru (Piroska Szekely), de Nicolae Băciut/39
Artizanul paradoxurilor (Nicoleta Crăete), de Daniel Marian/40
Destin deturmat (A.I. Brumar), de Virgil Borcan/40
Viața culturală după Răzvan Duncan, de Nicolae Băciut/41
Ispita dramaturgiei (Adrian Botez), de Ionel Necula/42
Recurențele memoriei (Ion Diaconescu), de Iulian Chivu/43
Un cronicar pe acoperișul zilei (Lörinczi Francisc-Mihai), de Constantin Stancu/44
Doar din pământul patriei (Horia Bădescu), de Răzvan Duncan/45
Poeme de Traian Vasilcău/48
Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/49
Cuvântul, lian al reîntregirii, de Radu Șerban/50
Mihai Eminescu și Basarabia, de Gicu Manole/51
România – un Centenar cât două milenii, de Milena Munteanu/51
Cazul Vasile Mangra, de Ionuț Țene/52
Asterisc. Către apusul vieții (părbegiei) pământești, de Valeriu Tănăsă/54
Vasile Netea -30, de Florin Bengean/55
Convorbiri duhovnicești cu Î.P. S. Ioan, de Luminița Cornea/56
Amvon. Nicidecum n-am să te las, de Gheorghe Nicolae Șincan/58
Poeme de Carolina Baldea/58
Ciclul anotimpurilor, de Roxana Man/59
Poeme de Geo Galetaru/61
Puncte de vedere. Ancorarea în real, de Maria Cecilia Nicu/62
Poeme de Piroska Szekely/62
Despre francmasonerie, de Eugen Mera/63
Poeme de Cornel C. Costea/64
Starea prozei. Sufletul nostru are, și el, un trup, de Nicolae Suciu/65
Poeme de Mihaela Oancea/67
Poeme de Iuliu Ionaș/67
Mapamond. Japonia, note de călătorie, de Mihai Posada/68
Ochean întors (Ampretele pelerinului), de Nicolae Bucur/69
Poeme de Dumitru Tălvescu/72
Poeme de Dumitru Băluță/73
Festivalul de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”/74
Argumente pentru pace, de Corina Simeanu/75
Starea prozei. Ț, de Gheorghe Răducan/76
Profiș. Lucian Ștefan, de Gabriella Costescu/77
Poeme de Alexandru Cazacu/78
Vatra veche dialog cu Paul Chiribuță, de Tamara Constantinescu/79
Teatru. Streptase la Bazin, de Cristian Stamatoiu/80
Literatură și film. Favorita, de Alexandru Jurcan/80
Șevalet. Dobre Vladimir, Itinerarii, de Nicolae Băciut/81
Artă fotografică. Nevoia de adevăr, de Nicolae Bucur/81
Festivalul „Umor fără frontiere...”, de Ioan Mugurel Sasu/82
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/83
De la un clasic citire. Gheorghe Penciu/83
Epigrame, de Nicolae Matcaș/84
Curier/85

Mihai Camara, Fluture

Mihai Camara, Cuibul bestiei

Mihai Camara, Colaj în relief

Mihai Camara, expoziție

Număr ilustrat cu lucrări de Mihai Camara

Vatra veche dialog

Daniel Corbu

„JANUVIA, CU TOATĂ ÎNCĂRCĂTURA DE SENSURI, ESTE PERLA CĂZUTĂ DINTR-O LUME IDEALĂ”

- Domnule Daniel Corbu, vă mulțumesc din suflet pentru că mi-ați trimis spre citire, ultima dumneavoastră apariție editorială, mă refer la romanul „Januvia”, apărut anul trecut la Iași, Editura Princeps Multimedia. În urma lecturii, vă rog să-mi acceptați câteva întrebări, un dialog. Mai credeți în dialogurile culturale sincere?

- Mi se-ntâmplă să cred în dialog, dar în dialogul în sens platonician, care e o împărtășire a logosului, dar și confruntare și regăsire de sine și terapeutică. Cum bine știm, la Socrate rostirea avea, fără doar și poate, un rol terapeutic, pentru că dezvăluia treaptă cu treaptă ceea ce există în adâncul nostru. Numi mai amintesc acum cine spunea că maieutica socra-tică era un exercițiu de arheologie spirituală, comparabil, în timpurile moderne și postmoderne, cu tenta-tivele cathartice, mult mai confuze, ale psihanalizei. Ceva îmi spune că lui Socrate scrisul i se părea un blocaj, o ineficiență.

- Credeți că un Socrate ar mai fi astăzi cu puțință?

- Nu, nu mai e cu puțință acel Socrate clasic și fascinant. Istoria se repetă dar nu în toate detaliile. Un om asaltat zilnic de cotidian (de ziare, de televiziuni ticsite cu banalități dăunătoare spiritului, de mijloacele existenței), nu mai peripatetizează socratian în căutarea adevărului. De altfel, într-o lume adânc pozitivistă, sălbatic pragmatică, tot mai puțini sunt interesați de adevărul ființei.

- Nu vi se pare că, în perioada acestui neclar prezent, este o problemă la nivelul „ascultării”? Că, de multe ori, la capătul celălalt al verbului nu se mai află nimeni?

- Nu o simplă, o cumplită problemă! Am credința că romanul reprezentativ pentru secolul douăzeci, nu de mult încheiat, este *L'Etranger*, scris de Albert Camus pe la 1942. Iar problema acestei lumi, numită tot mai mult postmodernă (supranumită – sfântă ironie – și a comunicării totale!) e străinul și înstrăinarea. Întorcându-ne la magneticul personaj Socrate, dacă ar trăi astăzi și ar vrea să-și exercite peripatetismul și maieutica prin Grădina Copou, Grădina Icoanei sau prin Jardin de Tuileries, n-ar mai găsi atât de ușor un Gorgias, un Fedon, un Menon, un Polos, un Fedru, un Alcibiade sau un Kallikles cu care să dialogheze despre soarta sufletelor, despre Eros sau despre doctrina metempsihozei. Rolul esențial îl are partenerul de dialog. Într-un timp în care dialogul e tot mai viciat de convenții, de orgolii, de superficialitate, de un egoism prost educat, un Socrate postmodern dar cu aceeași încredere în om, în adevăr și în dialogul ideal, provocator de cunoaștere și chiar de katharsis, ei bine, acest Socrate ar cam vorbi singur, ca personajele din poemele lui Bacovia. Acum, cu multă bucurie, un dialog Iași – Montreal cu Dumneavoastră, remarcabil poet și artist plastic.

- Ne îndreptăm gândul spre JANUVIA – Romanul ascezei. Se pare că personajul principal al cărții, pictorul Eduard Bazon se autoexilează pe insula singurătății, pentru a găsi răspunsuri la întrebări ce ne frământă pe mulți dintre noi: Care este scopul vieții? Ce face viața să merite să fie trăită, chiar dacă există suferință, decădere și moarte?

În cazul dumneavoastră, poezia i-a dat un sens adânc, pasional, frumos și bine conturat vieții, sunteți unul din cei mai proeminenți și adorați poeți actuali ai României. Vă mărturisesc că ador poezia dumneavoastră, sunteți unul dintre poeții mei preferați! Cum ați decis să treceți la roman, în ce condiții s-a născut „Januvia”? Ce anume în această arenă a vieții, a declanșat apariția acestei cărți, cu un titlu atât de incitant?

- Mulțumesc pentru aprecieri! Și cum spune bunul Eminescu, dacă n-ar

fi sincere, „m-ar măhni peste măsură”. Trebuie să vă spun de la început că mă consider un poet de blestem. Unul dintre puținii care mai cred azi în inspirație și care cred că a scrie fără inspirație e o lipsă de bun simț. Dar uneori ești obligat, pentru a spune mai mult, să te abați de la structura și ceremonialul poemului. Așa s-a întâmplat cu vreo trei cărți de proză scurtă, așa cu *Januvia - Romanul ascezei*. Mă întrebați ce a declanșat scrierea acestei cărți despre Singurătate, Dragoste și, pînă la urmă, Asceză. JANUVIA (numele cu explozie fonică al unei plante, devenit la mine numele unei insule pustii din Pacific) a fost pretextul ideal de a vorbi despre condiția umană, despre omul contextelor de azi. Acum, că romanul a atras destul de mulți cititori (importante și traducerile în franceză și engleză) și critici literari, dați-mi voie să rup din textul unui comentator această afirmație: „*Januvia*, cu toată încărcătura de sensuri, este perla căzută dintr-o lume ideală”.

- Octavian Paler vorbea despre cărți care „se scriu în singurătate, însă împotriva ei”, tot el mai spunea că „*Frumosul este singurul atribut potrivit lumii, tot atât de nemărginit ca și ea*”. Citind cartea dv., admirabile prieten Daniel Corbu, am constatat că sunteți un inventator imagistic și stilistic nelimitat, dar și un erudit incontestabil! Se vorbește în *Januvia* despre „un dialog cu Umberto Eco despre decăderea picturii, despre Maestrul și Margareta de Bulgakov, Roza lui Paracelsus și Cartea de nisip de Borges, Don Quijote al lui Cervantes. De acest ceva-alteceva te miri tu însuși și te bucuri că totul a trecut prin tine. Inspirația, ce fenomen acaparator! Ca o fecundare.”

- Mă bucur că ați adus în dialogul nostru pe Octavian Paler. Cel care, ca și Emil Cioran, împrumutat de noi culturii franceze, a scris importante cărți despre abisul ființial și singurătate. Pentru Octavian Paler, în anii 80 – 90 eram prietenul tânăr, îi plăcea faptul că aveam în scris un ton asemănător. Păstrez de la Domnia Sa peste treizeci de scrisori. Eu am locuit în perioada 1980 – 1990 într-un tîrg de provincie de douăzeci de mii de locuitori, la Târgu Neamț, locul nașterii mele, iar scrisorile erau mâini întinse spre prieteni. Dar nu numai: erau și proprii clarificări estetice, →

CARMEN DOREAL

deschideri și închideri de conturi culturale cu mine și cu lumea. Deh, cum se spune: corespondență și corespondențe! În izolarea aceea de la Târgu Neamț, în întunecatul deceniu nouă al secolului trecut, o scrisoare primită de la Constantin Noica, Octavian Paler sau de la Gheorghe Grigurcu era o minune. Era o infuzie de energii noi. Îmi amintesc emoția pe care am trăit-o într-o după-amiază de octombrie a anului 1984, când am primit o scrisoare de la poetul grec Odysseas Elytis, singurul laureat Nobel cu care-am corespondat, de altfel. Să mai adaug ceva: o scrisoare conține doza ei de sinceritate (de aceea și scrisorile mele le-au părut periculoase comuniștilor securiști deschizători de scrisori!), dar mai ales sunt o sărbătoare a sufletului, poartă un stil și o artă personală. Nu întâmplător au apărut atâtea romane epistolare. Să ne-amintim că seria lor o deschidea Montesquieu prin 1721 cu *Les lettres persanes*, urmat rapid de Rousseau și Laclos, acesta din urmă cu celebra carte *Les liaisons dangereuses*.

Dar să nu transformăm dialogul nostru într-un confesional! Retourmons à *Januvia*! Îmi aminteam de inspirație ca de un fenomen acaparator. Aș spune chiar miraculos. Inspirația vine și pleacă, după o de neînțeles cotropire. A o opri, imposibil. E ca și cum ai încerca să îi cu tot dinadinsul mireasma florii în pumn. N-ai simțit de multe ori că poemul vi s-a dictat, că n-ai fost decât atelajul scribnic? Așa consider *Januvia*, scrisă aproape în întregime în casa copilăriei de pe malul Ozanei, în umbra Cetății Neamțului, o lucrare de proză (structură specifică) de inspirație poetică. Și, deși s-a vrut inițial o replică a secolului XXI la Robinson Crusoe, a ieșit cu totul altceva prin schimbarea eșafodajului ideatic.

- Când vreți, dețineți cheia ironiei fine, secundate de un patetism programat, vă controlați stările emoționale, nu lăsați să se vadă zbuciumul interior. De exemplu: „Nu mai țin minte care poet spunea că totul începe cu sine și sfârșește cu sine fără să-l vestească vreo aură.”

- Mai întâi, despre patetism. Dumneavoastră îl numiți „programat”, eu însă i-aș spune „temperat” sau „bine temperat”. Poți fi patetic în viață, dar scrisul patetic

nu are viață lungă. Balzac era un patetic în social, dar câtă clasică rigoare în tot ce a scris! În general ceea ce scrii vine dintr-o intimitate violată, o devoalare a eului profund, dar ceea ce așterni pe hârtie devine intimitate publică. Sigur că ne controlăm stările, că respectăm acel echilibru clasic și rămânem în afara exhibiționismului vulgar. Pe deasupra, ceea ce expui, mai ales când vine din marea cultură, nu trebuie spus cu ostentație ci în trecere, firesc, printr-o tușare. În exemplul pe care-l dați, eu știam că Nichita Stănescu a spus asta, personajul nu-și mai amintea.

- Care a fost intenția dumneavoastră alegând pictorul de succes, Eduard Bazon, ca personaj principal, cum și-a afirmat prezența pe acea insulă, aproape pustie, poetul Daniel Corbu?

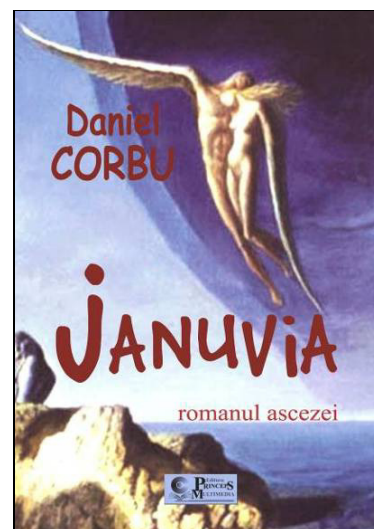
- Un pictor, artist autentic, școlit, cultivat, cu oarecare infuzie de celebritate am gândit că ar fi cel mai potrivit. Cât și în ce fel s-a confundat personajul cu autorul, vor socoti comentatorii. Oricum, datorită lui Eduard Bazon insula (pe care-o va locui șapte ani, până la unirea cu balsamul cosmic) va deveni înțesată cu simboluri.

- Aveți un mod al zicerii, cu un mare nod în gât, dar lacrimile nu vi se citesc pe față, deși insinuează nesfârșita durere și deznădejde provocată de dragostea pierdută a personajului ce vă reprezintă în această lume fantastică creată în paginile incitante ale *Januviei*. Retică rafinată a repetării temelor și motivelor, a simbolurilor, muzicalitatea exterioară și interioară, conturează un univers simbolist, liric, cu motive și sentimente de neuitat. Știți să pregătiți suspansul perfect!

- Dacă o spune un cititor atât de acribios ca dumneavoastră, Doamnă Carmen Doreal, remarcabil artist al literelor și culorii, nu pot decât să fiu de acord. Iar dacă ați amintit de Rose Marie, trebuie să spun că am încercat realizarea unei prezențe doar prin liniile și tușele memoriei. Cât am realizat...

- În Infernul lui Dante, șarpele este împlinitor al justiției divine, iar în *Januvia* asta pare să facă și Parsifal.

- Mi se pare că-mi sugerați să mărturisesc lucruri pe care ar trebui să le las doar lectorului. În sfârșit, voi spune: după ce-am ales locul acțiunii

(*Januvia*, mica insulă pustie din Pacific) n-am început scrisul până când n-am rezolvat trei probleme esențiale: problema apei, problema curentului electric (întru realizarea unei ștachete de normală civilizație – niciodată nu mi-au plăcut călugării nespălați care practică asceza!), precum și a unui simbol pregnant. Acest simbol este dragonul Parsifal. Numai astfel, personajul a pornit la construcția unui mic pavilion în partea de nord – vest a insulei, numai astfel a putut să înceapă totul.

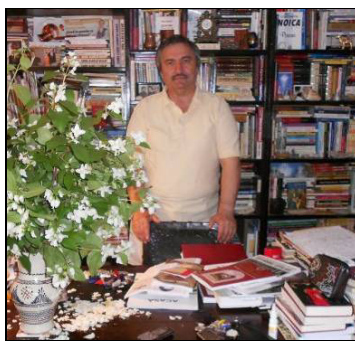
- Că răul poate fi învins, dar nu distrus în totalitate, este un adevăr greu de digerat pentru mulți dintre noi și un avertisment, în același timp, destinat să ne mențină într-o stare constantă de alertă. Ce anume v-a determinat să alegeți acest deznodământ? Care sunt principiile dumneavoastră de viață la care nu ați vrea să renunțați!

- Pornind de la deznodământul cărții (transa cataleptică a personajului, levitațiile și, până la urmă, pulverizarea în kosmosul divin, moartea fără rest) nu pot fi definite principiile autorului. Sunt autori foarte blânzi care construiesc personaje dure, criminali, violatori. Deh, *Januvia* e până la urmă, o carte prin care plutește foarte des metafizicul!

- *Januvia* incită, captivează cu povestea ei, știe să folosească la extrem spațiul relativ scurt, oscilând între pasiune, natură și intelect, în această evadare imaginară. Astfel descoperim la ce adâncimi se poate ajunge, la ce relaționări cu ungherele mentalului, emoționalului, →

ÎNTR-O EUROPĂ BĂTRINĂ ȘI TRISTĂ

Prin urmare
știam că nu sunt decât o mică
înflorire a
Nimicului o efemeră protuberanță
a golului
un fel de zi mai lungă decât veacul
dintr-un eon agitat ca o încălecare
de timp.
M-am născut tîrziu într-o Europă
bătrînă și tristă
fardată ca o actriță la ultimul ei bal.
M-am născut tîrziu
hărăzit a citi cuvînt cu cuvînt cartea
întîmplărilor
în aerul sacerdotal al dimineților
mele.
Era tîrziu.
Cu o piatră ca privirea tăioasă a
morții
Cain îl omorîse deja pe Abel
Corabia lui Noe își aflase sfîrșitul
pe muntele Ararat
cu mare zgomot Sodoma și Gomora
se prăbușiră
și implozia florii păcatelor încă mai
persista

pe coridoarele lumii.
Iisus scrisese pe nisip misteriosul
nedescifratul cuvînt
și-l împărțise în patru zări prin cele
o mie de vînturi.
Don Quijote învinsese morile de vînt
ale Europei
iar Hamlet își dădea obștescul sfîrșit
anunțînd doritorii de breaking news
că mereu e ceva putred în
Danemarca.
Imnele vedice – dulci jelanii ale
ființei încurajatoare
de iluzii – erau cărate cu rikșa
la curțile traducătorilor din München

și Manchester.
Cu o fără de armă biruință
Beethoven scrisese Simfonia a noua
– Oda Bucuriei.
În sfîrșit, Robinson Crusoe părăsise
sălbatica insulă
grecii probau oboseala zeilor
Raskolnikov abia-și ascunsese
toporul pătat de
sîngele crimei
undevea în Kilimanjaro
pușca lui Hemingwai își cheltuise
ultimul glonț
iar după un veac de singurătate
prietenui Marquez își rostea
declarația de adio.
M-am născut într-o Europă bătrînă și
tristă.

Era tîrziu.
În zadar căutam să dau zadarului un
sens.
Visele îmi erau un Eden împodobit
cu mirare.
În fiecare zi încrustam ceva pe
dantela unei furtuni

DANIEL CORBU

*culturalului și viețuirii socio-morale,
influențează creația dumneavoastră!*

– Mă bucur că introspecția, războiul cu limitele, coborările în sine ale lui Eduard Bazon impresionează. Cititorul va observa că în procesul detoxifierii și a redevinerii așchie de dumnezeire printr-o asceză anume, ce imensă piedică este Memoria.

- *Mi-aș dori, nespun, să îmi dezvăluieți un capitol viu, nemodificat, din viață, ce a amprentat decizia dumneavoastră de a respira în cuvinte. Credeți că vi s-a hotărât asta prin destin?*

- Asemenea grecilor de altădată, mi se ntîmplă să cred în destin. Îmi sunt născut la Târgu Neamț, dar casa copilăriei e la Vânătorii de Neamț, în dreptul și în umbra Cetății Neamțului, la câțiva metri de Ozana, devenită celebră prin pana lui Creangă, cel mai testicular prozator din literatura română. Devenită, cum îmi place să spun, *un Iordan al literaturii noastre*. Acolo, în umbra Cetății Neamțului, bălăcit toată copilăria prin știoaltele Ozanei, pe la zece ani realizam că mă aflu între puncte fierbinți ale culturii noastre: la Mănăstirea Neamț scria Mihail Sadoveanu (pe care l-am văzut în 1960, la inaugurarea Căminului Cultural din Vânătorii de Neamț, ce-

i poartă numele), că la o azvârlitură de băț de casa noastră, la Humulești, s-a născut Creangă, iar mai tîrziu aveam să aflăm că doar la 10 km, la Ghindăoani, s-a născut Vasile Conta, junimist ieșenizat, rămas până azi, prin teoria ondulațiilor, cel mai original filosof al nostru. Ce rol a jucat *destinul*, întrebați Dumneavoastră, iar eu pot să măntreb ce rol am jucat eu în mîinile destinului. Pentru că despre destin e vorba, nu despre opțiune, de care poți să uzezi la market sau la alegerea mijloacelor de transport. Consider poezia nu doar un simplu exorcism, ci o punere în legătură cu miracolul ființei, cu înalta rostire. Dar lucrurile vin în cazul unui poet adevărat, așa cum am spus de multe ori, dintr-un blestem, un blestem în sensul crud, inițial, grecesc al cuvîntului, un blestem diriguitor de destin. Altfel nu-mi pot explica de ce pe la cinci ani și jumătate, pe prundul Ozanei (în știoaltele căreia m-am bălăcit toată copilăria) am început să gînguresc poezii, să iubesc rimele și să-mi întăresc credința în cuvîntul civilizator. A venit apoi timpul conștiinței scrisului. De aceea, voi spune oricînd că mi-i dat să cred în poezie nu ca într-o profesiune, ci ca

într-un miracol. Un miracol care ți-e dat sau nu. Și nu cunosc întîlniri mai înalte, mai disperate, mai brutale și mai serafice decât cele cu Poezia. Prin urmare, înainte de a te lăsa devastat, curtezi duhul poeziei (prin lecturi, visare liberă, eu aproape întotdeauna prin muzică), iar apropierea ei o simți ca pe apropierea unei femei cu halou. Și mai adaug faptul că nu poți fi poet al acestui timp fără o cultură enciclopedică și dacă nu ai în tine paradoxul. Dacă nu ai pasiunea devoratoare, inocența, gustul deșertăciunii, știința ceremoniilor iluzioniste, vocația sfășierii orfice, conștiința gratuității actului. Și, desigur, convingerea că Frumusețea lucrează încet, ca și Moartea.

– *Vă rog să acceptați o frază de încheiere!*

– Am pornit dialogul nostru de la *JANUVIA – Romanul ascezei*. Prin urmare, voi spune că și această carte, ca toate cele pe care le-am scris, aparține fericirii de a sta mereu în deschiderea ființei și, în egală măsură, eșecului de a nu o cuceri niciodată.

- *Mulțumesc din suflet, pentru bunăvoința de a da răspuns întrebărilor și bucuria dăruirii de aceste minunate clipe cu memorie!*

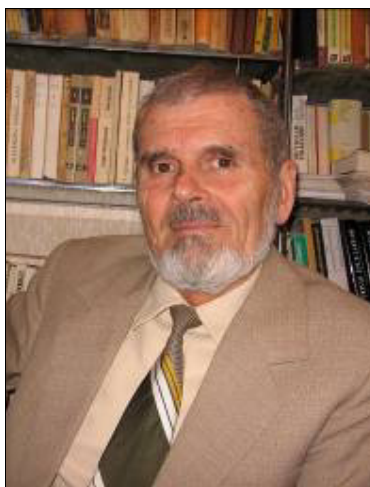
Asterisc

TEAMA DE CUVINTE

Că mai toate cuvintele își au nu numai propria istorie, ci și propria soartă e afară de îndoială. Cuvintele apar și se impun în limbă din nevoia de comunicare, fie că denumesc realități noi, fie că noul nume al realității răspunde mai bine nevoilor sociale pentru puterea de a sugera realitatea denumită sau pentru că se armonizează mai bine cu fizionomia limbii. Din mulțimea de cuvinte ale limbii române care au alternat perioadele de glorie cu cele de penumbră ne vom opri la *național* și *naționalism*.

S-a afirmat, și pe drept cuvânt, că secolul al XIX-lea a fost secolul națiunilor, pentru că ideea națională a revoluționat Europa. Ideea exista însă de mai înainte; secolul al XIX-lea a valorificat ceea ce anterior își căuta drumul spre lumină. Mișcarea iluministă europeană, cultivarea a ideii *sapere aude* „îndrăznește să știi“, declanșase un mecanism ce nu mai putea fi oprit: cultivarea atitudinii critice față de problemele omului și ale societății. Nevoia de definire a identității individului, ca și a grupului căruia individul aparținea, depășea acum sfera aristocrației, interesând mase din ce în ce mai largi, care, nemulțumite de viața politică, socială, culturală, începeau să se organizeze.

Spațiul românesc nu a trăit izolat de restul lumii. Cronicarii români și-au conceput opera ca un mijloc de educare a cititorilor (să nu rămână asemenea fiarelor și dobitoacelor celor mute și fără minte, zicea Grigore Ureche), de familiarizare a străinilor cu istoria românilor și de combatere a „basnelor“ puse pe seama acestora. Pasul cel mai important în afirmarea ideii naționale la români l-a făcut Școala Ardeleană. Aici se înregistrează prima folosire a cuvântului *național*¹, aici se reclama dreptul românilor la luminare, pentru că, zicea Petru Maior, în acord cu ideile iluministe ale timpului, dar și cu preceptele biblice, „toți oamenii deopotrivă au trup și suflet, pricepere și voință și sînt făcuți după chipul lui Dumnezeu. Deci dar, toate națiile, firește, se cuprind în marea nație a neamului omenesc, iar deosebita

numiri a singuratecilor nații sînt numai întâmplătoare. Așadar, potrivit cu înțelepciunea este ca toți oamenii, neluându-se în seamă întâmplătoarea lor numire, să se iubească unul pe altul ca frații și o nație să alerge cu ajutoriu altia, spre înaintirea culturii, de la care derază fericirea de comun”². Acest drept se putea obține doar prin dezvoltarea culturală, căci „până nu vor începe toți și despre toate a scrie în limba mumească, nu poate nici un popor să nădăjduiască că va ajunge la cultură”^{3*}. Din școlile înființate în Transilvania s-au răspîndit dascăli în toată românimea, pentru cultivarea aceluiași crez.

Se susține că naționalismul a fost un fenomen istoric confuz și dezordonat, imposibil de definit prin câteva trăsături, ceea ce și explică unele devieri acceptate uneori ca raționale, normale. Dar reproșul privește nu naționalismul în sine, ci complexitatea fenomenului și incapacitatea celor ce l-au studiat de a-l defini prin câteva trăsături. Asociate cu ecurile revoluției franceze din 1789, ideile iluministe au constituit călăuză pentru emanciparea națională din secolul al XIX-lea. Chiar dacă revoluțiile de la 1848 nu au dat cîștig de cauză celor ce se revoltaseră, cele patru imperii care stăpîneau cea mai mare parte a Europei au fost nevoite să ia în seamă măcar unele dintre revendicările mișcărilor naționale. Austria a acceptat să împartă puterea cu Ungaria (a apărut dualismul austro-ungar), Italia a devenit stat independent, Moldova și Țara Românească s-au unit și au pus bazele statului România, care prin pacea de la Berlin, 1878, devenea stat independent, ca și Serbia, iar Bulgaria devenea stat

autonom. În sfîrșit, după primul război mondial harta Europei căpăta un cu totul alt contur decît înainte, prin apariția de noi state și reconfigurarea granițelor dintre celelalte state. Naționalismul românesc triumfa. Între granițele noii Români, România Mare, se cuprindeau Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul, Bucovina, din fostul Imperiu Habsburgic, Basarabia, din fosta Rusie țaristă, Cadrilaterul, dobîndit de la Bulgaria în urma războiului din 1913. Reașezarea granițelor avantaja unele națiuni, dar dezavantaja altele, ceea ce proba pe de o parte limitele și inconsecvențele naționalismului și va provoca cea de a doua conflagrație mondială, cu alte reajustări ale granițelor și alte nemulțumiri. Neajunsul cel mai mare al granițelor era însă fărîmițarea teritoriilor, limitarea circulației mărfurilor, de neacceptat pentru dezvoltarea industriilor.

Izvorît din nevoia de identitate a oamenilor, de conservare a memoriei colective și a tradițiilor, firească pentru orice colectivitate umană, nu în detrimentul altor colectivități, ci împreună cu acestea, cum bine spunea Maior, naționalismul s-a dovedit greu de aplicat în practică. Prima cauză o constituie doctrinele și concepțiile politice, cu rezultate în reorganizarea statelor, iar a doua – confuzia cu șovinismul, care, cultivînd xenofobia și superioritatea unor națiuni asupra altora și dreptul acestora de a supune și a stăpîni alte națiuni, este opus naționalismului.

În ciuda trecerii timpului și a dezvoltării culturii, confundarea naționalismului cu șovinismul nu a dispărut, cauza principală constituind-o amestecul ideologiei și al politicului în definirea termenilor și dimensionarea relațiilor interstatale și interetnice.

O dată cu intrarea României în sfera de influență a Kremlinului, naționalismul a fost definit în cultura românească drept o „concepție și politică reacționară care susține interesele burgheziei naționale, prezentîndu-le ca interese ale întregii națiuni, instigînd la ură națională, la aspirarea altor națiuni sau a minorităților naționale”⁴. Naționalismului i se opunea *internaționalismul proletar*, definit ca „ideologia și politica de solidaritate internațională de clasă a proletarilor și a oamenilor muncii din toate țările în lupta →

GHEORGHE MOLDOVEANU

lor pentru răsturnarea propriei burghezii, pentru lichidarea capitalismului și pentru victoria comunismului în lumea întreagă, care îmbină armonios interesele vitale generale ale oamenilor muncii din diferite țări cu interesele lor naționale⁵. Se combătea naționalismul, reminescentă a societății burgheze, dar se accepta că există interese naționale ale clasei muncitoare, subordonate internaționalismului. În practică folosirea cuvântului *național* era permisă doar în asociere cu internaționalismul și comunismul. Se accepta, de pildă, că arta poate fi națională, doar în formă, în conținut fiind socialistă, internaționalistă. Vechile sărbători naționale ale românilor, vechile cîntece patriotice dedicate acestor sărbători erau îndertise. Acceptarea sărbătoririi centenarului Unirii, la 1959, a însemnat un enorm pas în sensul recuperării trecutului istoric, chiar dacă se insista, nejustificat, pe ajutorul Rusiei, fără de care unirea nu ar fi fost posibilă. Va mai trece timp pînă ce se va permite istoriei să prezinte mișcările naționale ale românilor, restrînsse totdeauna la românii din Transilvania și Banat și ocolind total situația românilor din Basarabia și Bucovina, rămași în granițele Uniunii Sovietice. Dacă sărbătorirea centenarului Unirii de la 1859 s-a făcut cu asentimentul Moscovei și cu insistență asupra contribuției Rusiei, ca și în cazul sărbătoririi cuceririi independenței României, după 1968 naționalismul românesc a ieșit de sub ascultarea Moscovei; se contura ceea ce s-a numit comunismul național (naționalist) din România. Faptul, aparent simplu, că problemele naționale erau în atenția autorităților a făcut ca o parte a intelectualilor cu preocupări în domeniu să treacă peste opreliștile de altă natură ale regimului și să abordeze cu toată seriozitatea istoria națională, ocolind totuși ceea ce regimului nu-i era pe plac.

Anul 1990 aducea mari promisiuni de deschidere în orice domeniu de cercetare și înlăturarea oricărei bariere în calea libertății de afirmare a personalității fiecăruia. A părut la un moment dat că legăturile dintre românii din Republica Moldova, devenită independentă, ca și cei din nordul Bucovinei cu consîngenii din România ar putea fi mai strînsse, în

ciuda frontierelor interstatale. A părut. Concepțiile despre național, ca și discuțiile în domeniu au intrat sub cupola europenismului, văzut de unii tot ca un fel de internaționalism proletar. Ideea omului nou, internaționalist, din societatea comunistă era înlocuită cu ideea noului om nou, european. Un fel de altă Mărie cu aceeași pălărie. Ceea ce se considera valoare națională a început a fi considerat vetust, perimat, depășit. Lui Eminescu și altora li se reproșa naționalismul așa cum în urmă cu jumătate de veac li se reproșa că nu au înțeles lupta de clasă. Naționalismul a devenit un fel de lepră intelectuală. Așa cum proletcultismul declara valoroase opere ale unor scriitori minori, cu poziție corectă din punct de vedere politic (scriau despre sau de pe pozițiile celor sărmani), acum se caută scriitori actuali sau din trecut a căror concepție este considerată corectă din punct de vedere politic. În timp ce literatura de pe alte coordonate ale lumii se impune prin valorificarea mitologiei locale, la noi se consideră că ceea ce e local trebuie abandonat, pentru că „tinerii studioși manifestă tendința să pună mîna pe revolver cînd aud cuvîntul tradiție⁶”.

Începea ceea ce istoricul Florin Vasiliu numea „campania pe cît de sistematică, pe atît de subtilă de anihilare a identității naționale, a valorilor naționale, a instituțiilor considerate ca păstrătoare ale conștiinței naționale“, producînd

Mihai Camara, Himera

confuzii și derută. Românii, avertiza același istoric, „nu mai au putere să facă istorie, ci așteaptă supuși să îndure istoria pe care le-o scriu alții⁷”. Și cel mai trist e că afirmația trebuie citită nu numai în sensul prezentării, analizei istoriei, ci și în sensul istoriei impuse de alții.

Identitatea națională, cea mai complexă temă din istorie, cultură, civilizație, destin omenesc, cum o considera Al Zub, poate fi adusă în discuție pentru minoritățile etnice, ceea ce este benefic și stimulatînd pentru acestea, dar nu și pentru români, fără a fi denunțați ca naționaliști, fie ei din țară sau din spațiile învecinate. E suficient să amintim de românii din Republica Moldova, din regiunea Cernăuți sau Odessa, suspecțați de tendințe revizioniste de fiecare dată cînd vorbesc despre dreptul la cultivarea tradițiilor românești. Nici pentru românii din Transilvania ori Banat lucrurile nu diferă prea mult; de cîte ori atrag atenția asupra comportamentului unor maghiari, cetățeni români, față de românii din comunitățile unde aceștia sînt minoritari, sau față de valori tradiționale ale românilor, simboluri ori monumente, sînt taxați ca naționaliști, confundîndu-se, cu sau fără intenție, naționalismul cu șovinismul. Vandalizarea unor monumente sau profanarea unor simboluri este un act reprobabil din orice punct de vedere și nu are vreo legătură cu naționalismul.

În Franța, țară purtătoare de drapel a drepturilor și libertăților umane, se acceptă că naționalismul e mai mult decît o expresie politică, e „o disciplină, o metodă rațională care ne apropie de ceea ce este cu adevărat etern și care trebuie să se dezvolte în mod continuu în țara noastră; pe scurt: naționalismul este clasicism, se află în toate compartimentele continuității franceze“, cum spunea M. Barrès⁸. La noi aproape nimeni nu mai îndrăznește să pronunțe cuvintele *național* și *naționalism*, fără teama de a fi pus alături de Sandu Napoia ultraretrogradul al lui Alecsandri.

Modul în care este privit și taxat naționalismul românesc actual trimite cu gîndul la răspunsul cancelarului vienez Kaunitz cînd a fost vorba despre *Supplex Libellus Valachorum Transsilvaniae*: „a ridica din români o a patra națiune [...] ar fi cu →

neputință și, chiar de ar fi cu puțință, din multiple și importante considerații, nu este nicidecum oportun⁹. Vreau să nu existe nici un dubiu; nu opun naționalismul europeanizării, globalizării, mondializării. Mai ales termenii din urmă se referă îndeosebi la economie și, prin reflex, la politica statelor lumii în domeniul economic, iar discuția de aici privește complexul de elemente format de istoria, cultura, civilizația, destinul unei națiuni, care o definesc și îi asigură unicitate printre toate celelalte națiuni și, ca atare, nu se pot compara cu orice marfă, expusă pe o tarabă sau alta. De-a lungul istoriei popoarele s-au influențat unele pe altele, dar popoarele care și-au pierdut valorile tradiționale au dispărut din lume. Istoria e plină de exemple. Privăți de reperate morale ale colectivității lor istorice, românii riscă să se transforme dintr-o națiune, într-o populație modernă, dar amorfă. O profesoară de limba și literatura română care gândește că elevii nu trebuie să-și încarce minte cu opere ale lui Eminescu, Creangă etc., lipsite de valoare pentru patrimoniul universal, este cel mai bun exemplu de deusolare din două puncte de vedere; disciplina se numește limba și literatura română și textele literaturii universale pe care le propunea elevilor îmbracă haina unei valori tradiționale a românilor, limba română. Consecventă, profesoara cu pricina ar fi trebuit să refuze predarea limbii române.

Naționalismul nu înseamnă deloc izolare. Asta ar însemna atentat împotriva liberei dezvoltări a ființei umane. Cultura românească nu poate fi concepută în afara legăturilor cu cultura universală. Dezvoltarea întregii culturi românești s-a făcut prin sincronizarea cu cultura europeană, prin aceasta intrând în dialog cu celelalte națiuni ale Europei și ale lumii. Iar dialogul presupune, pretinde corectitudine și în planul naționalismului; totul în marginile adevărului, ar spune Eminescu, condamnat pentru naționalism. Promovarea falsului național nu ajută; dimpotrivă, provoacă doar confuzii. Este suficient să aducem în discuție naționalismul moldoveniștilor din Republica Moldova, care, falsificând istoria, susțin că moldovenii nu sînt români. Este aici una dintre

explicațiile pentru scindarea populației republicii în raport de partidul pentru care votează, în dauna cultivării adevăratelor valori naționale.

Europa de astăzi nu poate fi concepută în afara multiculturalității și aceasta este, la toată urma, adevărata frumusețe a Europei. Una singură dintre valorile Europei dacă nu ar fi luată în seamă, patrimoniul european ar fi mai sărac. Umanismul european de acum câteva secole a pus în centrul atenției omului demnitatea umană, dreptul la libera dezvoltare a ființei umane. Dreptul la afirmarea personalității umane nu intră în contradicție cu dreptul la afirmarea colectivităților umane care se numesc națiuni, iar naționalismul, neredus la dimensiunea politică, ci privit ca doctrină, concepție, atitudine privind cultivarea tradițiilor, valorilor, aspirațiilor naționale, trebuie acceptat ca una din valorile libertății umane, apartenența la o colectivitate națională, ale cărei drepturi se opresc acolo unde încalcă drepturile altei colectivități naționale.

Suceava, februarie 2019

Note

¹ Paul Iorgovici, *Observații de limba românească*, Buda, 1799.

² Petru Maior, *Reflexii asupra responsului dumisale rețensentului din Viena la Animadversuile asupra rețensiei Istoriei pentru începutul românilor în Dachia*, în Ioan Chindriș, Niculina Iacob, *Petru Maior în mărturia antologică*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2016, p. 162.

³ Petru Maior, *Animadversii împotriva rețensiei Istoriei pentru începutul românilor în Dachia*, în Ioan Chindriș, Niculina Iacob, *op. cit.*, p. 147.

⁴ *Dicționarul limbii române moderne*, Editura Academiei, București 1955.

⁵ *Ibidem*.

⁶ „Flacăra“, nr. 1-2, 2002.

⁷ Interviu acordat în 2006 Angelei Martin; v. Angela Martin, *Ascensiuni interioare*, Ed. Școala Ardeleană, 2016.

⁸ Citat de E. Simion în interviul acordat Angelei Martin, *op. cit.*

⁹ După Ion Lungu, *Școala Ardeleană. Mișcare ideologică națională iluministă*, București, 1978, p. 276.

CÂNTEC CU SOLDAȚI

niște salcâmi treceau pe malul Mării.
treceau cîntînd cum cîntă-n marș
soldații
când pleacă la război – o dată-n viață
și mor...și nu știu cine-s vinovații.

Marea...ca o fecioară...pe faleză,
i-a-ntîmpinat cu cofe mari de apă.
știa dintr-o legendă despre viață
că morții tineri de părinți se-adapă.

un cal de mare a ieșit călare
pe-un cal, în drum, să vadă ce se-
ntîmplă
și Cupidon...ce veșnic stă de strajă,
i-a-nfipt la călăreț tridentu-n tîmplă!

și-atunci...din țintirimul de corăbii.
întins pe-un deal frumos și
subacvatic,
a evadat un înger fără aripi
sculptat adânc tot pe un cal – sălbatic.

o muzică de jazz – împărătească
suna stridentă peste-afone-alei.
jandarmii-au arestat în toiul nopții
o șleathă de ghitări cu scarabei.

doi albatroși mi-au coborît pe umeri.
unul de moarte...și-altul de iubire.
din partea invizibilă a Lunii
se auzeau cădelniți de psaltire.

și alți salcâmi plîngeau pe malul
Mării.
plîngeau cîntînd cum cîntă-n marș
soldații,
când pleacă la război – o dată-n viață
și mor...și nu știu cine-s vinovații...

10 martie – 2019, la Montreal.

GEORGE FILIP

Remember - 30

N. Steinhardt

(29 iulie 1912- 30 martie 1989)

(IV)

Fiecare popas printre scrisorile lui N. Steinhardt către Virgil Ierunca îmi readuce în memorie noi imagini. Îmi amintesc de vara lui 1968, când, pe 21 august - tancuri sovietice au invadat Cehoslovacia și Ceaușescu a ținut un memorabil discurs împotriva invaziei. Eram la Bran. Cred că era și Nicu atunci acolo, pentru că mi-aduc perfect aminte de comentariile lui de atunci. Le-am regăsit într-o scrisoare din 1973, care cuprinde una din multele dovezi ale dragostei lui Nicu pentru România.

"Trei momente de acută mândrie românească: 1). În aprilie '39, când, spre deosebire de alte țări, chipurile mai „civilizate”, România a refuzat să revindică ori să primească o porțiune din teritoriul sfărțecat al Cehoslovaciei; 2). 21 august 1968, discursul lui Nicoalae Ceaușescu, moment al conștiinței românești, cel mai emoționant de la „sărmanul popa” al lui Mihai Viteazul încoace; (N.B.: Nicu face referire la „Săracu’ popa, săracu’ popa”, cuvintele Doamnei Stanca, soția lui Mihai Viteazul, la vederea capului cardinalului Andrei Bathory, retezat chiar de apropiatii lui și depus în fața voievodului); 3). Vederea, după atâta amar de vreme, a Judecății de Apoi de la Voroneț și a tuturor picturilor exterioare, extraordinară manifestare românească de universalism, strigăt de bucurie înspre lume, chemare, dăruire. Am săvârșit multe groaznice păcate și am cunoscut și multe dureri, dar m-a învrednicit Domnul și de mari bucurii!” (Scrisoarea 105, București, iunie '73, p. 155-156)

Scrisorile lui N. Steinhardt sunt o mărturie a efervescenței culturale în care trăia. O parte din epistole conțin numai informații asupra schimburilor de cărți dintre cei doi prieteni. Primirea pachetelor de cărți de la Virgil Ierunca îl încânta pe Nicu și mulțumirile nu întârziiau:

"Tubite Virgile, am primit pachetul cu cele trei volume. Dragi și încântate mulțumiri, ca-ntotdeauna. Ești gentilețea personificată, gentilețe fiind un cuvânt cu totul nepotrivit, meschin și absurd. Te binecuvântează din tot sufletul. [...] M-ai răsfățat peste măsură. Așa ca și Duhul, fără măsură." (Scrisoarea 90, București 17. IX. '72, p. 144)

Concerte, expoziții, lecturi, spectacole, toate făceau parte din viața lui

Nicu. Sorbea cu mare sete manifestări de bună calitate. Iar pe atunci, în București, erau asemenea evenimente. Iată impresiile lui după vizionarea spectacolului *Visul unei nopți de vară* al trupei *Royal Shakespeare Company*:

"...nu pot să-ți spun cât de emoționat am fost și să nu-ți mărturisesc că - de bucurie - am plâns ca un nebun și nerod ce mă aflu. Fondul moral al piesei, pe care interpretarea regizorială a lui Peter Brook s-a priceput atât de bine să-l scoată în vileag, este compromiterea și discreditarea păcatului; acestuia, P. Brook îi răpește iluzoriului lui vâl tragic, de măiestrie, de dulceață și-l lasă în toată hâda, caraghioasă și jalnică lui realitate. Știu că și în străinătate (o știu din reviste), și aici (o știu *de visu et auditu*) mulți au considerat regia lui Brook pornografică; după cum pornografică li s-a părut și *La Dolce Vita* a lui Fellini. Dar și Fellini și Brook sunt doi mari artiști creștini morali." (Scrisoarea 95, București 31 octombrie '72, p. 148)

Nicu n-a fost niciodată foarte sănătos, dar începând din 1974 episoadele de suferință au devenit din ce în ce mai dese:

"La Rohia, în Țara Lăpușului, unde mă aflu de sfinții Arhangheli, am leșinat - o slăbiciune, o sfârșeală următoare unei puternice crize intestinale; am căzut pe bîrbie și mi-am fracturat condilul osului care leagă cutia craniană de maxilar. Am zăcut la spital și timp de o lună am stat cu dantura complet blocată în fiare, neputând vorbi și hrănindu-mă doar cu lichide. Plus dureri "inchizitoriale". Mi s-au scos fiarele, am început a mânca și vorbesc deslușit, dar durerile persistă... [...] Colac peste pupăză, acum opt zile, am alunecat pe stradă și mi-am făcut încă o fractură! De data asta la picior (laba piciorului, osul metatars), astfel încât iată-mă din nou în ghips, din fericire numai până mai jos de genunchi, așa încât pot umbla: greu, f. greu și încet de tot, dar slavă Domnului că nu-s ținut la pat. (Scrisoarea 131, București 23 XII '74, p. 171-172)

Deși suferind, își continuă viața culturală cu aceeași intensitate. Nici infarctul care i-a lăsat inima slăbită, nici problemele serioase pe care le-a avut la ochi nu l-au împiedicat să scrie, să trimită manuscrise diferitelor edituri și, dacă era refuzat, să retrimite manuscrisele altor edituri.

Tot ce era legat de muzica religioasă îl încânta și n-a pierdut nici în această privință ocazia de a-și exprima dragostea și admirația pentru fenomenul

românesc:

"Colindele românești sunt un minunat punct de referință între mistică și transcendental, pe de o parte, și mioritic, de alta. Sunt punctul unde se întâlnesc Credința și Popularul, Cerul și Lumea. Vei spune că așa e și la alte popoare. Nu ca la români: aici dumnezeirea este contopită-n obiceiuri, transpusă în elementele pământului, satului și vieții. Tocmai îmbinarea aceasta îndrăzneată, neașteptată, cutremurătoare este izvorul unei impresii exercitate în mod neasemuit de colindele românești. Coboară Cerul? Se înalță Pământul? Oricum, se produce un amestec, o "confuzie" făuritoare de efecte înduioșătoare" (Scrisoarea 159, București 30 XII '75, p. 194)

La începutul lui 1976, îi mărturisește lui Virgil că citește mai puțin, din cauza unei boli de ochi, dar că nu se lasă. Urmează scrisoarea cu numărul 161, trimisă în 12 februarie 1976, una din cele mai emoționante. În ea, Nicu se plimbă, ca întotdeauna, prin literatură, aducând însă, în același timp, argumente și pilde bisericesti. O parte se referă la Alexandr Soljénitsyn, ca urmare a lecturii cărții trimise de Virgil lui Nicu „L'esperit de Soljenitsyne”, de Olivier Clement. Finalul scrisorii e atât de frumos, încât editorul l-a folosit ca titlu pentru culegerea de scrisori ale lui N. Steinhardt către Virgil Ierunca: "Dumnezeu în care spui că nu crezi".

"Mi-ai scris în repetate rânduri - cinstit, obiectiv, grijuliu de adevăr ce te afli, *fair* (corect) în toate, scrupulos - că nu crezi în Dumnezeu. Aida de! Asta spune-o franțujilor, te-or crede poate. Aici, la noi [...], se știe că omul, poate, se leapădă de Hristos, ori susține că nu-l cunoaște, dar se mai știe că nu-i de ajuns. Mai trebuie, în acest dualism, ca și Hristos să vrea să fie ruptă ori inexistentă nevăzuta legătură. [...] Felul în care ai vorbit de A.S. (A. Soljénitsyn) îmi dovedește clar ca lumina zilei [...], că Dumnezeu, în care spui că nu crezi, crede, El, în tine și te știe ca pe unul de-ai Lui."

VERONICA PAVEL LERNER

(Re)construcția mitului jurnalului intim

(II)

Eugen Simion aduce destule argumente în a ne convinge că „omul este ceea ce este viața lui sau ceea ce face din viața lui, iar viața este acțiune: câtă acțiune, așadar, atâta valoare...”. Iată un pasaj esențial, dramatic chiar, ce ni-l oferă din jurnalul lui Pierre Drieu la Rochelle (p. 312): „Sunt atât de obosit, nu mai aștept nimic de la viață în afară de ceea ce am avut. Opera mea literară? Nu-i o operă mare și durabilă. [...] Sinuciderea nu-mi pare a fi în contradicție cu convingerea mea religioasă”. Simion reia amănuntele: „Se gândește la o moarte romană: «o moarte demnă de revoluționarul și de reacționarul care sunt»... Ciudată luciditate! Înainte de a-și pune capăt zilelor, Drieu vrea să lanseze strigătul său de indignare și să scuie «pe mizerabila civilizație, pe mizerabila existență a marilor orașe, pe naționalism și pe democrație». Nu se mai simte omul unei patrii, este omul unei rase care pier...”.

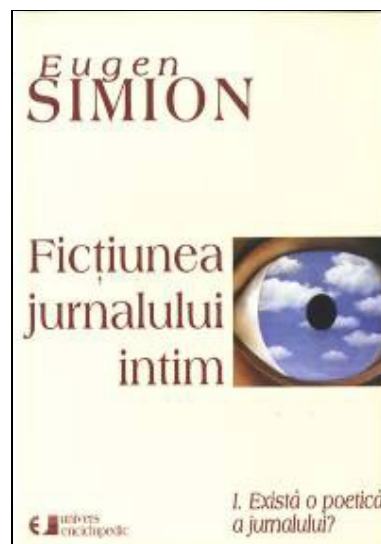
Pierre Drieu la Rochelle își reprimă biograful și „sfârșește, într-o istorie violentă și confuză”, sperând ca jurnalul său să fie tot una cu „un tablou complet al spiritului meu, în trecut și în prezent, în aceeași măsură; portretul unui degenerat și al unui decadent care gândește la decadentă și la degenerescență”.

Spre deosebire de Drieu, pentru Cesare Pavese nu există nimic în afara jurnalului intim. *Meseria de a trăi* este, sigur, o rețetă care, pentru a fi o reușită și a nu i se găsi vreun element incompatibil, trebuie să lase diaristul să trăiască, să vorbească despre eul său biologic, ca și cum ar aparține altui timp, subordonat enigmatic relației *Eu – Celălalt*.

Scriitura lui Cesare Pavese abundă în introspecții și se vrea inițiativa explicită a ființei care *se scrie* „îndărătul forme” (Hugo Friedrich). Totuși, Simion refuză să-l crediteze atât de ușor pe Cesare Pavese și optează pentru *meseria de a supraviețui* prin scris. Într-o paranteză, destul de insinuantă (p. 322), el se lasă convertit, eliberat, la cheremul „cuvântului rostit”, singurul pregătit să stopeze „hemoragia imaginarii” (Roland Barthes): „Scriu aceste rânduri – precizează

Simion – în circumstanțe neobișnuite: mă aflu la mănăstirea Tismana, este 19 august 1991 și de la radio aflu ce se petrece la Moscova; venisem, aici, să scap de agitația sterilă din București și de isteria presei românești; voiam să fac, cum se zice cu o propoziție obosită, o baie de singurătate; este o iluzie; evenimentele îmi dau o stare extraordinară de neliniște, stau toată ziua cu urechea lipită de aparatul de radio, mă scol dimineața devreme să nu pierd radiojurnalul de la ora 7; îmi dau seama – cu groază – că nimic nu-i ireversibil, *blestemata relație* ne pune într-o situație imposibilă, lumea răsăriteană – abia ieșită din placenta totalitarismului – intră în vibrație. Meseria de a trăi?”.

Fragmentul dinainte este un veritabil „mesaj verbal” (Gérard Genette) care urmează, cu adevărat, tiparul imitației structurii operei diaristice. Dacă nu mă înșel, ne aflăm într-o împrejurare destul de interesantă: de puține ori, până acum, am avut ocazia de a identifica, în *Ficțiunea jurnalului intim – Intimismul european*, amestecul direct al enunțatorului în text și comportarea acestuia asemeni unui „personaj fictiv”. Discursul, sincer, interior și deschis, are puterea de a reanima memoria, de a bulversa, de a justifica, de a-l pune pe autor în situația de a reflecta la propria-i condiție. Narațiunea diaristică se asociază, inevitabil, limbajului critic elaborat la un nivel estetic de înaltă școală. Exercițiul respectiv este, neîndoielnic, un ritual în cazul lui Eugen Simion. El ne prilejuiește întâlnirea cu un „om-carte”, *lector-narator*, cum rar îl mai întâlnisem pe parcursul sutelor de pagini ale scriiturii. François Mauriac, în *Mémoires intérieures*, ne solicită imperativ: „Nu mă condamnați să vorbesc despre mine, pentru a nu mă condamna să vorbesc despre voi”. Superb. Regula, transformată în excepție, de a se implica direct în retorică, este însușită de Eugen Simion, cum am mai arătat, e drept, de foarte puține ori până acum, în majoritatea subtilităților estetice monologice. Rezumând, naratorul, când părăsește lumea personajelor sale, își face prezența în text cu o discreție perfidă. Vocea lui nu se mai ascunde în spatele descripției valide, ea comunică, devenind un agent între

lumea diegetică și lumea extradiegetică a scrierii, „în care trăiesc autorul-persoană istorică a textului și ascultătorii lui” (Ioan Pânzaru, *Cercetare de estetică a oralității*, Ed. Univers, București, 1989, p. 357).

„Metoda Simion” pare să-și impună/certifice tehnica și să îmbogățească scriitura cu un fapt de conștiință, care suprapune logica povestirii.

Să ne întorcem o clipă la Cesare Pavese, al cărui destin tragic ne-a marcat. În *Meseria de a trăi*, ne istorisește Simion, Pavese nu caută efecte stilistice, nu intenționează (sau nu se observă) ca bolile spiritului său să devină expresive în jurnal. Vrea doar să le înțeleagă și, ca să le înțeleagă, le complică, le sucește, mișcă fotografiile, caută partea întunecată a lucrurilor. Paradoxul său, căci există unul, pornește dintr-o anxietate care vrea să scape de propria-i povară. Nu-i un sceptic (scepticul este liniștit, resemnat, el nu vrea să schimbe lumea și nici să se schimbe, caută doar argumente ca s-o conteste), nu-i nici măcar un cinic consecvent. Este un suflet chinuit, dublat de un spirit care preia neliniștile celui dintâi și încearcă să le fixeze în concepte care nu lămuresc, în fond, nimic... (p. 321).

Aplicația noastră demonstrează că Eugen Simion nu abdică în favoarea niciunui dintre diariștii aflați sub lupă, discursul său își arogă, în ciuda limbajului moderat, metaforic și simplist, un regim relațional, firesc la urma urmei. Exegețul rămâne un om al timpului său interesat de valorile culturale →

FLORIAN COPCEA

ale lumii în care crede, dar și de ideea de creație strict literară.

Pentru Anaïs Nin teoreticianul are o simpatie periferică. Scriitoarea nu a excelat în literatură, chiar dacă „fantasmele” sale au dat un plus de culoare „retoricii galante”. Simion nu se „oprește” asupra *Jurnalului*, pentru a deconstrui textele „femenizate” ale acesteia sau pentru a satisface hatârul cuiva, chiar dacă, dintr-un prim impuls, ești tentat să crezi că nu doar din rațiuni narative s-a aplecat, prin intermediul lecturii, „în căutarea eului” năzdrăvanei „femei culturale”, obsedate de viața mondenă și mereu, tot mereu, pregătită „să-și experimenteze complexe puse în lumină de psihanaliză, știință pe care, de altfel, o practică sub supravegherea unuia dintre prieteni” (p. 333).

Exegețul ne antrenează într-o călătorie savuroasă prin „micul infern al simțurilor” (p. 334) unui „personaj” pregătit să împrumute elementele biografice ale naratoarei sau doar identitatea (artificială?) a jurnalului devenit, și el, obiectul pasiunii sale. Simion are inspirația să introducă în textul ce i-l consacră tragice, misterioasei femei, un termen: *personajul-oglină* pentru a justifica astfel și existența celei care scrie.

De o logică identică beneficiază, din partea aplicantului, și indiscreta Simone de Beauvoir. Aceeași dorință explică, conștientizată de inserția în prezent, aceeași poetică a simultaneității și a sincerității, aceeași obsesie de a „descoperi și a se descoperi”.

Simion nu o spune, și nici nu lasă să se înțeleagă, că *Jurnalul* lui Simone de Beauvoir, din punctul de vedere al epicii, pare tras la indigo după cel al infidelei, bovariceii Anaïs Nin. Numai doza de pudoare, prudența de a nu lăsa în afară, unde să se scurgă unele excentricități (probabil obstacolul a fost Jean-Paul Sartre), le despart totuși pe cele două femei. Și se mai poate adăuga ceva în favoarea lui Simone: pentru ea, *jurnalul* este, observă Eugen Simion, „un monument de autocunoaștere și de demitizare a moralei oficiale” (p. 347).

Dar, cu toate viciile, complicațiile și avatarurile ei, viața merge mai departe, literatura trebuind să „tezurizeze” excesele sentimentale ale unei femei frivole, „convinsă că Dumnezeu a murit” și

că, „în sfârșit, omul este liber să facă orice” (p. 351).

Evident, teoreticianul nu a ierarhizat lecturile pentru a recrea istoria jurnalului intim. Luând lecții de la Umberto Eco³⁷, are în vedere, tot timpul, necesitatea „de a descoperi ceea ce textul, independent de intenția autorului, spune, de fapt, fie cu privire la personalitatea sau la originea socială ale autorului, fie cu privire la însăși lumea cititorului”. Sper ca interpretarea să fie cât mai aproape de adevăr și, într-un anumit fel, să nu ne îndepărteze de la „strategia textuală” întrebuintată, (recunoaștem, greu traductibilă) „în termenii semioticilor”³⁸.

Stabilind toate acestea, vom putea înțelege mai corect preceptele teoreticianului nostru vis-à-vis de *Jurnalul* lui Julien Green, al cărui mecanism utilizat pentru „a imobiliza trecutul” este pus în mișcare, indiferent de (o)poziția diaristului, de un discurs din care *eul creator* nu este exclus de *eul biografic*. Eugen Simion are conștiința valorii operei. Instinctul îi șoptește că Green, „care meditează ca un înțelept zen la trecerea și petrecerea lumii” (p. 354), „nu iese din regula diarismului: jurnalul trebuie să înregistreze cu precădere *le dedans*, adevărul interior” (p. 359), precum și faptul că „are conștiința că există în sine un *Altul* [...] care se ascunde în text și, intuiție fină, crede că în narațiunea confesivă sunt mai multe personaje” (p. 362). Jurnalul este – adaugă el – „o oglindă în care se privește și ce vede nu-i place. Vrea să prindă conturul adevărului interior, dar este suficient de filozof pentru a înțelege că existența este un complex de complexe, un mod de relații și că, vorbind despre sine, nu poate evita ceea ce este în afara eului”.

Pentru Julien Green a cultiva stilul jurnalier este tot una cu a stăpâni „contradicțiile” și „fluctuațiile” spiritului. Simion este convins că toate acestea pot participa, fără riscuri, la promovarea/licențierea unui „alt mod de a face literatură”, chiar dacă acesta se consumă, în general, „cu privirea întoarsă aproape mereu spre trecut” (p. 365).

Ei bine, la Michel Leiris el descoperă oroarea de literatură, pe care o detestă. Jurnalul său, semănând, metaforic vorbind, „cu o arcă a lui Noe”, „nu are o legătură

cauzală cu intimitatea scriiturii ca atare”, drept pentru care poate deveni un periculos „instrument de luptă împotriva literaturii” (p. 369). Argumentele sale aduse în sprijinul ideii că „atipicul” Leiris gândește jurnalul ca antiliteratură, sunt solide: „El este în viața unui scriitor de ficțiune, cu mici excepții, o manta de vreme rea; când nu merge poemul sau romanul, autorul ia caietul-martor, caietul-confident, caietul secret și scrie despre nefericirea de a nu putea scrie literatură sau despre alte amărăciuni. Jurnalul este cu precădere un produs al eșecurilor, al lipsei de inspirație, al vidului de creație” (p. 378).

Încă nu ne putem da seama, deocamdată, dacă Eugen Simion dezavuează prejudecățile lui Michel Leiris referitoare la jurnalul intim, considerat de diarist un apendice al literaturii. Invocând lipsa regulilor de construcție, a esteticii care întemeiază literatura, dezvoltă ideea: „în orice scriitură se insinuează literatura și această calamitate face dezgustător exercițiul diaristic: el *pute* a literatură...” (p. 381).

Note:

³⁵ Roland Barthes, *Romanul scriiturii*, Ed. Univers, București, 1987, p. 250.

³⁶ Cesare Brandi, *Teoria generală a criticii*, Ed. Univers, București, 1985, p. 283.

³⁷ *Lector in fabula*, Ed. Univers, București, 1991, p. 98.

³⁸ *Idem*, p. 79.

³⁹ *Idem*, p. 101.

⁴⁰ *Romanul scriiturii*, Ed. Univers, București, 1987, p. 141.

⁴¹ *Introducere în arhitectură*, Ed. Univers, București, 1994.

⁴² *Portret al artistului în tinerețe*, EPLU, București, 1969, p. 332.

⁴³ *Scriitura liricii moderne*, Ed. Univers, București, 1998, pp. 84-85

⁴⁴ *Timpul trăirii, timpul mărturisirii*, Ed. Cartea Românească, București, 1979, p. 341.

⁴⁵ *Idem*, p. 366.

⁴⁶ *Idem*, p. 367.

⁴⁷ *Idem*, p. 369.

⁴⁸ *Romanul scriiturii*, Ed. Univers, București, 1987, pp. 252-253.

⁴⁹ *Politica postmodernismului*, Ed. Univers, București, 1997, p. 87.

⁵⁰ *Textul și interpretul*, Ed. Univers, București, 1985, p. 56.

Să ne mai (re)amintim de...
A.E.BACONSKY
- 16 iunie 1925 – 4 martie 1977 -

(VI)

Se vede și se înțelege, pe bună dreptate, că niciunul dintre comentatorii operei lui Baconsky nu face abstracție de perioada proletcultistă a poetului, însă, majoritatea, dacă nu sunt răuvoitori, sau vor să iasă în evidență cu o atitudine pronunțat-defăimătoare, nu pedalează pe ideea anulării meritelor operei pentru că ar include creația (lirică) din perioada anilor 1950-1956. În această ordine de idei, poate și trebuie înscris Adrian Dinu Rachieru, unul dintre analiștii și comentatorii de corecți forță ai operei baconskyene care își intituiează un studiu nici mai mult nici mai puțin decât „*Un pedagog literar: A.E.Baconsky*”, poate spre nedumirirea și chiar supărarea denigratorilor... (Adrian Dinu RACHIERU – *Un pedagog literar: A.E. Baconsky*, în *Convorbiri literare*, din 29 aprilie, 2014). Citez din studiul amintit, fiindcă mi-a lăsat impresia unei analize nu doar corecte și profunde, ci și în ceea ce privește respectarea adevărului: „*În pofida prefacerilor pe care, în timp, le-a cunoscut scrisul lui A.E. Baconsky, poetul rămîne un mare nedreptățit*,” notează Rachieru. „*De numele său se leagă, desigur, și jenanta producție proletcultistă, cu versuri celebre în epocă (...), dar și gestul emancipator, ca lider al „grupulețului” (cf. Marian Popa) de la Steaua, anunțînd, în 1956, un spirit „în avangardă”. Generația '60, sublinia Eugen Simion, a profitat enorm de această deschidere iar rolul lui în epocă, dincolo de versificările „penibile” (cf. D. Micu), tributare canonului realist-socialist, ascunzînd – după unii comentatori – o celebrare triumfalist-„perversă”, sub faldurile ironiei, s-a dovedit esențial în primenirea limbajului liric.*” Poate că da, însă nu știu eu, dar mai degrabă nu prea a fost pomenit și citat Rachieru, fiindcă, foarte probabil și posibil, el nu se încadrează în spațiul răuvoitor al denigratorilor de profesie. În acest context, surprinzător este pentru mine atitudinea comentatorilor nu doar cu pretenții, ci și cu păreri prestigioase în domeniul criticii literare de la noi, cum spuneam, care,

cu ciudată subiectivitate, l-au blocat pe Baconsky în proletcultism și în deplină loialitate față de ideologia peceristo-comunistă. Aceasta pentru că, s-a spus fără menajamente, s-a avut în vedere o prelungire a creației și atitudinii baconskyene, odată cu apariția volumului *Fluxul memoriei*, spre un evazionism interferat tot mai... periculos cu un modernism deloc convenabil și suportabil de către „preacuratul realism socialist.” Ieșirea din frontul proletcultismului cu astfel de apucături, constituia un anume risc, fiindcă – iar acest lucru îl recunosc până și cei mai înverșunați adversari și cărcotași – un personaj ca Baconsky, devenit între timp... personalitate, nu dădea prea bine... Fenomenul în sine este prioritar și pentru analizele docte ale celor care, cu clarviziune, s-au sesizat că decuparea și separarea operei lui Baconsky de reziduurile proletcultiste vor duce la... devalorizarea „lozincardului obiect al muncii.”, dar implicit la acceptarea, „scrășnind din dinți”, a cărciogarilor de tot soiul, că opera lui Baconsky nu poate fi redusă la creația din perioada 1950-1957... Aici ar fi de amintit și un fapt oarecum grav, însă devenit peste ani o conotație atestând un fel de... specific al vremurilor acelea. Faptul este menționat de Adrian Popescu, citez: „(...) adversari puternici politic, precum fostul prieten Petru Dumitriu, care declara sec în 1957, martie, «În țara aceasta suntem câțiva scriitori și critici care credem că trebuie isprăvit cu modernismul»” (idem).. Adică, da, exact Petru Dumitriu, cel care, după numai 3 ani, în 1960, va fugi în occident, de unde nu se va mai întoarce...! În atari condiții, mirarea își pierde din consistență aflând noi de la D.Micu și că poeziile lui Baconsky au coborât cota lor valorică până la „versificări penibile” numai

potrivite pentru a învăța pilduitor-profesoral că neinstruitul cititor, trebuie să salute și să se comporte civilizată în calitate de locatar... al edenului socialist. Total lipsită de fior artistic și, implicit, estetic, adevăr care elimină din start ideea de poezie, în unele situații și cazuri, creațiile lirice – tot cu tribut plătit realismului socialist, nu-i așa? – descriu Occidentul hirsut prin organizarea lui social-economică, drept o lume a răului etern. Aceasta în vreme ce, pe de altă parte, au fost destul cei care îl acuzau pe autor de cam prea multă și accentuată admirație față de occident...

Au fost momente și perioade în care ciorogarii, în cor mixt cu detractorii, jubilau, lăsându-se pradă euforiei și salivând precum patrupelele pavlovian! Nu altfel stau lucrurile după '89, doar că „mobilul crimei” nu mai este modernismul și iubirea pentru neomodernism, manifestate de Baconsky în creația sa de după 1957, ci loialitatea lui față de „obsedantul deceniu” și lirica sa de un proletcultism de referință în literatura noastră. Iar în zona post-decembristă, bătaia continuă, cu același arsenal de... război, doar cu alți soldați-mercenari, experți în compromiteri și distrugerii de personalități, fără să conteze domeniul economic sau social. În cazul lui Baconsky, capetele de acuzare privind trădarea unui realism socialist instalat temeinic în toate domeniile de activitate, îi asigurau tot mai clar statut de *persona non grata* în literatura momentului...

Așa cum într-un trecut nu foarte îndepărtat mulți confrați se delimitaseră de relațiile cu el – unele chiar de prietenie (Marin Preda, Demostene Botez, D.Micu...) – în schimb, destul de bizar, crescând numărul scriitorilor din generațiile tinere: „Petre Stoica, Matei Călinescu, Cezar Baltag, Grigore Hagiu, adică viitoarea generație neomodernistă” (Adrian Popescu, în revista *Ramuri*).

După 1989, situația nu s-a schimbat foarte mult: este vorba doar de altă... Mărie! Pentru unii comentatori post-decembrști, A.E.Baconsky nu mai e „deschizător de drum spre modernism și neomodernism, ci autorul volumului de *Poezii* (1950)→

DUMITRU HURUBĂ

și colaboratorul asiduu la presa comunistă, cu materiale propagandistice și proletcultiste. Iată, prin urmare, hrana preferată a plutonului de asalt împotriva unora care nu și-au curățat opera de „păcatele tinereții” chiar dacă, printr-o spectaculoasă schimbare de macaz, au dovedit că posedă capacitatea intelectuală de a lăsa în urmă opere de certă valoare.

În acest sens, Baconsky constituie exemplul cel mai elocvent, sau unul dintre cazurile speciale din literatura română, indiferent cum l-ar cataloga echipa de cărcotași pe cel care devenise o voce distinctă în peisajul literar european. Ca argument *forte* în această ordine de idei, este apariția în revista „*Continent*”, editată în R.F.G., condusă de cunoscutul disident sovietic Alexandru Soljenițin, a „romanului *Biserica Neagră* care urma să apară și în volum în RFG.

În interviul său din revista „*Die Welt*” Baconsky afirmă că în România romanul *nu i-a apărut din cauza cenzurii*. Vasile Nicolescu^{*)} își exprimă, categoric, părerea, în legătură cu publicarea lui Baconsky în revista „*Continent*” (revistă înființată de Soljenițin pentru publicarea, în Germania, a celor mai valoroși scriitori din țările de „democrație populară”, în special pe cei care nu intrau în grațiile regimurilor comuniste): «„publicarea romanului în revista lui Soljenițin e un fapt grav, dar și mai gravă e declarația despre cenzură, aceasta face ca problema Baconsky să nu se mai rezolve pe căi normale, editoriale, ci la cu totul alte nivele.”» (Ioana Diaconescu, *Scriitori în arhiva CNSAS: A. E. Baconsky urmărit de Securitate* (II).

^{*)}După absolvirea facultății (Vasile Nicolescu, n. D.H.) a lucrat ca lector la Direcția Generală a Presei și Tipăriturilor (1953-1961), redactor responsabil al secției de poezie, critică, istorie literară și teatru la Editura pentru Literatură (1961-1968); director al Editurii pentru Literatură Universală (1968-1969), redactor la *Cahiers roumains d'études littéraires*, apoi director al Direcției literaturii și publicațiilor literare din Consiliul Culturii și Educației Socialiste (1969-1983).

Coroșpondența lui Dimitrie Stelaru

(XIII)

Constanța, 30 martie 1961

„Dragă Mitia,

Am primit după cum vezi rîndurile. Așadar ești sănătos interior și încrezător în fluviile solare. Asta e tare bine, dragul meu, cum bune sînt și veștile pe care mi le comunică. Iacă, n-am dispărut, încă nu. O să vină și asta odată, pînă atunci trăiesc. A venit și primăvara și-mi gîdilă nările și ochii, doar afit.

Încă n-a dispărut starea mea proastă, dar s-o duce poate. Probabil că vine din situația mea de Don Chichotte rătăcit în zilele noastre și, ca orice om al zilelor noastre, cam sceptic.

Zici că te simți bine acolo și mă bucur. Dacă vrei, îți mai scriu; să mă ierți numai cînd n-ai să regăsești în rîndurile mele încrederea tonică în viață. Poate s-o întoarce ea odată, deocamdată sînt – vorba lui Titi – într-o stare de melancolie bălegoasă.

Eumene e la un spectacol. Ar fi trebuit să mă duc la București în vacanța asta, dar, cum n-aveam bani disponibili de cheltuit, am renunțat. Tot va trebui să stau în vară acolo, peste o lună, pentru niște cursuri.

Dacă vrei, fă-mi un serviciu, fiindcă ești acolo. Am nevoie de un certificat de funcționare de la liceul din Turnu [Măgurele] pentru completarea unui dosar. Cel eliberat de ei nu e clar.

Am fost în Turnu între noiembrie 1946 și 28 ianuarie 1948, veneam de la Tulcea, numită în continuare. Cere să-ți elibereze certificatul după statele de plată. În 1947, am funcționat o vreme la Școala Industrială, sau profesională, de fete și asta nu se vede în certificatul trimis de ei. Numi convine să pierd cîteva luni. Îți trimit odată cu scrisoarea și o cerere. Dacă nu te poți ocupa-te tu de treaba asta, scrie-mi repede să încerc să rezolv eu prin poștă cu liceul. Aș fi fericită să nu iei rugămîntea mea drept un abuz.

Ai terminat cu divorțul? Te întreb așa, din curiozitate, fiindcă zici că de-abia te-ai întors din București. De altfel, te-am visat de vreo cîteva ori și eu și fetița; știam că ai să-mi scrii.

Oricum, tu trebuie să observi că viața-i tare caraghioasă cu mine, a mirosit că știu de glumă, pesemne. Iar

tu, dragul meu, nu te necăji pe rîndurile mele deșchiate; e un fel de a face haz de necaz. Am văzut zilele astea „Van Gogh”. Dacă vine și acolo, du-te și-l vezi, dar n-o lua chiar de bună. Prea avem amîndoi chica albă.

Și-acum, te pupă **Despina**. Sănătate bătrînei!

P.S. Blestemul ăla versificat era ... mărtișor?

Iartă-mă că nu sînt încă în stare să-ți trimit hîrțile, e o apatie pe care cred că am s-o înving. Nu ți-am pierdut nimic. Iartă-mă și pentru scrisoarea asta prostescă. Nu pot acum altfel. Îmi dă tîrcoale întunericul cu stăruință, dar trebuie să-l înving. Fiecare succes de-al tău îmi va face bine.

Îți doresc noroc,

Despina”.

Notă

1. Se observă că se menține comunicarea prietenoasă din partea Despinei Stelaru Belingher, continuând cu măiestrită persuasiune să se intereseze dacă poetul a cerut divorțul de pictorița Rodica Mihaela Pandelescu.

2. Scrisoarea de față a fost dăruită de cea de-a treia soție a poetului Stelaru, Anghelina, în anul 1989, lui Gheorghe Sarău.

*

Scrisoare trimisă de Despina Stelaru, de la Constanța, la 5 iunie 1961, lui Dimitrie Stelaru, la Turnu Măgurele.

Constanța, 5 iunie 1961

„Tov. Dimitrie Stelaru

Str. 1 Mai, nr. 35,

Turnu Măgurele, Regiunea București

Stimate maestre,

Sînt bucuroasă că ai primit hîrțile pe care le uitaseși la mine. A fost o neglijență condamnabilă că nu ți le-am trimis mai devreme, nu cu dorința de a nu ți le mai înapoia; te rog să mă ierți.

Nădăjduiesc că ai găsit în livretul militar și o sută de lei. Zici doar de→

GHEORGHE SARĂU

acte vechi și nici o veste nouă. Iartă-mă. Iată și vești, deși nu văd în ce măsură sînt noi. Și eu și fetița sîntem sănătoase (îți spun și despre fetița, deși nu mă întreb, sper că te interesează) sîntem pe punctul de a termina munca încă a unui an școlar și nădăjduiesc să pot merge îndată ce termin undeva, la ape.

Mă întreb, dacă înțeleg eu bine, ce-i cu inima mea. Nimic deosebit. O inimă, ca toate inimile omenesci, care mai obosește câteodată și, în asemenea momente, stă să-și revină. Știe că-ți plac parabolele și poate ar trebui să-ți făuresc una, dar nu cred că sînt destul de meșteră. Îmi aduci aminte că și tu ai ocupat pe vremuri o cămăruță în ea.

Îmi amintesc, scumpe maestre, doar multe camere ai închiriat în viața asta hoinară – de al cărei rost mi-ai spus într-o scrisoare anterioară, că nu mai dai.

Îmi amintesc, dar “che posso fare si il mio piccolo cuore e di ... [n.n.: neinteligibil]?”

Un lucru nu pot pricepe totuși, de ce mă iei de-o bucată de vreme cu „Bună doamnă” și sfîrșești cu „umilul tău servitor”? E doar o poetică formală nouă? Are eu?

Aș prefera o vreun mai adînc tîlc pe care trebuie să-l dezleg scrisoare mai puțin prevăzătoare și reverențioasă ca formă, dar mai suculentă în conținut.

De pildă, una în care m-ai anunțat că ai scăpat de necazurile materiale, că ai bani și ești gata să-mi trimiți și mie. Sau una în care să-mi spui că ai terminat divorțul sau te-ai împăcat cu dulcineea.

Sau una în care îmi povestești că te-ai hotărît să te interesezi direct și cu stăruință pe la marii tăi cunoscuți s-o minți pe „buna doamnă” din Constanța la București și cam ce-ai întreprins și realizat pînă acum în domeniul acesta.

Sau una în care să-mi relatezi că ai descoperit secretul fericirii, de pildă, cum s-ar putea transforma braga în sînge sau, în sfîrșit, altă năzbitie.

Ai să ierți imaginației mele necioplite asemenea sugestii, dar i-amă exact așa cum sînt, presupunînd că persoana „umilei tale servitoare” te interesează, „bunul meu domn”? Știi că sună amuzant? Parcă am fi într-o casă de rugăciune.

În altă ordine de idei, îți doresc noroc de-âl mare și aștept să-mi scrii.

Despina”.

Note

1. Reiese că Despina îi trimisese lui Stelaru lucrurile uitate la aceasta, inclusiv livretul militar, când a fost oaspetele ei în toamna lui 1960. Se observă că Stelaru, deși terminase în 10 mai 1961 divorțul de pictorița Rodica Pandele, nu îi spune Despinei acest lucru. Pe de altă parte, “până în Paște” (care a căzut în 9 aprilie 1961) Stelaru deja se cunoscuse, la Turnu Măgurele, cu **Anghelina Cioacă**, viitoarea lui a treia soție, cu care deja, la începutul lui ianuarie 1962, locuia. Așa se explică poate atitudinea precaută a lui Stelaru, după divorț, pe toată durata lunilor mai – decembrie 1961, față de Despina Stelaru Belingher și de Carmen Mihașescu.

Anghelina Cioacă s-a născută la 9 dec. 1925 în com. Măgurele (Turnu Măgurele), avându-i părinții pe Cioacă Anghel (45 ani) și Cioacă Petra (42 ani). Anghelina (Angela) avea să se căsătorească, la Sinaia, la 17 septembrie 1964, cu poetul Dimitrie Stelaru (fiind deja atunci gravidă în cinci luni). În 15 ianuarie 1965, Angela dă naștere fiului lor, Eunor Vlad Petrescu Stelaru. Familia Stelaru a locuit între 1961-1965 la Turnu Măgurele, din iulie 1965 și până în octombrie 1968 la Buftea, iar din octombrie 1968 - la București (Cartierul Berceni 2, strada Stupilor nr. 6, bloc E 9, et. I, ap. 26, telefon 847833). În 1989, Gheorghe Sarău o caută și realizează interviul *Cu Anghelina Cioacă-Stelaru despre Dimitrie Stelaru*, →

publicat, cu ajutorul lui Stan V. Cristea, în “Pagini teleormănene” (numărul din iulie 1989, p. 2), apărut ca supliment literar atașat revistei “Argeș” (nr. 7/ iulie 1989). Aici sunt publicate și două fotografii, a Anghelinei (Angela) Stelaru și a poetului. După moartea poetului (28 noiembrie 1971), Angela Stelaru și fiul lor, Eunor Vlad, au locuit în continuare în apartamentul din Cartierul Berceni. După Revoluția din 1989, aceștia au procedat la un schimb de locuințe și s-au mutat în Prelungirea Ferentari, se pare, nu la nr. 8 cum se știa, ci la nr. 12(?), într-un bloc, locuind la parter, la patru camere, în ap. 4, împreună cu Tanța, soția dobrogeancă a lui Eunor. Se pare că Angela Stelaru a decedat prin 2004. După aceea, Eunor și Tanța s-au mutat în Eforie Sud și au locuit în casa cumnatei lui. Întâi, a murit, în

2013, Tanța, Eunor fiind scos după aceea din casă de cumnații lui, apoi a decedat și Eunor – în 23 decembrie 2015.

2. Scrisoarea de față a fost dăruită lui Gheorghe Sarău de către cea de-a treia soție a poetului Stelaru, Anghelina, în anul 1989.

*

Scrisoare trimisă de Carmen Mihașescu, din București (str. Dionisie Lupu nr. 66), la 28 iunie 1961, lui Dimitrie Stelaru, la Turnu Măgurele (str. 1 Mai nr. 35, sosită în 29 iunie 1961), dar s-a păstrat doar anvelopa scrisorii, fără conținutul ei.

*

Scrisoare trimisă de Despina Stelaru, de la Constanța, la 30 iunie 1961, lui Dimitrie Stelaru, la Turnu Măgurele.

Constanța, 30 iunie 1961

“Maestre dragă,

Iartă-mă că nu ți-am răspuns pînă acum. N-am fost de mult pe acasă; am stat la mama și am găsit scrisoarea de-abia ieri.

Mă bucur că ești sănătos și cuminte, mă bucur că ai terminat și divorțul. Cred că în curînd ai să-ți rezolvi și treburile materiale, știi că ți-o doresc din inimă.

Mă întreb dacă e bine să vinzi casa din Turnu, pentru una din București. Poate e bine, dar nu cred că ai să obții suficient pentru una din București. Și-apoi ce faci cu bătrîni?

Nu-ți pot promite că vin în Turnu. Întîi, n-am bani nici timp – în luna de concediu mă duc la cură cu fetița la Sîngiorz și cum trebuie s-o fac pe buzunarul meu nu prea văd cum m-oi descurca. Pe urmă, nu știu cum să-ți spun, am suferit atît în Turnu, că nu m-ar tenta să-l revăd. Am eu năcăjelile mele, ca orice om, și nu pot să mă întorc înapoi. De vorbit am vorbi eventual în București, deși nu prea văd ce-am avea de aranjat. Doar am discutat noi de-a fir în păr tot ce trebuia. Știi bine numai în ce condiții sînt în stare s-o reiau de la capăt și știi că nu depinde nici de voința și încăpățînarea mea, ci de rezistența mea. Cum și eu și tu avem firi fundamentale opuse, nu văd ce ne-ar opri să ne unim prietenia în jurul fetiței și să nu ne amăgim a lipi cioburile a ceea ce a fost. Tu să nu vezi în asta răceală, ci doar minte de om pățit, care, la 40 de ani, are dreptul să sufle și în iaurt. De ce să confundăm ceea ce sînt eu pentru→

poezia ta, cu ceea ce știu eu despre conviețuirea cu tine?

Așa Mișca, flăcăule. Dacă oi scăpa de munca patriotică pe data de 4 iulie, cu trenul de Cluj, o iau cătinel spre nordul Ardealului. Am să-ți scriu de acolo și poate, dacă ești în București, ne vedem când m-oi întoarce. Presupunând că reușești să-ți contractezi una din lucrări și să iei bani, cumpără-ți ce-ți trebuie și restul pune-ți-i la CEC și cheltuiește cu socoteală, pentru că ai văzut cât de rău e când n-ai. Iartă-mi aceste prozaice sfaturi, sînt utile și ți le dau cu gînd de prieten încercat.

Îți doresc bine[le]

”Despina și Eumene”

Note

1. Rezultă, între altele, că Stelaru terminase deja divorțul de pictorița Rodica Mihaela Pandelescu [n.n.: 10 mai 1961].

2. Scrisoarea i-a fost dăruită lui Gheorghe Sarău de Anghelina Stelaru, a treia soție a lui Dimitrie Stelaru, în anul 1989.

*

Carte poștală scrisă în 9 iulie 1961 de Despina Stelaru, de la Sîngiorz-Băi (unde se afla, între 6 – 27 iulie 1961 cu Eumene la cură) și trimisă lui Dimitrie Stelaru la Turnu Măgurele (sosită în 12 iulie 1961).

Sîngiorz Băi, 9 iulie 1961

“Tov. Dimitrie Stelaru
Str. 1 Mai nr 35, Tr. Măgurele
Dragă maestre,

Sînt la Sîngiorz Băi cu Eumene, de la 6 iulie 1961 plec la 27.VII [1961]. Stau la Hinuța Maxim, nr. 898, pînă plec. Dacă vrei, scrie-mi! Îți dorim mult bine,

Eumene și Despina

[P. S.] Iartă-mi amestecul de cerneală [n.n.: roșie și albastră].

Notă

Vederea i-a fost dăruită lui Gheorghe Sarău de către Anghelina Stelaru, a treia soție a lui Dimitrie Stelaru, în anul 1989.

*

Scrisoare trimisă de Ben.[edict] Corlaci*, de la București (Piața Amzei nr. 7/9, sc. A, ap. 28), în 18 iulie 1961, lui Dimitrie Stelaru la Turnu Măgurele (str. 1 Mai, nr. 35, sosită în 19 iulie 1961, ca răspuns la o scrisoare a lui Stelaru).

MIHAIL DIACONESCU

TENDINȚA SPIRITUALĂ ÎN CULTURA ROMÂNĂ DE AZI (XVI)

- *Vă rog să amintiți, de asemenea, de compozitori și creații care ilustrează aceeași tendință spiritualistă în cultura română. V-am solicitat acest interviu, care, iată, se prelungește neașteptat de mult, pentru a desluși împreună modul cum tendința spiritualistă se manifestă în diversele domenii ale culturii române. Este motivul cel mai important al întâlnirii și dialogului nostru de azi.*

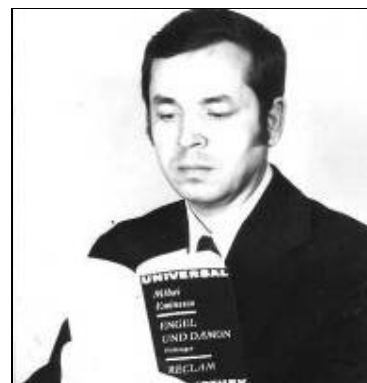
- Cred că nu greșesc dacă afirm că muzica românească aflată în zilele noastre sub semnul binefăcător al unor exigențe, idealuri și tendințe spirituale, are un punct de plecare ferm în imensa noastră moștenire psaltică.

În perioada octombrie 2001 – septembrie 2003, când am reînființat și condus revista *Argeș*, am publicat aproape număr de număr articole, eseuri, studii, interviuri, note și cronici muzicale dedicate muzicii psaltice românești. Ele sunt semnate de muzicologi de mare autoritate precum Nicolae Alexandru Gheorghiuță, de profesoara lui conf. univ. dr. Tața Diaconescu, care este și o admirabilă exegetă a prozei mele de inspirație muzicală, Gheorghe Stroe, Mihaela Marinescu, V. Drăgoi, Constantin Secară și alții.

În textele semnate de ei găsim elogi superlative la adresa unor mari savanți muzicologi dedicați în mod special moștenirii noastre psaltice și modului cum ea a fost valorificată în opusuri de o înaltă valoare artistică realizate în zilele noastre. Printre acești mari savanți muzicologi se numără Sebastian Barbu Bucur, marele meu prieten Titus Moisescu, Grigore Panțfăru și alții.

În numărul 6 (237) din martie 2002 eu am semnat pe prima pagină a revistei editorialul cu caracter programatic *Tezaurul care așteaptă*.

În acest editorial am început demonstrațiile mele cu propozițiile: „*Revista Argeș s-a angajat ferm în promovarea muzicii culte de inspirație religioasă ortodoxă. Considerăm că suntem datori să facem aceasta*”.

- *De unde această pasiune pentru muzica psaltică?*

- Eu sunt fiu de preot. Tatăl meu a fost preot de țară, la Vultureștii Muscelului. Tatăl meu, părintele Aurelian Diaconescu, avea o voce frumoasă, expresivă, pe care eu o admiram mult. El este primul și cel mai important dintre dascălii mei de muzică bisericească. Ulterior, interesul meu pentru muzica psaltică a devenit mai profund, mai sistematic, mai nuanțat, pe măsură ce începeam să înțeleg semnificația onora dintre cântările sale.

O contribuție excepțională la sistematizarea interesului pe care-l acord creațiilor psaltice românești a avut marele savant muzicolog, bizantinolog și bun prieten al meu Titus Moisescu. El mi-a publicat la Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România, pe care a condus-o cu autoritate științifică și devotament, două cărți, respectiv ediția a II-a a romanului *Marele cântec* și încă o ediție a acestuia în limba franceză.

Explicațiile pe care Titus Moisescu mi le-a dat în domeniul muzicii psaltice erau erudite, sistematice, clare, emoționante totdeauna.

Volumul său *Prolegomene bizantine. Muzica bizantină în manuscrise și carte veche românească* apărut în 1995 este una dintre marile realizări ale culturii noastre.

Tot amicul Titus, adică marele savant medievist, bizantinolog și muzicolog Titus Moisescu, m-a ajutat să înțeleg motivele pentru care celebra Școală Muzicală de la Putna de la cumpăna secolelor al XV-lea - al XVI-lea are o mare importanță în perspectiva culturii române și europene. →

R. SUBȚIRELU

Este o școală muzicală ilustrată de personalități ca Ioasaf Psaltul, Dometian Valahul, autorul cântării *Paharul mântuirii (Potirion Sotirion)*, o capodoperă lirică doxologică închinată Maicii Domnului, Paisie Psaltul, Eustație Protopsaltul, cel mai important dintre ei, Antonie Protopsaltul și alții.

Comunerile lui Eustație Protopsaltul (savantii muzicologi îi atribuie 186 de cântări, un număr imens) se găsesc în 12 antologii păstrate în prezent în biblioteci din România și în străinătate – la Liov, Leipzig, Sofia, Moscova, Petrograd, Leimonos.

Amicul Titus Moiescu a publicat în 1996 volumul *Muzica bizantină în spațiul cultural românesc*, la Editura Muzicală. Este o carte care îl reprezintă.

Explicațiile, precizările și demonstrațiile amicalui Titus despre importanța națională și europeană a Școlii Muzicale de la Putna aveau în sufletul meu un ecou profund, pentru că și eu sunt pasionat de puternica afirmare artistică și spirituală a acestui vechi centru de învățământ superior și de iradiere culturală.

La Școala de la Putna, fondată în 1490 de gloriosul domnitor Ștefan cel Mare și Sfânt, a ținut lecții în a doua jumătate a secolului al XVI-lea, între alții, ritorul și scholasticul Lucaci. El a fost dascăl de drept canonic și de retorică, „*ars loquendi, ars bene dicendi*”.

De la el, cultura noastră moștenește *Pravila ritorului Lucaci*, un manuscris datat 1581, cel mai vechi text juridic în limba română realizat în Moldova feudală.

Școala de la Putna a funcționat fără întrerupere până în 1585, pe timpul domnitorului Petru al V-lea Schiopul. Ea este o glorie a învățământului superior românesc.

Romanul meu *Adevărul retorului Lucaci* apărut în 1977 la București și în 1991 în ediția a II-a la Chișinău evocă într-o manieră epică și simbolică atât viața juristului și dascălului Lucaci, cât și prestigiul științific și didactic al Academiei Domnești de la Putna.

Datorită atât amicalui Titus cât și eminenților muzicologi care au semnat în revista *Argeș*, eu am înțeles mai bine faptul că în cultura română de azi muzica de inspirație spirituală are un loc decisiv.

- *La cine și la ce vă referiți?*

- Pentru că nu avem timp să discutăm pe larg despre toți, îi voi aminti doar pe unii dintre ei... Să luăm, de pildă, creația magnifică a compozitorului, violonistului și dirijorului Paul Constantinescu.

Paul Constantinescu e discipolul unor mari maestri precum Constantin Brăiloiu (la istoria muzicii), Alfonso Castaldi (la armonie), George Breazu (la pedagogie și enciclopedia muzicii), Dimitrie Cuclin (la estetică muzicală și forme muzicale), Mihail Jora (la armonie și contrapunct).

Paul Constantinescu a fost timp de patru ani, respectiv din 1937 până în 1941, profesor la Academia de Muzică Religioasă din București, unde a făcut din studiul melosului nostru psaltic o preocupare constantă.

Abundența sa creație, care include realizări simfonice, coregrafice, camerale, coruri, oratorii, lucrări vocal-simfonice, muzică de film, este puternic marcată de moștenirea noastră folclorică și psaltică.

Printre creațiile sale se numără *Patimile și Învierea Domnului* (1946, reluat și completat în 1948), oratoriu bizantin pentru soliști, cor mixt și orchestră pe texte sacre și bizantine, o realizare magnifică, plină de elan liric și doxologic; *Nașterea domnului* (1947), oratoriu bizantin de Crăciun pentru soliști, cor mixt și orchestră (prima audiție a fost la București în 1947); *Două studii în stil bizantin* pentru vioară, violă și violoncel (1929); *Sonatina pentru violoncel (violă) solo* (1940); *Liturghia în stil*

psaltic pentru cor psaltic (1935) și altele.

În creațiile sale cu conținut spiritual, Paul Constantinescu a îmbinat în mod fericit sugestiile oferite de muzica psaltică, de procedeele polifonice moderne și contemporane cu exigențele armoniei. El este un mare compozitor și un strălucit dascăl, pentru că a predat nu numai la Academia de Muzică Religioasă, ci și la Liceul Militar de Muzică, iar în 1941 la Conservatorul din București, unde a ținut lecții de armonie.

Când în nr. 1 (234) din decembrie 2001 al revistei *Argeș* a apărut eseu semnat de colega Mihaela Marinescu și intitulat *Oratoriul bizantin de Crăciun Nașterea Domnului*, la pagina 17, m-am bucurat de parcă eu l-aș fi scris.

- *Am putea aduce în discuție și alți compozitori români care ilustrează tendința spiritualistă în artă?*

- Tendința spiritualistă este mai mult decât evidentă în opera marelui compozitor și muzicolog Marțian Negrea. Vorbesc cu dragoste și cu recunoștință despre personalitatea și opera lui. Volumul său *Un compozitor român ardelean din secolul al XVII-lea: Ioan Caioni (1629-1687)*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1941, mi-a marcat viața. Acest volum a fost una din sursele mele de informare în anii când am stat la masa de lucru și am scris romanul *Marele cântec*.

Marțian Negrea este însă nu numai un istoric al artei sunetelor, ci și un eminent muzicolog. Semnificative în acest sens sunt volumele sale *Tratat de instrumente muzicale* (1925), *Tratat de forme muzicale* (1932), *Tratat de contrapunct și fugă* (1957), *Tratat de armonie* (1958).

Creația vocal-simfonică *Recviem (Parastas)*, opus 25 (1957) pentru soliști, cor mixt și orchestră, este o capodoperă, una dintre cele mai importante realizări de acest tip din istoria muzicii românești și europene.

Ce a însemnat pentru mine opera de muzicolog a lui Marțian Negrea și cum mi-a marcat viața am arătat în nuvela *Îngerul cu breton* pe care am publicat-o în volumul *Serile la Vulturești. Nuvele și amintiri sentimentale* apărut până acum în două ediții.

Catedra **MIMESIS ȘI CATHARSIS**

ÎN NUVELA REALISTĂ ȘI PSIHOLOGICĂ MOARA CU NOROC DE IOAN SLAVICI

Mimesis-ul și *catharsis*-ul sunt două categorii estetice fundamentale ale literaturii, definite de Aristotel în *Poetica* sa, în replică la teoria platoniciană vizând inferioritatea artei. Mai întâi, Stagiritul demonstrează superioritatea poeziei față de istorie, „superioritatea pe care o deține *mimesis* față de transcrierea adevărului, în limitele cunoașterii realității”, în termenii Gabrielei Duda din studiul „Introducere în teoria literaturii”. (Ed. All, București, 1998) *Mimesis*-ul aristotelic, axat pe relația dintre text și realitate, presupune imitarea „oamenilor în acțiune”, imitarea neînsemnând imitație fidelă sau „copie” a realității, ci înfățișarea acesteia concomitent sub semnul lui <<ca și cum>> și sub semnul lui <<este>>. *Mimesis*-ul nu înseamnă îndepărtare de adevăr, ci o cale de cunoaștere profundă și generală, obiectul ei nefiind realitatea existentă, ci una posibilă, ideală „în limitele verosimilului și ale necesarului” („Poetica”, Ed. Academiei, București, 1965). Gabriela Duda evidențiază că „În concepția lui Aristotel, cunoașterea prin *mimesis* este legată de manifestarea unei forme exemplare (*eidōs*), prin reprezentări sensibile, concrete. Un personaj trebuia să fie concret, iar reprezentarea lui, credibilă, (verosimilă).” După Aristotel, datoria poetului este să înfățișeze personajele „așa cum sunt, și totuși mai de soi”. De aceea „*Mimesis* nu exclude (ba chiar presupune) nici idealizarea [...], nici conformitatea cu realitatea, nici depășirea acesteia.” (Gabriela Duda, op. cit)

Apoi, teoria aristotelică a *catharsis*-ului e sintetizată în definiția tragediei „care stârnind mila și frica săvârșește curățirea acestor patimi.” (*Poetica*, Ed. Academiei, București, 1965). Purificarea sufletului omenesc de și prin cele două stări, mila și frica, în actual contemplării operei de artă, relevă efectul terapeutic al artei asupra spiritului.

În continuarea ideii aristotelice de *mimesis*, literatura nu reprezintă „o simplă copie a lucrurilor existente”, ci mai degrabă o „realitate posibilă”, potrivit lui Heinrich Plett („Știința textului și analiza de text”). Astfel, literatura implică un proces de selecție

și de combinare a unor date ale realității care apar transfigurate în forma unor ficțiuni sau născociri ale unui univers posibil, care poate să semene în grade diferite cu universul real, dar care este „un univers de hârtie”, o „realitate estetică”. De aceea – afirmă H. Plett – o înțelegere mimetică a literaturii neagă texte care dovedesc o legătură strânsă cu obiecte reale: știri, descrieri de călătorii, referate științifice, istorie.” (Op. cit.). În esență, delimitarea exactă dintre ficțiune și realitate este dificilă și presupune unele nuanțări referitoare la gradul de reflectare și deformare a realității în oglinda textului. Proza realistă ilustrează cel mai convingător conceptul de *Mimesis*. Acest tip de proză conține indicii precise și detaliate de localizare în timp și spațiu a acțiunii. Cu toate acestea, *Mimesis*-ul realist este și el o formă de ficțiune, deoarece „proza realistă tocmai asta își propune: să fie altceva decât istoriografia, să se confunde cu altceva decât cu o istorie adevărată [...]. Reprezentarea realității devine imperativul unui tip de discurs care nu-și mai propune să copieze referentul imediat, ci să-l concureze ca omologie structurală, ca alternativă. Reprezentarea e o tehnică tot atât de străină de realitate ca și perspectiva în pictură. Adevărul reprezentării aparține textului și nu lumii. Textul își este suficient sieși [...]. Exact în sensul acesta romanele lui Balzac <<fac concurență stării civile>>. Promițând că exprimă realul, romanul realist îl dublează ca produs ficțional. El simulează fenomenalul și mișcările vieții, căutând, de fapt, abstracțiunea, repetabilul, simptomele, permanențele, elementele constante ale istoriei” (Gh. Crăciun „În căutarea referinței”). Prozații realiști – apreciază Gh. Crăciun - „afirmă de fapt superioritatea textului în raport cu realitatea, faptul că el este o lume adevărată, mai bogată și mai fină” (Ibidem). Semioticianul italian Umberto Eco subliniază în cartea sa „Șase plimbări prin pădurea narativă”, că un cititor care nu cunoaște pactul ficțional sau care nu-l acceptă în totalitate cade în capcana de a nu putea trasa o graniță între ceea ce trebuie să creadă și ceea ce nu trebuie să creadă atunci când citește o poveste de ficțiune. Astfel, putem spune că opera literară se distanțează de ordinea realului prin diferite grade de reflectare mimetică. Referentul textului literar aparține exclusiv universului ficțional din care face parte.

Ne propunem să valorizăm cele două teorii aristotelice în receptarea și interpretarea unei capodopere a nuve-

listicii lui Ioan Slavici. Citită și interpretată prin grila *mimesis*-ului și a *catharsis*-ului aristotelic, nuvela *Moara cu noroc* își confirmă ficționalitatea, paradigma realistă și valoarea estetică ilustrate și de alte tipuri de receptare critică. Lectura și comprehensiunea nuvelei slaviciene în cheie aristotelică este ofertantă pentru o mai justă înțelegere a raportului esențial dintre realitate și ficțiune și a impactului emoțional și estetic asupra cititorului.

Pe de o parte, *mimesis*-ul acestei nuvele „solide, cu subiect de roman” (G. Călinescu, „Istoria literaturii române de la origini până în prezent”) este ilustrat de tematica socială, etică și psi-hologică, precum și de viziunea moralizatoare a autorului, Slavici. Acțiunea e proiectată într-un cronotop realist, derulându-se într-un spațiu geografic real, în pusta arădeană, pe durata unui an de la sfârșitul se. al XIX-lea. Cele trei straturi tematice ale nuvelei, social, psihologic și moral, admirabil comentate de Mircea Zăciu, atestă vi-goarea observației sociale, finețea și profunzimea analizei psihologice a personajelor prezentate credibil. De altfel, nuvelistul a mărturisit că preocuparea sa este *studiul social*, mărturie confirmată artistic și de nuvela „Moara cu noroc”, înscrisă de Magdalena Popescu în a doua etapă de creație, perioada „dramatică și obsesivă”, alături de „Pădureanca”. *Mimesis*-ul relevă dezumanizarea provocată de câștigul malonest, înstrăinarea eului sub presiunea unei forțe devastatoare.

Magdalena Popescu, în cunoscuta monografie „Slavici”, observă că opera lui Slavici „pare a se înscrie cu precădere pe axa relației dintre literatură și realitate (mesaj – obiect de referință). Inovațiile lui tind spre o apropiere dintre realitate și literatură și, în acest sens, aparțin toate sferei de specificități prin care a fost descris discursul realist al secolului XIX.→

Prof. dr. LUMINIȚA DIMA

Influențat de literatura germană și maghiară [...], cunoscând literatura franceză de la clasicism încoace, Slavici se încadrează fără efort epocii lui la nivel european. Vom întâlni, așadar, și la el comandamentul general: cunoașterea cât mai exactă, sistematizată cvasi-didactic, a unei realități ignorate sau rău reflectate, printr-o literatură transparentă, perfect lizibilă, care să nu uzeze de tehnici și montaje ale cuvântului decât în direcția sporirii clarității.” Exegeța enumeră procedeele de „transparentizare” a relației dintre literatură și referentul real: „democratizarea și socializarea unor teme și eroi care nu avuseseră parte de o tratare în <<registru seriosului>>, de unde insistența gravă pe mediu, banal, comun, obscur; sistematizarea realului în literatură potrivit unor mari legi, care par a aparține realității, dar sunt de fapt introduse în ficțiune de autoritatea scriitoricească; motivarea psihologică a personajelor, care să justifice trama ficțională; [...]; prezentarea ficțiunii, în punctele ei de deschidere și închidere, ca o contiguitate la real, pe care îl prelungește numai, fără a se comporta ca o realitate autonomă cu o natură proprie etc.” În plus, tensiunea nuvelei între realism și idealizare este remarcată tot de Magdalena Popescu potrivit căreia prozatorul ardelean „crează prin artă un univers cât mai verosimil și mai exact atașat realității, pentru a facilita cunoașterea adecvată a spațiului din care provine și pentru care militează.”

Bine reprezentată în nuvela „Moara cu noroc”, relația individ-colectivitate constituie în viziunea lui Slavici un factor de echilibru și de coerență interioară: „Câtă prezență coercitivă a obștei, atâta consecvență a sufletului individual”, după cum inspirat parafrazează camilpetrescian Magdalena Popescu. Astfel, Ghiță trebuie să respecte nu numai contractul asumat de familia sa, pentru care iubirea și responsabilitatea sunt esențiale, ci și canonul etic comunitar; în comunitatea rurală el trebuie să manifeste onestitate, bunătate și încredere. Ghiță și Ana sunt personaje mobile care își schimbă în mod radical și verosimil comportamentul. În schimb, Lică și Pinteau sunt personaje imobile, neschimbându-și fundamental personalitatea pe parcursul acțiunii. Pinteau dezvoltă adevărată obsesie: el își condiționează propria existență de prinderea și pedepsirea lui Lică.

Sub aspectul socialității, nuvela reflectă confruntarea dintre două lumi: ordinea de stat, având ca autorități pe

jandarmul Pinteau și pe comisarul de la Ineu, și lumea pastorală a porcarului, având ca autoritate alternativă pe Lică Sămădăul. Relația Lică – Ghiță ilustrează verosimil un raport esențial „călău – victimă”, analizat memorabil de Ioan Slavici, în toată complexitatea imponderabilelor psihologice. În lectura lui Mircea Zăciu, „Lică reprezintă Forța în stare să sfideze legile divine și umane, sigur în toate acțiunile ce întreprinde, acoperit de tutela complice a unui sistem social determinat istoricește, eliberat de orice cenzură interioară, cât și de teama oricăror precepte, de ideea sancțiunii sau a pedepsei instituționalizate.” (*Pentru o nouă lectură a lui Slavici* în vol. *Bivouac*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1974). Când descoperă slăbiciunea lui Ghiță pentru bani, începe să îl domine prin forță și să îl stăpânească prin frică.

Pe de altă parte, *catharsis*-ul în această nuvelă rezidă în compasiunea cititorului pentru destinul tragic al Anei, al lui Ghiță și al lui Lică, pentru victimele innocente care sunt cei doi copii al cuplului. Dimensiunea tragică implică moartea ca singură ieșire din situația-limită în care personajele sunt antrenate de puterea distructivă a banilor care substituie zeii din tragedia antică.

Ca nuvelă psihologică, analizează un sentiment – *frica* – devenit dominant pentru toate personajele și accentuat de presiunea exterioară a hazardului – *norocul*. Mircea Zăciu în „Viaticum” argumentează că *frica*, excelent analizată de Slavici în nuvelă, reprezintă liantul tuturor personajelor: „ea se insinuează pe nesimțite în relațiile umane, le deteriorează, le pervertește, introducând rezolvările violente suspiciunea, reacțiile paradoxale. [...] Studiul lui Slavici surprinde explozia violenței ca fenomen social, dincolo de <<anecdotă>>. Ravagiile forței și duplicitatea lașității fricoase și cupide se convertesc într-un simbol de premonitorii intuiții. Viziunea slaviciană ar fi putut să ia drept epigraf

cuvintele marchizului de Custine: <<*Frica e molipsitoare ca tristețea*>>, întregind imaginea unei societăți [...].”

Cauza perfect verosimilă a prăbușirii relației conjugale Ghiță – Ana o constituie dezacordul între ipostazele asumate și cele ascunse, nemărturisite, ale soților. În ipostaza de soție iubitoare, devotată și copilăroasă, Ana nu se cunoaște încă pe sine. Ea trăiește o pasiune răvășitoare pentru Lică, experiență prin care este pusă în fața unei alegeri. Opțiunea ei, deși tergiversată din considerente morale convenționale, se exprimă cu fermitate când ajunge în deplin acord cu natura sa de profunzime. Ana intuiește slăbiciunile soțului și se dovedește mai înțeleaptă decât el.

Viziunea moralizatoare transpare cu precădere din prologul și din epilogul nuvelei constituite din cuvintele bătrânei, purtătorul de voce al autorului. Monologul sentențios al soacrei lui Ghiță „Omul să fie mulțumit cu sărăcia sa, căci, dacă e vorba, nu bogăția ci liniștea colibeii tale te face fericit.” e o pledoarie pentru armonia și fericirea domestică, familială. Însă în final, bătrâna reflectează cu tristețe pe marginea întâmplărilor petrecute la han „Simțeam eu că nu are să iasă bine; dar așa le-a fost data!...” Subtextual - scrie Mircea Zăciu - e sugerată „incapacitatea psihologiei comune de a înțelege mobilurile reale ale catastrofei.” (op. cit.) Scriitorul moralist sancționează intransigent eroii, în concordanță cu gravitatea faptelor comise, cititorul acceptând ca pe o necesitate pedepsirea acestora.

Cititor al prozei de observație socială, prozatorul *Biedermayer* cum îl numește Mihai Zamfir (art. *Prozatorul Biedermayer: Slavici* de Mihai Zamfir *România literară*, Nr. 30, 2009) promovează, ca și prozatorii austrieci „valori umane până atunci neglijate: bucuria de a trăi în acord cu principiile vieții creștine, apologia familiei și a spiritului familial, împăcarea cu existența așa cum ni se oferă ea, împlinirea datoriei ca realizare etică supremă. Acțiunea se petrece într-o lume de aparențe sociale modeste, printre oameni simpli și săraci, la țară, în mici orașele, în colectivități izolate.”

Așadar, grila de lectură aristotelică pe care am încercat să o valorificăm în receptarea și interpretarea nuvelei „Moara cu noroc” evidențiază verosimilitatea acțiunii și a personajelor și efectul cathartic al tragismului destinului situate la confluența hazardului și a liberului arbitru cu factorii socio-economici.

Mihai Camara, Lanțuri, 2

Cartea inimii

Decupaie subiective... din inima lirismului

(II)

Putem vedea oare cu inima? *Căci unde este comoara ta, acolo va fi și inima ta.* Tulburătoarea liniște-rugăciune, apa șipotului din satul meu natal, din inima pământului de acasă naște un hexagon divin, cu gust de diamant șlefuit cu migala îngerului. Dorm pe fânul uscat și aud boabele de grâu proaspăt treierate, vânturate în palmele bunicii mele. De departe, vântul se strecoară prin livadă rochii de mătase pline cu poame pârguite. În magicul tărâm al amintirii, unde metaforele se hrănesc direct din brațele spirale ale galaxiilor, reînvie toposul copilăriei, acel *neverland* al neprihănitei frumuseți, acolo unde se ascund adevăratele nestemate, încântătoarele aduceri aminte. Toate alcătuiesc o hartă a inimii, iar ca loc central rămâne mereu spațiul natal.

Poeziile sunt aripi ciocârliei ce ies din cuibul inimii. Metalul ce-i modelat interior amirosind a primăvară rămâne etern înmiresmat. Când suflă o boare de fluturi peste suflete de nenufar cum poți să mai stai neatins de viorile poeziei? Cioplitorii de piatră lirică sublimează incandescentul căderii în cuvânt, o întreagă primăvară de cuvinte înflorind deodată. O stultitia lirică. Să înnebunești de atâta înflorire! Cum scria Ioan Alexandru, parafrazez: știți ce este raiul? Asezați-vă fața într-o tufă înflorită primăvara...

Abia am întredeschis cartea¹ și m-au invadat gândurile versurilor, aripile sufletului, care s-au alungit în mine ca timpul, un nufăr care înflorește etern pe lacul frumuseții. Un chip de înger adumbrit- *uitată-n ninsoare*- desferecă din tainițele ițe crâmpoie altoite pe un timp nobil, umplut cu lumină, ca în mai sub acăți: „Astăzi se scutură salcâmi, / Se rup spinările la fluturi, / Tu-mi depui în căușul mâinii, / Polenul zilelor ce-ți scuturi.”

Ascult cum plesnesc miresmele din muguri ca vinuri dulci din noble butoaie, cum în noapte se revarsă și ard de îndrăgostire. Cuvintele sunt pocaluri zeești

¹ Maria Mărginean, *Mireasa anotimpului incert. Antologie de poezie*, Prefață de Felicia Colda, Editura Altip, 2012.

umplute cu nectar, sorbit în nemuritoarele ore ale îndrăgostirii, în acele ore astrale, cum le numește Stefan Zweig, când omului i se revelează adâncimile frumuseții, în acordurile lui Pan, vrăjitorul raiurilor: „Lângă iubirea ta, / ciocârlie devine sufletul meu; [...] Iar când îmi vorbești / flaut aud cântând la marginea zilei”.

Poezia lui Virgil Todeasă vine dintr-un ținut al sublimării în rațional pur, zguduită de o spaimă și o oboseală telurică acutizată de starea alertă a scurgerii nisipului din clepsidră: „ceasul de aur... / nu mă lasă să dorm, bate și plânge, / curge peste noptieră ca o fieră Dalí-formă” („Ceasul”). Senzualitatea este eliminată complet, locul ei este luat de jocul limitei. Poemul „Inima” este definitiv: „îmi strecoară bila neagră în sân / nebuna se joacă cu sângele meu – / se-ntoarce și mă strigă pe numele mic, / de spaimă, tot mai mic”...² El potențează și vertebralizează mesajul poetic. Sarcasmul este evident. În poeme există o frenezie aparte a cuvintelor, o suită de reverberații enigmatice, ele mizează mult pe o anume doză de ambiguitate, absurd și încifrare, pe o defenestrare silențioasă în deltele misterului, un univers purtător de substanțe, cu o încărcătură nestăvilită de semnificații. Reflexiv și minuțios, scrutător și incisiv, Virgil Todeasă polarizează un univers liric vast și profund rațional în care pulsează o malițiozitate fină și o ironie dublu rafinată și tăioasă. Sangvinul este mult mai fluid și sarcastic decât în „surăsurile realului”, cu un limbaj cu tente de maladiv, cu tușuri spre o lume a descompunerii umanului, trimiteri înspre dramele lui Vișniec,

² Virgil Todeasă, *Omul presupus*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2017.

un răsfaț semantic, o introducere în jocul minții, în combustia imaginarului.

Inima este un simbol al rădăcinilor adânci, sămbure ancestral, dacă luăm în considerare faptul că inima este primul organ care se naște și primul care moare. Inima este amfiteatrul intelectului și al sentimentelor, centrul afectelor, locuința divinului din om: „Oare nu spune Pascal că ideile mari vin din inimă? Inima este centrul vital al ființei umane, întrucât asigură circulația sângelui și sediu afectiv al funcțiilor intelectuale. Sfânta Sfințelor este considerată a fi inima Templului din Ierusalim, la rându-i inima Sionului care este, asemenea oricărui centru spiritual, o inimă a lumii”.³ Inima înseamnă centru pentru toate religiile și credințele de pe pământ.

În cuget și ținută de altoi vrednic, cuvântul prinde rădăcina în stâncă lirică: „Tu știi că te iubesc”⁴, așa se întitulează ultimul volum de poezie, care cuprinde 150 de sonete, semnat de Dumitru Ichim. Scriitor original, el este „tipul creator, omul care are idei și pune pe alții în starea de a produce idei.”⁵ Volumul de sonete se dorește a fi o prelungire a *Ultimelor sonete închipuite ale lui Shakespeare în traducere imaginată de V. Voiculescu*, scrise de poetul de la Pârscov de la CLV, acolo unde terminase Shakespeare, iar Dumitru Ichim scrie aceste 150 de sonete numerotându-le de la 245.

Mire și miresă sub sărutul cuvântului: „în el veșniciei, din cer numai pe-altoiu se / Sfințește, precum apa ce stâncii-o smulse Moise!” Se cere să nu arunci năvodul în ape adânci, „de n-ai simțit prin sânge Iubirea ca suveică.” Iar exclamația este, fără tăgadă, limpede: „Nu pomeni Iubirea de n-ai fost Niagară!” Această culegere impresionantă de sonete este un fagure liric cu gust edenic. Tesuire până ce din tulbur must licoare→

LŐRINCZI FRANCISC-MIHAI

³ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, Volumul 2, Editura Artemis, București, s.a., pag. 150.

⁴ Dumitru Ichim, *Tu știi că te iubesc*, 150 de sonete prefațate și ilustrate de Savatie Baștovoi, Editura Cathisma, București, 2016.

⁵ Eugen Simion, *Timpul retrării, timpul mărturisirii, Jurnal parizian*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2013, p.210.

limpede în cristaluri vălurește. Și ce val este iubirea care ne u(r)nește⁶ dincolo chiar de țarm de chihlimbare. Sonetul devine instrument de comunicare transmundan. Mirele dialoghează cu Mireasa, chemată în rai la sărbătoarea cireșilor înfloriți: „ca-ntr-un cristal sonetul ne v-ampietri-n lumină!” dar e, în același timp, și o comunicare cu divinul: „La-ntreaga-Ți poienire-colibe strămte-n praguri? / Ia-mi inima și fă-Ți-o palat cu stâlpi de faguri.”

Inima devine loc central și tainic spre care se îndreaptă poetul și nădărduitoare potecă spre divin, cu credința nestrămutată în cuvântul înviat: „De n-ar fi răsuflarea din mersul Țău pe ape, / Mi s-ar usca și iarba crescută din peniță.”

Am coborât în magica grădină a amintirii, acolo unde mă așteaptă mereu brațele pline de dragoste ale bunicului meu, ridicându-se altar, acolo unde inima numai că nu plesnește de preaplin, de pârguire, prin trăirile magice și bătăile inimii cresc spre a ridica din străfunduri locuri dragi menite a fi immortalizate pe o hartă a măreției reamintirii. Antologia poetei Liliana Maria Ursu intitulată *Loc ferit* alcătuiește o frumoasă hartă a locurilor amprentate în suflet, închisă cu sigiliu divin, „cu mireasmă de fragă.” Un spectacol al inimii este toată poezia.

Mă întind pe fânul moale din șură, „acolo unde somnul era cu adevărat regesc”, când priviri de stele grase se furișează printre țigle sparte și mă umplu cu lumină din belșug. Și ce parfum răzbate din fânul proaspăt, parcă neîndestulător pentru setea mea neîmblânzită. Era aici toată fâneața. Toate podoabele lumii erau sub mine. Somnul îmi era liniștit și moale ca o inimă de înger. Se auzeau doar bătăile cu barosul pe ilău ale fierarului care naștea cuvinte ce își luau zborul ca păsări de aur săgetând firmamentul. Și inima îmi cânta de preaplin...

Cu câtă candoare împletește Liliana Maria Ursu cuvintele „arătând spre satul cuibărit între dealuri cățărându-se umil spre bisericuța de lemn / luminând nopțile planetei / și mările și planetele ei...” le simt ca pe o adiere prin pene de înger, alinare și iubire caldă, ca mâna mamei trecută peste obrazul meu seara după

rugăciune, învățăturile bunicului meu, poemul ca o rugăciune: „puf de rață pentru perne / (ce somn dulce trebuie să fie cu urechea / culcată într-un cuib cu trei ouă calde, / ca adierea aripilor de pui”.

Dintr-o inimă încercată pe ilăul destinului și-a forjat cuvântul: „Lucrase fierarul o noapte și-o zi, la flacăra forjei arzânde, lovind-o pe aripi, și-n piept o lovi cu cântec și patimă blândă. / O-ntoarce pe față, o-ntoarce pe dos, pe-o parte, pe alta, c-un clește, în lava fierbinte sufla dureros și parcă pe el se lovește. / Jăratecul sare în mii de scânteii și-i moale ca vata metalul; acum el strunjește la inima ei și-i ritm de suită ciocanul. / Răsună ilăul ca tulnicu-n noapți, iar vatra-i fierbinte și cântă. El pasăre sfântă, regină la morți, din fine oțeluri frământă”⁷. Metalul pur a prins a zbura ca mitologica pasăre a abisului, „zborul urmărind părăsirea condiției terestre și dezmarginirea ființei”⁸. Între cele două aripi de amforă se interpune „timpul, versantul abrupt, care îl oprește pe el, Zburătorul, să ajungă la ea, Contesa batavă, singura pământeană în stare / să răcorească văpaia din ochii acestui călător”.

Și această neîntreruptă așteptare, efervescentă și dureroasă: „azi mi-e inima candelă stinsă, / ciocârlie murind în văzduh”, aprigă, dar mântuitoare și plină de speranță pârguiește roade, înalță ape care nu se împuținează dacă sunt scoase din fântânile sufletului, pentru că doar dorința singură este în măsură să crească pasiunea, pe când posesia o toarnă în efemer.

Din întregul volum emană o nebănuită frumusețe. Iubirea este un liant atât de puternic, încât poate să lege totul. Poezia „Intimitate” este o bijuterie lirică: „Iată, spuse cu zâmbet Contesa, / vezi șnurul acesta de mătase / albastră? / Vezi cum se ridică Luna pe cer / asemenea unei flori dintr-o / glastră? / El vedea cum, din mâinile ei / albe, frumoase, inima lui tresărea ca o pasăre / din zborul căreia lumina / se retrase. / Vezi? Eu sunt colivia de aur / în care tu intri sfios, / cum ai intra într-un altar.”⁹

⁷ Ovidiu Vasilescu, *Pasărea abisului*, Editura Puncte cardinale, Sibiu, 1993, p. 152.

⁸ Corin Braga, *Nichita Stănescu-orientul imaginar*, Editura Imago, Sibiu, 1993, p.102.

⁹ Ovidiu Vasilescu, *Echinocții atemporale, Poezii*, Editura Ortoepia, Deva, 2011, p. 74.

Mihai Camara, *Suflete pereche*

Când citesc versurile acestea magice despre iubire edenică, despre un absorbtio lăuntric profund pentru a putea trăi comuniunea cu iubita, chiar din mare depărtare, gândul mă poartă la avalanșa dragostei dintre Franz Liszt și Marie d'Agoult când au fugit în Elveția într-o descătușată alergare a inimii îndrăgostite, o furibundă întâlnire a înlănțuiților într-o iubire.

„M-ai zămislit fără sfârșit după dorința Ta [...] acest ulcior fragil Tu iar și iarăși îl golești / și iar și iarăși cu viață îl umpli ochi [...] la pipăirea nemuritoare a degetelor Tale, / plăpânda-mi inimă se pierde în bucurie [...] / și vârste trec și pururi torni / și loc ai încă să tot umpli.”¹⁰. Este poemul-rugăciune care deschide volumul de măiestrie poetică, „Gitanjali, Jertfa lirică”, a poetului indian Rabindranath Tagore, primul laureat asiatic cu Premiul Nobel pentru literatură, în 1913, premiu decernat la doar un an după apariția versiunii în limba engleză, în propria traducere a autorului. Cuvintele scriitorului și criticului George Popa, o persoană avizată, vin să susțină larga apreciere de care s-a bucurat cartea și bucuria cu care a fost receptat mesajul acesteia: “motivația stă nu numai în calitatea discursului poetic, de un mare farmec și suavitate, și nu numai în caracterul→

¹⁰ Rabindranath Tagore, *Gitanjali. Jertfa lirică*, Versiune românească și prezentare de George Popa, Editura Polirom, 2000, Iași, pag. 19.

⁶ Pr. Constantin Necula, *Iubirea care ne urnește*, Editura Agnos, Sibiu, 2010.

luminos, generos și tonic al mesajului, cât mai cu seamă în viziunea filosofică, de cea mai elevată noblețe și infinită deschidere cosmică. [...] Poemele sale polarizează în jurul ideii de Iubire care unifică totul, întreaga creație în Dumnezeu”¹¹. Fiecare poem din „Gitanjali” conține o declarație către Dumnezeu.

În *Sādhana*, lucrare care cuprinde opt eseuri despre desăvârșirea vieții, prezentate inițial în fața studenților de la Universitatea Harvard, Tagore extrage esența credinței sale, numită atât de frumos credința poetului: „Iubirea este culmea conștiinței. Noi nu iubim pentru că nu înțelegem, ci mai degrabă nu înțelegem pentru că nu iubim. Iubirea este semnificația finală a orice există împrejurul nostru. Nu este doar o simțire; este adevăr, este bucuria care stă la temelia creației. Prin ridicarea conștiinței la iubire și extinderea ei către lume putem obține comuniunea cu această bucurie nemărginită. Iubirea se dăruiește pe sine prin daruri nesfârșite. În ce chip primim darul desăvârșit al bucuriei?”¹²

Poetul ne vorbește tuturor cu dragoste: „Era o zi când nu eram pregătit pentru primire; / intrând fără rugăciune în inima mea, / și chiar ca un om obișnuit din popor, necunoscut mie – / Tu, regele meu, ai însemnat cu sigiliul veșniciei / multe din grăbitele clipe ale vieții mele. // Și azi, când dau peste ele din întâmplare / și văd acolo semnătura ta, / le aflu zăcând în praf, risipite / printre bucuriile și amarăciunile obișnuitelor zile uitate. // Tu nu ai luat în derâdere jocurile mele copilărești / în țărână. / Iar pașii pe care-i auzeam în odaia mea erau aceiași / care răsună din astru în astru”¹³ (Gitanjali, XLIII)

Glasul inimii este tăcerea până „spre inima celui din urmă labirint”¹⁴ ...

¹¹ Rabindranath Tagore, *Gitanjali. Jertfa lirică*, Versiune românească și prezentare de George Popa, Editura Polirom, 2000, Iași, p. 5-6.

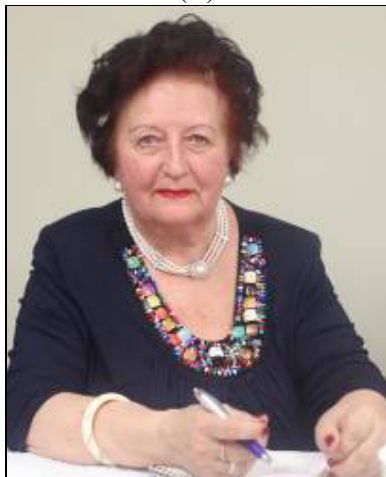
¹² Rabindranath Tagore, *Sādhana. Desăvârșirea vieții*, traducere de Dana Sugu, Introducere semnată de Mihaela Gligor, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2009, p. 83.

¹³ Rabindranath Tagore, *Gitanjali. Jertfa lirică*, Versiune românească și prezentare de George Popa, Editura Polirom, 2000, Iași, p. 62.

¹⁴ *op. cit.* p. 98.

Anca Sîrghie

Dialog despre Radu Stanca la Sibiu
(II)

Mihai Posada: Cum s-a desăvârșit formația dumneavoastră profesională?

Anca Sîrghie: Studiile primare efectuate la Școala nr. 1 „Ursuline” și cele liceale făcute la Colegiul Național „Gh. Lazăr” din Sibiu, unde am primit o bază temeinică de cunoștințe, nelipsind să activez în formația de dansuri populare, în echipa de baschet și acompaniind corul, ca pianistă, vor fi continuate la Facultatea de Filologie din Cluj. Lecturile anilor de liceu primeau acum o altă consistență, iar examenele ne treceau pe sub furcile caudine ale cunoașterii. Am absolvit în 1967 Facultatea de Filologie din Cluj la specialitatea Limba și Literatura Română, în promoția care i-a dat pe renumiții poeți Ana Blandiana, Gheorghe Pituț, Ioan Alexandru, deja lanșați, pe Mircea Muthu, Ion Vartic etc. La finele perioadei de cercetare dintre 1976 și 1981, când am fost doctorandă la aceeași instituție de învățământ superior, în 9 mai 1981 am susținut teza *Radu Stanca – Studiu monografic*. Atunci era prima abordare monografică de acest fel consacrată scriitorului transilvănean, după ce în 1978 Ion Vartic publicase un eseu splendid, consacrat poeziei și teatrului create de Radu Stanca, într-o carte pe care eu am prezentat-o la Sibiu cu mare entuziasm. Decizia de a mă dedica profesoratului, acesta fiind dublat în mod necesar de cercetare în domeniul criticii și istoriei literare, va rămâne nezdrcinată, plasând pe loc secund muzica, devenită un „Violon

d’Ingres”. Ucenicia mea didactică a început, după cutuma universitară a timpului, când se făceau repartiții de stat, în Liceul „Gh. Lazăr” din actualul oraș Avrig și a continuat la Sibiu, la liceul care mă formase, Colegiul Național „Gh. Lazăr” de astăzi, unde aveam să fiu profesoară de literatura română și de literatură universală timp de 18 ani, cu unele intermitențe, și funcționând ulterior la Liceul economic și la Liceul german. Pretutendeni am avut inițiativa unor cenacluri de lectură și de creație cu elevii, cărora le trezeam interesul pentru literatura clasică și pentru cea contemporană. Cele trei grade didactice le-am dobândit cu note maxime și felicitări încurajatoare din partea comisiilor de examinare.

Mihai Posada: Care au fost personalitățile clujene ce v-au influențat cel mai puternic în timpul studenției?

Anca Sîrghie: Profesorii de la Facultatea de Filologie din Cluj se remarcă în general prin sobrietate și seriozitatea cu care abordau temele tratate la cursuri. Nu străluceau prin acrobații ideatice, dar erau temeinici. Nimeni nu avea cursuri tipărite, așa că noi scriam harnic tot ce ne dictau ei, ca să avem apoi notițe după care să studiem. Didacticismul sănătos al profesorilor Mircea Zdrengea la morfologia limbii române, Ion Pulbere la literatura universală și Octavian Schiau și asistenta lui, Georgeta Antonescu, la literatura veche ne-au asigurat de la început o temelie în cunoștințe, astfel că mai apoi am asistat cu încântare la euforica desfășurare a lui Gavril Scridon, predând pe Mihai Eminescu într-un șir lung de cursuri, la care veneau și străini de facultate ca să-l asculte, sau la demonstrațiile de logică sintactică pe care ni le făcea Dumitru D. Drașoveanu, contrazicând punct cu punct *Gramatica Academiei*, emisă de școala bucureșteană, cu care Filologia clujeană era într-un război surd, dar rodnic pentru noi, ca viitori filologi. Ceea ce le-aș fi reproșat eu pe atunci dascălilor noștri clujeni este faptul că au trecut ani buni până când profesorii noștri să se poată decide să dea țiparului cercetările lor în domeniu. Îmi amintesc că abia în 1995 am văzut apărând la Editura Științifică din capitală cartea definitivă a lui D.D. Drașoveanu →

MIHAI POSADA

Teze și antiteze în sintaxa limbii române. Erau foarte diferite personalitățile dragilor noștri dascăli. Prof. Liviu Rusu, cu deschiderea lui exhaustivă spre literatura germană, ne-a predat un curs admirabil dedicat lui Goethe sau Ștefan Bitan ne-a vorbit într-un stil intempestiv despre marii scriitori ruși. Prof. Ion Vlad ne uimea cu informația sa inaccesibilă nouă la vremea aceea și examenele lui erau un spectacol stresant, dar care în final ne dădea satisfacția succesului. Cel mai crispat dintre dascăli, Mircea Zăciu, avea un discurs academic dens, dar sec, masca pe care și-o pune la examene rămânând imposibil de penetrat până la sfârșit. În anul IV, rămăseseră repetenți din promoția mai mare, 40 de studenți la o singură disciplină, cea a dlui Zăciu, și ei ne-au înspăimântat de moarte cu examenul care trebuia dat la literatura română interbelică. Când am răspuns la cele două teme de pe biletul tras la oral, profesorul Zăciu m-a privit cu chipul lui de ghips. Nici un gest de încurajare, de aprobare sau de dezaprobare la cele spuse exact la subiectele dezvoltate. Nimic! Apoi, solicitarea surprinzătoare: „Mai trageți un bilet!”. Așa ceva nu mi se mai întâmplase. M-am gândit că în felul acesta îi picase profesorul pe colegii noștri mai mari. Ce era de făcut? M-am supus – cum altfel? –, am citit subiectele de pe biletul nou și am spus brusc că vreau să răspund. Profesorul Zăciu m-a asigurat că am dreptul la un nou timp de gândire, dar eu, sigură pe mine, chiar enervată în nedumerirea mea, am afirmat că nu am nevoie de timp, pentru că pot răspunde pe loc. Am tratat primul subiect, după care am fost oprită și verdictul examinatorului a fost: „Într-adevăr, cunoașteți materia, nota 10!”. Și eu, care mă temusem că dorința dascălului era să mă pice nemotivat, cu orice preț. Nu am uitat scena aceasta și peste mai mulți ani, întâlnindu-l la Sibiu, unde își lansa o carte, i-am povestit profesorului Zăciu examinarea aceea singulară în ciudățenia ei. În dedicația scrisă de el pe pagina de titlu a cărții, el și-a cerut scuze pentru acel episod. Poate că de aceea, când la rândul meu examinam ca profesor studenții, totdeauna am socotit necesar să-i stimulez prin mimica mea, fie aprobând, fie respingând o anumită zicere, astfel ca cel ascultat să aleagă drumul cel bun

în răspuns. Doresc să înțelegeți, stimate domnule Posada, că la întrebarea dumneavoastră nu m-am mulțumit să fac o enumerare de profesori de excepție, ci am adăstat în dreptul unor nume, tocmai pentru că de la mai mulți universitari filologi am avut ce lua pentru viitoarea profesie.

Mihai Posada: *Ce colegi cu cariere literare dezvoltate ulterior v-au devenit prieteni?*

Anca Sîrghie: Steaua absolută a promoției noastre clujene este poeta Ana Blandiana, căreia i-am citit aproape întreaga creație, cu cărți de poezie și proză. În Facultate fuseserăm colege de grupă și pentru că îmi înțelegea perfect scrisul, ea îmi cerea uneori caietele cu notițe ca să înețe pentru examene. O admiram ca inteligență sensibilă și pentru cunoștințele ei literare cu care ne depășea pe toți ceilalți. Aveam impresia că ea citea cărți inaccesibile nouă. O ascultam fascinată, de cele mai multe ori. Mai avea Doina Rusan, (pe numele ei de căsătorie), și un corp frumos, perfect, socoteam eu! După absolvire, am menținut legătura, întâlnindu-ne în răstimpuri la evenimente interesante, de obicei la București, dacă nu la Sighet, unde familia Rusan a creat un muzeu memorial unic în țară, cel al foștilor deținuți din perioada comunismului. În anul 2007 când Sibiu a fost declarat Capitală Culturală Europeană, eu activam și în Consiliul Local al municipiului, așa că la rugămintea Anei am organizat

împreună o reuniune a Academiei Europene a Poeziei, organ despre care nu auzisem înainte și nici apoi, dar atunci Ana a invitat la Sibiu vreo 30 de poeți dintre cei mai prestigioși și s-au desfășurat trei evenimente frumoase, care au făcut parte din calendarul aceluia an de foc al urbei noastre.

Nu am lipsit, când a fost posibil, de la niciuna dintre lansările cărților Anei Blandiana, unele organizate special la revederile noastre colegiale de la Cluj-Napoca, simțind că acel eveniment era un vârful de spiritualitate în întregul manifestării de acolo. În 15 mai 2018 la o asemenea revedere, Ana a primit titlul de Doctor Honoris Causa al Facultății de Teologie Ortodoxă din Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba-Iulia, iar noi, vreo 10 dintre colegii ei, ne-am încântat nespuse să-i împărtășim bucuria. Ne-am întristat că nu au sosit la Alba Iulia și alți colegi, dintre cei care sunt sănătoși, dar care prin lipsă și-au arătat invidia față de această poetă de anvergură mondială. Noi, cei prezenți, am fost sinceri fericiți să petrecem în continuare o zi mirifică, de neuitat, având-o pe Ana alături, mereu caldă și modestă în relațiile cu colegii ei. Așa a început evenimentul nostru de revedere colegială, care a durat trei zile, cu mici excursii, cu lansări de carte la Târgul care tocmai începea, ceea ce nu se întâmplă nici oricând, nici oricui. Ar trebui să îl menționez pe poetul Gheorghe Pituț, cu care ne întâlneam frecvent la Uniunea Scriitorilor din București în perioada de apogeu a gloriei lui, socotindu-ne ca o soră cu un frate. Așa ne și recomandam când eram împreună. Din păcate, el a plecat la Domnul mult prea curând și simt și acum cât îmi este de dor de Gheorghiuță. Exemplificările ar putea continua, dar nu mai menționez decât faptul că în conferințele mele din străinătate am vorbit despre colegul meu, poetul Ioan Alexandru, iar acum, în februarie 2019 voi conferența românilor americani și canadieni despre poezia de dragoste a Anei Blandiana. Eu consider că am cu ce să mă mândresc în fața lumii prin promoția de aur din care am făcut parte la Cluj-Napoca. Sincer vorbind, am atât de mulți colegi glorioși, fiecare în felul lui, încât un viitor interviu ar merita să le fie dedicat numai lor.

Mihai Camara, RA

O INTELIGENȚĂ FASCINANTĂ

CONSOLIDATĂ DE GENIU
RETORIC: ISTRATE MICESCU

„Istrate Micescu a fost prințul avocaților români, premiul I cu cunună, între cele două războaie(...). Avea înfățișare de spadasin și de Mefisto. Purta bărbiță cu cioc, diabolic, sprâncene arcuite și o frunte îngustă pe un craniu pleșuv. Ochii erau vii, vocea, puțin răgușită și voalată, se limpezea treptat, treptat, pe măsura expunerii, care se caracteriza prin simplitate, înlănțuiri de silogisme, ritm, trepidanță și luminozitate. Nu mințea niciodată. Știa să facă diversiumi, să mascheze prin tăceri elocvente sau drapări părțile favorabile ale unui dosar. Când îl ascultai, te mirai că s-a ajuns la proces(...) Era ascultat cu plăcere, ca un actor de factură clasică. Pronunția era impecabilă și limba literară cultă fără provincialisme sau neologisme”.

Portretizarea îi aparține lui Petre Pandrea, avocat din generația imediat posterioară, devenit celebru prin pledoarii (adeseori, gratuite) care probau o impresionantă investiție de inteligență și erudiție.

Viața lui Istrate Micescu a fost una de excepție, marcată de un destin straniu, așa cum neobișnuit a fost totul în alcătuirea făpturii sale fizice și morale. Elementele neîndoelnice care susțin aceasta vor fi evocate în cele ce urmează, sugerând concluzia că nu i se potrivea niciun tipar, el, nesemnând cu nimeni.

Biografia lui Istrate Micescu începe cu nașterea sa în Ploiești, la 22 mai 1881, în familia profesorului Nicolae Micescu. După absolvirea liceului la Pitești (1899), a plecat la Paris unde a studiat dreptul, luându-și licența în 1903, iar apoi, doctoratul în anul 1906. După revenirea la București, a profesat ca avocat la Baroul Argeș, iar după aceea, la Baroul Ilfov, al cărui decan a fost de două ori (1923-1928 și 1936). În anul 1912 și-a început cariera universitară, predând cursuri de drept civil și filosofia dreptului la Facultatea de Drept din București. Strălucitele sale cunoștințe de drept i-au asigurat o admirabilă reușită, anume, câștigarea catedrei de drept civil la renumita Facultate de Drept din Iași, în urma

unui concurs în care l-a învins pe Nicolae Titulescu.

Și în domeniul politic a avut o intensă activitate, ca membru al Partidului Național Liberal, fiind ales deputat în trei legislaturi (1920, 1927 și 1931). În 1931 a ocupat funcția de vicepreședinte al Camerei Deputaților. La scurt timp după instaurarea domniei lui Carol al II-lea, Istrate Micescu s-a alăturat grupului liberal condus de Gheorghe I. Brătianu, devenind „georgist”, dar a revenit după puțină vreme la P.N.L. În perioada următoare alegerilor din 1937, el a făcut parte din guvernarea Goga-Cuza, având calitatea de ministru de externe pentru foarte scurt timp (22 decembrie 1937-10 februarie 1938). Merită menționat că după instaurarea dictaturii regale, profesorului Micescu i s-a încredințat sarcina elaborării unei noi constituții prin care se intenționa legitimarea noului regim. În continuare, cariera sa politică înregistrează numirea ca membru al Consiliului Național al Frontului Renașterii Naționale, demnitatea de senator în noul parlament și funcția de ministru de justiție în guvernul Gheorghe Tătărescu (24 noiembrie 1939-10 mai 1940).

După venirea la putere a comuniștilor, în anul 1945 Istrate Micescu a fost exclus din barou, iar apoi, arestat sub acuzația de a fi promovat „acțiuni de rezistență împotriva regimului de democrație populară” și condamnat la 1 iulie 1948 la 20 de ani de temniță grea. După 47 de ani de la condamnarea sa, în urma unui recurs în anulare declarat de procurorul general, Istrate Micescu a fost achitat de către instanța supremă a României, prin Decizia Nr. 2317/Secția Penală/22

septembrie 1995, aceasta fiind o elocventă reparație juridică, politică și morală, dar și o dovadă că marele avocat a câștigat și ultimul său proces, dar, postum.

În procesul său personal, ultimul cuvânt, în apărare, a fost fabula cu păunița și cioara, pe care îl reproduc în cele ce urmează:

„Nu am de spus decât o fabulă (în sală toată lumea apreciază că și-a pierdut mințile): <<o păuniță și o cioară se certau într-o zi în pădure despre care ar fi mai frumoasă, cioara spunea că ea e mai frumoasă pentru că e neagră iar păunița spunea că ea e mai frumoasă. S-au hotărât să meargă la judecată, anume să hotărască primul animal pe care l-or întâlni în cale, cine este mai frumoasă dintre ele iar aceleia care pierde să i se scoată un ochi. Iată că în timp ce mergeau s-au întâlnit cu porcul și el le-a fost judecător. Acesta, deliberând puțin a hotărât că cioara este mai frumoasă întrucât e neagră și are vocea plăcută și multe altele... Cioara a scos îndată ochiul păuniței iar aceasta a început să plângă și să alerge măhnită prin padure. Văzând-o, veverița a oprit-o și a întrebat-o ce a pățit. După ce a ascultat-o, veverița i-a spus păuniței să nu mai plângă pentru că ea va rămâne frumoasă chiar și cu ochiul scos, pentru că penele ei sunt în continuare colorate și frumoase...Păunița i-a răspuns: – Nu de asta plâng ci PLÂNG CĂ M-AU JUDECAT PORCII>>

După aceasta, Istrate Micescu și-a întors scaunul pe roți și a ieșit vijelios din sală, scârbit de acest proces.

Calitățile excepționale ale „prințului avocaților” din perioada interbelică, susținute de faimoase succese, dar și trăsăturile particulare ciudate care i-au umbrit personalitatea rezultă cu prisosință din aprecierile și consemnările celor care l-au cunoscut.

N. Carandino și-l amintește astfel: „În toată Facultatea de Drept ne copleșea pe atunci Istrate Micescu - profesorul, nu politicianul. Avea înfățișarea unui filosof alexandrin. Slab și rasat, purta barbă ascuțită (...). Umbla foarte elegant îmbrăcat și avea grija ținutei și a gesturilor chiar și→

DORIN NĂDRĂU
(S.U.A.)

atunci când nu se afla la tribună. Era poate puțin prea conștient de valoarea lui, iar acest orgoliu uneori devenea relativ supărătoare vanitate (...). Era un om de mare cultură. Știa latinește și grecește cum știau puțini (...), nu erau secrete ale discursului care să-i fie străine. I se citeau cuvintele de spirit în toate saloanele și în toate cafenelele. Aventurile sale matrimoniale provocau, în schimb, surâsuri”.

Istrate Micescu provenea dintr-o familie coborâtore dintr-un căpitan al lui Mihai Viteazul, familie ce stăpâna moșiile Ciumești și Micești. Conacul lui Micescu de la Ciumești (sat numit astfel de la ciuma lui Caragea, pe care comuniștii, pudibonzi, l-au rebotezat Argeșelul) este o adevărată bijuterie arhitecturală. Clădirea conacului a fost terminată în anul 1928. Edificiul principal, în stil neoromânesc clasic, cu un turn în colț, comportă ca elemente arhitecturale coloane, colonada portalului, profiluri frumos sculptate în piatră, remarcându-se atât caracteristici ale reședințelor boierești, cât și detalii ale caselor țărănești din Muntenia subcarpatică. Două motive de limbaj arhitectural sunt recurente în compoziția imobilului, loggia și foisorul. Zidăria este de cărămidă, iar planșeele principale din beton armat. Pentru soclu, s-a folosit piatră de râu. Conacul numără 22 de camere, având patru nivele (demisol, parter, etaj și mansardă), doar turnul numărând cinci. Dintre toate încăperile, biblioteca și salonul turcesc erau cele mai bogat decorate, avocatul Micescu fiind un mare colecționar de artă. Casa Muzeilor, este o cabana de vânătoare a cărei volumetrie a fost inspirată de arhitectura tradițională. Casa, relația cu peisajul și materialele folosite încorporează un spirit regional, fără ornamentații.

Clădirea are parter, etaj și mansardă, la parter și la etaj având terase. Interioarele, păstrându-se aproape intacte, denotă o perfectă continuitate a fațadelor, redând formele tradiționale.

Impresionante sunt consemnările lui Petre Pandrea privind pasiunile lui Istrate Micescu, cartea (avea o bibliotecă ce însuma peste 33 000 de volume, din care astăzi nu se mai păstrează aproape nimic, fiind devastată și jefuită de armata sovietică „eliberatoare”), vânătoare

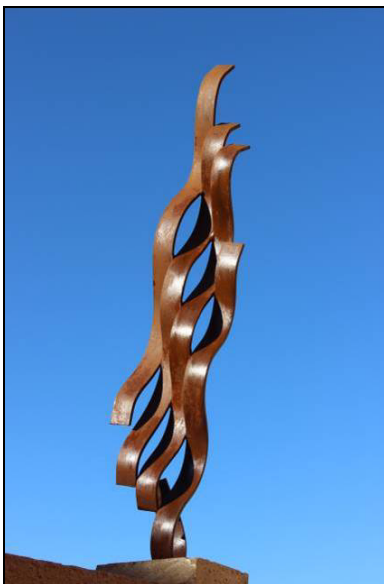
(pădurile din apropiere creând bune ocazii de a fi vizitat de mari scriitori dedulciți cu arta cinegetică, printre care: Ion Minulescu, Octavian Goga, Lucian Blaga, Liviu Rebreanu, Ion Periețeanu, Dinu Brătianu, Pamfil Șeicaru) și femeile (a fost căsătorit de patru ori). „Istrate Micescu iubea femeia, vânătoarea, lectura și aurul, mai ales aurul, care i-a adus 4-5 neveste, vânători selecte, podoabele unui interior de vilă d’annunzian, o bibliotecă selectă. Nu credea în nimic, decât în hedonism (...). Cetea pe elini și latini în original, plus franceza și româna. Avea tocure din pene de păun, cu penițe de aur și argint (...). Mobilierul bibliotecii era sculptat în lemn de nuc, de fag, de palisandru, abanos, de lămâi, de teck și din rădăcini de trandafiri. Covoarele erau moi și orientale. Pereții se înălțau, pe parter și etaj, tapetați cu cărți. Te suiai pe trepte de marmură și fag, pe scări, pe podișuri aeriene în stil gotic și decorațiuni flamboiante, baroc pur. Biblioteca era alcov de sibați, cu divane otomane, tăceri solemne și lumină filtrată prin vitralii de temple păgâne sau catedrale, lămpi venețiene și cățui de chihlimbar, argint, aramă sau teracotă pentru scrumiere numeroase în formă de șopârle, ferigi, animale fantastice sau mici tingiri”.

În privința caracterului, evaluările aceluiași Petre Pandrea sunt cutremurătoare. „Morală lui Micescu era absolut păgână, în sensul peiorativ al cuvântului, fiindcă în păgânismul antic avem prima formă a

umanismului. Istrate Micescu avea o morală de junglă. N-avea scrupule și nici pudoare. Cumpărase mai multe moșii, dar nu s-a sfiit să facă proces mamei lui pentru un petec de livadă pe care-l socotea că i se cuvine prin actul de partaj. Își ura mama și avea cuvinte odioase la adresa memoriei sale pe care le profana în fața oricui. Spunea <<târfa de mamă nu m-a iubit cum a iubit pe fratele meu Didi>>. (...) Eram legat de Istrate Micescu de zeci de amintiri și între noi pluteau ceața ideologică și disensiuni temperamentale. Îl admiram și aveam groază de Mefisto. Vorbea de femeile pe care le consuma, cu ură și dispreț, inclusiv de mama lui. Fericea pe N. Titulescu care avea o mamă care a mers după el la Paris ca să-l îngrijească. Avea copii din trei căsătorii pe care-i iubea, efectiv, dar nu știa să le fie agreabil; socru plăcut ginerelui și nurorii.

(...) Concepția lui clasică despre drept și societate n-avea corolarul clasicității în viața intimă și se creau disonanțe. Doctrina naturalității și a familiei nu poate fi călcată fără tulburări și contorsiuni. Divorțurile succesive, cu copii, dovedeau egolatria, care nu era justificată de o înhămare la o operă monumentală. Pledoariile sunt libelule scilpitoare și efemeride, <<pași pe nisip>> (E. Lovinescu), spulberație de vânturi pe dune, băragane, sahare. Sufletul lui trăia în minciună. Aparținea unui partid, pompos intitulat național-creștin și a fost ministru de externe al acestui guvern, dar nu credea în doctrina lui Christos, nici în Înviere, nici în mântuire, nici în Isus ca fiu a lui Dumnezeu. El era un cinic hedonic și un estet. Vânătoare de fiare, femei și aur era țelul lui. Avea prieteni adecvați în Eduard Mirto și Mihai Ralea, cu care a păzit în epoca 1936-1940 cheile raiului din Alea Vulpache, la doamna Elena Lupescu”.

Istrate Micescu a fost o personalitate interesantă, plină de contradicții și cred că ar merita, fără îndoială, un studiu monografic extins care să reliefeze individualitatea și originalitatea acestui avocat înscut, renumit prin aceea că trăia procesele cu alura și patima unui spadasin, îmbinând permanent raționamentul juridic cu erudiția și relușind, deseori, să transforme o pledoarie într-o adevărată operă de artă.

Mihai Camara, Flăcări

Ocean întors

Stafia social-democrației neliniștite elitele americane

Probabil partizanii globalismului au imaginat o lume mai bună scutită de confruntările sângeroase iscate pe motive teritoriale, naționaliste, acaparare de resurse. Am fost lăsați să credem într-o comunitate a națiunilor cărora prosperitatea le-ar fi de la sine garantată de participarea la piața liberă, cea mai formidabilă formă de progres și înțelepciune. Mulți au așteptat cu răbdare și sacrificii intrarea într-o asemenea elevată comunitate, dar după o vreme, examinând realitatea s-a putut constata că vorba lui Chris Hedges, „the game was fixed” (jocul fusese măsliut).

Contrar făgăduințelor, proiectul globalist a avut asupra multor țări efecte absolut dezolante pentru majoritatea populației, pentru economie, pentru binele comunităților pentru clasa de mijloc în special, pentru echilibrul social. Masivele proteste ale muncitorilor în 1999 la Seattle în timpul Conferinței Ministeriale WTO (World Trade Organization), din 30 noiembrie au vizat inegalitatea socială crescândă, financiarizarea economiei, distrugerea economiilor locale, marginalizarea drepturilor lucrătorilor. Aceste proteste au prefațat ceea ce nu peste multă vreme a început să bânuie pe tot teritoriul SUA. Fabricile au început să se închidă una după alta, muncitorii au fost trimiși în șomaj, după ce i-au trenat pe lucrătorii străini, care trebuia să le ia locul. Panorama devastării centrelor industriale americane arată astfel: *“Our cities were deindustrialized and fell into decay, wages declined. Our working class became impoverished. The rapacious appetite of capitalists and imperialists never considered such constraining factors”*. (Ora; ele noastre au fost deindustrializate și au decăzut, câștigurile au scăzut. Clasa noastră muncitoare a sărăcit. Pofta rapace a capitaliștilor și imperialiștilor nu a luat în considerație asemenea factori de constrângere - Chris Hedges,

America The Farewell Tour, Simon & Schuster, New York, 2018, p. 179. Trebuie subliniat că proiectul de expansiune globalistă a fost pus în aplicare cu variate mijloace, dintre care n-au lipsit și nu lipsesc cele violente. Cauze naturale precum împușinarea, degradarea resurselor naturale, a ecosistemelor, deșertificarea, invaziile militare americane în numele exportului de democrație în țările cunoscute din Orientul Mijlociu, în Afganistan au stârnit milioane de refugiați, care s-au năpustit asupra Europei. Valurile de refugiați au cauzat instabilitate politică și reacții de respingere din partea populațiilor băștinașe. Un analist al stărilor conflictuale din întreaga lume, Pankaj Mishra observă în lucrarea sa *Age of Anger: A History of the Present* (New York, Farrar, Straus and Giroux, 2017) că cel puțin în momentul actual nu se întrevede un viitor optimist deoarece războiul civil global și distrugerea mediului natural converg spre anihilarea umanității.

Dar realitatea trebuie privită în față, trebuie să ne confruntăm cu adevărul ca să nu cădem în demagogie și fetișism, chiar în iluzorii și ridicoli. S-a întâmplat cu Hillary Clinton, care se cantonează încă obstinant în falsa teorie despre interferența Rusiei în campania electorală din 2016 și *“refused to acknowledge the root cause of its defeat, the abandonment of workers deindustrialization, the wars in the Middle East, and vast social inequality”* (refuză să ia notă despre cauza profundă a eșecului ei, abandonarea muncitorilor deindustrializați, războaiele în Orientul Mijlociu și o vastă inegalitate socială - Chris Hedges, op. cit. p. 177). Eludarea adevărului este maladia care sapă la fundamentul democrației americane în acest

moment: *“The failure to confront reality is ominous, not only for the Democratic Party, but for American democracy”* (Absența confruntării cu realitatea este evidentă, nu doar pentru Partidul Democrat, ci pentru întreaga democrație americană - idem, ibidem).

Taifunul deindustrializării care a bântuit în SUA s-a abătut pentru cauze oarecum diferite și asupra României, având de asemenea efecte catastrofale. Cred că se va scrie mult despre ruina, ce pare a fi fost la comandă, a economiei românești, după lovitura de stat din 1989. Că s-a făcut la comandă este o supoziție personală, dar așa ne apare, privind din exterior starea actuală a lucrurilor. Ceea ce este încă mai curios este faptul că mai nimeni nu se întreabă cine și de ce a dirijat un jaf inimaginabil în România postcomunistă. Documentarele care s-au realizat sunt timide. Nu analizează la obiect un proces de o monstruoasă greșelă de preț. Să ne amintim că în 1978 ambasadorul Florea Dumitrescu în China se ocupa de furnizarea de tractoare și de alte mașini fabricate în România, de care chinezii erau foarte interesați. În același an președintelui Nicolae Ceaușescu în vizită în SUA i s-a propus de către președintele Jimmy Carter listarea industriei românești pe Wall Street. Știm că în acel moment valoarea industriei românești a fost apreciată la 178 miliarde de dolari. Cum s-a ajuns ca în 1990 o asemenea industrie să fie calificată drept “fiare vechi” de către prim-ministrul Petre Roman? Am avut fabrici și uzine performante, cu echipament de ultimă oră. Nu toate s-au prezentat astfel, dar numeroase au întrunit standardele economiei occidentale. Soțul meu a lucrat în 1991 într-o modelărie în Dobsferry (New York), având ca proprietar pe Robert Muse. Cu imaginea modelăriilor de la uzinele Tractorul în minte a fost dezamăgit cât de joase erau standardele mașinilor din fabricuța d-lui Muse. Nimeni nu mă poate convinge că ștergerea de pe fața Brașovului a uzinei de grad republican nu a fost o crimă împotriva României și a românilor. Cine a judecat că un mall ar fi mai necesar acolo decât mii de locuri de muncă i-a condamnat→

SILVIA URDEA

pe români la deznădejde și desțărare.

Problema distrugerii forțate a industriei românești, precum și exportul întreprinderilor manufacturiere americane de predilecție în China are nu doar un aspect economic, urbanistic, comunitar, dar și unul psihologic, moral. Munca dă vieții individuale un sens, conținând în ea însăși răsplata, când este bine făcută. În absența muncii omul se simte abandonat de societate, marginalizat, fără preț. Emile Durkheim în cartea *Suicide (Sinuciderea)*, 1897) observă că este înstrinsec naturii umane să aspire la depășirea egotismului prin obiectivarea în activități care să-i dea sentimentul perenității. „*But the individual in himself is not sufficient as an end for himself. He is too small a thing*” (Dar individul în el însuși nu își ajunge ca un capăt de drum în el însuși. El este un lucru prea neînsemnat. - Emile Durkheim, *On suicide*, New York: Penguin Classics, 2006, p. 226). Odată cu declinul industriei se produce declinul tuturor instituțiilor care au procurat cele necesare locuitorilor care și ei părăsesc ”orașul fantomă” în număr mare. Psihologiei robuste determinată de activitate i se substituie *anomia*, adică o condiție de instabilitate rezultând din decăderea standardelor, a normelor, dintr-o absență a scopului și a idealurilor. Cel mai pătrunzător a fost scrutat fenomenul în literatura clasică rusă prin acele personaje denumite ”oameni de prisos”.

Papa Ioan Paul al II-lea care în Enciclica *Laborem Exercens (Prin muncă)* critică modul îngust al viziunii capitaliste asupra muncii privită ca relație între bani și prestație, ceea ce a condus la reificarea condiției umane în această societate obsedată doar de profit. O asemenea concepție ignoră munca drept sursă de demnitate umană și împlinire de sine, expresie a contribuției lucrătorilor la armonie socială și coeziune. Enciclica atacă practicile capitaliste ale șomajului, sub-angajarea, lipsa de securitate a jobului și plata prea redusă pentru întreținerea unei familii. De asemenea condamnă și supraestimarea rolului mașinii în procesul muncii, avertizând că această opinie are scopul de a submina demnitatea muncitorului, reducându-l la condiția de sclav. Papa a pledat pentru salarii

echitabile, asigurare medicală, un program de lucru care permite timpul liber necesar pentru viața de familie, pentru crearea unor familii puternice. El a subliniat că munca și hărnicia sunt esențiale în procesul de educație în cadrul familiei. Prin muncă ne umanizăm și scopul deplin al educației este devenirea întru umanism. Iată deci că atât în România cât și în SUA aruncarea oamenilor pe drumuri prin desființarea locurilor de muncă are consecințe profunde în destructurarea nu doar a familiilor, ci a întregii societăți. O sută douăzeci și unu de americani se sinucid zilnic, după cum arată statistica Asociației Americane a Sinuciderilor, 93 din 121 de sinucigași sunt bărbați între vârstele de patruzeci și cinci și șaizeci și cinci, șapte din zece fiind bărbați albi. Printre motive sunt enumerate: o succesiune de neșanse, combinația dintre șomaj și sub-angajare, eșecul matrimonial, pierderea coeziunii sociale și probleme de sănătate. Fiul nu mai este capabil să atingă nivelul de realizare personală înfăptuit de tată. El nu mai are un job manufacturier, nu mai are posibilitatea să se înroleze într-un sindicat deoarece sindicatele au fost desființate, salariul a scăzut sau stagnează de multă vreme, într-un cuvânt fiul nu mai are de ce să se bucure, nu mai are speranță de propășire. O asemenea atmosferă s-a înstăpănit de pildă, în orașelul Anderson, Indiana după plecarea uzinei General Motors. Despre tineri se spune: ”*The youth have nowhere to go. They have no hope. They have no desires to do anything*”. (Chris Hedges, *ibidem* p. 97). Cazul acestei localități este tipic pentru o întregă rețea de așezări condamnate la depopulare, la pustiire. Un fenomen similar s-a produs în România, unde la ordinea zilei este tema lipsei forței de muncă.

Mihai Camara, Cap de fecioară

Clasa de mijloc și sărăcimea nu mai au un partid care să le reprezinte interesele și nemulțumirile din cauza trădării săvârșite de Partidul Democrat, aservit de câteva decenii corporațiilor întocmai ca și Partidul Republican. Sloganul care circulă este că în loc de două partide a rămas numai unul și anume cel corporatist. Din 1930 până la 1970, odată cu președinția lui Ronald Reagan, toate drepturile muncitorești au fost treptat anulate de legi care au favorizat profitul corporațiilor și elitele bogate. Treptat a dispărut forța politică de contrabalansare a ofensivei capitalului. După criza din 2008, după „*occupy movement*” (mișcare de protest împotriva Wall Street-ului și a capitalului în general) procesul de radicalizare s-a accentuat, acum auzindu-se tot mai frecvent pledoaria unor grupuscule pentru revendicări social-democrate, denunțate de ideologia corporatistă drept socialism sau chiar comunism, confuzie intenționată întreținută pentru a-i speria pe americani. Dar n-a fost întotdeauna așa. În 1905 a luat ființă Partidul Socialist al Americii, printre ai căror fondatori se numără și Eugene Victor Debs, care a candidat la președinție de cinci ori, între 1900 - 1920. În 1912 partidul socialist avea 126.000 de membri. Includea în rândurile lui pe fermieri, ceferiști, mineri, chelneri, hamali, muncitori forestieri. Debs a sprijinit alegerea de primari din acest partid în circa șaptezeci de orașe. Mișcarea socialistă și sindicală din America acelor ani a deranjat extrem de tare elitele politice, care au început o campanie de vânare a liderilor sindicali. În 1912 au fost arestați 165 dintre ei. (cf. Chris Hedges, *op. cit.*, p. 106-107). Sub presiunea mișcării socialiste, comuniste și sindicale președintele Franklin D. Roosevelt a fost nevoit să elaboreze the *New Deal*, amplul program de reforme în industrie, agricultură, finanțe, locuințe, asistență socială, joburi.

Drepturile câștigate atunci de muncitorime au fost însă gradual anulate mai ales după venirea președintelui Ronald Reagan, după 1970 și în anii care au urmat, fiind elaborate legi cu dedicație către marele capital, bănci, mari industriași, mari proprietari de real estate etc. Sindicatele au început să dispară unul câte unul, făcându-li-se o presă→

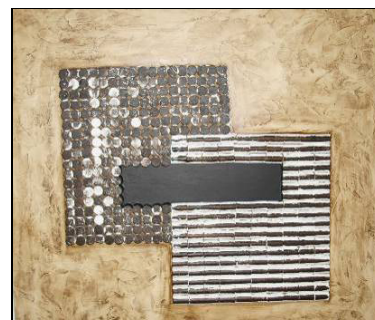
proastă. S-a ajuns astfel la situația în care clasa de mijloc și sărăcimea n-au mai avut o voce în Congres. Partidul Democrat, care se intitula al muncitorilor, a încetat demult să mai joace acest rol, descalificându-se. Campania anticomunistă a lui McCarthy, manipularea din timpul războiului rece au contribuit la crearea unei atitudini ostile și față de social-democrație nu doar față de comunism. Multă vreme americanul de rând s-a dovedit foarte rezervat față de orice ar fi amintit de social-democrația europeană sau cea canadiană.

Candidatul democrat din alegerile din 2016, Bernie Sanders a pus pe tapet revendicări care acum sunt auzite tot mai frecvent din partea aripilor progresive a Partidului Democrat, precum: *medicare for all* (îngrijire medicală universală), *free college tuition* (accesul la facultăți gratuit), *minimum wage \$15* (salariul minim pe oră 15 dolari). Ideile lui s-au răspândit ca focul printre tineri, Bernie înregistrând 13 milioane de voturi în prima fază a alegerilor. Se știe azi că manevrele de culise ale lui Hillary Clinton au împiedicat drumul organic al lui Sanders spre victorie. Dar "tânărul" de 77 de ani se pare că își adună forțele pentru a candida din nou la alegerile prezidențiale. Matt Taibbi ne informează că la *The Sanders Institute din Burlington, Vermont* un simpozion de trei zile a avut ca obiect potențiala lansare a campaniei electorale a lui Sanders. Unul dintre managerii de campanie a declarat că „*he's got the support of people across the country*”, „*there's a tremendous amount of grassroots energy for him*” (are sprijinul poporului din toată țara, este o extraordinară cantitate de energie populară pentru el - *Former Bernie Sanders Staffers Are Preparing to Draft Bernie for 2020*, în *Rolling Stone*, December 3, 2018). Bernie Sanders a mărturisit că probabil va arunca din nou mânușa în ring „*if it turns out that I am the best candidate to beat Trump*” (dacă se adevărește că sunt cel mai bun candidat pentru înfrângerea lui Trump - idem, *ibidem*).

Evenimentul care a făcut vâlvă s-a petrecut în alegerile din 2018 pentru Congres (midterm election), fiind vorba de victoria tinerei Alexandria Ocasio-Cortez (n. 13 octombrie 1985)

reputată în districtul al 14-lea din Bronx-Queens, New York, victorie pe care Noam Chomsky a numit-o „*spectaculară*”. Ea l-a înlocuit pe Joe Crowley, vechi reprezentant în Congres pentru acest district. Originară din Puerto Rico, fiind la a doua generație de americani AOC, cum i se spune pe scurt, a fost percepută ca una dintre alegătorii districtului datorită identificării ei pasionale cu revendicările populației de culoare și musulmane din această arie. A terminat studii economice și relații internaționale cu *summa cum laude*, dar pe lângă pregătirea de specialitate are charismă de activist politic. Magnetismul personalității ei, ardoarea pe care o pune în lupta pentru cauza alegătorilor i-au adus faimă chiar înainte de a debuta în cariera ei de congresswoman. Ocasio-Cortez a pus energie și suflet în crearea unei adevărate mișcări în cadrul generației mileniale. Ea a debutat în Congres prin expunerea inegalității sociale flagrante din America, despre care zeci de economiști și analiști politici vorbesc de la o vreme încoace, fără a se întâmpla lucruri semnificative, care s-o îndrepte. Măsurile lui Donald Trump sunt un paleativ anemic la rănilor adânci ale lumii americane. Amanda Marcotte, analist politic descrie în termeni viguroși prezența tinerei congressmene, care începând din 3 ianuarie 2019 se manifestă vocal în sesiunile la care participă „*highlighting the evils of wealth inequality*” (relevând profundul rău al inegalității de avere - Amanda Marcotte, *As usual, Alexandria Ocasio-Cortez is right: There should be no billionaires*, în *Salon.com*, January 22, 2019).

Ocasio-Cortez reprezintă fără îndoială o voce originală, care a lipsit diversității de opinii din cadrul Congresului american. Puțini au fost cei care au îndrăznit să atace în forul legislativ lăcomia corporațiilor și a elitelor, pledând pe față pentru milioanele de oameni total deposedați și marginalizați. Când 35 de milioane de americani nu au acces la îngrijirea medicală pentru că nu își pot permite costurile ridicate, semnalul de alarmă tras de noua membră a Congresului pare a fi mai mult decât urgent: „*She hastened to note that individual billionaires, such as Bill Gates, may well be good people. But "a system*

Mihai Camara, Colaj, relief

that allows billionaires to exist when there are parts of Alabama where people are still getting ring worm because they don't have access to public health is wrong”. (S-a grăbit să observe că, individual luat, un miliardar ca Bill Gates, poate fi o persoană bună. Dar un sistem care permite miliardarilor să existe când, în același timp, sunt arii în Alabama unde indivizii au pecingine pentru că nu au acces la îngrijire medicală este greșit - idem, *ibidem*). Ocasio-Cortez nu s-a limitat doar la critica nedreptății sociale, ci a trecut la propuneri pentru ameliorarea ei, precum taxa marginală de 70% pe câștigul care depășește primele 10 milioane anual. O taxă similară a existat în timpul președintelui Dwight Eisenhower cu deosebirea că se ridica la 90%, iar în timpul lui F.D. Roosevelt s-a taxat 100% câștigul care depășea \$25.000 anual. În acea vreme această sumă echivala cu peste \$300.000 în prezent. (as per economistul Richard Wolf).

Este remarcabilă capacitatea Alexandriei Ocasio-Cortez de a pune tema inegalității sociale în temeni morali. Este necinstit și imoral, a arătat ea, când un sistem permite unui grup restrâns de indivizi să devină ultra-bogați pe seama plății inechitabile a muncii angajaților lor și prin sustragerea de la contribuțiile la cheltuielile sociale, care le revin. Cei mai mulți oameni muncesc din greu, dar numai un număr selectat de inși sunt amplu remunerați, în timp ce o majoritate pleacă acasă cu mai nimica. „*Do we want to live in a city where billionaires have their own personal uber helipads, in the same city and same society as people who are working 80-hour weeks can't feed their kids?*” (Vrem să trăim într-un oraș unde miliardarii au heliporturi personale, când, în același oraș și aceeași societate oameni care →

lucrează 80 de ore săptămânal nu-și pot hrăni copiii?..) iată întrebarea pe care a pus-o Ocasio-Cortez asistenței. Lăcomia de bani și avere a atins paroxismul, originând nu doar din esența capitalismului monopolist, ci și din absența valorilor morale ale clasei suprapuse.

Douăzeci și șase de miliardari americani posedă mai mulți bani decât 3.8 miliarde de indivizi din cadrul populației înstărite a globului.

Tânara activistă consideră că redistribuția propusă de ea ar fi și un mijloc de impulsioneare a economiei deoarece clasa muncitorilor cheltuiește banii pe bunuri necesare, în timp ce bogații îi stochează. Combaterea inegalității de avere ar contribui la reducerea criminalității și a tuturor formelor de instabilitate socială. 60% dintre americani sprijină măsurile susținute de această luptătoare plină de speranță, încrezătoare în ea pentru că are certitudinea justetei cauzei. Economistul de coloratură marxistă, Richard Woolf nu este de acord cu ideea de redistribuție a bogăției, deoarece, zice el, se impune restructurarea antreprenoriatului în așa fel ca fiecare individ să aibă șansa să producă propria lui bogăție și aceasta s-ar putea obține prin acele întreprinderi co-op propuse și descrise de economist în cărțile lui și în conferințele susținute în cadrul organizației sale *Democracy at Work* (Democrația la locul de muncă).

Reacțiile adverse n-au întârziat să apară. Establishment-ul încearcă prin toate mijloacele s-o demonizeze pe Ocasio-Cortez. Uneori mușcăături veninoase au venit de unde te așteptai mai puțin. Whoopi Goldberg o celebră actriță de culoare a criticat poziția tinerei Alexandria deoarece n-o înțelege, ea, Whoopi trăind confortabil pe o platformă de 45 de milioane de dolari. Joe Lieberman, senator democrat cu fundări traseiste, și-a exprimat temerea că Partidul Democrat nu va avea „bright future” (viitor strălucit) cu membri ca Alexandria Ocasio-Cortez. (Cory Doctorow, *Matt Taibbi on Alexandria Ocasio-Cortez vs the US Political Establishment*, în boingboing.net, 2019, 01, 22)

Ceea ce nu realizează senatorul Lieberman este drumul eșuat deja al Partidului Democrat cu membri ca el sau Hillary Clinton și alți neoliberali.

Ocasio-Cortez are rolul hârtiei de turnesol în relieful reacțiilor antidemocratice ale politicianilor democrați vânzuți marelui capital.

Alexandria Ocasio-Cortez este liberă să spună ceea ce gândește și crede în ceea ce spune deoarece în spatele ei nu se află, cum notează Matt Taibbi „a cabal of key donors” (*o cabală de donatori cheie - Alexandria Ocasio-Cortez, Crusher of Sacred Cows*, Rolling Stone, Jan 21, 2019).

Ea este o prezență incomodă deoarece aduce în discuție teme arzătoare la ordinea zilei, creatoare de mari tensiuni sociale cărora încă nu li se vede rezolvarea. Ea le amintește democraților că și-au trădat misiunea, trecând lamentabil în tagma îmbogățitorilor din minciuni electorale, iar republicanilor că teoria lor despre piața liberă este falsă deoarece legile lor au corupt tocmai libertatea acestei piețe. În concluzie „*She is there to be a pain in the ass, and it's working. Virtually the entire spectrum of Washington officialdom has responded to her with horror and anguish*” (*Ea este acolo ca să fie o durere în dos și asta și face. În fond tot spectrul Washingtonului i-a răspuns cu groază și neliniște - idem, ibidem*).

Reacția miliardarilor la poziția tinerei membre a Congresului și în general la ideile social-democrate este împărțită. Warren Buffet a spus-o demult că i se pare nefiresc ca secretara lui să plătească taxe mai mari decât el însuși, făcând aluzie la legile protecționiste favorabile celor bogați în detrimentul majorității populației. Jamie Dimon, președintele băncii JP Morgan, a declarat: „*I believe that individuals earning the most can afford to pay more and I have no problem paying higher taxes to address some of the fundamental challenges and inequities in our society*” cu singura condiție ca „*our tax dollars are going where they can be most effective ...*” (*Cred că indivizii care câștigă cel mai mult pot plăti mai mult și nu am nici o problemă să plătesc taxe mai mari pentru a adresa provocările fundamentale și inechitățile din societatea noastră cu condiția ca dolarii noștri din taxe să fie dirijați cel mai eficient - JT Crowe, JP Morgan CEO Dimon: I have no problem paying higher taxes but*, News, Jan 31 2019). S-au auzit

destule voci care se opun taxării suplimentare a celor foarte bogați pe motiv că asta ar stânjeni crearea de joburi, deși s-a demonstrat de-a lungul timpului că bogații stochează banii, nu îi reinvestesc.

Michael Bloomberg, fostul primar al New Yorkului și-a exprimat totala neîncredere în procesul de redistribuire a bogăției, dând ca exemplu Venezuela, care a involuat de la o țară capitalistă prosperă la una bântuită de foamă în prezent.

Domnul Bloomberg lasă afară din ecuație constanta imixtiune a SUA în afacerile interne ale Venezuelei în ultimii douăzeci de ani, pentru a combate în America Latină, în baza doctrinei Monroe, orice deviere înspre stânga eșichierului politic. În mod eronat se spune în media americană că în Venezuela este socialism. Statul are doar o treime din proprietatea mijloacelor de producție pe lângă care există o întreagă economie bazată pe proprietate privată.

Marea eroare a conducătorilor din Venezuela a fost însă nediversificarea economiei. Sancțiunile americane și boicotul financiar care s-au adăugat conflictului ireductibil între opoziție și guvernul Maduro precum și schișarea unei tentative de lovitură de stat au adus Venezuela pe marginea declanșării unui război civil, ceea ce sperăm să nu se întâmple.

Spre deosebire de deceniile anterioare când amestecul american a fost orchestrat cu mijloace mai mult sau mai puțin proxy, acum se acționează în totală descoperire. Este o premieră istorică absolută ca un deputat fie el și președintele Parlamentului să se autodeclare pe stradă președinte, fără să fi susținut o campanie electorală și să fie recunoscut de un număr însemnat de guverne, care s-au aliniat rapid la poziția celui mai tare în lume. Nu este oare acest gest expresia decăderii morale și de conștiință în lumea capitalistă?

Un lucru este limpede: „un flagel” social-democrat în back yard-ul american nu convine elitelor politice, financiare din SUA și din lumea globală a capitalului mai ales acum când stafia ideilor de asemenea natură a început să se arate până și în Congresul american.

Delray Beach, 12 februarie 2019

Vitrina

Gheorghe Jurcă

Născut la 20 ianuarie 1939 în Ciuruleasa, județul Alba, Gheorghe Jurcă atinge, în acest început de an, o culme a urcușului său biografic, vârsta de 80 de ani fiind vrednică de toată stima. Mulți ani, încununăți de sănătate și gânduri senine!

Scriitor de cursă lungă, Gheorghe Jurcă a publicat în decursul timpului titluri numeroase, exprimându-se în mai toate genurile literare. Condeii i-a fost aproape și în viața profesională petrecută ca ziarist. De la debutul cu proză, înregistrat în 1982, în revista bucureșteană „Luceafărul”, Gheorghe Jurcă a continuat să scrie, dând tiparului zeci de titluri, de la roman la proză scurtă sau de la poezie la teatru și memorialistică. Pentru o privire retrospectivă, se cuvin amintite măcar parțial câteva cărți și volume semnate de autor: *Amurg în pădurea de carpeni*, nuvele și povestiri, 1987; *Toast de Anul Nou într-un hotel de provincie*, proză scurtă, 1989; *Vinul amar al iubirii*, 1996; *Don Quijote pe calul de lemn*, 1998; *Bătrânul Ulise*, versuri, 1999; *Pământul de acasă*, versuri, 1999; *Catedrala de iarbă*, poeme, 2000; *Musafira de la miezul nopții*, povestiri și nuvele, 2000; *Un Hamlet de provincie*, versuri, 2002; *Nimfa și senatorul*, roman, 2003; *Copacul cu sertare*, versuri, 2003; *Femeia din albumul cu fotografii*, nuvele și povestiri, 2004; *Casa cu tarantule*, 2005; *Scrisori din livada cu mierle*, roman epistolar, 2005; *Paște murgule iarbă verde*, 2006; *Iubește și apoi aleluia*, roman, 2007; *Strigătul Corlei*, roman, 2007; *Elegie pentru bradul fulgerat*, roman, 2007; *Teatru*, 2008; *Tandrețe și cafea*, roman, 2009; *Noapte la castel*, proză scurtă, 2010; *Un om căzut din stele*, roman, 2011; *Zaranda*, roman, 2011; *Omul cu un glonte în cap*, proză scurtă, 2011; *Vară cu miresme de fân*, roman, 2012; *Un cocor zboară spre asfințit*, roman, 2012; *Opriți planeta, vreau să cobor*, roman, 2013; *Calul din oglindă*, roman, 2013; *Zbor pe sub geana iluziei*, roman, 2013; *Insomnii de toamnă*, versuri, 2014; *Bărduleștii*, I, II, roman, 2015; *Penelopa*, roman, 2017, *Casa cu*

năluci, roman, 2017, *A fost odată o mierlă*, roman, 2018, și multe altele.

Toate acestea configurează tenacitatea și travaliul artistic al unui scriitor care, în ciuda unor mari lovituri înscrise în destinul său lumesc, nu și-a cenzurat fantezia bogată, ci a continuat să exploreze, cerebral și visător în același timp, dimensiunile văzute și nevăzute ale existenței. Au rezultat cărți interesante, descrieri pline de savoare și personaje memorabile prin apartenența lor la toposul Apusenilor nali. Acest cadru-matrice este configurat mereu și mereu într-un imaginar cvasi-mitic, într-o geografie fantastică prin arhaicitatea atmosferei, dar și prin respirația solemnă și pură a pădurilor montane. Peisajele mirifice nu pot fi uitate nici de cititor, fie el oricât de grăbit, căci acest topos original din inima Apusenilor își are propria ei viață, propriul lui destin, presărat cu blestemele aurului, ale poveștilor de iubire sau de moarte.

Privind per ansamblu, epicul rămâne dimensiunea definitorie și preponderentă a scrisului lui Gheorghe Jurcă, romanul și proza scurtă fiind sanctuarele frecvent explorate, adeseori premiate și apreciate de critică sau de publicul cititor. Foarte apropiate de acestea, ca discurs și formulă narativă, ne apar cărțile de memorialistică, în care confesiunea face casă bună cu ficțiunea, vădind înclinația funciară a autorului spre metaforă și descripție. Din rândul acestora vom cita cele patru consistente volume: *Cheia cu ușa deschisă* (2008), *Un om cu toamna în suflet* (2008), *Steaua neagră a melancoliei* (2010) și *Despre nefericire numai de bine* (2012). S-au adăugat, între timp și altele, la fel de prețioase pentru acest melanj al mărturisirilor atinse de aripa ficțiunii: *Fântâna de piatră* (2015) și neaparat trebuie amintită impresionanta frescă *Bărduleștii* (2 volume, 2015).

Cel mai recent roman, *Miresele războiului* (Editura Cronologia, Sibiu, 2018), punctează, la rândul său, nu doar longevitatea scrisului lui Gheorghe Jurcă, ci și experiența prozatorului care alege, de această dată, o temă majoră: Al Doilea Război Mondial. Naratorul insistă asupra unui aspect mai puțin creionat, anume impactul marelui război asupra femeilor și asupra

copiilor, asupra tinereții lor prea repede încercate de îndoială și frică. Atâtea povești de iubire spulberate, atâtea așteptări înecate în suferință, atâtea drame familiale consumate într-o perioadă nefastă pentru istoria Europei și a omenirii întregi. Cronotopul principal este satul Lepindea, din Munții Apuseni, unde naratorul, pe vremuri copil, își aștepta tatăl să se întoarcă din război. Trecerea rușilor prin sat, cu tot ce implica aceasta, cruzime și uneori moarte, marchează profund memoria copilului și ulterior a tânărului elev.

De o bogată densitate epică, romanul reflectă povești de viață și de iubire, trăite intens, pasional și uneori distructiv, de eroii angrenați într-o istorie ce nu ține cont de sentimente. „Dramele eroilor sunt de fapt dramele celor care au suferit nedreptățile unui război mondial. Mesajul este complex. Dincolo de toate, fie învins, fie învingător, suferința naște suferință.” – subliniază Maria-Daniela Pănăzan pe coperta cărții. Și cu toate acestea, mesajul este evident unul reconfortant direcționat spre capacitatea de a iubi și de a ierta, fiindcă „Să știi să iubești înseamnă să ai curaj. Așa îmi spunea mereu mama mea.” (p. 116)

Rândurile sumare de mai sus, ca și titlurile amintite doar în parte, redau poate insuficient și lapidar aspectele activității literare desfășurate de scriitorul Gheorghe Jurcă, însă ele accentuează emblematic apartenența la un spațiu și la o spiritualitate anume, cea configurată de Munții Apuseni, cea configurată de literatura transilvăneană a ultimelor decenii.

MONICA GROSU

Între tema iubirii și taina cuvântului

Licențiată în Științele Comunicării și Relații Publice, cu un masterat în Comunicare și Relații Publice, d.na Evelyne Maria Croitoru a avut și are o strălucită carieră în domeniu ca fondator și editor al „Platformei de comunicare publică. Atitudini contemporane”, sprijinită de cele mai înalte instituții, de la Academia Română la Universitatea București, motiv pentru care a fost, probabil, mai reținută cu propria creație, publicând numai patru volume, incluzându-l și pe cel de față: *Piloții de vânătoare*, ed. Vinea, 2011, *Secretele macilor*, ed. Eikon, 2017, *Piloții de vânătoare*, ediție bilingvă româno-engleză, ed. Anamarol, 2017. Cu toate acestea, volumele au generat referințe de nivel critic înalt: Nicolae Georgescu, Emil Lungeanu, Ana Dobre, Lucian Gruia, Ioan Es.Pop, Toma Roman, Mihai Antonescu ș.a.

Ideea centrală a acestui volum (*O cafea cu tine*, ed. Eikon, 2019) – și inedită, în același timp – ar fi crearea unui discurs erotic al cuplului, o exprimare bivalentă care vorbește despre perechea adamică – arhetip al erosului. De altfel, ultimele volume ale d.nei Evelyne Maria Croitoru susțin toate un univers al iubirii, poezia concentrându-se pe această temă și semnificație – iubirea ca sentiment al polarității, al perechii eterne. Cu multă grijă autoarea a ales și momentul confesiunii: clipele de răgaz, de liniște, de contemplare și plenitudine a sentimentului.

Mi se pare semnificativ faptul că volumul anterior se racorda la realitatea literară, mărturisind o adeziune la text și textualizare, spre deosebire de cartea de față, care e o mărturisire și o iubire pentru cuvânt. O asemenea opțiune face o trimitere clară la poezia anilor 60-70 care sublinia preocuparea pentru cuvinte-necuvinte, anti-cuvinte ș.a., cum demonstrează îndrăznelile și inovațiile lui Nichita Stănescu. De altfel, a existat o emulație nichitistă de copiere a maniei speculative a cuvântului dar, obiectiv vorbind, marele poet a avut foarte puțini discipoli. De aceea, poezia d.nei Evelyne Maria Croitoru este un caz imprevizibil și spectaculos de reîntâlnire cu mitologia cuvântului și cu speculațiile asupra semnificației lui.

Arsenalul expresiv al iubirii se completează pe două direcții de exprimare: un mod direct de conștientizare a actului poetic, de

interiorizare și reflexivitate și, în același timp, o formulă de cursivitate a discursului liric având ca temă un sentimentalism de bună calitate, de grație și duioșie contemplativă.

Într-o lume tot mai tehnicizată și pragmatică, d.na Croitoru mai crede încă în vechile mituri și în imaginea sacralizată a iubirii ca înaltă atitudine sufletească și morală. Pentru autoare, iubirea concentrează toate valorile și aspirațiile umane sub cupola sincerității și dăruirii, performând un lexic aproape exclusiv pozitiv – dor, gând, curcubeu, surâs ș.a. – ca în acest text care mi-a amintit de poemul „Eu nu strivesc corola de minuni a lumii” al lui Lucian Blaga: *Nopti fără jar.// Mă prinde dor/ de timp furat/ în zori de gând/ la margine de curcubeu// spre acel timp/ înmiresmat/ când tu și eu/ din rădăcini/ uneam lumini.// Nopti fără jar.// Tăcută fur/ surâsul tău/ tălmăci mereu/ timpului meu. („Timp furat”).*

Dar autoarea dedică unele poeme și cântecului-poezie, și poeziilor, și „vorbelor” – poate chiar o aluzie la Cuvântul nichitist: *Un cântec e o poartă/ deschisă înspre/ secunda îndrăgostită/ de vulturii pleoapei/(...)(„Mi-e dor”); sau: Poeții nu uită mirarea// Culegători/ în adânc/ ei simt/ bogăția din veacuri (...)(„Poeții”); ...Monoton/ repetăm/ sprijinirea pe vorbe/ coatele-// sprijinite pe disperare („Sprijinirea pe vorbe”).*

Ceea ce mi se pare interesant și oarecum fără frecvență în poezia feminină ar fi aluzia politică, și chiar o notă revendicativă, pamfletară, ca în „Ce le vom spune”. În plus, autoarea conștientizează actul de creație și-și asumă trecutul („...părinții mei/ Coresi și Anton Pann...”, dovedind profunzime și originalitate creative.

Între poemele majoritar dedicate iubirii există câteva texte de amplitu-

dine pe care le-aș numi poeme epice care largesc universul meditativ. Primul dintre ele, *Craniul lumii dezvoltă*, surprinzător, o meditație profundă asupra poeziei moderne. Astfel, aflăm pe *Rimbaud – boemul infernal*, *Verlaine – saturnian damnat*, apoi *Mallarmé, o la-crimă a obrazului cernit*, și revelator, *În frac de albatros./ Baudelaire/ scufundă răul în esențe/ strigându-și lava în demențe/ și suferința-n mări și-n cer.*

Este de remarcat lungul poem epic dedicat visului – temă recurentă în acest volum – care imaginează reclusiunea cuplului într-un spațiu acvatic, fiind construit pe amintirea îndrăgostită a „parfumului de glicină” și a altor străfulgerări onirice: *Văzduhurile-acelea/ cu inima brăzdate/ din care amintirea/ să-și ia pe săturate/ și-n ochiul zilei clare,/ să fim, ca și atunci/ încrezători și veseli/ în suflete, doi prunci („Vis ecou”).*

Am recunoscut, cu insatisfacție, în poemul „*Aninat de colțul luminii*” o sintagmă eminesciană, dar plasată în alt context (*Numai umbra spinului/ La ușa creștinului din „Doina”*) și folosită, desigur, absolut întâmplător de autoare: *Mă vei recunoaște/ după umbra spinului/ (...)*

Discursul fluent, limpede, folosind doar punctul și virgula se dovedește cursiv, cu toată fracturarea pe verticală a versurilor, și pune în evidență preocuparea pentru concentrare și muzicalitate, iar câteva texte manifestă chiar o tentativă discretă de ermetizare explicată prin procedeul barbian de evitare a predicatului verbal, precum în excelentul poem „*Desăvârșire*”: *Între mirt și scoici/ tulburare.// Năpădit de deșertăciune/ sufletul țesea/ pânza rostogolirii/ în neant, când tu/ din lemnul deznădejzii/ desăvârșei coliba,/ magnolia și vatra/ pentru noi.// Peste dealuri./ neastâmpăr de vise./ În desișul inimii./ strălucire.*

Nu știu dacă d.na Evelyne Maria Croitoru a scris și versuri pentru copii, dar textele sale în temă erotică sunt pline de natură, de flori, de grieri și de furnici, de cetățenii-iasomie și cetățenii-ochiul-boului care nu se tem de gura-leului sau... a tigrlului.

Și nu doar natura, iubirea, visul și poezia există pentru poeta milenaristă, dar și un sentiment patriotic, esențializat ca apartenență, ca destin în trecutul complicat în care coexistă Lupoica și haiducii, Unirea și drumurile triumfale peste apele Prutului, lucru care face ca poeta să fie cu adevărat un caz rar în actualul context literar.

AURELIU GOCI

Metafizica umbrei și tăcerii

Poemele lui Nicolai Tăicuțu – acest rapsod al nostalgiei invadate de umbre și tăceri – au ceva din farmecul răsăritului de Soare în fața căruia, perplex, te întrebi dacă nu cumva este Apusul. Punctele cardinale ale Lumii și Vieții îți joacă farse estetice cuceritoare, teluric și cerescul devin gemeni care încap și într-o singură metaforă, fantasticul și realul sunt frați de cruce, iar vitregiile ființării, tolănite sfidător în noi, sunt privite cu îngăduință imperială, stoic, de parcă în această *viațămoarte* care ni s-a dat „n-ar trebui să te temi de moarte, ci mai degrabă că n-ai început încă să trăiești”. (Marcus Aurelius)

Umbra, „personaj” – vedetă al discursului poetic din volumul „Vitregii suportabile” (Buzău, Editura Editgraph, 2019), capătă, ca o ștafetă a lumii, chipul eternității: „după șapte zile de mers/ la pas, prin câmpie// umbra păsării de pe zare/ trece în umbra mea// umbra mea puțin adusă de spate/ trece în umbra cumpenei fântânii// umbra cumpenei se pierde/ picătură cu picătură/ din găleată înapoi în freatic/ să dea lumină/ cale deschisă peștelui/ argintiu și orb”. („umbre”) Alter ego al Sinelui, umbra ne hăituește singurătatea, căci „sunt rare momente ale zilei când/ umbra se desprinde de mine/ și induce în eroare umbrele din vecinătate/ mai ales pe cele aparent statice/ ale salcâmului, ale cumpenei fântânii/ și ale bisericii// acestea se minunează/ cu câtă vitalitate trece umbra mea/ prin umbra lor...” („eternitatea clipei). În mitologiile africane, umbra este a doua natură a ființei și lucrurilor, dar are sufletul legat de moarte. La „nicolai t”, umbra este îndrăgostită de viață și eternitate. Umbra din „Vitregii suportabile” este, mai curând, rudă estetică și ficțională cu umbra din povestea lui Andersen („Umbra”), unde aceasta joacă rolul dublului ființei. Dar, în vreme ce umbra „nicolai t” este prietenoasă, cea a lui Andersen este doldora de capricii. Poate c-am putea... înrudi umbra „poetului-geolog” cu umbra eminesciană din „Sărmanul Dionisos”, unde aceasta este partea eternă a ființei. Firește, am putea

alerga și în regatul poetic al lui Blaga, pe urmele umbrei: „Să-nsoțească-n lumi ființa/ merge-alături neființa./ Umbra ce-o purtam pe drum/ e un fum? O, nu e fum./ Toate-n preajmă vor să spună/ e și umbra-ntruchipare/ a nimicului din Soare/ a nimicului din Lună”. („Umbra”, în Poezii”, București, Editura Cartea Românească, 1982) La Nicolai Tăicuțu, umbra este o întruchipare a unui *tot* care pare să sfideze *nimicul* metafizic blagian. Dacă explorăm și universul din „Nemaipomenita poveste a lui Schlemihl”, a lui Adelbert von Chamisso (vezi volumul „Nuvela romantică germană”, antologie și note de Ion Biberi, București, EPL, 1968), unde umbra, ca motiv central, devine bun de schimb, marfă, dar perspectiva etică face totuși legea, în cele din urmă: „Tu însă, prietene, dacă vrei să trăiești printre oameni, învață să respecti mai întâi umbra și numai apoi banul”. La Nicolai Tăicuțu, respectul pentru umbră este suveran, întrucât, fără ea poate că n-am mai putea vorbi despre „vitregii suportabile”, ci doar despre vitregii. Umbrele, ca și destinele unora dintre noi, se suprapun, socializează, devin eroine ale haosului nostru cotidian: „umbra tatălui/ urmată de umbra fiului/ tăiate pe lung din desfășurarea timpului/ și-n ritual suprapuse peste/ o altă umbră de tată/ urmată de o altă umbră de fiu/ și încă și încă și încă/ în suprapunere perfectă/ au luat locul limbilor/ bătrânului orologiu al câmpiei/ din turnul înalt/ ridicat peste zi/ se dă timpul probabil/ doar noaptea/ cele două umbre/ dau/ ora exactă”. („suprapunerile timpului local”) Poetul și umbra intră în jocul ludic al

lumii, unul cu accente de dramă: „și adesea ne stropim cu apă/ când ea pe mine, când eu pe ea/ cu apă rece ne stropim/ de teamă/ să nu începem să mirosim/ urât să mirosim/ a putreziciune”. („întru menținerea ambiantei”) Umbra apare în volum când ca un aliat al purtătorului, când ca un sfetnic sau oblojitor al sufletului... Umbra este distribuită în varii roluri: „umbra umbrei lui”, „propria umbră”, „când de umbre mici”, „umbra tatălui”, „umbra fiului”, „umbră de fiu”, „două umbre care dau ora exactă”, „umbra unei sălcii”, „umbra pe care o port”, „chip de umbră luminoasă”, „umbra cumpenei”, „umbra fântânii părăsite” etc.

Tăcerea, o altă vedetă a discursului poetic al volumului, este pentru Blaga umbra unui cuvânt, iar cuvântul „o rană a tăcerii”. („Elanul insulei”) În „Eu nu strivesc corola de minuni a lumii”, prin tăcerea lui rațională, poetul ascultă cu auzul acutizat prelungirea sensurilor în mister. O asemenea strategie pare că adoptă și Nicolai Tăicuțu: „în tăcerea mea/ retor sunt pentru piatra din temelie casei/ în tăcerea mea/ retor sunt pentru iarba de pe aleile grădinii/ în tăcerea mea/ retor sunt pentru apa din fântâna /ridicată de mine”. („înscris”) La el, tăcerea devine uimire, interogare de esențe: „nu pot să cred/ nu pot/ marea și-a redus uimirea/ la tăcerea valului lin”. („poema balcică”) Tăcerea, cotropind mari evenimente, natura și sufletul, conferă maiestate marilor zvârcoliri. Până și „piatra îi șoptește geologului-poet:/ taci și ascultă-mă/ privește-mă și notează!” („vorbitoarea”) Strop de suflet care vorbește doar cu el însuși, tăcerea poate fi percepută la Nicolai Tăicuțu – care „strânge în pumnul tăcerii/ cuvântul” – și cu ochii lui David Le Breton („Despre tăcere” (Editura All, București, 2001), cel care, via Kierkegaard, deschide perspectiva unui „catharsis al tăcerii”, cel puțin până atunci când valoarea autentică a Cuvântului va fi pe deplin restaurată.

„nicolai t, poet serios, după cum îl știți/ a ieșit la plimbare/ cu poemul lui cel mai drag/ un poem-nud/ un nud perfect”. („ponoasele se trag la urmă”) Metafizică, plimbarea îl poartă prin imperii de suflet – lumea copilăriei și a satului, natura, familia, →

ION FERCU

prozaicul vieții cotidiene, frumoasa risipire a ființei, firescul greu de sesizat, povești fără eroi năzdrăvani, găurile prin care nu mai trec trenuri, nemurirea („la ceas de seară/ am convenit cu poemul// ca eu să nu îl termin niciodată/ iar el pe mine/ nici atât”) – și simte mereu că „o zi periculoasă/ a căzut asupra mea/ o zi cât o clipă/ o zi cât un an”. („dar”)

„același nicolai t/ omul satului” percepe lumea ca pe o multiplicare de ego-uri din care se naște eternitatea: „și tot pe-aici/ oamenii satului: nicolai t I/ nicolai t II și III și IV și V și/ sute de nicolai t/ trebăluind/ trebăluind”, salahorind cu suflet la zămisirea eternității.

„nicolai t/ copil pribeag fiind/ duce un cârd de umbre mici/ cu luminozitate redusă/ la păscut” („la păscut pe lună plină”), este vrăjit de spectacolul în care „vacă sfântă-și potolește micul dejun/ cu câteva metafore din floare de piatră/ de pe șanțul uliței” („cu arșița nu-i de glumit”), evadează din copilărie, se aruncă-n rugă („ajută-mă, Doamne./ să pun opreliște/ să nu dau geană peste geană/ acestui poem nevoit/ să ia parte/ la o înmormântare/ camuflată în nuntă” („clovn în rugă”) și lecuiește amintiri: „stau la masă, față în față/ cu cel care, cândva/ și-a zis sieși/ că mă părăsește definitiv/ (mie a uitat să-mi spună/ și plecarea / a făcut-o de unul singur)// acum, după mult timp/ la aceeași masă, ne desparte/ un strat gros de aer stătut/ nu recepționez nici un gest/ nu aud niciun cuvânt/ nu îl aud// două priviri prinse/ în două fotografii îngălbenite/ sunt așezate acum/ față în față”. („când din vina unuia celălalt suportă consecințe”)

„nicolai t” îmi pare a fi uneori și un mare singuratic pândit de vitregiile care, uneori, se lasă greu împrietenite pentru a deveni suportabile: „de astă dată nimeni/ dintre prietenii nopții, și-ai mei, se înțelege/ nu voia să mă însoțească// [...] îmi strigau: poți să treci vadul singur/ e vadul tău, așa cum îți l-ai dorit// noi până aici îți-am purtat umbra” (sus pe mal”).

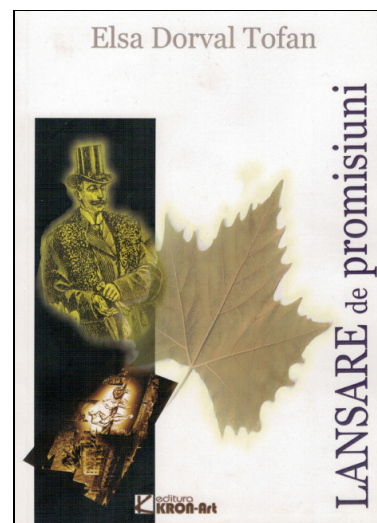
Rămas chiar și fără umbră, „nicolai t” știe că, în cele din urmă, trebuie să-și poarte singur crucea; inclusiv Crucea Poeziei. Asta și face, ca un Sisif care tot îmblânzește vitregii, în acest hulit/ admirat infern migrator al ființării.

Lansare de promisiuni

Cuceritorul feminism (folosesc termenul consacrat, deși aș zice că e vorba, mai degrabă, de un *ton ferm feminin* decât de *feminism*) fără rezerve al brașovencei Cerasela Tofan, trăitoare în Dorval, Canada și scriitoare de limbă română și franceză sub numele Elsa Dorval Tofan, include o atitudine tranșantă împotriva discriminărilor de orice fel, cu un accent tăios pe cele sociale, deoarece sunt perene. Ritmul versurilor ei seamănă cu tropotitul, de frig, în zăpada înghețată, poezia – cu zgribureala într-o lume în care încălzirea globală nu dizolvă nicio suferință. Ceea ce nu exclude, însă, umorul sănătos, rareori negru. Dar poezia ei, pe lângă faptul că este foarte personală, este și personalizată, punând în scenă situații și existențe reale, ca în mici studii de caz unde anecdoticul are un rol izbăvitor, cum se întâmplă, de pildă, în *Interzis la piscină* (*despre acomodări rezonabile*): „Ești interzis la piscină/ La piscina mea!/ Știu că o să depui plângere, că vei fi/ Foarte insistent, dar nu voi ceda. Îți spun,/ Calm, nu o lua personal dar, vezi tu, în/ Piscina mea sunt pești fermecați, copiii./ Sunt cântece, sunt trupuri frumoase./ Multă lumină, de asemenea. Tu vrei să/ Intri cu bocancii, cu sumanul, cu voalul/ Și, înțeleg, îți-e frică de Soare. Dar, ca/ Să simplificăm: atâta cât mai pot să-ți/ Tai calea, atâta cât mai pot să mă exprim/ Ești interzis la piscină, tu,

Mihai Camara, Altar

cel ce te ascunzi/ De soare și de apă, de jocuri și răsese, după/ Suman, apă și bocanci, și porți ochelari/ Fumurii, marca Christian Dior”. Cumva la polul opus, măcar prin concizie dacă nu (și) prin inserția tematică de altă sorginte și cu alte semnificații, atrage atenția un poem miniatural: *Piyyout* – Aud un fel de muzică, un Piyyout.../ Și a fost, și este, și va fi Slăvit!/ Singurul Contabil, singurul Judecător!// Și atunci, de cine îți-e frică?”

Nu se știe, nu știu ce s-ar face poezia actuală fără o doză de narațiune, nici proza fără o doză de lirism. Cel mai probabil, poezia s-ar îneca în lirism, iar proza ar lua-o razna, cum se și întâmplă pe ici, pe colo...

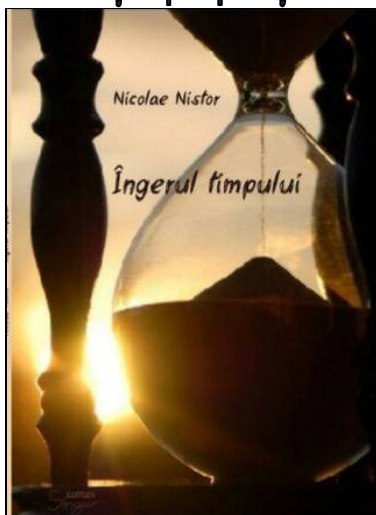
Aș adăuga aici cuvintele lui Mircea Doreanu din postfața cărții (*A doua înțelegere*): „În sfârșit, o carte valoroasă, și încă de poezie. Nu o promisiune, cum superficial s-ar putea deduce din titlu [...], a cărui alegere nu mi-o explic decât printr-un puseu de indiferență magnanimă. Este o carte vie, interesantă, care rămâne vie și după transgresarea existentului în literatură.”

De reținut, fără îndoială, este și foarte rafinată prezentare grafică a volumului (coperta și ilustrațiile sub semnătura autorizată a editorului și graficianului Gabriel Stan)

După debutul cu *Lansare de promisiuni* (Editura Kron-Art, Brașov, 2018), Elsa Dorval Tofan ne propune, pe viitor, câteva texte inedite dintr-un spațiu în care nu există departe și aproape; numai aproape.

MIHAELA MALEA STROE

Poezia tristeții ca principală nișă de suflet

Cât poate fi fericit un poet? Cât dansează cuvintele pe muzica periculoasă a unei amiezi plutitoare? Dar și atunci, nefiind un dans al fericirii, ci al tristeții necuprinderii cuvintelor în fericire. Are ce are ea tristețea cu ele cuvintele, în orice porție de presupusă viață. Dacă se mai și încercă stolurile de cuvinte cu flori unei îndrăgostiri repetitive și năbădăioase, iese elegia netimpului sau a neșansei pentru timp.

Mecanismul acesta explicit abordat deși știut fiind efectul lui de bumerang, se poate citi foarte bine la **Nicolae Nistor**, parcurgând **Îngerul timpului** (Ed. Singur, 2015), despre care poetul îmi spunea de curând că este o carte ce l-a ținut viu într-o cumpănă grea. Cu tehnica sa nostalgică pe care nu și-a schimbat-o în ani, luăm parte la o croazieră pe o mare văpaie de neliniște unde abia de te mai poți ține de parâme pentru a nu te bascula peste bord.

Am găsit, cred, un posibil prim-plan îngeresc, întins de la un capăt la altul de timp, dar cu încăpățănarea negării evidenței timpului, în ipostaza conferită de **"Dansul lebedei"**: "Am încercat să te uit, ascuns în mine,/ prezent la întâlniri fără să știu cu cine,/ o muzică dansată de lebedă ce plânge,/ spectacolul la care nimeni nu învinge,/ unduire de aripi albe, sperate, adormite,/ ce trandafiri aruncă albul peste moarte,/ și, cum pierdut sunt în astă-nsingurare,/ rămâi mereu năluca-ascunsă-n noapte,/ sunt nelipsit l-acest balet fără de tine,/ la

care balerina niciodată nu mai vine,/ afișul a început să-mbătrânească,/ portarul a încetat să mai trăiască,/ iar eu, încărunit, fugit dintr-un tablou,/ refuz să mai trăiesc în viitorul-ou."

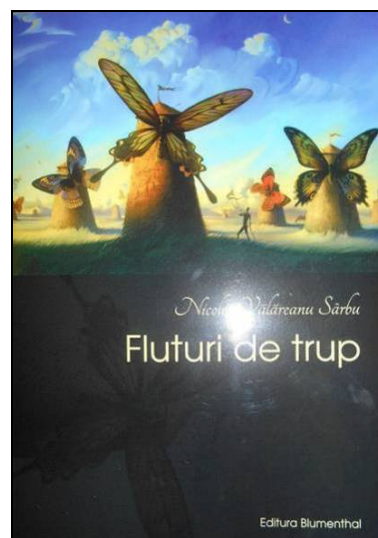
Introspecția cadentă, ca la un foraj pneumatic în moalele sau după caz, tăria memoriei, imaginile rezistente și persistente, pretind o echilibristică riscantă de adus în real. Iar această manieră este păstrată ca etalon și pentru celelalte construcții poetice. Astfel, într-o bogată percepție, se petrece și **"Somnul clinic"**: "Am mai trecut pe aici, orașul nu era murdar,/ nu avea prostituție pleoștită, timpul, o carie care sapă/ caldarâmul cu apă neagră asemeni Londrei timpurii,/ nu vrea să meargă mai departe,/ sufletul se desprinde de trupul ținut,/ multă lumină caldă, verdeată,/ oameni fără vârstă,/ levitez deasupra scâncetului lumii,/ jos, diferite stări de lucruri și de oameni,/ mă caut într-o altă viață dacă nu trec de resuscitare,/ ah, ce nu puteam să fac dacă știam această stare,/ și dacă aș fi ascultat de Sfinții Părinți,/ portalul către nemurire/ prin mine, prin alții, s-ar fi deschis?"

Iar o notă de posibilă conclusivitate, pe cale consecință a ar fi aici: "Timp mult să te ridici de unde începi să trăiești,/ o singură zi de fericire totală - când să te plictisești,/ am vrea să fim efemeride iubindu-ne fără regrete,/ să zburăm asemeni petalelor din parfum șoptite.../ Să iubești, apoi, să mori, fără tristeți copleșitoare,/ iubirea, dincolo de timp, o repetăm, dar moare,/ viața inutil trăită se stinge pierdută-n lumânare,/ căutăm fericirea în speranțe deșarte, fără soare,/ corpul meu, cuprins de efemeride seducătoare/ apa aceasta în care mă scald este plină de soare,/ timp mult să te ridici de unde începi să trăiești,/ merită fiecare clipă, femeie - efemeridă, ce ești!" (**Fericirea - o efemeridă**).

Nicolae Nistor face parte din plutonul de asal al acelor poeți care nu scriu pentru că în loc de altceva i-a apucat tocmai scrisul, așa să dea bine în lume, ci își revendică prin scris emoția vieții primate și împărtășite fecund. "Îngerul timpului" este *înger* desigur, cât despre *timp*, problema rămâne deschisă în cuprinsul relativităților cărora încă nu le-a dat nimeni de cap; în aceasta constând de altfel, frumusețea întâmplărilor.

DANIEL MARIAN

Fluturi de trup

Două sunt reperele principale ale perspectivei lirice din volumul *Fluturi de trup* - Editura Blumenthal, București, 2015 - al lui Nicolae Vălăreanu Sârbu, sugerate încă din titlul cărții: iubirea și creația. Acestora li se adaugă, pe parcurs, altele, simțite ca ineludabile, impuse de cotidian, între care singurătatea sinelui în lume ori condiția omului, în general.

Cu o empatie temperată, fără efuziuni sentimentale, prin urmare, de obicei sub formă de monolog adresat, poetul - într-un limbaj când grav, când cu note ironic-ludice -, luându-și-o drept confidentă și martor (al zbaterilor sufletești și al observațiilor asupra vieții) pe cea care îi polarizează mare parte din trăiri și care este o prezență continuă în gândurile sale, poetul așadar pornește în prospectarea lumii, de fiecare dată mai bogat cu o zi, remarcă iterativă, matinală, când Dimineața își deschide orizontul convex.

În ce o privește pe cea care se constituie în ax al existenței îndrăgostitului, într-o metamorfoză perpetuă, femeia este, deci, o imagine proteică, sintetizând propriile-i date și pe cele ale lumii pe care o traversează pasul ori doar imaginația lui, vegheată de cel pe care-l identifică: Tu, ce te naști din lumi dăruite...

Cu aportul demiurgic al iubirii, universul trăirii este surprins, în poezie, în neopritul proces al devenirii, al împlinirii menirii, de vreme ce Tăișul gândului sclipind / cu idei→

MIOARA BAHNA

care fulgeră vidul / răscolesc focul din soare.

Și dacă dragostea este primul impuls al vieții care i se etalează celui ce alege să se destăinuie prin poezie, arta, în schimb, este mediul în care preaplinul sufletesc i se poate materializa, în primul rând, sentimentele, chiar dacă nu în exces, luând forma expresivă a poeziei, însă dacă, adeseori, o artă poetică este plasată la începutul unui volum de versuri, aici, Nicolae Vălăreanu Sârbu optează pentru dezvăluirea, mai întâi, a premiselor scrisului său, pentru ca, după câțiva pași în această direcție, să punteze și să sublinieze coordonatele poeziei în care crede. Totuși, exprimându-și crezul, poetul ridică doar câte puțin vâlul de pe laboratorul creației lui, așa încât procesul de elaborare a poeziei păstrează o ambiguitate, accentuată prin punerea sub auspiciile unei muze secrete (fiindcă remarcă: O frăgezime pe suflet îți pune / șlefuiind litere cu aure sonore / din cristalul cui îl desprinzi / trupului gol să îi dai / crudă pielea?), dar și prin apelul la o topică uneori insolită, în unele contexte, și prin absența punctuației.

Treptat însă, lamura gândului, ca să-l parafrazez pe Lucian Blaga, pare a se alege, astfel, concepția despre poezie, despre poet, despre procesul de creație se limpezește: Versul îl nasc cu smaț de cuvinte și Uneori se-nfiripă cum cântecul / plimbă sunetele pe portativul urechii. Și drumul acesta începe să-l facă în chip de pelerin înțelept, de-a lungul unei călătorii cu nelimitatele posibilități de cunoaștere pe care le oferă dragostea, viața...

Preocupat, pe de altă parte, mereu, de efectele iubirii asupra-i, eul creator caută să identifice chintesența acesteia, tradusă, între altele, în Seducțiile tale de mentă sălbatică, simțite cum intră sub piele ca iarba în gura coasei, în stare să învingă orice posibil obstacol, când Treptat cetatea din mine se dărâmă.

Meditativ cel mai adesea, eul liric face din sine propriul obiect de studiu, analizându-și comportamentul, manifestările induse de factori diverși, de la trecerea necruțătoare a timpului, la interacțiunile cu alții și, în primul rând, cu iubirea și cu actanta acesteia. De pildă, la un moment dat, constată că Inima mea se mai îndrăgostește /

numai cu ochii, / nu mai risipește farmecul trupului tău / prin sânge chemarea urcând.

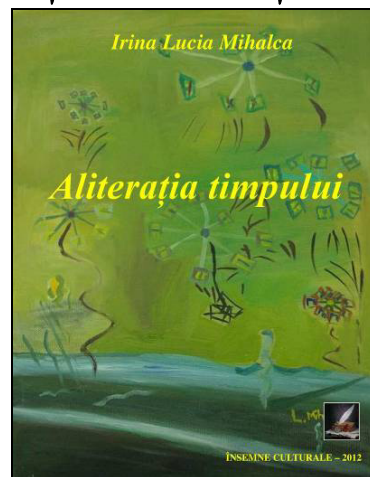
Egalitatea în fața morții, tristețile inerente ale oricărui destin, viața ca o călătorie, pendularea ființei între așteptări și neîmpliniri sunt alte câteva teme ale poeziei lui Nicolae Vălăreanu Sârbu din acest volum, care, totuși, rămân doar fundalul pentru tema principală, cea a dragostei, ca realitate, dar, cu precădere, ca potențialitate. Printre acestea își fac însă loc și alte gânduri mai... terestre, ca, spre exemplu, cel legat de codrul care nu mai este frate cu românul, cel al asumării unui destin etnic marginal (Suntem frunzași la periferia lumii), ori cel al unei nesfârșite tranziții (Trecerea dintre sisteme), venind dintr-o dezabuzare cotidiană, care, în planul întregului, introduc un alt nivel de abordare a vieții ce-i atenuază lirismul.

Dincolo însă de aceste aspecte tranzitorii, în concluzie, poetul găsește forța de culege din realitate mai ales imagini cu darul divin, materializat, de pildă, într-o priveliște pe înserat sau în Femeia de lângă mine ori în amintirea copilăriei, care-i dă posibilitatea să simtă cum Arcușul sufletului cântă oda bucuriei / Dumnezeu ascultând-o, astfel că fiorul religios este o altă componentă a poezie din volum, poetul atenționând: Cei care iubesc pe Domnul se nasc a doua oară, încât se poate considera că, și în acest volum, Dumnezeu exilat / a creat cuvântul / egal cu sine însuși.

Mihai Camara, Totem, 3

Viata - zbor între poezie și filozofie

Descinzând pentru prima oară prin lirica Irinei Lucia Mihalca, iubitorul de poezie va avea senzația că a pătruns într-o veritabilă „peșteră a lui Aladin” preaplină de cuvinte frumoase, înșirate în versuri inspirate, alcătuit poezii ca niște salbe și diademe adamantine, de o strălucire uimitoare. Înarmată cu finețea observației, întotdeauna documentată, indiferent de domeniul abordat – lumea faraonilor, a beduinilor sau cea a țărânului român – dovedind o minte enciclopedică, dar fără a deveni didactică, cu profunzimea percepției estetice și filosofice, poeta ne dăruiește cu modestia și generozitatea specifică omului valoros acest minunat volum de versuri – *Aliteratia timpului* – o adevărată revelație prin substanța sa profund meditativă.

Veșnic băntuită de nisipurile mișcătoare ale ființării, poeta își pune nenumărate întrebări existențiale (*unde suntem, cine suntem, de ce mai suntem, de unde venim, cui aparținem, încotro ne îndreptăm*), însă tema principală pe care o tratează rămâne Timpul, ca dimensiune a trecerii și a neantizării, conștientă fiind de starea noastră de muritori, dar, mai ales, de neputința de a-l controla și de a-l supune voinței noastre, căruia suntem nevoiți a-i recunoaște ireversibilitatea: „Parfum de cireș bătut – timpul înghite totul,/ Mergi mai departe, în urmă uitarea se-așterne/ pe un drum înghețat și pustiu. Pe rând,/ gazdă sau oaspete, moartea își joacă rolul.”

Scrisă într-un stil absolut original, cartea atinge pragul de sus al sensibilității. Ce e, de fapt, →

VASILISIA LAZĂR

Timpul? Este Umbra, este Urma, este Clipa, pe care poeta o vrea perfectă: „Posibil să rămâi în secunda clipei – perfectă secundă –/ Să respirăm clipa acum, inspiră adânc!/ Dincolo de perfecțiune nu mai e nimic!”

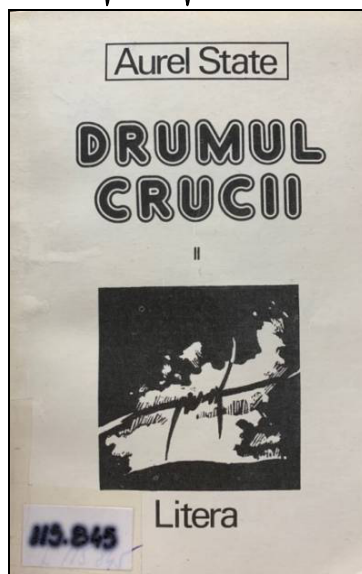
Implacabila vremeire o preocupă pe autoare până la obsesie, am putea afirma. Confruntându-se cu drama înaintării inexorabile către deznodământul știut, ea devine tot mai conștientă de inutilitatea multor acțiuni care seacă secunda prezenței noastre pe Pământ: „Tot ce construim și tot ce scriem rămâne,/ în rest niște cruci!”

„În nisipul clepsidrei, înțelegem, oare,/ clipa înșirată mult prea repede, că primăvara e doar o zi,/ că florile nu mai înfloresc, că păsările nu mai cântă,/ că oamenii nu mai zâmbesc și soarele nu mai răsare?” reprezintă regretul, dar și revolta poetei în fața inerentului sfârșit și, mai cu seamă, a vidului de dincolo de efemera existență: „Nu moartea, în sine, e cumplită,/ ci tot ce se întâmplă după ea”, cel mai greu de acceptat fiind capătul călătoriei, dincolo de care, e posibil, să nu mai existe absolut nimic.

Oamenii sunt ceea ce au trăit, de aceea Timpului îi dăm girul amintirii, fiindcă „va veni refluxul” și „doar amintirile vor rămâne pe nisip” și, poate, „un nume adunat pe-o carte” (Arghezi). Condamnată la irepetabilitate, poeta recurge adesea la paliativul nostalgiei, care îi creează și întreține iluzia că retrăirea trecutului este posibilă, fie ea și sub forma dorului de clipele ce s-au dus.

Irina Lucia Mihalca știe prea bine că, pentru noi, orologiul nu își oprește bătăile decât o singură dată și atunci definitiv: „Viața se scurge prin timp,/ iar timpul își are timpii lui!/ Labirint este viața,/ labirint este moartea!/ Coridoare invadate de alte coridoare care nu duc nicăieri”. Doar „Poetul va vedea, astăzi și mâine,/ cu toți ochii, prin toți ochii!”. Doar „Poetul va simți, astăzi și mâine,/ cu toate inimile, prin toate inimile!”. Doar „Poetul va râde și plânge, astăzi și mâine,/ cu lacrimile noastre, prin lacrimile noastre!”. Doar „Poetul va scrie, astăzi și mâine,/ cu toate mâinile, prin toate mâinile!”. Numai și numai „Poetul va trăi și muri, astăzi și mâine,/ cu toate morțile voastre, prin toate morțile voastre.” Pentru că, doar Poetul este parte din lacrima divină.

O carte și o viață pentru onoare

Cartea lui Aurel State, *Drumul crucii*, a apărut pentru prima dată în Germania la Editura Coresi Verlag, Freiburg, în anul 1983, pe când autorul, fost luptător în războiul din Est pentru eliberarea Basarabiei și Bucovinei de Nord, prizonier mai apoi în lagărele de exterminare sovietice, avea să primească ultima lovitură, decisivă, în beciurile securității ceaușiste.

Aurel State (1921-1983), ca ființă, încarnând omenescul simplu, dar esențial al spațiului binecuvântat de istorie și de libertate (Godeni-Muscel- unde s-a născut), de foarte tânăr a fost atras de idealul desăvârșirii individuale pe temeiul niciodată abandonat, al împlinirii valorilor naționale și a aspirației spre libertate și dreptate a celor din sânul cărora a izvorât. Tocmai pentru aceea viața lui a rămas unul din cele mai profunde exemple pentru viitorime, la cea mai înaltă temperatură a revoltei față de ceea ce este meschin și slab în ființa umană, care acceptă degradarea și căderea în înțeleștarea cu răul absolut al istoriei.

Cartea sa memorialistică, *Drumul crucii*, este expresia acestui destin, a unei epoci, dar mai ales a cununii de trăiri ale tuturor celor ce s-au întâlnit pe orizonturile de foc ale celor mai înalte idealuri umane, recompensate atât de dureros cu suferințe și pedepse de neimaginat. Pentru că acești luptători, deși au dat totul pentru

eliberarea pământului românesc de sub cizma străină și mai ales de sub plocatul ideologiei urii și a crimei față de tot ceea ce este omenesc și demn, nu au fost învingătorii care meritau să fie, ci învinșii nefericiți, supuși ulterior celor mai nedrepte, inumane și oribile pedepse.

Cartea lui Aurel State nu este nici pe departe o litanie a acestor atrocități săvârșite de regimurile totalitare, sovietic și românesc, contra celor ce luptau pentru alte idealuri, ci este o construcție narativă solidă, obiectivă, cu dese reflecții din partea lui dar și a celorlalte personaje cu care s-a intersectat, despre lumea în criză care s-a înțeleștat atât de sălbatic și dureros, fiecare parte crezând într-o nouă devenire a ei. Spune autorul la un moment dat: "Suferim pentru că n-am fost în stare să biruim dușmanul."

E o concluzie simplă și clară pentru un om și prin el pentru o comunitate sfărțecată de barbaria istoriei, pentru cei ce au primit cu de la sine dorință botezul focului pentru eliberarea pământului sfânt, dar și a lumii de dincolo de Nistru, care suferea de peste două decenii utopia procustiană a nesfârșitelor împilări, umilinte și crime din partea unui regim scelerat.

Roman autobiografic în două volume (ediția a II-a a apărut în România târziu, în 1993, la Editura Litera) *Drumul crucii* prezintă în prima parte războiul românesc din Răsărit, cu marile victorii la început de la Sevastopol, la Odessa, în Munții Urali și în Peninsula Crimeea, unde tânărul sergent voluntar și mai apoi sublocotenentul, datorită distincțiilor în lupte, unde a fost rănit de patru ori și de fiecare dată a optat pentru înțeleștirile din linia întâi, cele mai aproape de suprema înălțare eroică. Luptele sunt prezentate obiectiv, fără înflorituri calofilice, dar cu condei sigur, de strateg desăvârșit. Ceea ce trezește sensibilitatea nartorului este natura pașnică și măreață rănită de război și mai ales contactul cu localnicii care-i așteptau pe luptătorii străini ca nu ca pe cuceritori, ci ca pe eliberatori. În Peninsula Crimeea, "ciucurile" de podoabă a aceluși binecuvântat pământ, mai păstra din măreția fostei hoarde de aur tătare frumusețea unor femei mereu suferinde, dar îndrăgostite de libertate și iubire. Una dintre aceste nobile creații ale acelor pământuri, cândva→

GEO CONSTANTINESCU

strălucite, se îndrăgostește de tânărul ofițer care se retrăiește uneori și nota în jurnalul lui întâmplările și faptele. Dar el îi refuză iubirea, pentru că nu-i vedea împlinirea firească în comuniunea trupescă iluzorie între două salve de tunuri. Afirmă autorul: "Din afecțiune pentru ea o împiedicaseam să trăiască himere ce populau sfânta sfintelor..." Dar mai târziu află că "...la întoarcerea Armatei Roșii, Aișe, tătarcă mlădie din ramul de mărunțișuri catifelate de salcie, luă otravă" (Aurel State, *Drumul crucii*, vol I, Editura Litera, 1993, p. 61). Asta ca să nu trăiască precum pașnicii locuitori ai peninsulei crimele și deportările în masă ale lui Stalin de mai târziu... Într-adevăr, cum afirmă autorul, acele vremuri nu erau pentru dragoste: ci pentru ură și moarte... Așa cum vor fi și pe mai departe faptele dezvăluite de cuvintele cărții.

Tânărul ofițer avea să lupte în acele vremuri și cu partizanii roșii care acționau în spatele frontului și care erau foarte periculoși. Din ecourile acestor lupte, turnate în fața anchetatorilor NKVD de confrăți mai puțin dotați cu rezistanța la suferințele fizice și morale aplicate, prizonierul de mai târziu, Aurel State, va suferi condamnarea de 25 de ani de muncă silnică prin lagărele de exterminare sovietice. Dar până atunci se produce înfrângerea, când retragerea trupelor rămase din înclăștări trebuia asigurată de voluntari dispuși să își dea viața pentru cea a semenilor lor. Aurel State, împreună cu căpitanul George Fonea (poetul închisorilor de mai târziu, care în acele lupte își pierde pentru totdeauna lumina unui ochi) și cu alții arzând pentru aceleași idealuri, luptă până la ultimul cartuș și se dau mai apoi prinși de tăvălugul de neoprit al trupelor învingătoare. Iar nu peste mult, dezarmați și adunați în lagăre, aveau să afle știrea că, la București, regele, împreună cu unii conducători de partide istorice, capitulează rușinos, la 23 august 1944 și-i lasă pe luptători pradă deznădejdii și bestialității inamicului. În acel moment, "...în lagăr prizonierii plângeau neajutorăți, fără să se privească între ei." (op. cit., p. 181). Rușinea celor ce făcuseră un astfel de sacrilegiu li se transmitea și lor, după patru ani de flăcări, gheață și râuri nesfârșite de sânge românesc...

Imediat după, avea să apară în mijlocul lor vânduta Ana Pauker, trimisă de însuși Stalin, în postură de învingător, pentru a forma cu ajutorul lor, diviziile antifasciste. Dar cum ofițerii au întâmpinat-o pe imunda trădătoare cu demnitatea de nezduncinat a onoarei militare, aceasta i-a amenințat, în nedezmănițita nesimire bolșevică, cu nenorocirile închisorilor siberiene. Atunci căpitanul Tudor Popescu, din Târgoviște, i-a adresat următoarele cuvinte: "Cu ce drept, tu, străină de neam, acuzi de trădare pe cei în suferință și dai lecții de simțire românească acelora pe care patronii tăi i-au ținut în iad și care nu vor să folosească în ciuda amenințărilor cu moartea, șansa ce le-o dai de a ieși de aici cum au făcut nefericiții care te urmează? Mie, celui lovit și batjocorit, nu mi-a trecut prin minte să-ți etichetez crezul și lupta ta, dar tu o faci sălbatic și nerușinat". După aceste cuvinte curajoase și adevărate, marele ostaș "a fost ridicat și nu am mai auzit nimic de el" (op. cit., p. 178).

Volumul al II-lea cuprinde aceste calvaruri ale ofițerilor români în lagărele sovietice, anchete și torturi, ce vor cunoaște apogeul nu aici, în nordul de gheață de la Vorkuta și Oranki, nici în sudul de flăcări al deșertului Karaganda, nici la lagărele din Fedosia, Simferopol, Harkov, unde a luptat fără încetare ca bolșevicii fără de lege să respecte cât de cât normele Convenției de la Geneva privind tratamentul prizonierilor de război, ci tocmai în țară, după "eliberarea" din 1955, când, în loc să fie primiți cu flori, precum au meritat, au fost preluați de securitatea română, înregistrați și

înseriați. Iar după 1958, pentru simplul fapt că a participat la înmormântarea prietenului său, poetul George Fonea, este închis pentru 18 ani de muncă silnică, și este trimis la închisoarea de la Aiud.

În timpul anchetei dusă la împlinire cu mijloacele specifice de odiosul torționar Gheorge Enoiu, pentru a nu-i afecta prin simpla pomenire sub torturi pe cei cu care era în legătură, într-un moment de neatenție a gardienilor a sărit de pe terasa arestului de pe fosta stradă Uranus. După această slăbiciune izvorâtă nu din frică, ci din adâncă dregoste pentru semenii, această îndelung jinduită încercare de salvare a lor prin sacrificiul suprem, Aurel State suferă opt luni de comă, 120 de fracturi în tot corpul, dar tot nu este amnistiat. Va fi închis la Aiud, va fi supus chinurilor și educării perverse din partea celui alt torționar, Gheorghe Crăciun, dar nu va pleca.

În 1964, pleacă cu corpul împușinat, sprijinit în cârje, cu ultimii deținuți demni, neatinși de înjosirea și terfelirea morală a lui Gheorghe Crăciun. Va termina facultatea, va sluji la catedră ca profesor, va continua activitatea spirituală cu traduceri din literatura germană și va scrie acest cutremurător roman autobiografic. Dar bratul lung al securității a încercat să ajungă și acolo, să-l ia în posesia-i atotcuprinzătoare. Numai că autorul a reușit să trimită o copie a lui prietenilor săi din Germania, care l-au și publicat. Dar, în nebunia lor, zbirii securității și-au propus împiedicarea acestui eveniment al istoriei și simțirii românești prin torturarea fizică și psihică a fostului erou al marelui război al reîntregirii neamului. Cum acesta nu mai era tânărul de odinioară și după ani de prizonierat și lagăre și mai ales după căderea voluntară de pe terasa arestului lui Enoiu, trupul lui cedat. Crima "vajnicei" poliției politice ceaușiste s-a întâmplat chiar în anul apariției cărții, astfel încât dorința neabătută a zbirilor de a-și ascunde nelegiuirile pentru vecie nu s-a împlinit. Cartea eroului Aurel State își urmează destinul, adăugându-se cu succes cărților nemuritoare de demascare a regimurilor totalitare de stânga, a celui sovietic și mai ales a celui altoit atât de dureros pe ființa neamului românesc.

Mihai Camara, Catedrală

EMOȚIE ȘI DELECTARE

Editura bucureșteană *Biodova* scoate o Colecție (*Ideal*), în care, la numărul 114, publică (în 2013) placheta de versuri „101 poeme” de Ion C. Ștefan. Astfel, filologul arefean strămutat în Capitală și prolificul scriitor ICS (cum aș îndrăzni să-i fabric un acronim) devine singurul autor care „recidivează” după ce mai publicase o carte și la numărul 20 al seriei. Ca „talentat scriitor și victorios argeșean”, cum m-a catalogat în dedicație, consider că e de datoria mea de conjuđețean, dacă tot i-am citit cele 100 de pagini (în care se includ și celelalte titluri al colecției editoriale și itinerarul biografic al autorului) cu cinci despărțăminte de existențe (Existența artistică / Crezul poetic, Existența afectivă / Iubirea, Existența temporală / Viața, Existența umană / Călătoria și Existența vegetală / Natura), să contabilizez și câteva observații confraterne.

Deși amândoi marțieni, cunoscutul ICS are un avans de un deceniu în existență (născut în 1940) și, după cum constat, și-n debutul editorial (produs în 1973). Director al editurii „Arefana”, dascălul de vocație și neobositul cronicar, critic, prozator, eseuist și, desigur, poet e o voce a cetății și o prezență vivace a manifestărilor literare (lansări, concursuri, cenacluri în București și în provincie), cum a fost cea organizată de Filiala de Literatură pentru Copii și Tineret din care facem parte ca breslași ai USR (Festivalul de creație „Cezar Petrescu” ediția a IX, Bușteni, 2018), la care am participat împreună.

Referitor la economia cărții invocate, trebuie să spun din start că de dragul sincerității ritmate, poetul își refuză sonoritățile alternate, îmbrățișate sau încrucișate la margine de vers. „Versul alb – un fel de alunecare / Peste imagini și idei - / Ca un prinț alergând călare / Pe câmp înflorit” spune el în poemul „Cavalerul versului liber”. De fapt stihul alb îl ajută să șlefuiască până la perfecțiune sentimentul care-i este model pentru redarea prin cuvinte a temei alese, potrivit distihului cu care-și începe motoul cărții: „Ce-i cântul meu? O dezlegare simplă, / Ca lacrima pe geam alunecând.”

Idei, cuvinte, imagini, gânduri, căutări abundă în clocotul liric al poe-

ziilor. Judecând după titlurile poemelor, Ion C. Ștefan scrie despre orice, fiindcă la el totul vibrează, totul e poezie. Își scrie (transcrie în metafore) viața. Firul călăuzitor, deși a ales un cvintet de partiții pentru materia editorială, rămâne iubirea, sentiment peren și constanță a inspirațiilor sale.

Veșnicul cuplu Eva și Adam (la el, ca un originar din locurile zidirii Meșterului Manole, femeia este Ană) evoluează în felurite cantilene ale purității și sincerității existențiale, în raport determinativ cu lumea viului, pe care și-o ia aliat în evoluția sa sentimentală: „Toate vietățile pădurii s-au adunat / La nuntirea trupurilor noastre – toate, / Împăcate și blânde, perechi-perechi. / - Nu vezi? Ei fac dragoste! / E cel mai sfânt gest pe care-l pot face oamenii, / Mai mult decât noi – de aceea sunt mai puternici.” (Nuntirea trupurilor).

Bineînțeles că iubirea înseamnă și damnare ovidiană („Asemenea lui Ovidiu, / Surghiunit / În propria mea dorință?”), dar rămâne o voluptate a firii, fie chiar și-n aduceri aminte: „O voluptate-n amintire e ca roua / Ce cade peste trupul tău cel gol - / Scăldându-te-n plăcere și fior”.

Așa cum reifică sentimente, la fel procedează și cu iubita întrupând-o metafizic, chiar în propria vitalitate: „Prin sângele meu fierbinte, / Tu curgi și te-ntrupezi altfel: / Într-un poem fără cuvinte, / Doar cu simțăminte / De erou rebel”. Iată aici și o excepție prozodică, unde rima e mai mult întâmplătoare! Printr-o metaforă izbutită, iubita e definită drept „mireasă furată de-o amăgire”, ca în poemul „ceasul împlinirilor în doi” să declame: „Prințesa mea, ademenită / Cu lungi cântări / Și fermecate armonii, / Te-aștept de-o viață / Pe un pisc de vis - / Ca un

sărut de soare-n dimineață.” Uneori, ochilor iubitei „luminați de iubiri și uimiri,, crede că le stă mai bine „ușor încercănați de patimi și neliniști”. Provocator, așadar, amorezul bard!

Dar, tot el, temător și resemnat se claustrează în solitudine: „În singurătate m-am retras / Ca într-un sertar al timpului;” Și, totuși, „În sertarul acela / Stau cărțile mele nescrise,” divulgă un anume confort al retragerii.

Cărțile nescrise, dospind de sentimente. Dar cele scrise? Despre ele redă în poemul „Cărți înfrățite” astfel: „Eu am scris o carte, / Tu ai scris alta - / Eu eram îndrăgostit de tine; /Cartea ta s-a îndrăgostit de a mea”, astfel că: „Încetul cu încetul, sentimentele noastre / Au trecut în cărțile noastre înfrățite - / De la o vreme, mai îndrăgostite / Decât cei care le scriseră.”

Nu putea ca într-o carte preponderent a iubirii să lipsească și invocarea tradițiilor de credință, cum sentâmplă în poezia „Aprinse de dor” care începe așa: „Cetățile de vis – în ruină, / Doar chipul Maicii Domnului mai lăcrimează / Pe zidurile bisericii gata să se dărâme. / Iubirile noastre de altădată – / Șterse din memoria florilor (ce metaforă superbă! – n.m. N.R.!) / Printre care treceam de mână, / Ca doi îngeri nevinovați, / Rătăciți în Grădinile Raiului”. Și, totuși, recursul la obiceiuri se face tot prin complicitate cu lumea de tăcere vie, vegetală, ca-n poemul „Catedrală de flori” de maniera următoare: „În catedrala aceasta / De miresme și flori, / Ne întâlnim uneori / De parc n-am fi pe pământ - / Ci doar în poezie și cânt. / Câtă dumnezeire / Fără patimi și păcat!”

Fie că e vorba de timp, anotimpuri și spațiu, de tradiții, sentimente și trăiri, de invocatele călătorie, natură și vârstă, iubirea cea mare furnizoare a durerii celei mari este invocată și în „Ultima mărturisire”, chiar din start: „Pentru ultimul cântec / Abia îmi ajung cuvintele - / Cât de târziu am observat / Că am mai multe cuvinte decât zile!”

Cuvinte, da, aliații și inamicii poeților, toarceri din caiere de noapte și neliniști într-un meștesug de visător pe care, și în această selecție lirică, Ion C. Ștefan îl practică ceremonios și lucid, cu iscusință și delicatețe, cu profunzime și sugestie deslușită, reușind să producă emoție și delectare.

NICOLAE ROTARU

Noaptea caruselului nu funcționează

Cu un debut răbdător așezat în coasta lui 2012, după o transvazare a alcoolurilor lirice din manuscrise, sub semnul unui alter-ego sau, în înțelesul pe care îl exploatează Angela Nache-Mamier, a unei *âme-soeur*, numit Coraline, Silvia Bitere propune, într-un ritm intens, de o lucrare pe an, un al patrulea volum de versuri, *Să spunem puțin lucrurilor pe nume*¹⁵, apărut la Editura Limes în Cluj-Napoca. Cartea de debut, *De-a Coraline*, apărută sub coordonarea lui Adrian Suciș la Grinta, tot în Cluj-Napoca, s-a bucurat de aprecierile unor scriitori importanți, amintita deja Angela Nache-Mamier, Aurel Ion Brumaru, Alexandru Cistelean, făcând astfel posibilă ieșirea la lumină a celorlalte volume de versuri: *Gri Kamikaze* (2013) sau *Via Del Mar* (2015), respectiv a culegerii de proză scurtă *Povestiri cu scaun la cap* (2014).

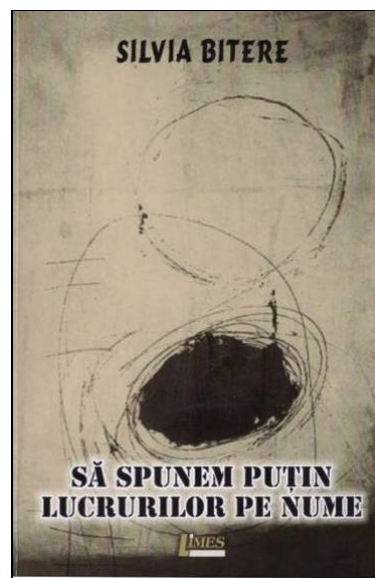
Curios este că Silvia Bitere este constănțeană, este membră a Filialei Sud-Est a Uniunii Scriitorilor din România (Galați-Brăila), dar și-a publicat toate cărțile în vestul țării, patru dintre ele la Cluj-Napoca și una la Timișoara. Mai mult, în activitatea ei literară curentă (noile media jucând un rol crucial în această activitate), Silvia este asociată în proiectul *Sintagme literare* al poetului timișan Geo Galetaru, de altfel publicarea volumului de versuri din 2016 fiind finanțată în cadrul programului Pro Cultura Duceștii Noi 2016 coordonat de același scriitor.

Un autor dificil de caracterizat, complex în plan acțional, cu o poezie încercând să rupă zăgăzurile unei copilării de care încă nu a reușit desprinderea – chiar dacă Geo Galetaru susținea în *Arca* (nr.1-2-3/2014) că poezia Silviei Bitere e un copil care a crescut –, propunând un discurs nicidecum departe de lumina jocului *de-a Coraline*: iată pe scurt provocarea pe care o lansează Silvia Bitere, prin sine și prin poezia inclusă în volumul *Să spunem puțin lucrurilor pe nume*. Anotimpurile acestui volum, ciclurile sale mai

exact, sugerează menținerea în aceeași arie tematică, deși aerul tulbure al vârstei maturizării se apropie: *I. Este o lume a păpădiilor; II. E vară și asta îmi place; III. Noaptea caruselului nu funcționează*. Cât despre vântul ce usucă roua copilăriei, ilustrativ poate fi poemul *porro via* din cel de-al doilea ciclu: este o replică a vântului turbat mirato/scoaterea dedesubturilor de sub rochia de mătase a femeii/ și ea umblă vie în trup de bărbat/ precum o cheie ascunsă la streășina unei case părăsite/ îți dă fiori acei fiori din care se nasc monștri/ o curbură desuetă a realității/ nu dăruiesc priviri clandestine nimănui/ istoria se scrie încet odată cu mersul nostru/ și cel din urmă pas călcat este aripa unui om/ o replică a zborului în care eu cred// încă îl caut pe Dumnezeu/ să mă uimesc că nu port carne pe suflet (*porro via*, p.76).

Dar pentru ca „marile mutații” ale ființei și ființei poemului să se producă, pentru ca îmbierea în jocul prea crud să aducă trecerea, provocările nu puteau fi decât pe puțin la fel de crude pentru a testa nepăsarea, abandonul simțurilor acute al copilăriei: în nopțile cu lună plină treci peste/ cuiburi de cucii în care locuiesc visele oamenilor mari//am uitat lumina aprinsă/ când am plecat de acasă spre serviciu/ bine treci peste// a fâlfâit un fel de aripă de jos în sus prin trupul meu/ izbindu-l de pereți pe micul sfânt/ bine treci peste// părinții celui mai bun prieten au decedat acum un ceas/ într-un accident cumplit precum pe autostrada soarelui/ bine treci peste/ soarele era deasupra lor frumos dospind pe caldarâm/ într-o baie de sânge/ bine treci peste/ au rămas ceștile lor de cafea pe balcon (*treci peste*, p.32).

Dacă în volumul de debut proiecția confesivă era „un fel de copilăreală a scriiturii, un soi de infantilizare a ei și de recuperare stilizată a naivității școlărești ca mod al candorii”, nota Al. Cistelean în *România literară* (nr. 27/2013), poezia gureșă, pe alte coordonate proiective, într-un cadru în care Coraline rămâne un copil într-o „vară pe sfârșite”, v. ultimul ciclu: la noi vara era pe sfârșite/ coraline purt a un șorț transparent peste șolduri/ cu mâinile ca varul trecea prin sită roșii cât casa/ o conservă în care îmi

pusesem într-o zi și inima mea/ nu trebuie să plângi mi-a zis/ așa pleacă unii oameni din viața noastră/ pur și simplu îmbătrânesc și nu te mai recunosc/ atunci i-am strigat dinăuntru/ dar sufletele ce se întâmplă cu sufletele coraline/ ele nu sunt oameni?! nu/ oamenii te părăsesc pur și simplu (*coraline e un copil*, p.121), devine gravă, neconcesivă în călătoria prin cotidian. Implicarea lectorului nu se mai produce la acea îmbiere frivolă la jocul rătăcit prin volumul de debut. Țipătul autorului devine înalt, mai înalt decât „ciripitul de fete” (Al. Cistelean) de la început, din ce în ce mai acut de vreme ce ciclurile macină zi după zi identitatea tot mai violent exprimată: eternă ca o piatră sunt săpată de val/ să nu mă strigi pe numele meu de umbră// îmi crapă ochiul în palmă/ sub cruce îmi găsesc oasele umede// timpul îmi smulge din buză sângele/ sunt plină de trup stătut// la capul meu dansează un mort/ mă ridic și-l lovesc cu putere// azi împlinesc încă o zi. (*flash*, p.94).

Poezia Silviei Bitere iese din vârsta copilăriei violente. Se agață în volumul *Să spunem puțin lucrurilor pe nume* de amintiri, are accese și convulsii, se exprimă isteric, dar se închide între coperte ca poezie. Și adoarme cu iluzia altor vârste, a altor dimineți, sau cu iluzia întoarcerii la Coraline.

Pentru că *noaptea caruselului nu funcționează*.

ADRIAN LESENCIUC

¹⁵ Silvia Bitere. (2016). *Să spunem puțin lucrurilor pe nume*. Prefață de Daniel Dăian. Cluj-Napoca: Editura Limes. 130p.

Poezia care ne mântuie...

Apărut la editura ieșeană StudIS, volumul „Elegii safice” - semnat Aurora Stef, pare rodul imaginației unui delicat bijutier al cuvintelor. Poeta se numește în fapt Aurora Ciucă, profesor universitar, specialist recunoscut în complexa disciplină a drep-tului internațional public, dar dincolo de reala sa valoare profesională, se dovedeste un spirit de o neobișnuită sensibilitate care trăiește actul liric într-un mod foarte personal, nefăcînd concesii gustului îndoielnic și evitînd căderea în manierism.

O melancolie rafinată însufletește cuvintele, tristetea e transparentă, precum în haiku-urile de calitate, ori în acele stampe japoneze populate de dansatoare hipnotice, cu așteptări nemărturisite și munți acoperiți de zăpezi veșnice: „Când m-ai văzut ce frumoasă sunt/ Renăscută din lacrimi,/Te-am uitat” (Metempsihoza).

Un plîns vag crește din începuturi și se stinge parcă, în oceanul depăr-tărilor: „Sunt fiică a luminii,/la ora cea dintâi născută/din plînsul de apă/sub cerul înroșit/copilul unui Ta-tă/ pe care niciodată/să-l văd și să-l aud/nu mi-a fost rînduit”. (Singularitate)

În altă parte, descoperim vulnera-bilitatea și gingășia dintotdeauna a FEMEII, indiferent de destin, context, statut social. E un fel de zbatere pre-cipitată, asemenea aripilor unui flutu-re, ce se teme de venirea amurgului: „Mi-e teamă de vise-ngropate/ce chi-puri își iau de strigoii/de-albastre pri-viri ferecate/mi-e teamă de teama din noi/Când suflete aprig se ceartă,/ când unu îl neagă pe doi/o vină gă-sindu-i în soartă/mi-e teamă de răul din noi/De orga e spartă și clopotul mut/și-i candela stinsă în zori/de-și caută sfinții nimbul căzut/Mi-e teamă de-abisul din noi” (Spaime).

Galbenul, albastrul, roșul, par culorile care-i conferă poetei acea stare de grație și de visare, fără de care n-ar fi posibil nici zborul către tăriile imaginației, nici însăși ideea de frumusețe. Aurora Stef (ea însăși o femeie frumoasă, cu serioase lecturi umaniste, care trezește nu numai admirație, dar și respect) reușește să apară oarecum altfel în aceste poeme, noua-i ipostază conferindu-i un plus în ceea ce privește trăsăturile persona-

lității. Asistăm astfel la jocul femeii-copil, care știe că lumea pe care o percepem ascunde de fapt alte și alte universuri magice, precum în această miniatură: „Am tulburat somnul copacului/cu îmbrățișarea mea/dar m-a iertat/scuturându-și frunza/și m-a primit în visul lui verde”.

Iată o succesiune de imagini, pe cât de simple, pe atât de profunde în rostire: „Umbra cuvântului bun/ în-călzește/Umbra gândului bun/lumi-nează/Umbra iubirii/ rodește/Umbra vântului/cântă/Umbra poeziei/ visează/ Umbra visului/ trăiește/Umbra vieții/doare” (Umbre).

Sau poate, această inscripție, făcu-tă parcă pe rama unei oglinzi, într-o zi mohorâtă de toamnă, care însa e posi-bil să nu pară ceea ce am fi tentați (la o privire superficială), să credem: „Frunzele uscate/se fac blonde toate/și își rîd de moarte/Frunzele uscate”...

Dacă am încerca să găsim corespondențe în sfera muzicală poemelor Aurorei Stef, gândul ne-ar purta fie către armoniile clavecinului, sau către acele nocturne chopiniene, fără de care nimic din ceea ce înseamnă emoție superioară n-ar putea ființa. Dar există și alte sunete, care poartă în ele ceva păgân, neobișnuit la o astfel de prezență, cu o predominantă notă de cerebralitate. O cerebralitate care nu daunează însă cu absolut nimic simfoniei de sentimente și gânduri, ci, îi conferă acel fundament esențial, asemenea picioarelor unui templu, care în aspiratia lui către Lună și Soare știe că doar pășind peste coamele munților, va simți cu adevărat parfumul celest al zeilor...

CRISTIAN SANDACHE

POEZIA ÎNTRE ALB ȘI NEGRU

Piroska Székely este iremediabil îndrăgostită de poezie. Din această dragoste s-a născut, firesc, și dorința de a se rosti/rostui poetic. Mai mult, ea a ales limba română ca mijloc de a-și transmite nevoia de poezie, deși limba sa maternă e maghiara. Totodată, reperul/modelul ei cultural este un poet pentru care sentimentul românesc al ființei este tutelar: Adrian Păunescu.

Delicătetea, sensibilitatea poetică a sighișorencei Piroska Székely, dar și sfiala, au dus la amânarea acestui debut, după numeroase tatonări în viața literară mureșeană și nu numai.

Până la urmă, Piroska Székely și-a luat inima în dinți, și-a învins timiditatea și teama și ne propune o selecție din popasurile ei lirice, parte a unei biografii nu lipsită de meandre, de sușuri și coborâșuri.

Veritabilă spovedanie, cartea *Între alb și negru*, în simplitatea discursului poetic, pune sinceritatea înaintea tentațiilor metaforice.

Poeta e bântuită de nostalgii și efuziuni erotice, de amintirea unor vremi trecute, a unor oameni dragi ori a unor locuri spre care se întoarce ca spre un paradis regăsit.

Piroska Székely nu e preocupată de experimente poetice, rămâne încrezătoare în virtuțile ritmurilor clasice, făcând din muzicalitate o compensare a unor aspirații care îi întrețin nevoia de armonie și echilibru.

Piroska Székely avea nevoie de acest debut editorial, pentru a se despărți de trecut și pentru a putea merge mai departe, mai încrezătoare în sine și în șansa sa.

Privind spre trecutul său poetic, autoarea va putea să se vadă mai bine, să-și limpezească ce este mai potrivit pentru poezia sa. Ce este alb și ce este negru și care e calea de mijloc pentru destinul său literar.

NICOLAE BĂCIUȚ

Artizana paradoxurilor

S-a lăsat mult așteptată, această coborâre în văzul lumii, din turn, de prințesă neconvențională. Nu din frica de lume, ci intrigată fiind de atâtea muchii nejustificate ce pândesc în colțurile pe unde putea să fie rotund. Bănuiam eu pe undeva, după aburii sau norii ce erau prin preajmă, că ar fi vorba despre o descindere specială.

Și trebuie procedat cu grijă, pentru că e „femeia cu trupul de ceară”, care nefiind, ar fi și culmea, Nicoleta Crăete, ci o reproducere a ei la într-un exercițiu de recunoaștere prin lume, unde evident că se produc coliziuni cât poate cuprinde partea afișată a respectivei lumi.

O încercare de ordonare a firescului după alte ștanțe, provoacă primul dezastru total, pe seama a ceea ce trebuia să fie un dineu la care peste flămânzeală sunt așezute eticheta, protocolul, bunele maniere. Când-colo, ce să vezi: pornit-a dezmățul canibal, de unde nu mai rămâne nimic nehalit, Nicoleta, de-acum când stau cu tine la masă, mai ales în „tablou”, e cu emoții! Uite și tu de ce: „se mănâncă după program/ în mod organizat civilizat neconversat/ primul îi mănâncă celui de-al doilea/ ochiul stâng/ cel de-al doilea îi mănâncă celui de-al treilea/ ochiul drept/ cel de-al treilea următorului/ fața/ următorul următorului/ îi mănâncă răbdarea/ și tot așa/ în caz că nu i s-a mâncat ceva relevant/ ultimul îi mănâncă primului/ ceva irelevant”.

Este interesant de remarcat și unde anume se petrece chermiza, ospățul, orgia organică, sau ce-o fi mai potrivit prin raftul definițiilor: „pământul s-a curbat/ a semn de întrebare/ ca și cum părul i-ar fi întunecat/ pentru o clipă privirea/ sau ca și cum s-a aplecat/ să își lege ceva/ sau ca și cum/ din siguranță nu se naște nimic/ doar o ușă în negru/ arsă poate de-un piroman/ în alb/ dar în golul astfel creat/ cât de la un cuvânt până la alt cuvânt/ s-au așternut mese de sărbătoare” (cum să ucizi bucuria). E bine dacă nu-i pământul acesta, m-am mai liniștit, măcar el să scape nemâncat cu totul.

Ai zice că odată afișat meniul și locația, povestea se poate pune în ramă ca fiind una valabilă de studiat

mai departe până la următorul prăpăd. Ce să vezi, nici pomeneală, abia acum să te ții bine de tot, pentru că protagonistul fenomenului nici măcar nu se recunoaște pe sine, punerea ei sub o identitate ar însemna ceva mai grav decât o punere sub acuzare pentru stâlcirea universului, ceea ce ar cam trebui: „nu sunt eu întinsă pe masa asta lungă și albă/ nu ies copaci din trupul meu/ din care să crească o pădure întregă apoi/ în care să mă pierd/ nu i-am chemat eu pe toți acești oameni la masă/ și nu înțeleg/ eu nu am mai deschis ușa de zile întregi/ am acoperit toate oglinzile din casă cu mâna/ și mi-am lipit pe frunte o carte/ care să mă împiedice să cad” (eu nu sunt aici).

Ai putea crede, din cele mai sus că în consecință, cine știe ce hotărât-apucată e Nicoleta Crăete, când de fapt e de o sensibilitate debarcată în emotivitate, chiar ieșită din comun. Să nu-i spuneți poetei să vorbească, că atunci e pregătită să-și tacă până și privirile, așa ca ariciul, când plouă cu prea multe privirile altora.

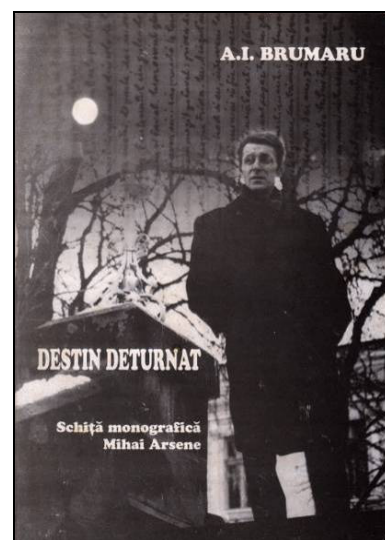
Astfel, un sejur remarcabil într-o carte care mă miră că stă locului și nu umblă cu vedenirea pe la șuete de spirite de cărți, petrecut la cote apocaliptice cu o poetă care nu seamănă nici ea cu ea decât ea cu un mister, darmite cu altcineva. Luați spre citire!

DANIEL MARIAN

(Nicoleta Crăete – „femeia cu trupul de ceară”, Ed. Grinta, 2019)

DESTIN DETURNAT

Când copacii ne obnubilează imaginea panoramică a pădurii, când din cauza consumismului atotnivelator refuzăm terapeutica unui trecut pe cât de recent, pe atât de hidos, când zilnic inventăm inutile gadget-uri care să ne ușureze comunicarea, dar comunicăm din ce în ce mai puțin și mai prost cu noi și cu ceilalți, se ivește uneori, miraculos de proaspătă și nemișos de obiectivă, o privire limpede, o mână fermă de chirurg, o minte briliantină care repune – măcar pentru un timp – lucrurile în ordinea lor firească. Cine oare, în anii noștri de grație, s-ar mai putea ocupa de literatura de sertar și de generația scriitoricească de imediat după „obsedantul deceniu,”? Când rafturile librăriilor se umplu de volume semnate de Dan Chișu și Irinel Columbeanu, când modelele adolescenților sunt nimeni alții decât Nicolae Guță, Adrian Mutu și Oana Zăvoranu, cui îi mai pasă de jertfa tăcută (amuțită, mai exact, de omniprezența, odinioară, Securitate) a unui scriitor precum Mihai Arsene?

Et pourtant, cela existe! E vorba de Aurel Ion Brumar, autorul **Șiței monografice Mihai Arsene**, ieșită de sub teascurile (mereu surprinzătoare) ale editurii Kron Art din Brașov. Se impune o primă observație, posibil de natură metodologică, sigur însă subiectivă. Dacă e adevărat că amestecul eticului în „treburile interne” ale esteticului → **Lector univ. dr. VIRGIL BORCAN** Universitatea „Transilvania”, Brașov

a fost aproape întotdeauna pernicios, nu e mai puțin adevărat (dar, din păcate, e întotdeauna rarissim) ca atunci când cele două coincid, se deschide un splendid luminiș însorit în fojgăitoarea pădure bătrână a literaturii.

În nouă cazuri din zece, dacă un scriitor ar primi o misivă oficială cu textul „manuscrisul dumneavoastră a fost trimis la organele de resort ale Ministerului de Interne,” s-ar gândi de două ori înainte de a deschide gura sau desșuruba capacul stiloului. Și totuși, Mihai Arsene o face. Cu încâpățănare (vezi caleidoscopica trecere în revistă a profesiilor pe care, nu-i așa, a fost obligat să le îmbrățișeze, de la muncitor necalificat la director de editură, după binecunoscutul model al lui „Recunoști că ești mistreț?”). Cu o conștiință inflexibilă (scopul declarat fiind scoaterea din „îmbolnăvirea est-colonial bolșevică a culturii române”). Scriind o carte despre o carte (și nici una dintre ele oarecare), Aurel Ion Brumaru ar fi putut ceda ispitei intertextualității, sau ar fi putut măcar să-și acorde minima trufie a uei puneri în abis, din moment ce el însuși a trăit (în) acele vremuri și le-a supraviețuit. Ca orice cititor adevărat însă (specie rară și ea, în ciuda aparențelor tipografice) smerenia cu care deja ne-a obișnuit și prevalența intuiției îl determină să se abstragă din text; astfel, deși (slavă Domnului!) reculul istoric îi lipsește, discursul critic se obiectivează.

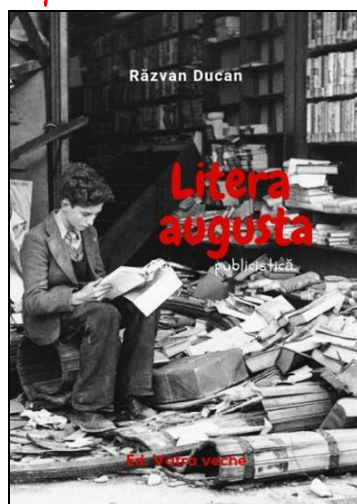
Ni se pun astfel înainte valențele textului, tehnici precum cea a dialogismului sau deconstruirii realității, „textualizarea” *avant la lettre* a realului ș.a.m.d.

Dar autorul **Ființei muzicale** nu o face (ca atâția alții!) pentru a ne arăta că știe să citească, ci pentru a ne îmbia la lectura lucidă.

Aceasta în măsura, în care tot el o demonstrează, personajul principal al operei lui Mihai Arsene e nimeni altul decât... Cititorul. Pe care, în „dezinteresată cărdășie” cu autorul investigat îl invită la descoperirea acestei „broderii tajmahalice” care e cartea.

Adică la lectură. Ceea ce, cu modestia cuvenită (și netrucată), facem și noi.

VIATA CULTURALĂ DUPĂ RĂZVAN DUCAN

Răzvan Ducan e scriitorul și publicistul care a înțeles cât de important e să lași mărturie despre viața cea de toate zilele în orizontul ei cultural, măcar în, fatalmente, decupaje geografice și de timp.

Presa cotidiană din provincie, măcinată de adversități, frustrări, complexe, nu oferă nici pe departe o imagine coerentă, corectă și completă asupra mișcării culturale.

Sigur, e mai ușor să scrii despre un accident de circulație – nici nu-ți trebuie prea multă știință de carte, sunt la îndemână tipare în care se toarnă stereotip niște fraze (ați văzut accident grav fără să se recurgă în relatări la „fiarele contorsonate?”), decât să scrii despre o lansare de carte, un vernisaj, un concert, un spectacol de teatru...!?

Cât despre calificarea profesională a multor preținși jurnaliști, ce să mai vorbim!

Apoi, Răzvan Ducan se numără printre puținii oameni de cultură care nu sunt doar „soliști”, ci și „martori”. Adică nu lasă neconsemnate evenimentele la care participă sau pe care chiar el le-a generat. Și o face fără să-și piardă mințile și să facă baie de superlative. Depune mărturie cu scrupulozitate, rigoare și cu foarte mare grijă pentru adevăr, pentru detalii, pentru că, nu?, de multe ori „diavolul” se ascunde în acestea.

Litera augusta nu doar că adună informații despre viața

culturală la care autorul a fost parte, dar și sistematizează lucrurile în ansamblul lor, pentru a oferi o imagine coerentă asupra faptului de cultură.

E un cronicar harnic, care nu a trecut peste evenimentele culturale în goană, așa cum fac destui gazetari, dar nici nu a mistificat, nici nu a mințit prin omisiune, așa cum de o vreme constatăm că se întâmplă pe ici pe acolo, chiar și în presa mureșeană, cu încrâncenare comunistă, în fițiuci cu pretenții de gazetă, care se dedau și la a decupa fotografiile, ca să rămână în ele numai cei cu carnet de slugi, iar numele sunt tăiate și frazele reformulate numai ca să nu fie amintite anumite persoane. Practici care n-au nimic în comun nici cu deontologia, nici cu morală, și care te fac mai degrabă să zâmbești, văzând până unde poate să se întindă ciuma roșie.

Răzvan Ducan a adunat între coperti de carte textele publicistice din ultima vreme, nu doar pentru o corectă informare, ci și pentru a facilita evaluarea unui fenomen cultural, plecând de la informații de la sursă.

Nu ezită însă, atunci când e cazul, să fie justițiar, să aibă puncte de vedere fără echivoc, umorul lui fin fiind, adesea, savuros.

Ca să scutească munca altora, Răzvan Ducan face voluntar acest efort de cronicar al vremurilor în dimensiunea lor culturală, pentru a nu lăsa loc impresiei că, dacă e să ne luăm după o bună parte a presei audio, video, scrisă, viața se rezumă doar la politică, accidente, violuri, crime, fenomene din periferia socialului.

Litera augusta e un document care e util și publicului larg, dar și istoricului literar sau sociologului interesat de cultură.

În plus, e o carte consistent ilustrată, măcar pentru iluzia că, uneori, o imagine face cât o mie de cuvinte.

Răzvan Ducan mai așează în raftul de carte mureșeană o mărturie despre cei pentru care evenimentul cultural e semn și al respectului de sine, dar și față de cei care cred că și prin cultură se pot mântui.

NICOLAE BĂCIUȚ

ISPITA DRAMATURGIEI

Prolific și cu adâncimi de gând care-au surprins multă lume, Adrian Botez s-a repliat, mai recent, în domeniul dramaturgiei – un gen neîncercat până acum, după știința mea, care, desigur, poate fi lacunară. De curând, a publicat un volum de teatru, **Rege în vacanță** (Editura Rafet, Rm. Sărat, 2018), ceea ce înseamnă o ipostază nouă pentru el, care-a cultivat, până acum, toate genurile literare. A devenit, putem spune, un scriitor total, un scriitor pentru care nimic, din ceea ce înseamnă literatură, nu i-a rămas străin și neexperimentat de prolificitatea sa debordantă.

Îl cunosc bine pe Adrian Botez și-i cunosc, la fel de bine, familia – pe Elena, o doamnă respectabilă, din toate punctele de vedere - și-i cunosc copiii, toți modești, toți titrați, toți împliniți profesional și de o cumsecădenie, cum mai rar se întâlnește, în zilele noastre.

Recentul volum de teatru, despre care ne propunem să dăm seama, în aceste rânduri - conține cinci piese, toate revendicându-se dintr-un filon moral și dintr-o dispută necurmată a binelui cu răul. Învinge până la urmă binele, dar victoria se datorează faptului că acțiunea este adusă într-o partitură etnică, astfel că eticul (de care aminteam mai sus), capătă substanță etnică, tărie de cremene, care se decontează din specificul omului dacic, trăitor în priveliștea sacră a muntelui Kogaion, de unde-și trage sevele și credințele. Iar acestea se dovedesc atât de ferme, că nici demonul nu-l poate sminti, din dreapta lui credință. Dimpotrivă, demonul însuși, care încearcă să-l deturneze din încredințările lui creștinești, ajunge să se pozitivizeze, să capete convingeri și purtări, omologabile în cadrul doctrinei creștine.

Piesa **Dumnezeu și cristalul**, bunăoară, este un elogiu adus vieții de familie - marcată de armonie, de vrednicie, de evlavie, specifică oamenilor de munte, unde armonia munților se transferă, unidirecțional, spre sufletul omenesc, îi imprimă noime și cutume de viețuire atât de puternice, încât chiar demonul se înduioșează, se dovedește neputincios și devine omenos și recunoscător, față

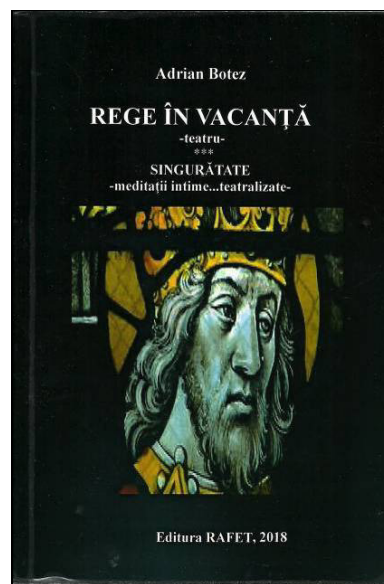
de familia care l-a găzduit și l-a omenit. În final, ajunge chiar el, demonul, să recunoască faptul că *Sfânta Familie nu putea să se încurce în jucăreaua mea... să aleagă ispitierea cea perversă, în locul Măreției, Sublimului, Frumosului Cosmic... pentru că Sfânta Familie își cunoaște, Dumnezeiește, Misiunea din Lume! Bindecuvântată să fie Sfânta Familie! Din tine voi face curând Miezul Noii Lumi, Lumea Nouă și deplin neprihănită.* Rostită de demon, această tiradă schimbă fundamental funcția demonului, în raporturile lui cu omul și cu Lumea.

Ceva mai eseistică este tragi-comedia **Rege în vacanță**, inspirată din mult discutata idee a globalizării. În prim-plan, este șeful unei delegații americane, care nu se sfiește să declare ritos: *Am venit să preluăm țara pe timpul vacanței Regelui vostru!*

Tot din istoria Daciei romane se resoarbe și *misteriul în trei acte, Zalmoxis* – o piesă grea, care pune la grea încercare un regizor, dispus s-o pună în scenă. Acțiunea se petrece în vremea când lumea de pe muntele Kogaion, se pregătea să treacă de la religia păgână, cu Zalmoxe în prim plan, la religia creștină, în centrul căreia stă Hristos și Fecioara Maria. Multe din replicile călugărilor sunt tânguitoare și preiau câte ceva din tonalitatea Rugului Aprins. Oricum, piesa reconstituie atmosfera tulbură, de schimbare radicală a credinței și

Mihai Camara, Sămânța lui Brâncuși

cumințenia în care s-a făcut transferul la noua religie – fără tulburări și fără reticențe, ceea ce înseamnă că terenul era deja pregătit, de vechea credință a lui Zalmoxe, că trecerea s-a făcut așa de pașnic și natural, tocmai pentru faptul că nu existau diferențe mari, între cele două religii. Sunt aspecte tratate și de Vintilă Horia în romanul **Dumnezeu s-a născut în exil**, dar, firește Adrian Botez le expune într-o altă dioramă, mai dinamică, după cum reclamă cerințele scenei.

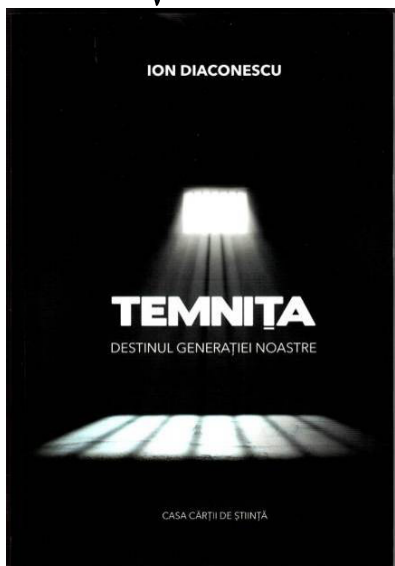
Celelalte două piese, **Iubirea ca un glonț** și **Justiția**, își extrag sevele dintr-o realitate mai apropiată de zilele și de nesăbuițele noastre. Deși replicile personajelor sunt generoase, conferă textului dramatic mai mult un aspect de eseu (și subminează, oarecum, dinamismul, vivacitatea și mișcarea scenică...), dar ele nu-și pierd interesul - datorită **conținutului lor problematic**

Nu știu când și unde un regizor mai curajos se va hotărî să regizeze și să pună în scenă piesele lui Adrian Botez, dar pot anticipa c-ar putea fi gustate cu interes, dacă sala este populată de un public școlit și cu o medie intelectuală mai elevată

Cartea se încheie cu o autobiografie personală, din care aflăm amănunte ale formării sale intelectuale – și de unde ne scrutează un bucovinean hâtru, harnic și vrednic de laudă. Este încă un motiv pentru care merită să-l privim cu simpatie și interes

IONEL NECULA

Recurențele memoriei

Fenomenul gulagului, ca sistem concentraționar de exterminare a adversarilor politici conceput de I.V. Stalin și impus în mai toate țările lagărului socialist, a adus sub lumina tiparului, într-o firească recuperare morală a adevărilor istoriei noastre recente, după 1990, cărțile lui N. Steinhardt (*Jurnalul fericirii*), Virgil Ierunca (*Fenomenul Pitești*), memoriile lui Paul Goma (*Gherla, Ostinato, Patimile după Pitești*), *Evadarea imposibilă* a Lenei Constante, memoriile Elisabetei Rizea, ale Aniței Nandriș-Cudla etc. Unele dintre acestea sunt astăzi rarități editoriale: *Prin Gulagul valah* (1995), a lui Vasile Scutăreanu; *Copiii Gulagului. Cronică a copilăriei oprimate* (2000), a lui Sergiu Grossu; *Arhipelagul Gulag* (2008), a lui Al. Soljenitin; *Gulagul în conștiința românească* (2005), a Ruxandrei Cesereanu; *Arhivele Totalitarismului* (2015), editată de Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului etc. Într-o atare amnezie culpabilă, reeditările se fac prea mai rar, fie și în ciuda tot mai evidentei nevoi de istorie adevărată a generațiilor tinere.

Simțind această carență, cunoscuta filologă și publicistă Rodica Lăzărescu, redactor-șef la *Pro Saeculum*, reia într-o a treia ediție volumul *Temnița. Destinul generației noastre* (Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2018) cu memoriile penitenciare ale liderului țărănist Ion

Diaconescu, la șapte ani de la trecerea sa în neființă. Volumul, în redactarea Rodicăi Lăzărescu și a lui Marius Mureșan, apare în condiții grafice remarcabile, cu o copertă sobră, expresivă, realizată de Iinca Ședa-Lăzărescu și cu o postfață a Marilenei Lăzărescu, nepoata celui comemorat.

Personal, am avut câteva ocazii să-i fiu aproape lui Ion Diaconescu în vremea când eram jurnalist la *România liberă*, în timpul guvernării Convenției, și când confruntarea cu rămășițele subtil reabilite ale fostei Securități și ale nomenclaturii comuniste – sprijinite pe politica ambiguă a lui Ion Iliescu, Brucan, Măgureanu și alții – cunoștea acutizări spontane și forme surprinzătoare. O amenințare rămânea așadar și Rodica Lăzărescu o nota undeva reproducând o maximă celebră a lui Winston Churchill: *când vulturii tac, papagalii încep să trângănească*. În astfel de condiții, un lider țărănist de la Turnu Măgurele fusese arestat de procuratură și era trimis în judecată cu un dosar bine ticluit. Ion Diaconescu a venit atunci la proces asigurându-i apărarea învinutului cu mai mulți avocați conduși de Nicolae Cerвени, iar înscenarea a fost demontată și arestatul a fost eliberat chiar la finalul ședinței de judecată.

Din păcate, Ion Diaconescu, asemenea atâtor personalități ale vieții politice, ale intelectualității

noastre interbelice, căzute sub teroarea regimului stalinist, instaurat după Cel de al Doilea Război Mondial, nu avusese parte de o apărare pe măsură și cu atât mai mult de o astfel de soluție.

Pentru elita politică interbelică au urmat ani grei de temniță, numeroși intelectuali, cum se știe, au sfârșit sub cele mai dezumanizante tratamente în gulagurile de la Jilava, Aiud, Gherla, Sighet, Pitești, Râmnicu Sărat, Ocele Mari sau la Canal.

O mărturie în *Memorialul Durerii*, rememorare dreaptă a istoriei recente, a venit chiar din partea supraviețuitorilor unor torționari celebri – singura retorsiune fiind însuși răgazul de a pune pe hârtie, în libertate, memoria acelor barbarii și a figurilor hidoase ale unor Gheorghe Enoiu, Gheorghe Crăciun, Alexandru Vișinescu, Alexandru Nicolski (Boris Grünberg), Ion Ficior și mulți alții.

Cartea lui Ion Diaconescu – autorul avea memoria vie a întâmplărilor și a amănuntelor – se înscrie, așadar, în memorialistica gulagului ca gen literar afirmat în anii de după prăbușirea comunismului în mai toate țările fostului lagăr socialist.

Temnița. Destinul generației noastre este astfel un consistent jurnal al nefericirii (peste 500 de pagini) care se întinde pe durata a șaptesprezece ani, din care cincisprezece trecuți efectiv prin temnițele de la Aiud, la Baia Sprie, din nou la Aiud, la Cluj, la Râmnicu Sărat și mai apoi alți doi ani petrecuți cu domiciliu obligatoriu în Valea Călmățui (Rubla) din Bărăgan. O psihologie a durerii (limba circumstanțializează semantic cu tensiuni diferențiate: mâhnire, amărăciune, tristețe, suferință, chin, tortură) ia în calcul o firească gradualizare ca ipoteză de lucru, însă atunci când este vorba de trăirile unui deținut politic ar fi o impietate să le vedem din această perspectivă: temnița comunistă, când nu se oprea numai la dezumanizare, avea un singur orizont – exterminarea. În consecință, niciuna dintre suferințe nu era mai mică decât alta și nicio întâmplare nu era mai puțin gravă decât alta dacă privirea de libertate ar fi însemnat doar penitență.

Deținutul politic, sub tratamentul torționar al reeducării (de pildă), →

IULIAN CHIVU

Mihai Camara, Lanțuri

nu minimaliza groaza ca atare nici sub flagelările barbare, iar boala și moartea însemnau un sfârșit mai bun, iar nu o nedemnă sinucidere. Aprehensiunile deținutului politic reușeau totuși să nu mai atingă extreme, ci să rămână la același nivel de tensiune – o condiție tainică a supraviețuirii decelată în tăcere.

Relatării fostului deținut sunt cât se poate de interesante și totodată probează și un discurs bine exersat, el urmărind cu fidelitate evenimentele cât se poate de bine memorate, presărate cu nume, cu riguroase datări și cu amănunte care nu puteau să nu fie reținute.

Iată, de pildă, cum se relatează situația distroficilor din zarca Aiudului: *De fapt nu putea fi vorba de infirmeria propriu-zisă a penitenciarului, care consta din vreo două camere și care n-ar fi putut cuprinde sutele de distrofici din zarcă și miile de deținuți din celelalte secții ale penitenciarului. Toată operația s-a rezumat la redistribuirea noastră în alte celule din zarcă pe ușa cărora s-a fixat, în grabă, câte o etichetă mare cu inscripția „infirmerie”. Aceasta, ca dovadă a grijii pe care conducerea o manifesta față de soarta unor muribunzi. În rest, nimic nu s-a schimbat (p.114).*

Altfel, condițiile erau la limita supraviețuirii: *Treceau și câteva zile la rând fără să vedem o scânteie de foc. Și, după cum se știe, anul acela 1953 spre 1954 a fost o iarnă foarte lungă și nespus de grea. Am trăit toți, cei 81 de deținuți foști mineri, cu lanțuri la picioare, îmbrăcați în zdrențe, stând și dormind pe rogojini pe jos, fără foc și cu hrană mizerabilă (p.217). În plus, se mai adăugau și dese anchete: Scoaterea la anchetă părea însă, după felul cum se manifestau ofițerii, o sarcină extrem de importantă.*

Ni se puneau cu multă atenție ochelari negri ca să nu putem zări nimic, ni se atrăgea atenția că n-avem voie să scoatem vreo vorbă sau să facem vreun zgomot special cât dura deplasarea până la biroul de anchetă și apoi eram împinși din spate cu mâna (p.300).

Oricum, declarațiile rămăneau și ele tot o formă de presiune psihică din moment ce se dădeau în condiții de sfidare a procedurilor legale: *Spre deosebire de vechile anchete, când inculpatul scria interminabile*

*declarații răspunzând astfel la întrebările care i se puneau, de data aceasta eu nu scriam nimic. Atât întrebările maiorului, cât și răspunsurile mele erau consemnate de greșier în procesul-verbal pe care-l redacta și pe care, la urmă, eu trebuia să-l semnez (p.301). Acestea, bătăile, lipsa unei asistențe medicale minimale, munca epuizantă și mai ales înfometarea îi debilizau pe deținuți, încât o scenă din colonia de la Baia Sprie ar putea să pară, altfel, neverosimilă: *Cineva a descoperit pe o masă un castron mare cu ulei comestibil; resturile de pâine, înmuiate în acest ulei, au constituit un adevărat deliciu. Eu am observat, pe fundul castronului, un fel de zgură, dar asta n-avea nicio importanță. Mai târziu, când au intrat în sala de mese deținuții veniți de la mină, am văzut cum aceștia își băgau mâinile crăpate în castronul cu ulei ca să le tămăduiască (p.124).**

Abandonul de sine, renunțarea la orice principiu moral, depersonalizarea ținteau dezumanizarea deținutului, întoarcerea lui la instinctele primare, la obediență necondiționată, așa încât clipa eliberării, pentru cei care o mai apucau, avea încărcătură compensatorie năucitoare: *Odată echipat, greșierul mi-a înmănat ordinul de eliberare, iar gardianul mi-a ordonat scurt să-mi iau geamantanul și să-l urmez repede, că vine trenul, drumul până la gară urmând să-l facem pe jos (p.455).*

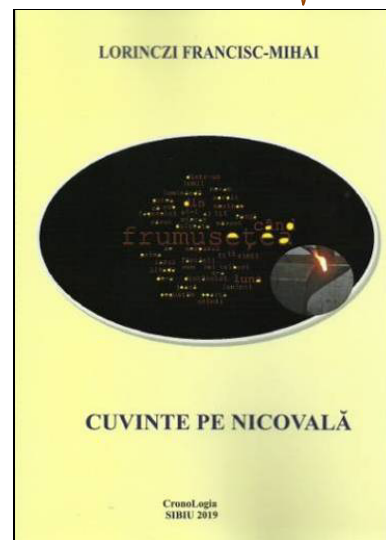
Și totuși, formațiunea etică, exigențele față de sine, credința și nădejdea nu puteau fi atinse nici măcar în condițiile gulagului comunist, așa încât Ion Diaconescu, de la concedierea lui în 1947 de la Ministerul Economiei, cu înscenarea de la Tămădău, cu lungul șir de ani și de temnițe, cu deportarea în Bărăgan, cu supavegherea riguroasă după întoarcerea în București, avea să declare și să probeze în liberate (coperta IV):

Mi-am închinat întreaga viață pentru triumful unor principii.

Pentru ele am militat în tinerețe, în numele lor am intrat în temniță... Nu știu dacă eu sau generația mea vom apuca să trăim ziua de împlinire a acstui crez...

Am convingerea că, totuși, această zi va veni cândva și suferința noastră nu va fi fost zadarnică.

Un cronicar pe acoperișul zilei

Lectura unei cărți este un eveniment special. Cititorul plonjează într-o lume impusă de scriitor, este o probă de exerciții impuse. Lőrinczi Francisc-Mihai este un poet remarcabil, un iubitor al cărților, cronicar ar vremii sale așa cum o vede el prin ochii altora.

El iubește cartea în sine, ca un obiect viu. Prețuiește pe cel care a scris-o de parcă ar fi aproapele său de departe. Se regăsește și se pierde cu fiecare text citit. Iese la loc larg cu fiecare recenzie, cu fiecare cronică. Se simte bine în pielea celui care iubește povestea dintr-un roman, narațiunea lirică din poeme, acceptă eseurile spuse de alții ca pe scrisori venite de la prieteni.

În cartea *Cuvinte pe nicovală** apărută la Sibiu: Editura CronoLogia, în anul 2019, cuvintele sale sunt fierbinți. Analizează cărțile unor prozatori, a unor poeți, se lansează într-o luptă cu sine și cu limitele culturale de azi. El simte autorul, vede dincolo de text, pune urechea pe inima din frazele scrise atent. Sunt treisprezece scriitori puși pe nicovala literară. Sunt din cei care au vocația mesajului scris. Din cei care fac din scris o misiune și care au ceva de spus lumii. Cronicarul nu ține cont de marketingul literar, pe el îl interesează opera ieșită la lumină. Scrie despre acești oameni cu dragostea dintâi, proaspătă, sinceră.

Citind textele lui Lőrinczi Francisc-Mihai afli că poezia este un strugure adus din Rai, că există o→

CONSTANTIN STANCU

nuntă specială între poezie și natură. Pentru cronicar poezia este un cântec alb de mireasă sau o probă de rezistență în labirintul imaginarului. Există o duminică a metaforei și o tăcere care acoperă zgomotul de fond al lumii. Romancierul are ceva special, solid. El construiește universul între real și imaginar, el provoacă lumea la schimbări, el ne oferă o felie de pepene roșu într-un timp elastic sau poate, o doză de spirit pur, de 90 grade.

În cărți descoperi un dor de absolut, o limită a existenței și o forfecare a mesajului din cuvinte.

Cronicarul a citit cu atenție cărțile despre care a scris. Lectura a fost un ritual bine stăpânit. Temele abordate sunt dragostea ca valoare supremă, aflată în grădinile imperiale. Apoi dreptatea omului sub vremuri, jertfa lirică a poetului, jurnalul de idei trăite, frământările dintr-o Europă atinsă de schimbări bruște. Eseurile sale despre cărți pun în paradigmă suferința, durerea care a dinamizat istoria. El este atent la dialoguri sau la parabole, la memoriile anonimului aflat pe holul istoriei.

Alte valori care au stat la baza cronicilor sale au fost/ sunt nebunia, sclavia modernă și întâlnirile cu oameni necunoscuți, plus fericirea acestora sub clar de lună.

Lőrinczi Francisc-Mihai depune efortul de a prinde miezul lucrurilor, este atent la istoria literaturii române așa cum s-a fixat ea la un moment dat, înțelege aventura formelor oprindu-se, însă, la forma care exprimă frumosul în cât mai multe dimensiuni. Concluzionează trist despre omul presupus sau despre nostalgiile poetului, apelând la mesajul simbolurilor serioase.

Despre poezia lui Dumitru Ichim notează: „Dacă în volumele anterioare de poezii scriitorul oferea o hartă explicită, toponimele erau din cele mai diverse spații, de la cel orientala-mediteranean, eurasiatic ori american în ale căror maluri își săpa cuvântul, în prezentul volum de sonete (n.n. Dumitru Ichim, *Tu știi că te iubesc, 150 de sonete*, Editura Charisma, București, 2016) localizarea este una de sorginte spirituală, un spațiu nelimitat” (*La nunta în livada lirei*, p.p. 18-19).

Despre romanele lui Nicolae Suciu reținem: „Prozatorul desfășoară un cerc amplu, de largă panoramă, și dăruiește epicului bine ținută în frâu și

struniți, până ce drumul duce acasă, sub streșină. (Nicolae Suciu – *Câteva considerații asupra romanelor*, p. 37).

Despre romancierul Ioan Popa cronicarul reține: „Proza lui Ioan Popa condensează o țesătură vie de locuri, oameni, evenimente și limbaje într-un flux narativ covârșitor, o lume amplă într-o derulare cinematografică în care satul natal din reminiscențele amintirii și sub imperiul afectelor ajunge la dimensiuni nebănuite, devenind un spațiu fabulos sub pana magică a plămuirii” (*Proza lui Ioan Popa. Scrieri*, p. 83).

Referindu-se la antologia de poezii semnată de N. Crepcia, Lőrinczi precizează: „Nicolae Crepcia realizează prin această *Antologie* o nuntire spirituală în cuvânt, locuire în poezie ca într-un bungalow divin, o experiență de cunoaștere plotiniană care conduce la intense prefaceri interioare: *fulgerul care conturează/ țipătul bufniței/ întunericul care mă îngheștie în spaimă (Pașii vântului pe acoperiș)*” - (*Nicolae Crepcia*, p. 129).

Exemplele pot continua, cititorul va putea descoperi lumea literară de azi sub un halo spiritual dens. Mai subliniem că analiza făcută în această carte la diferite romane sau volume de poeme are la bază lecturi importante din oameni ai cărții, idei și teme solide și pertinente din **Rabindranath Tagore, Olimpiu Nușfelean, pr. Constantin Necula, Maria-Daniela Pănăzan, Eugen Simion, Nicolae Manolescu, Charles Morgan, Ioan Pinte, Ștefan Zeletin, Nicolae Băciuț, Ion Vlad, Ernest Bernea etc.**

Lőrinczi Francisc-Mihai este o voce importantă în ce privește istoria literară și tinde să devină un cărturar în adevăratul sens al cuvântului. El nu are un stil scolastic, bazat pe analiza unui sistem impus/ autoimpus, el are pasiunea pentru literatura sinceră, bazată pe valori asimilate profund, pe sufletul scriitorului presat de evenimente personale și sociale. Fraza curge limpede, trimiterile sale au sevă, nu ezită să-și exprime admirația sau preferințele. Nota personală de analiză și sinceritatea dau culoare textelor sale și pun în lumină valoarea literaturii ca valoare socială importantă, menită să marcheze vremurile pe care le trăim. Eșafodajul sistemului său este unul creștin, cu mesaj și efecte spirituale

evidente. El știe să dea titlul eseurilor sale, legătura dintre acesta și text este proaspătă și accentuează fiorul autentic al mesajului. Câteva exemple dezvăluie un poet în căutarea sensului subtil al frazelor: *Felia de pepene roșu și timpul elastic* (Nicolae Suciu); *O duminică a metaforei* (Nicolae Crepcia); *Loja sinapselor* (Virgil Todeasă); *Rochia de mătase a lirismului* (Daniela Șontică) etc.

Sensibil la vibrația din poeme, eseistul prinde versuri care au ceva special, care condensează miturile și realitatea din lumea poetului captat de opera sa până la disoluție: „purta cu el scule/ și era așteptat peste tot -/ el era mecanicul cerului” (Virgil Todeasă, p. 95); „dacă o singură dată/ nu ai fost copac/ cum ai putea să vorbești de iubire? Lăsați-i copacului/ dreptul de mire” (Dumitru Ichim, p. 25); „Tânăr fiind,/ privești Muntele Iluziei/ astăzi pe acel loc se multă un cimitir” (Octavian Doclin, p. 147) etc.

La finalul cărții avem **referințe critice** despre autorul eseurilor. Ele ne relevă un împătimit al lecturilor, un iubitor de oameni, un om modest care are ceva de spus despre semenii săi.

Monica Grosul scrie despre cronicar: „Poet și prozator, Lőrinczi Francisc-Mihai face parte dintre cei care se apropie de literatură cu respectul omului crescut la țară, în cultul tradiției și al buneii măsurii. Scrisul său poartă sâmburele credinței, al temelior solide și al spiritualității ca resurse ale ființării în lume...” (Monica Grosu, Prefață la cartea *Brazda de acasă*, 2017, Sibiu: Ed. CronoLogia, 2017, p. 152).

Scriind despre cărțile altora el rescrie un text pe o temă dată, redescoperindu-se în narațiunile vremii, în tablourile care ne atrag sau ne resping într-un teatru plasat în piața centrală.

Iată cum descrie lecturile sale: „La început am deschis cartea, grea în mâini, cu ținută și eleganță, cu greutate și profunzime, un suflut de cuvinte ca un ciorchine de strugure nobil mustind. Apoi citind, cartea a devenit ca aripa de înger, albă și ușoară și plină de iubire simțind-o cum se mută în suflutului meu” (*Când Dumnezeu în colibă de om s-a ascuns*, p. 12 – cronica la cartea Dumitru Ichim, *Psaltirea apocriță a dreptului Iov*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2015).

O carte ce doare și vindecă,
deopotrivă!

Doar din pământul patriei

„Patria nu vine de la pământ nici din vreo lucrare a câmpului, nici din vreo abstracțiune, ci dintr-o noțiune concretă, de la „pater”, de la „patres”, din părinți, moși și strămoși. Părinții, moșii și strămoșii sunt patria noastră; ei, care au vorbit aceiași limbă, care au avut același dor, aceleași suferințe și aceleași aspirațiuni, sunt adevărata noastră patrie!”, spunea Barbu Ștefănescu Delavrancea.

Românul Cioran, devenit „cel mai mare stilist francez”, purta patriei o „ură grea”, „dintr-o prea mare iubire și un exces de luciditate”. Mai înainte, Eminescu își declara, la doar 17 ani, magistral, iubirea de patrie prin poezia „Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie”, pentru ca în perioada vieneză, din aceiași neasemuită iubire, pentru o „Dacie mare”, îndemna „La arme”. El a și localizat patria lui de pământ și hârtie, de la vest la est, devenită încă deziderat pentru noi: „De la Nistru până la Tisa”. Și exemplele pot continua, cu sutele. Mă opresc, dar mă întorc și zis, în numele a tot și toate, precum Ileana Vulpescu: „Sărută pământul acesta”.

Vorbim despre „trecutul mare”, dar mă-ntreb, oare „mare viitor”? luându-l pe același uluitor Eminescu, ca pavază. Cred că se justifică întrebarea în noile condiții de libertate prost înțeleasă, când unii consideră că trebuiesc aruncate la gunoii istoriei tot ceea ce ținea de un anume regim, chiar dacă erau elemente identitare, piloni de sprijin ai unui popor (poporul român), între care iubirea de patrie, se află în linia întâi!

Anatemizată de aproape 30 de ani: în ziare bășcălioase, în cărți de scandal, la televiziuni aservite și chiar trădătoare, și chiar școli, aproape într-un firesc, termenul de patrie și-a pierdut din forță și semnificația de altădată. Nu mai e „cool” să-ți iubești azi patria, iar dacă o faci ești anacronic și chiar antieuropean, nefiind în „trend” cu „bătăile secolului”. Și totuși, ea, patria, țara, răbdătoare, ca o mamă bună, încă așteaptă pe cei care trebuie să o iubească, așa cum, de altfel, ea îi iubește pe toți, deopotrivă.. Și nu oricum, ci total și fără condiții.

De aceea a-ți manifesta în scris apartenența la un pământ, la o limbă, la o istorie, la un neam, a devenit în zilele noastre, un act de curaj. Mai ales când cuvântul patrie apare încă din titlul unei cărți. Curajosul, de fapt un ins

hiperlucid, lipsit de prejudecăți, este scriitorul Horia Bădescu, prin a sa carte, „Doar din pământul patriei”, Ed. Școala Ardeleană din Cluj-Napoca, o carte de eseuri, cum rar mi-a fost dat să citesc, una dintre cele mai extraordinare citite de mine în ultimii ani. Nu e roman să nareze și/sau să fabuleze și nici carte de versuri să exalte. E o carte de eseuri despre iubirea „de moșie” și tot ceea ce ține de aceasta, dar și de suferință în numele acestei iubiri, iubire pe care o dezvoltă fără complexe și fără parcimonie.

Sunt 23 de splendide eseuri despre „Sentimentul românesc al ființei”, ca să-l invoc pe Noica, însă cu particularitatea gândirii și scrierii autorului, care se dovedește nu numai un scriitor deosebit, ci și un fin filosof, capabil de a desface înțelegerile problemelor până la stadiul „de atom”, considerat punct terminus, de către Leucip și Democrit, încă de acum 2000 de ani.

Analizelor autorului i se dau haine cărturărești, concatenarea rafinată a concluziilor înflorind imbolduri „de recitare”. Și prin această carte, Horia Bădescu se dovedește un scriitor de mare forță, care răspunde întrebărilor puse sieși, stărnind în același timp alte întrebări. Fiecare eseu ar trebui redat în întregime și nu segmentat, în idee și cursivitate, pentru a se extrage expresii sau gânduri, așa cum o fac eu. De aceea, pe lângă bucurie de cititor, simt mâhnire de cronicar, supus rigorii de a scrie un text rezonabil, ca și lungime pentru, ca tot rezonabil, să-și găsească loc într-o revistă literară. Sunt aici frumuseți și chiar splendori, ce dau bucurie și dezmiardă gândirea și sufletul.

Sunt adevăruri impecabil argumentate, puse într-un florilegiu al cuvintelor culese de pe rotunjimea „găturilor de lebede”.

Întrebările sunt dintr-un spectru larg, ca și răspunsurile, de altfel: „Existența este tărâmul întrebării. De la naștere până la moarte nu ostenim să interogăm lumea despre ea și despre noi, despre cum ne situăm în ea și despre cum își așează ea rosturile în noi...”.

„Purtăm în noi deopotrivă ADN-ul părinților și pe acela al pământului natal.”, mai spune Horia Bădescu, ca să răstoarne expresia lui Aristofan, în spiritul celor simțite de adevărații patrioți: „Ubi patria, ibi bene” și nu invers „Ubi bene, ibi patria”. Ideea este preluată, peste secole, și de către „bătrânul cărturar pribeag Inochentie

Micu-Klein: „Nu poți învia cu adevărat decât în pământul patriei tale!”.

Uneori o zicere, precum cea a unui scriitor de elită, cum e Nikos Kazantzakis, cu care Horia Bădescu s-a întâlnit și pe care-l invocă, poate avea efect de ...bomboană pe tort: „E o comuniune mistică între pământul în care ne-am născut și sufletul nostru”. Aferim, grăiesc!

Venit din „vatra aceea de pământ argeșean, numită atât de ezoteric și de borgesian Aref”, satul natal fiind un „centrum mundi”, trecând Munții Carpați, după cum spune, „mi-am pierdut urmele” în pământul transilvan, pe care l-am simțit atât de firesc și de adânc potrivit structurii mele interioare”. Autorul a învățat, ceea ce probabil, avea în sânge, adică „rotundul” a ” tot ce-i românesc nu piere și nici nu va pieri”, precum cânta Jan Moscopol. Spune Horia Bădescu, într-o sublimă și nefardată declarație de dragoste: „Transilvania mea e pâinea și sarea cu care am fost primit în Libotin, satul nașterii lui Vasile Filip, tragicul erou din romanul Joia Patimilor, e bătrâna înlăcrimată de lângă ușa librăriei din Târgu Lăpuș, debordată de lume, spunându-i criticului Petru Poantă: „Plâng, domnule, fiindcă am acasă trei feciori; cum să mă-ntorc la ei fără nicio carte?” Transilvania mea e Clujul viețuirii mele ca om și scriitor, Clujul cu toamnele sale „nebun de frumoase”, Clujul cărturăresc și academic în care „Ploile scandează pe turle limba română”, căruia i-am făcut o publică declarație de dragoste. Transilvania mea, e aceea a lui Badea Cârțan, sfânt asin trudind să aducă peste sălbaticile creste ale Făgărașului carte românească, pilduitoare și păstrătoare de suflet și limbă românească. Badea Cârțan, țărânul care-i dădea dreptate secretarului marelui rege Matei Corvin, Antonio Bonfini, să afirme că „românii s-au luptat pentru limba lor, ținând la ea mai mult decât la propria lor ființă”, iar pe mine mă îndreptățeste să reaffirm, →

RĂZVAN DUCAN

parafrazând o zicere a înțeleptului Petre Țușea, că între Dumnezeu și neamul meu stă limba română”.

Această carte este o carte-școală, la care pot să se raporteze toți cei pentru care scrierea în sfânta Limbă română înseamnă ceva. E și Abecedar și Curs Universitar. E și literatură și istorie și sociologie și încă multe altele. E și o badijonare a ”sufletului nemângâiet”! E decopertare a trecutului și prezentului, pentru a fi așezate în matca corectă a percepției lor. Așa cum, de multe ori nu se întâmplă în lumea reală. Fiindcă astăzi, Istoria Românilor, Limba Română, Religia Ortodoxă și chiar Dumnezeu, par să fie trimiși într-o nișă a dezinteresului, în secundul planului secund, bagatelizate sau chiar excluse, mai ales din educația tinerei generații. Scopul este unul pervers, cu bătaie lungă în ceea ce privește existența noastră, ca popor pe aceste pământuri și în final, ca țară.

Spune autorul: ” de la o vreme, școala românească s-a hotărât să boicoteze Istoria.... Istoria a devenit cenușărea care strânge gunoii și spală vasele.”...”În această bătălie pentru ștergerea memoriei istorice, esențială pentru păstrarea identității, necesară aceluia ce nu vrea să-și asume postura de mancurt fericit, a da istoriei naționale statut de cenușărea în școală, a exclude din ea momentele confruntărilor pentru păstrarea ființei unui popor, în numele unei fariseice armonii între națiuni, minimalizarea aceluia trecut eroic, minimalizarea staturii personalităților care au fost în centrul marilor momente istorice, care și-au asumat jertfa de sânge a acestora, a devenit arma îndrăgănită și deseori atât de eficientă a celor interesați”...(...)...Dar care școală? Aceea din care limba română „cartea noastră de boierie” cum o numea Caragiale a fost alungată pentru o inodoră și pe zi ce trece mai insipidă limbă de comunicare? Aceea în care deprinderea mult milenarei scrieri, a dansului sublim pe pagina imaculată prin care mâinile înmănușate ale literelor iscă materialitatea cuvântului, trupul viu al sensului, fresca magnifică a spiritualității omenesți la care ești participant, e înlocuit cu impersonala și mecanica atingere a tastaturii? Aceea ai cărei absolvenți scriu la bacalaureat, dacă știu să o facă, cu aldine în mijlocul cuvântului, căci despre regulile ortografice nici nu mai poate fi vorba, acestea fiind subiect de doctorat? Aceea din care acuzativul e pe cale să fie alungat, în care articolul genitival și pronumele de întărire au

ajuns de râsul curcilor, iar accentul are fluiditatea cursului bancar? Aceea care a dus, în ultimele decenii, la înspăimântătoarea cifră de 40% analfabeți funcționali, cum certifica, cu înfinită tristețe și disperată revoltă, academicianul Ioan Aurel Pop, într-o țară care eradicase analfabetismul, cu eforturi despre care ar putea mărturisi de dincolo de mormânt părinții mei, învățători dăruși vocației lor”.

Trăim o lume anapoda, spune Horia Bădescu: ” O lume pe dos, care poartă, cu evlavie și evghenie, de grijă răufăcătorului și ignoră cu cinism dreptul victimei, în care viciul își așează noile temple pe ruinele bisericii umanității naturale și responsabile, iar cei îndărătnici în fireasca lor înzestrare sunt obligați a-l suporta în obrăznicia lui oficializată, o lume fără mamă, fără tată, o lume a zbenquielilor dezmațate și a fandoselilor molierești străine reflecției, a lui vreau și iau fără să dau nimic în schimb, o lume care refuză identitatea în beneficiul clonării universale, a politichiei care ar vrea să purtăm cu toții aceeași tichie, nu de mărgăritar, ci bășica mancurtizării și în care universalul magnificat e mugetul vișelului de aur. ,, Da, câștigul fără muncă, iată singura pornire / Virtutea? e-o nerozie; geniul? o nefericire”, avertiza judecătorul suprem, evangheliarul limbii române, Eminescu”.

Sunt multe adevăruri analizate și întoarse pe toate fețele, cu argumente și trimiteri docte la documente și fapte. Ele poartă totuși o durere surdă. Sunt adevăruri: despre existență, ca ”tărâmul

întrebărilor”; despre neatenția la cuvinte, la nefireasca noastră „orbire” la semnificațiile lor fundamentale; despre limbă ca ”identitatea unui popor”; despre omenia noastră, definitorie ”pentru românitatea noastră”; despre ”toposul românesc, în ansamblul ei”; despre noțiunea de acasă ”care e aceeași și mereu alta pentru fiecare”; despre ”Lacrima lui Dumnezeu”; despre iubire ”esența și rațiunea de a fi”; despre ”ortodoxia noastră”, care ”păstrează în străfundul ei filonul transcendent originar...”; despre Europa care ne privește de sus, cu aroganță, nevoindu-ne ”mai sus de sandale”; despre ”chestiunea țărănească”, spunând foarte plastic și adevărat - ”Cândva țaranii cereau pământ, acum pământul strigă după țărani!”; despre perfecțiunea scrisului lui Caragiale și ”extraordinara capacitate de a descoperi și figura arhetipuri comportamentale care traduc arhetipuri ale psihologiei românului”; despre Dumnezeu care ”nu discriminează”; despre naționalism, ”virus mortal, obstacol infranșabil așezat în calea globalizării și realizării fericirii universale” (a se sesiza ironia); despre Martin Opitz, ”părintele literaturii germane moderne”, trăitor la Zlatna la începutul secolului al XVII-lea, ”un Coșbuc avant la lettre”; despre drumul autorului în Basarabia, din august 1901, căruia i s-a dat că vadă cum o bătrânică ”ducea tricolorul ca pe o sfântă lumânare”; despre ”ceasul de dreptate”, prin acel 1 Decembrie 1918; despre entropie; despre noblețea noastră de-a rămâne oameni chiar și în vremuri de război și despre a noastră ”Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte”; despre ”tărâmul transcendenței,, care trimite semnale despre firea unui popor; despre mituri, cu prea hulita ”Mioriță”, în prim plan, dar și despre cea a Mănăstirii Argeșului care ”se înalță din plânsul Anei și din tăcerea sfâșiată a lui Manole”; despre ”Transilvania mea” și despre ”Eminescu (care-n.m.) să ne judece”, de avem sau nu dreptate etc. etc. Sunt și întrebări, spuse retoric: ...Ce e literatura? ”La ce bun poezii în vremuri sărace?”, întrebare din versul lui Hölderlin.

Cartea este răvășitor de frumoasă și de profundă. Doare și vindecă, deopotrivă. Oare câți cititori va avea, ținând cont că cititul a devenit, mai ales pentru tânăra generație, o boală! Din păcate, foarte mulți astfel de bolnavi fără boală, se pliază, fără să știe, peste spusele lui Gervais du Bus, de la începutul secolului al XIV-lea: ”Mergem în noapte fără felinar, animalul din noi ne conduce”?

Traian Vasilcău (Traianus) 50

Regăsire

Pe țărmul mării iarna numai ea,
Femeia căutându-și fericirea.
Nimeni n-o ia la dans și ar dansa
Cu vîntul serii și cu amintirea!

Pe țărmul mării iarna numai ea,
Sufletul căutându-și pe sub valuri.
E-afîta muzică și ar dansa
Cu timpul doldora de idealuri!

O, acel timp demult e-n zări o stea
Și idealurile lumii-s arse.
Cu sine însăși astăzi ar dansa,
Dar s-a pierdut printre atîtea farse!

Și, totuși, despuindu-se de ea
Și hainele-azvîrlindu-le în mare,
Femeia prinde-n seară a dansa
Cu Sufletu-i venit din depărtare!

Așa un dans nu știe nimenea,
Așa un dans nu s-a văzut sub lună.
Femeia ceea, stinsă ce era,
S-a reaprins, dansînd ca o nebună!

Întregu-i chip în taină se schimba,
Toată se-nmlădia, fiind a Lui,
A Sufletului care-o săruta
Așa cum, Inimă, nu poți să spui...

2 februarie 2019

Testament pentru Țară

În zori, cînd te-i trezi, lîngă altar
Preotul va citi de pe-o hîrtie:
" Să nu scrii cu talent, să scrii cu Har,
Mîndria mea smerită, Românie!".

Așa va-ncepe ultima mea rugă
Pentru o zi, în care, crîn apus,
Voi fi pentru o vreme ierbii slugă
Sau rîu de munte-n Patria de Sus.

Mioarele cu sfeșnice în mînă
Vor asculta glasul lui Dumnezeu:
" Pe-a tale lacrimi să rămîi stăpîină,
Că doar prin ele-o să renaști mereu".

Trei porumbei cu candelă-n privire,
Ca la un semn, îngenunchind în Crez,
S-asculte Preotul cu glas de Mire:
" De unde-oi fi, Țară,-am să te visez!".

Și înainte de-a porni spre glie,
Mai spună al Părintelui suspin:
" Ca tu să fii eternă, Românie,
Plec să-ți fiu reazem de cuvînt. Amin.".

1 februarie 2019

Pana de-azur

Se uită-n ochii mei fără oprire
La malul Dragostei un albatros.
În ochii lui e-o mare de iubire,
Pe care merge Petru și Christos.

Numai lumină este fața sa,
Abia de-l pot vedea cum e-n Lumină.
Citește gîndurile pasărea
Și vinovat fiind, nu îmi dă vină!

Suflet desăvîrșit și-așa tăcut,
De parcă-n el se naște-ntreg misterul...
Și cînd m-am aplecat ca să-l sărut
În fața mea s-a prăvălit tot cerul!

Și-am plîns că nu-s pentru păcate orb,
Apoi cu mîinile spre zări întinse
M-am ridicat din patimă și colb
Și-atunci Lumina Harului mă ninse.

Tot ce-am văzut e cum se-ndepărta
Un albatros din inima mea calmă.
Și-n zori de zi, cînd mama mă trezea,
O pană de azur avea în palmă.

31 ianuarie 2019

Printre nămeți pîraiele curgînd
Spre rîpi adînci, prind cale să-și
croiască.
În cuib, de unul singur, stau tăcînd.
Cuib de lumine, vatră pustnicească!

Să zbor de-acolo pururi nu-mi doresc.
Dac-aș putea rămîne o vecie
În jilț de iarbă--tronul meu domnesc,
Tăcerea, ca pe-o Carte, s-o pot scrie!

Și cînd va fi s-o tipăresc pe flori,
Petalele să-i fie parfumate
Și-ncolonată, s-o citească-n zori
Armia Domnului fără păcate!

31 ianuarie 2019

Cîntec de dragoste

Maiii Varvara

Pe toate le-am cîntat cu duioșie:
Flori și femei ce-mbată ca un vin.
Numai pe tine, Maică din Vecie,
Mi te-am cîntat atîta de pușin!

Ce rar parfum găseam pe a lor gură,
Ce pînă-n zori nu mai era al meu!
Doar gura ta, care mi-a fost Scriptură,
Avea mireasma Cerului mereu!

Și părul ce acoperea pădurea,
Și pașii, văilor fiind lăicer,
Și inima neauzind securea
Omului hîd cu glas de temnicer!

O, el avea să vină într-o noapte
Să ia lumina ochilor cumiņți
Și gurii, ca un ram cu taine coapte,
Zăvor să-i puie, ca să-mi ies din miņți!

Maică a mea, ești muceniță sfință
În sufletul ce poartă hramul tău,
Unde coboară Dumnezeu și cîntă:
" La orice rău să nu răspunzi cu rău!
Fii ca Varvara, care-n Rai cuvîntă,
Iar ucigașul ei suspină-n hău!".

28 ianuarie 2019

Cîntec de Reunire

Poate că sunt și țări fără durere,
Unde-ar fi veșnicia să-ți îngîni,
Dar fiindcă nu rîvnesc nici o avere
Rămîn să mor aici, printre români.

Am frați, care m-așteaptă-n orice vară
Pe țărmuri de ocean, în munți--stăpîni,
Dar fiindcă nu vreau lutul să mă doară
Rămîn să mor aici, printre români.

Fac parte dintr-un neam ce se urăște
Și-i binevoitor cu cei păgîni,
Dar fiindcă Dumnezeu așa voiește
Rămîn să mor aici, printre români.

Poate că-s doar un om de modă veche,
Visînd un Ideal ce nu-l amîni,
Dar fiindcă graiul meu n-are pereche
Rămîn să mor aici, printre români.

Am clipe, cînd stau, supărat pe toate,
De lacrimi scris, în fața unei pîini,
Dar fiindcă vine ziuă după noapte
Rămîn să mor aici, printre români.

Ultimul chiar de-aș fi, nu plec de-acasă,
Înconjurat de lupi, mușcat de cîini,
Dar fiindcă nu știu moarte mai
frumoasă
Rămîn să mor aici, printre români.

Și vulturii cînd mi-or săpa mormîntul
Lîngă mioarele apusei stîni,
Să zică-atît:" Fiindcă-a iubit Cuvîntul
El a rămas, murind, printre români".
10 martie 2018,
Chișinău

TRAIAN VASILCĂU

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII Transilvania, starea noastră de veghe

(XXIV)

Contribuția transilvănenilor la fondarea Academiei Române

Începuturile academiilor se pierd în trecutul antic, de unde provine și numele venerabilelor instituții, dar antecesorii cei mai direcți vin din Evul Mediu și din epoca Renașterii, când s-au născut și universitățile. Academia Română are un prevestitor clar ceva mai târziu, în erudiția transilvănenilor din secolul al XVIII-lea, creatorii Școlii Ardelene. Atunci a luat ființă și Societatea filozofică a neamului românesc din Mare Principatu Ardealului (1795), într-o vreme când toate națiunile europene purcedeau la întemeierea unor astfel de așezăminte. După multe alte întreprinderi similare din Țara Românească și Moldova, lua naștere la Sibiu, în 1861, ASTRA, adică Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român. Adevăratul antecesor direct al Academiei Române s-a înființat înainte cu 40 de zile de instalarea în fruntea țării a principelui Carol I, printr-un decret al Locotenentei Domnești din 1/13 aprilie 1866, act care prevedea formarea la București a Societății Literare, însărcinate cu „misiunea specială” de a stabili ortografia, gramatica și dicționarul limbii române. Membrii societății (în număr de 21) trebuiau să provină din toate provinciile istorice românești: patru din „România de dincoace de Milcov” (Muntenia și Oltenia), trei din România de peste Milcov (Moldova), trei din Transilvania propriu-zisă, doi din Banat, doi din Maramureș, trei din Basarabia, doi din Bucovina și doi „din Macedonia” (dintre erudiții români de la sud de Dunăre) (1). Cel mai mare entuziasm stârnit de crearea „Societății Literare”, de caracterul ei național s-a înregistrat în Transilvania. Iosif Vulcan, părintele revistei Familia, nota cu înflăcărare: „Măreață va fi acea ziuă în care reprezentanții națiunii împrăștiate de soartă în șapte țări se vor aduna laolaltă; sublim va fi acel

minut când fratele de la Pind va strânge mâna cu fratele său de la Criș” (2). Primii membri numiți în noua instituție nu au fost cei din România, ci aceia din provinciile înstrăinate. Spațiul transilvan era reprezentat de Timotei Cipariu, Gavril Munteanu, George Barițiu (Transilvania propriu-zisă), Iosif Hodoș, Alexandru Roman (Maramureș), Andrei Mocioni și Vincențiu Babeș (Banat). După numirea unei serii de noi membri din Țara Românească și Moldova și după stabilirea cadrului mai larg de funcționare, dincolo de cadrele normării limbii române, „Societatea Literară” s-a întrunit în prima sa sesiune în 1867.

La 31 iulie/12 august 1867, Iosif Hodoș răspundea unui cuvânt de bun venit la București: „Vă salutăm cu iubire frați liberi din România liberă; suntem fericiți d-a ne afla în mijlocul vostru unde cuvântul este liber. E frumoasă libertatea voastră. Nu v-o invidiem însă, ci o dorim și pentru noi. O dorim și lucrăm și o sperăm. Am avut fericirea de a fi chemați ca, în unire cu domnia-voastră, să stabilim unitatea limbei; unitatea limbei o avem, fraților; de la Tisa până la Marea Neagră, toți românii au aceeași limbă; prin urmare, n-avem a stabili unitatea limbei, ci numai forma ei, unitatea gramaticii și-a dicționarului. Când vom avea această unitate în exprimarea cugetării noastre, vom fi și mai uniți în simțiminte și cugete. Libertatea este dreptul tuturor; românul o cere cu binele, o pretinde în numele dreptului și, când i se contestă, o dobândește cu mijloacele morali sau materiali, după împrejurări. Bine v-am găsit, fraților”(3). Cu aceeași ocazie, Alexandru Roman spunea: „Domnilor și frați! ... Limba eternei Rome, în care odinioară se dicta lumii legile, limba romană, frumoasă și armonioasă, care o vorbim toți, e una și aceeași de la Tisa până la Marea Neagră; chemarea noastră e numai de a-i da unitatea formei, de a o curăți și spăla mai vârtos ca aurul, căci dânsa e sufletul națiunii, e canalul prin care se scurge cultura în trupul național, în popor. Limba ne unește, domnilor, dar au trecut secole de când ea e unica legătură între noi; a sosit timpul să ne unească și cugetele și

simțimintele” (4). Se simte marea bucurie a transilvănenilor de a putea vorbi liber românește, în locuri, împrejurări și instituții oficiale.

În ședința de inaugurare a Societății Literare Române, din 1/13 august 1867, Timotei Cipariu arăta:

„Domnilor! Simțul național s-a deșteptat în toată românia. Națiunea română a venit la cunoștința pozițiunii care i se cuvine între națiunile Europei; ea va face toți pașii cuveniți pentru a ocupa această pozițiune cu demnitate. Națiunea română de aci înainte va fi solidară pentru corpul întreg și nu vor mai fi partide care să ne dezunească de la unul și același scop solidar, cultura națională”(5). Canonicul de la Blaj vorbește în continuare despre începutul eliberării patriei române, făcut de către marii bărbați de stat și despre începutul eliberării limbii române, întreprins de către Societatea Literară Română.

Se vede în acest început din anii 1866-1867 o mare răspundere și o mare conștiință românească, clădite pe secolele de discriminări, umilințe și privațiuni.

Acad. IOAN AUREL POP

Note

1 Academia Română, Pagini din istoria Academiei Române (1866-1948). Acte, donații, discursuri, portrete și evocări istorice, Selecția textelor, note și indice general de dr. Dorina N. Rusu, Cuvânt înainte de acad. Dan Berindei, București, 2007, p. 7.

2 Academia Română, Acad. Dan Berindei, Istoria Academiei Române (1066-2006). 140 de ani de existență, București, 2006, p. 54.

3 Academia Română, Pagini din istoria Academiei Române..., p. 11.

4 Ibidem.

Cuvântul - liant al Reîntregirii

(II)

În vreme de război

Apoi, cu numai un an înaintea Reîntregirii, în 1917, un titlu vizionar atrage atenția în Telegraful Român: „Biruință prin Înviere”. Aflat pe front, preotul militar intuiește finalul războiului, cu un singur biruitor cert: viața! Scrisorile trimise de pe front îi erau cenzurate, dar speranțele exprimate prudent i se îndreptau către binele neamului: „Sufletele atâtor amărăți, datorită acestei grele încercări a groaznicului război, sufletele noastre chinuite însetează după o veste de biruință, de pe urma căreia arhanghelul păcii să ne vină cu ramura de măslin”.

Gândurile se ascundeau printre rânduri: „Azi, ni se vestește deja biruința desăvârșită, iar vestitorul este praznicul mare al Paștilor. Biruința ce ni se vestește azi nu este învingerea unei națiuni de către alta, ci este victoria asupra înfricoșătorilor stăpâni ai acestei lumi, păcatul și moartea”. Mai erau doar câteva luni până la luptele de la Mărășești, iar curajosul Pompei scria: „Această biruință a Învierii o prăznuim noi astăzi. Dar, oare, această biruință este într-o oarecare legătură cu biruința pentru care fiii neamului nostru își jertfesc viața pe toate câmpurile de luptă, în nădejdea unei sorți mai bune?” El însuși înrolat într-o armată străină cauzei românești, își permitea să scrie acestea, riscând curtea marțială.

Formidabilă intuiție mundană, disimulată în textul religios: „Gândurile noastre nu se opresc la această zi luminată din grădina lui Iosif din Arimtaea; gândirea noastră străbate departe, spre viitorul neamului nostru”. Atât autorul cât și editorul dovediseră curaj, la acea vreme, să publice astfel de fraze: „Mai mult chiar, nu avem numai nădejdea unei biruințe asupra vrăjmașilor, ci nădăjduim într-o biruință a lui Dumnezeu în mijlocul poporului nostru. O nouă primăvară va apărea pe urma furtunilor acestui război, o nouă înviere va urma după aceste zile de patimă și suferință, o nouă înviere a sufletului neamului nostru...”.

În anul premergător Reîntregirii, Pompei avea temeritatea să intuiască

în scris, de pe front, evenimentele postbelice: „...se vor găsi ușor, în mijlocul nostru, samariteni care să lecuiesc rănilile adânci ale acestui război. Va răsări dintre noi semănătorul care, în țarinile brăzdate de proiectilele tunurilor, să arunce sămânța nobilă care va da roadă nouă și binecuvântată”¹⁶.

Mai târziu, în același an 1917, o altă intuiție curajoasă ieșea de sub tipar: „Cine știe dacă scara suferințelor amare, a îndoielilor chinuitoare și a jertfelor nenumărate pe care o urcăm și noi, de aproape trei ani de zile, nu ne va duce și pe noi la izbăvirea după care oftează de mult toată suflarea”¹⁷.

De Rusalii, tot în același an 1917, înțelegând rostul războiului pentru români, scrisese: „Azi, vorbesc tunurile. Și acesta este un glas care trebuie ascultat. Cu atât mai mult, cu cât alături de focul pe care îl aprind și care pustiște și omoară, alături de șuieratul morții, mi se pare că aduce și suflul unei noi vieți pentru neamurile pământului, suflul unei noi rânduiei, mai fericită, menită a se înfirișca deasupra ruinelor acestor 3 ani ce ni se par cât 3 veacuri”.

Vizionar de excepție, își periclită viața, pentru afirmarea crezului și speranțelor, după ce spovedise pe patul de moarte atâți ostași români munciți de îndoială asupra cauzei pentru care luptaseră, continuând să creadă în steaua românimii.

În sfârșit, în anul de grație 1918 ieșea cu un titlu la fel de sugestiv, la Telegraful Român: „Ziua aceea...”. La propriu invocă „ziua veșnicei despărțiri”, ziua judecății, însă mai în profunzime intuia acel 1 Decembrie „ce va să vină”: „În vremuri grele de încercări, de prigoniri de la oameni

și asupriri din partea sorții, credința într-o judecată dreaptă, ce va să vină, însuflă curaj și dă putere”. De data aceasta, mai atent, simțind apropierea acelei Zile, a semnat cu pseudonimul *Părintele Terentie*¹⁸.

După război

Mobilizarea ca preot militar, suspectat fiind de acțiuni filo-române, i-a temperat elanul publicistic. Abia după Marea Unire, implicat puternic în viața ecleziastică, și-a putut exprima fără opreliști opiniile. În eferescența perioadă post-unionistă s-a așezat mai cu râvnă la birou, pu-blicând broșuri sau articole și eseuri în presa ecleziastică: *Telegraful Român*, *Revista Teologică*, *Lumina Satelor*.

Cel mai activ în publicistică s-a manifestat în perioada 1920-1922. Chemat încă din ianuarie 1919 la debaterile privind unificarea ecleziastică, a făcut parte din Consiliul Dirigent cu sediul la Sibiu¹⁹, iar apoi a fost ales consilier economic pentru noul Consistoriu Eparhial de la Cluj, când s-a implicat în cristalizarea noilor instituții administrative. Părerile conturate în articole de presă, dar și la reuniuni, l-au recomandat drept unul din cei ce urmau să contribuie, alături de arhimandritul Nicolae Ivan, la înființarea episcopiei din Cluj.

Noile obligații profesionale nu l-au îndepărtat de pasiunea scrisului, atunci când l-au ales secretar general al Asociației Andrei Șaguna în 1920, iar în paralel redactor al Revistei Teologice din Sibiu, poziție suprapusă muncii la Consistoriul Eparhial, unde îl adusese mitropolitul Nicolae Bălan. Tot în acea perioadă, 1920-1921, și-a dăruit energiile ca „spiritual” al Academiei Andreiene, unde a și predat cursuri de Drept Canonic.

Vocația publicisticii nu l-a părăsit nicio clipă.

În 14 ianuarie 1919 a semnat, alături de alți 21 de teologi și preoți, convocarea Congresului preoților din Transilvania, înțelegând importanța unificării ecleziastice cu celelalte provincii din România reîntregită.

RADU ȘERBAN

(Continuare în p. 59)

¹⁶ P. Morușca – „Biruință prin înviere”, Telegraful Român, 1917

¹⁷ Preotul P. Morușca – „Eu merg la Tatăl meu”, Telegraful Român, 1917

¹⁸ Părintele Terentie – „Ziua aceea – Meditații”, Telegraful Român, 1918

¹⁹ „Congresul preoților – Convocare”, Sibiu 14/27 ianuarie 1919, Telegraful Român, marți, 22 ianuarie/4 februarie 1919

România își cucerește Independența

Mai departe, Eminescu își lămurea cititorii că „Nordul” susținea că la 1856 Basarabia a fost dată „micului principat al Moldovei”²⁰, iar astăzi, adică la 1878, este vorba de a o lăsa „în mâinile unui puternic stat de al doilea ordin, ca România”²¹. Speculațiile „Nordului” privind temerile Rusiei față de *puternica* Românie, care ar deveni și mai puternică dar ar rămâne cu sudul Basarabiei, Eminescu le tratează cu sarcasm: „Va să zică motivul principal al Rusiei (de a reanexa sudul Basarabiei – n. n. G. M.) ar fi temerea ce i-ar insufla puternica Românie, al cărui teritoriu n-are nici un sfert din întinderea celei mai mici gubernii rusești”²² și care are „4 milioane de locuitori”²³ față de „80 de milioane”²⁴ cât număra la acea vreme Imperiul rus. Rusia și-a luat măsuri de siguranță constituind „în Orient pe flancul acestei teribile Români”²⁵ două state slave, Serbia și Bulgaria, „tot atât de importante fiecare dintre ele ca însăși România”²⁶. Raționamentul „Nordului”, în opinia lui Mihai Eminescu, nu merită alt nume decât acela de „panglicărie dialectică”²⁷. Și-apoi, își informa poetul național cititorii, „Nordul” susținea că dacă România „a violat Tratatul de la Paris”²⁸ de ce l-ar respecta Rusia?

La acuzațiile de „ingraturitudine” ale României față de Rusia aduse de ziarul din Petersburg, Eminescu dă un răspuns nimicitor oficiosului rus.

Desigur, în ton cu mintea lui mare și dreaptă către toți și toate, Mihai Eminescu nu putea să nu recunoască până la un punct binefacerile pe care Rusia le-a adus românilor. Astfel, nota poetul național, „acum vreo 50 de ani”²⁹ Rusia a contribuit decisiv la recăpătarea „privilegiilor noastre călcate în picioare de Poartă”³⁰. Acest bine, nota Eminescu, România nu l-a uitat și nu-l uită. Numai că această „binefacere” a Rusiei a fost „răsplătită” „prin pierderea

Basarabiei”³¹, care este a treia parte din teritoriul României, iar mica parte de Basarabie „restituită la 1856”³² a devenit obiectul poftei „cabinetului din St. Petersburg”³³. De la acel bine din urmă cu 50 de ani făcut de Rusia, „de câte ori de atunci n-am plătit aceste servicii?”³⁴. În acest secol țara noastră a fost invadată, ocupată de către Rusia „de vreo patru – cinci ori”³⁵, cu toate nenorocirile pe care poate să le aducă ocupația străină: „comerțul și agricultura au trebuit să sufere niște catastrofe aproape periodice”³⁶, pierzând „tot fructul muncii noastre”³⁷.

România a fost și este baza de „operațiuni a Rusiei contre imperiului turcesc”³⁸. Ea a fost pentru Rusia grânarul de bază, cazarma ideală și punct strategic de prim rang. De atâtea ori România a dat Rusiei „bogăția noastră, fructul muncii noastre”³⁹, iar la 1877 „i-am dat și sângele nostru”⁴⁰.

Dacă s-ar face o socoteală dreaptă și s-ar trage linia, se întreba poetul național deloc gratuit, „nu știm care ar rămâne dator, marea Rusie, sau mica Românie?”⁴¹. Schimbul pe care îl propune Rusia României, Dobrogea în locul sudului Basarabiei, i se pare lui Mihai Eminescu primejdios: „Misiunea României”, specula Eminescu, este pe malul stâng al Dunării, n-are ce căuta pe malul drept. Rusia trebuie să lase României ceea ce are, dacă crede în „stricta dreptate”⁴². De la ea, de la Rusia, specula iarăși Eminescu, „am putea cere numai Delta Dunării, care a fost a noastră”⁴³ și despăgubiri de război.

Dacă România nu va putea obține de la Rusia ceea ce tocmai a notat poetul național, sau dacă nu va obține ceea ce era în drept să primească, conchi-dea geniul tutelar al poporului român, „aceasta se va adăuga la partea activului nostru de recunoștință”⁴⁴ către marele imperiu din Nord.

Într-o atare situație, punea punct Mihai Eminescu, România ar avea „mândria de a fi îndatorat gratis o mare, bogată și puternică împărăție”⁴⁵.

GICU MANOLE

³¹ *Ibidem.*

³² *Ibidem.*

³³ *Ibidem.*

³⁴ *Ibidem.*

³⁵ *Ibidem.*

³⁶ *Ibidem.*

³⁷ *Ibidem.*

³⁸ *Ibidem.*

³⁹ *Ibidem.*

⁴⁰ *Ibidem.*

⁴¹ *Ibidem.*

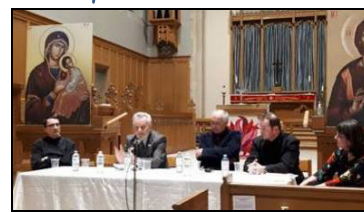
⁴² *Ibidem.*

⁴³ *Ibidem.*

⁴⁴ *Ibidem.*

⁴⁵ *Ibidem.*

România, un Centenar cât două milenii

Mulțumesc pentru întâlnirea culturală organizată la Biserica Sf. Ioan Evanghelistul din Toronto pe tema: România, un centenar cât două milenii. Un nume poetic, dacă n-ar fi fost și adevărat. În primul rând m-a bucurat ideea cumulării celebrărilor noastre, care includeau nu numai centenarul, ci și cei 160 de ani de la Unirea Moldovei cu Țara Românească, sărbătoriți pe 24 ianuarie - amandoua pregătite de-a lungul a două milenii de continuitate în limba și credință, pe același teritoriu.

Evenimentul, coordonat de preoții Ștefan Morariu și Antonel Dumitru, a adunat un grup de credincioși care a preferat să înfrunte frigul și întunericul în loc să fi stat la căldură, în confortul de acasă.

Cuvântul de deschidere al părintelui Morariu a prezentat evenimentele sărbătorite, precum și semnificația lor în lumea noastră de români plecați, rămași cu dor de țară. A fost făcută introducerea conferențiarilor, domnii prof. dr. Dorin Uritescu, lingvist, precum și prof. dr. Andrei Opaț, arheolog, cărora m-am alăturat și eu, spărgând gheață discursului către public, precum și pictorul Vasile Ghiuta, ce a prezentat o expoziție personală de pictură.

Prof. dr. Andrei Opaț, pe care nu îl cunoscusem înainte, deși aș fi putut să-l știu de la biserica, ne-a încântat cu informația bogată, la prima mână, adică ruptă din experiență dumnealui de arheolog care a făcut săpături și în țară, dar și în lumea largă, din Cartagina până în Crimeea, fără însă să se oprească aici. Se simțea expertiză adâncă, nu doar cât săpăturile arheologice, ci adâncă până la semnificația ultima a descoperirilor sale.

A vorbit pe o arie largă de subiecte, de la specialitatea dumnealui, amforele, până la exhumarea de martiri în Dobrogea. →

MILENA MUNTEANU

²⁰ *Ibidem.*, p. 81.

²¹ *Ibidem.*

²² *Ibidem.*

²³ *Ibidem.*

²⁴ *Ibidem.*

²⁵ *Ibidem.*

²⁶ *Ibidem.*

²⁷ *Ibidem.*

²⁸ *Ibidem.*

²⁹ *Ibidem.*

³⁰ *Ibidem.*

Părintele Antonel Dumitru a împărtășit câteva amintiri de pe vremea când diaconi fiind, el și părintele Ștefan au participat la pregătirea moaștelor sfinților Epictet preotul și Astion monahul (cca 290), prezente acum și la biserica din Aurora.

Ar fi fost atâtea de spus! Oare cum s-ar putea rezumă 2000 de ani de istorie într-o singură sesiune?

Pentru mine întâlnirea a fost o ocazie să reflectăm asupra a ceea ce suntem. Parte dintr-un proces de autocunoaștere și de autoclarificare, despre ce este important pentru noi, văzut din perspectiva istorică. În micul meu cuvânt am subliniat importantă credinței în păstrarea unității noastre. Am vorbit despre ierarhia de valori care ne-a permis să rămânem ce suntem, ancorati atât în limba (o insula de latinitate într-o mare slavă) dar și în religie. Sacrificiul lui Brâncoveanu n-ar fi fost posibil în afară unei ierarhii de valori care puneă curățenia sufletească în față lui Dumnezeu deasupra tuturor bogățiilor pământești. Pentru el nu a existat nici un dubiu despre ce trebuia ales: viață copiilor săi, sau credință, pentru apărarea căreia nici un preț nu părea prea mare.

Combinăția această de conștiința de limba și neam, precum și ancorarea în religie, la care se adaugă dragostea pentru locurile natale par să fie trei dimensiuni constante de-a lungul istoriei noastre. Că pentru un scaun cu trei picioare, echilibrul de până acum a fost găsit șezând pe toate trei. Avem atâtea lecții de învățat doar uitându-ne la istoria noastră...

Am fost deosebit de impresionată de căutările domnului prof. dr. Dorin Uritescu din domeniul sau de expertiză, spre înțelegerea a ceea ce suntem noi, de fapt. Dumnealui a plasat o discuție despre limba română, în contextul limbilor indo-europene, pe fundamentul limbii latine, peste care se adăugau, mai târziu, elemente lingvistice împrumutate din limbile slave. N-o să comentez mai mult, să nu reinterpretez ceva, într-un spațiu lingvistic cercetat cu atâta rigoare. Așa că îl las pe dansul să vorbească în detaliu despre originile cuvintelor și a structurilor gramaticale, articolele din limba română de la

sfârșitul cuvintelor, etc. Merită să îl ascultați, nu numai pentru precizia informației, care te lasă mai bogat decât veniseși, ci și pentru degajarea, umorul și carisma dumnealui. Apoi, a citit poezia eminesciană "La Steaua", care e scrisă doar cu cuvinte din vocabularul de origine latină. Pentru demonstrarea uluitoarei noastre unități de limba, în ciuda divizării teritoriale de-a lungul timpului, dumnealui ne-a citit aceeași poezie în mai multe "dialecte". Cred că nimeni din sala n-a fost surprins că în "La steaua" nu se schimbă nici măcar o vorba în funcție de regiunea de unde este recitatorul, ci doar pronunția, un pic, atât cât să știm de unde ne tragem, fiecare.

Mulțumesc preoților Ștefan și Antonel pentru găzduirea unei seri culturale. La plecare, cineva din sala a spus că ar mai fi stat, ar fi fost dispusă să mai asculte, îi părea rău că întâlnirea se terminase atât de repede.

Așa cum s-a remarcat, sunt atât de multe lucruri de spus, de făcut, împreună. S-a observat corect că e nevoie de mai multe întâlniri, iar cumpărarea unei biserici proprii are șansă să accelereze coeziunea noastră. La urmă urmei, biserica nu este doar o activitate de duminică. Părintele Ștefan Morariu a făcut o constatare, formulată sub formă unei întrebări: Oare ce este biserica, dacă nu un loc de întâlnire cu Dumnezeu dar și cu comunitatea din care faci parte? Le mulțumesc așadar pentru dorința dumnealor de a fi prezenți și activi în viața culturală, atât de necesară mersului nostru înainte.

Mihai Camara, Flacăra împietrită

Cazul Vasile Mangra!

Cum erau hărțuiți intelectualii români de statul dualist pentru participare la mișcarea memorandistă

Ultimul mitropolit ortodox din epoca imperiului dualist austro-ungar a ridicat numeroase controverse istoriografice. Vasile Mangra a fost un ierarh ortodox al timpului său, care a fost acuzat de o colaborare prea strânsă cu guvernul ungar în ultimii ani ai primului război mondial. Însăși moartea lui Mangra: sinucidere sau deces rapid în urma unei boli atroce într-un hotel din Budapesta în octombrie 1918 a ridicat multe întrebări fără răspuns. Există și voci care susțin de fapt asasinarea lui Vasile Mangra. Istoricul clujean Marius Eppel acum câțiva ani a încercat să ofere o imagine exhaustivă și critică a vieții acestui mitropolit uitat pe nedrept de istorici, dar mai ales de ierarhia BOR, care l-a acuzat în contextul dificil al epocii de colaboraționism cu autoritățile dualiste. În impresionantul studiu publicat la Presa Universitară Clujeană în 2006: "Un mitropolit și epoca sa. Vasile Mangra" (1850 – 1918), istoricul Marius Eppel reușește să surprindă cu o documentare minuțioasă și cu o acribie răbdătoare viața și cariera religioasă a ierarhului ardelean, punând-o într-o lumină cât mai apropiată de adevărul istoric. E remarcabilă sinteza istoricului clujean, de altfel inedită pe acest subiect. Într-o lume falacioasă, Vasile Mangra a fost un ierarh drept, care a respectat spiritul ortodoxiei față de stat după modelul bizantin, doar că schimbarea paradigmei statale în Ardeal de la dualism la statul național român l-a prins și→

IONUȚ ȚENE

surprins pe mitropolit la mijlocul schimbărilor furtunoase și țap ispășitor că nu a fost un...vizionar revoluționar ca și Octavian Goga spre exemplu. Ierarhia BOR nu l-a inclus pe Mangra în perioada interbelică pe lista celor pomeniți, iar istoriografia comunistă s-a complăcut în falsa acuzație de "trădător" al mișcării naționale. Deși sfârșitul i-a fost pus sub semnul colaboraționismului, tineretea viitorului ierarh a fost sub pecetea unui patriotism românesc activ, a unui naționalism integrat în politica activistă a Partidului Național Român și colaborator al mișcării memorandiste. Vasile Mangra a fost activist al PNR până la moarte, fapt ce intră în contradicție cu imaginea confecționată de "trădător".

La 6 august 1879 Vicențiu Mangra a fost călugărit la Mănăstirea Hodoș-Bodrog, primind numele Vasile. La 10 septembrie 1879 a fost hirotonit ierodiacon, iar la 1 ianuarie 1880 preot-ieromonah, de către episcopul Ioan Mețianu. De la 1 martie 1882 până în toamna anului 1883 a fost încredințat cu conducerea provizorie a Institutului teologic-pedagogic din Arad. Tineretea i-a stat sub semnul publicisticii. În anul școlar 1871/72 devine redactor la „Speranța”, foaie literar-bisericească, organul societății de lectură a teologilor români din Arad, apreciată de George Barițiu, Andrei Șaguna și alți cărturari. În februarie 1874, episcopul Miron Romanul de la Arad, ales în acel an mitropolit la Sibiu, l-a numit redactor al buletinului oficial al Episcopiei, „Lumina”, foaia încetându-și apariția în vara anului 1875, din motive „materiale”. Ca preot profesor la Institutul teologic-pedagogic din Arad, Vasile Mangra s-a impus ca un profesor implicat în bunul mers al instituției, cu conexiuni în viața culturală a Aradului, un centru al emancipării naționale în Ardeal. Activitatea sa națională, colaborarea cu Partidul Național Român și sprijinirea mișcării memorandiste pentru drepturile românilor au enervat autoritățile statului dualist și o parte a societății civile maghiare din oraș. Vasile Mangra nu se temea să popularizeze ideile memorandiștilor conduși de Ion Rațiu pentru drepturi egale între cetățenii statului dualist,

iar românii să nu mai fie considerați tolerați. Toate aceste atitudini ale preotului profesor nu au rămas fără urmări din partea statului dualist. Sgur că un atac frontal din partea autorităților statului maghiar ar fi făcut din Vasile Mangra o victimă și un idol în rândul tinerilor români, așa că compromiterea s-a făcut prin interpușii din fruntea episcopiei ortodoxe conduse de episcopul locului Ioan Mețianu și din direcțiunea Institutului teologic-pedagogic din Arad. Ministrul de interne Hieronymi Karoly a intrat în acțiune direct de la Budapesta. Așa a început hărțuirea patriotului român Vasile Mangra. L-a chemat la raport ministrul pe episcopul Ioan Mețianu, prin care a cerut transferarea de la institut a lui Vasile Mangra pentru că răspândește "învățături periculoase" pentru statul dualist. Mai mult, ministrul de interne budapestan cere într-o scrisoare consistoriului arădean să fie dat afară de la institut Vasile Mangra. Episcopul Ioan Mețianu îl cheamă pe Mangra și îi cere să termine cu militantismul românesc la Arad. Tânărul profesor și preot refuză cu indignare. După această atenționare verbală directă începe etapa a doua: hărțuirea și compromiterea preotului profesor. Conducerea Institutului teologic-pedagogic activează la cererea episcopului Iona Mețianu via ministerul de interne, comisia de cercetare disciplinară a lui Vasile Mangra pentru diverse abateri închipuite. Pe 2 septembrie 1893, Vasile Mangra este înlăturat de la catedră fără existența unei sentințe judecătorești, ci pe comunicarea că există un ordin al ministerului că a

Miha Camara, Floare la fereastră

fost destituit pentru politica sa naționalistă românească în favoarea memorandiștilor și că are un "spirit periculos pentru educarea tineretului". Vasile Mangra cere episcopului o copie după ordinul ministerului ca să vadă acuzațiile. Nu le primește, dovadă că inițial acesta nu a existat, documentul fiind redactat mai târziu, iar operațiunea de înlăturare din învățământ era opera ministrului de interne de la Budapesta. Profesorul teolog trimite o cerere consistoriului arădean pentru explicații la faptul ce i se întâmplă și nu le primește. Izolat Vasile Mangra este anchetat în comisia de disciplină a institutului practic nevinovat și fără dovezi legale. În comisia de disciplină Vasile Mangra este acuzat de directorul Augustin Hamsea și profesorul Valeriu Magdu că "a umblat prin comitat îndemnând pe români să paticepe cu memorandiștii la Viena". Este acuzat și că a lipsit de la catedră să meargă cu memorandiștii să depună la Viena memoriu spre știința împăratului pentru drepturile românilor. Mangra se apăra cu un exemplu trecut: o fostă deplasare a lui Ioan Mețianu la Viena, când a protestat privind desființarea orelor de limba română în școlile profesionale și introducerea limbii maghiare. Vasile Mangra este acuzat că crează dispute în cadrul societății din Arad. E adusă învinuirea că prin prezența sa în cafelele și restaurantele din Arad a dat prilej de „demonstrațiuni”. Vasile Mangra devenise o țință predilectă de atacuri ale ziarelor maghiare de scandal „Alfold” și „Arad es Videke”, publicații controlate de ministerul de interne care-l hărțuiau pe tânărul profesor. S-a creat atmosfera în oraș pentru a fi linșat de către apărătorii statului dualist. Vasile Mangra și Nicolae Oncu erau la restaurantul „Wittman” unde obișnuiau să ia masa, când apare un individ în stare de ebrietate care strigă în limba română: Trăiască nația! Patronul localului îl dă afară pe turbulent. Mangra și Oncu și-au terminat repede cina bănuind o provocare și ies repede din local. Pe stradă un grup înarmat cu bâte și steaguri dualiste îi înconjoară, înjurându-i și acuzându-i de politici românești favorabile memorandiștilor.→

În epocă numeroși memorandiștii au "beneficiat" de astfel de scenarii. Vasile Mangra și Nicolae Oncu se refugiază în cafeneaua "Zemplenyi" unde sunt găsiți de demonstranți care strigau: "Abzug Mangra, Oncu" (Jos Mangra, Oncu) și "Se az olahokkall" (Nici români). Cei doi au chemat poliția, dar aceasta cum era obiceiul în aceste cazuri nu a intervenit. Vasile Mangra și Nicolae Oncu fug din cafenea, fiind îmbrânciți de protestatarii furioși. Era o formă de intimidare a intelectualilor români care cereau drepturi naționale împăratului de la Viena prin celebrul memorandum. Răspunsul autorităților a fost înfundarea memorandiștilor în pușcărie, nu acordarea de drepturi egale cu celelalte naționalități. Incidentul s-a întâmplat pe 30 iunie 1893, chiar în timpul cercetărilor comisiei de disciplină asupra lui Vasile Mangra, fapt ce ne duce la ideea unui scenariu pus la cale de ministerul de interne de la Budapesta. Vasile Mangra e acuzat de comisia institutului că a declanșat "demonstrațiunea" din oraș, în realitate el fiind victima unei mulțimi furioase manipulate de către poliție. Pe baza acestor pseudo-acuze Vasile Mangra, viitorul mitropolit ortodox din Ardeal, a fost dat afară din învățământ, devenind șomer. După câteva luni Vasile Mangra intră în posesia ordinului ministerial de eliberare din învățământ. Era acuzat de răspândire a ideilor naționale românești xenofobe, că învață tineretul să fie de partea memorandiștilor, unii dintre ei fiind arestați de poliție, că este un antipatriot împotriva satului dualist, că a organizat demonstrații în Arad, de fapt el fiind victima acestora. Ministerul Învățământului și Cultelor propunea ca Vasile Mangra să fie înlăturat de către consistoriul arădean și din oraș. Vasile Mangra după ce a rămas fără catedră pleacă din Arad și se dedică politicii activiste duse de Partidul Național Român până în 1900 când e ales vicar episcopal la Oradea. Opera și viața acestui mitropolit ardelean ar trebui revizuite istoriografic pentru o corectă cunoaștere a adevărului istoric. Un prim pas în acest sens l-a făcut istoricul Marius Eppel.

Asterisc

Către apusul vieții (priebeției) pământești

„Eu ... sunt pământ și cenușă”
(Facerea 18 : 27)

Deși răzbate o oarecare tristețe din cuvintele de mai sus, adevărat e că ele nasc și o bucurie plină de pace care de acolo, din inima spirituală, are puterea să lumineze tot universul – în sensul că... din acest apus pământesc va răsări viața veșnică.

Să urmărim credinței Părintelui Avraam. Numai așa vom reînvia din propria cenușă. Prin credința Părintele Avraam a primit frumusețea Raiului în sânul său.

Mai are de străbătut pe cer cale de o suliță... soarele până să apună. Cam așa se exprimau bunicii noștri când voiau să spună câtă vreme mai este până la venirea întunericului. Se potrivește această expresie și în cazul oamenilor care se apropie de apusul vieții. Va veni pentru toți clipa când sulița va opri inima fiecăruia dintre noi, omorând astfel patimile. Acolo, în lăcașurile Cerului...când timpul îl va înghiți veșnicia..."ne vom odihni de orice mișcare temporală", cum învață părintele Dumitru Stăniloae

Este 17 noiembrie 2018. Ziua în care împlinesc 60 de ani de la venirea mea pe pământ. Mă ridic din pat și ochii aleargă obsesiv, ca întotdeauna, să vadă timpul. Ceasul arată ora 5 dimineața.

Mă îndrept către fereastră și ochii văd afară prima zăpadă. Fulgii plutesc prin văzduh purtați de aripile nevăzute ale îngerilor. Puritatea omătului intră cu viteza fulgerului în suflet și într-o fracțiune de secundă mintea aleargă către primii ani ai vieții. Câteva lacrimi se ridică din inimă să umple spațio-temporalitatea celui peste o jumătate de veac ce a trecut așa de repede. Parcă o văd pe mama

Mihai Camara, Expoziție

zbătându-se prin troienele ce acopereau Moldova de altădată. Tare mai era tragică. Chiar prăpăstioasă. Iart-o, o, Doamne și dăruiește-i o colibă modestă în lumina Împărăției Tale.

Și iată că Domnul, la șazeci de ani, îmi dăruiește și mă acoperă cu acest covor alb ce purifică pentru o clipă toate păcatele și răutățile ce le-am făcut în viață.

Respectând proporțiile, trebuie să mărturisesc că zăpada acestei primei zile de iarnă mi-a schimbat (transfigurat) fața sufletului, amintindu-mi de cele petrecute pe muntele Taborului cu Mântuitorul Iisus Hristos. O, Doamne, ridică vâlul întunericului din sufletul meu ca să înțeleagă tainele frumuseții Împărăției Luminei.

Și iarăși, pașii mă duc, fără vrerea mea către fereastră, la chemarea fulgilor, care aidoma a mii de raze alungă întunericul rece și intră într-un urcuș nevăzut către inima spirituală a omenirii.

Toate acestea alternează cu viteza gândului fiindcă suntem răstigniți pe crucea timpului și oricât am vrea, o părere de rău umbrește starea noastră existențială.

Este în noi o frică ancestrală ce ne ține răstigniți pe crucea vremii, și care ne ține departe de Dumnezeu. Când ne trezim din somn... ideal ar fi ca primul gând să fie adus jertfă Domnului, prin care omul să ceară binecuvântare și să mulțumească pentru lucrarea mântuirii.

De aceea începutul iernii echivalează cu începutul purificării în vederea nașterii și reînvierii noastre și a naturii în lumina primăverii ce așteaptă în zare.

Ninge...și fiecare fulg mijlocește și face potecă de mătase între Cer, Pământ și sufletele noastre. Ne botează omătul în „mormântul” său și ne învie întru cea mai sublimă bucurie.

Sub puritatea ninsorii, aripile credinței fiecăruia ne înalță către Împărăția Domnului.

VALERIU TĂNASĂ

Vasile Netea

– 30 de ani de la trecerea sa în eternitate –

La data de 1 februarie 1912 în frumoasa localitate Deda, de la poalele Călimanilor și de pe malul drept al Mureșului, se năștea cel care avea să devină unul dintre marii oameni de cultură ai neamului românesc și unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai științei istorice, Vasile Netea. După multe și însemnate realizări în viață pe diferite planuri, Cărturarul Vasile Netea și-a aflat sfârșitul firul zilelor vieții sale în ziua de 6 martie 1989. Așadar, anul acesta, 2019, în ziua de 6 martie, se împlinesc 30 de ani de la trecerea sa în eternitate, motiv prielnic pentru a aduce în actualitate vasta personalitate a cărturarului și de a evidenția multiplele laturi ale activității sale.

Viața cărturarului Vasile Netea a fost în întregime închinată studiului și muncii intelectuale. A avut un suflet pur, curat, plin de dragoste pentru cei din jurul său. A dat dovadă de dragoste de țară. Și-a iubit părinții ca pe lumina ochilor săi, cum de altfel l-au iubit și părinții pe el. Și-a iubit satul și pe toți consătenii săi, și-a iubit familia mai mult ca orice. Referindu-ne la opera lui Vasile Netea, putem spune că acest cărturar a lăsat posterității o operă monumentală, o operă impresionantă atât prin dimensiunile sale cât și prin profunzimea temelor pe care le abordează.

Vasile Netea, cărturarul de pe Valea Mureșului a fost un om spiritual. A fost un cărturar apropiat de cele sfinte, apropiat de oamenii Bisericii, de marii ierarhi ai acesteia, s-a referit prin scrisul său la literatura religioasă, atribuindu-i acesteia rolul primordial în acțiunea de culturalizare a poporului român. Netea se apleacă cu pioșenie asupra marilor personalități din viața Bisericii Române, creatori de limbă și cultură românească și luptători pentru idealul național al românilor. În preocupările cărturarului Vasile Netea se regăsește și folclorul nostru românesc, ba mai mult Netea scrie destul de mult și extrem de elogios despre acest fenomen al folclorismului mureșean, evidențiind pe reprezentanții săi de seamă. În

atenția lui Vasile Netea a fost și învățământul românesc, el însuși funcționând o perioadă de timp ca învățător. Vasile Netea, prin vasta sa operă, vorbește despre întreaga istorie a poporului român, analizând toate epocile istoriei noastre, începând de la rolul pe care l-au jucat pe acest teritoriu strămoșii noștri dacii, continuând firul istoriei până în ziua în care a trăit, fiind tot timpul extrem de documentat și de pregătit, așa cum stă în firea unui adevărat cărturar și istoric.

Cărturarul Vasile Netea include în paginile sale numeroase elogii aduse personalităților importante ale culturii și ale istoriei poporului român. Panoplia de mari personalități ale vieții culturale, istorice și sociale, pe care Vasile Netea le elogiază în mod deosebit este foarte vastă, el elogiază clerici, istorici, poeți, cărturari, patrioți etc.

Din tot ceea ce a scris cărturarul Vasile Netea, se distinge clar patriotismul său. Vasile Netea se dovedește a fi un patriot desăvârșit, acest lucru rezultând mai ales din scrierile sale. Într-un mod original prezintă Vasile Netea ideea unității naționale, idee care este prezentă în fiecare moment al istoriei, tot timpul militându-se pentru realizarea acestui mare ideal al tuturor românilor de pretutindeni. Marea Unire – spune Vasile Netea – nu a fost rezultatul unei conjuncturi, după cum nu a fost opera unui singur partid politic, a unei singure clase sau pătri sociale, ci a fost scopul întregii națiuni române: pentru acest ideal au acționat toate forțele poporului român. Deși scrise și rostite în împrejurări diferite, lucrările și studiile lui Netea sunt strâns legate între ele prin firul roșu care le străbate de la un capăt la

altul: ideea originii comune a tuturor românilor locuitori în Țara Românească, Moldova și Transilvania, a continuității lor neîntrerupte. Această idee a fost timp de secole ideea fundamentală a tuturor cărturarilor și luptătorilor patrioți din toate țările românești, ea fiind mărturisită pretutindeni.

Se cuvine să mai amintim și faptul că sectorul publicistic al activității lui Vasile Netea este unul bogat și variat. Netea a întreprins și în acest domeniu o activitate titanică, scriind un număr impresionant de articole de revistă. Stilul său este unul propriu, original. Opera aceasta de publicist a lui Vasile Netea se întinde pe o perioadă de timp foarte îndelungată, începând din frageda tinerțe și mergând până în momentul în care firul vieții sale s-a întrerupt. Cărturarul Vasile Netea a cultivat, de asemenea și interviul. Interviul, de al cărui farmec a fost captivat încă din adolescență Vasile Netea, constituie una din cele mai spontane și mai directe și totodată una din cele mai utilizate forme de mărturisire publică a unui scriitor, de informare asupra existenței, activității și proiectelor sale.

Cărturarul Vasile Netea a fost și un ilustru reprezentant al Astreii, atât prin scrisul său cât și prin ceea ce a întreprins și prin acțiunile la care a luat parte.

În concluzie putem spune că Vasile Netea se impune ca un adevărat cărturar al poporului român.

Prin tot ceea ce a făcut, Vasile Netea a scris o pagină de aur, a însemnat și înseamnă pentru istoriografia românească un reper demn de urmat.

FLORIN BENGHEAN

Ilie Șandru, Dimitrie Poptâmaș, Nicolae Băciuț, primar Lucreția Cadar, Florin Benghean, Deda 4 martie 2019

Convorbiri duhovnicești

Ioan al Banatului

„Mai este și postul unei națiuni care a postit și s-a rugat o mie de ani lui Dumnezeu să se îndulcească din Patria-mamă.”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, în predica pe care ați rostit-o în duminica Lăsăturii sec de brânză, ați arătat cum Mântuitorul nostru Iisus Hristos ne pune în față, prin pericopa evanghelică din acea zi, învățături cu totul deosebite, mai precis ne spune cum să ne pregătim pentru „a păși pragul ușii Raiului”.

Îps. Ioan: Această duminică este numită în calendarele noastre Duminica Izgonirii lui Adam din Rai sau a Lăsăturii sec de brânză. Să vedem cum ar suna pentru noi astăzi această denumire. Sfântul Evanghelist Matei consemnează în evanghelia acestei duminici cuvintele Mântuitorului adresate ucenicilor după ce îi învață *Rugăciunea domnească* sau *Tatăl nostru*.

L.C.: Vă rog să-mi permiteți să citez primele două versete de după rugăciunea *Tatăl nostru*: „*Că de veți ierta oamenilor greșalele lor, ierta-va și vouă Tatăl vostru Cel ceresc. Iar de nu veți ierta oamenilor greșalele lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșalele voastre*” (Matei 6, 14-15).

Îps. Ioan: Aceasta este prima învățătură, adică Mântuitorul i-a învățat pe ucenici cum să se roage. Vedeți cât de doritori de rugă către Dumnezeu erau în inima și în sufletul lor apostolii? L-au văzut pe Hristos de atâtea ori rugându-Se. Dar ați văzut că în mai multe situații din contextul Evangheliei aflăm că Hristos se retrăgea singur să se roage. Și eu cred că, la un moment dat, tot văzându-L ucenicii și apostolii că se duce singur să se roage, își vor fi pus întrebarea: oare ce zice Învățătorul nostru? Oare cum se roagă Iisus? Nu L-au auzit niciodată rugându-Se cu ei împreună. Și cred că acesta este motivul din Evanghelia după Matei, capitolul 6, versetele 5, 6, 7, când apostolii îi spun: Doamne, învață-ne să ne rugăm!

Și atunci El spune: voi, când vă rugați, să spuneți așa: „*Tatăl nostru Care ești în ceruri,*

sfîntească-se numele Tău; vie Împărăția Ta; facă-se voia Ta...” și celelalte. Vă întreb acum și îi întreb pe cititori: v-ați pus vreodată în genunchi în fața Icoanei Mântuitorului și i-ați zis: Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, învață-mă să mă rog! Ați cerut vreodată în viață lucrul acesta?

Preoții citesc multe, multe pomelnice de la credincioși, în care aceștia scriu: Doamne, dă-mi sănătate! Doamne, dă-ne spor în casă! Doamne, dăruiește sănătate cuiva din familie ș.a. Multe cereri din acestea scriu credincioșii. Dar niciodată preoții nu găseseră vreun pomelnic în care un credincios să ceară: Doamne, învață-mă să mă rog! Vom afla cine ne învață pe noi să ne rugăm.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, vă rog să vă referiți, în continuare, la versetele în care se vorbește despre post: „*Când postiți, nu fiți triști ca fățarnicii; că ei își smolesc fețele, ca să se arate oamenilor că postesc. Adevărat grăiesc vouă: și-au luat plata lor. Tu însă, când postești, unge capul tău și fața ta o spală. Ca să nu te arăți oamenilor că postești, ci Tatălui tău, Care este în ascuns, și Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va răsplăti ție*” (Matei 6, 16-18).

Îps. Ioan: Mântuitorul le spune apostolilor, ucenicilor și celor ce-i urmau cum să postească și cum să nu postească. Știți cumva ce făceau fariseii în zilele de post? Fariseii pe vremea Mântuitorului posteau în zilele de marți și joi. Ce credeți că făceau? Își puneau în cap cenușă. Și, cum în Țara lui Israel este cald, transpirau iar cenușa aceea se îmbiba cu transpirația și toată fața lor se înnegrea, de aceea spune să-ți speli fața, că ți-o întinezi cu praful acela de cenușă.

L.C.: Următoarele versete, Înaltpreasfințite Părinte, cuprind o altă învățătură: „*Nu vă adunați comori pe pământ, unde molia și rugina le strică și unde furii le sapă și le fură. Ci adunați-vă comori în cer, unde nici molia, nici rugina nu le strică, unde furii nu le sapă și nu le fură. Căci unde este comoara ta, acolo va fi și inima ta*” (Matei 6, 19-21). Vă rog...

Îps. Ioan: Unde este comoara ta? Nu este ascunsă într-un loc anume, ci evanghelia zice: unde este comoara ta acolo va fi și inima ta. Noi, în viața aceasta, nu facem altceva decât să căutăm cu inima comoara. Vedeți, în această Sfânta Evanghelia, este un complex mare de învățături, dar să ne întoarcem la post. Sfântul Ioan Gură de Aur spunea despre post că este dascălul cumințeniei. Auziți ce frumos spunea Sfântul Ioan Gură de Aur în urmă cu 1.600 de ani! *Că postul este dascălul cumințeniei*, adică postul ne face să fim cuminți. Ce ne spuneau mamele noastre când eram mici? Tot timpul ne spuneau: să fii cumințe, dragul mamei!

Iată cine ne face pe noi cuminți! În fragedă pruncie ne îndemneau mamele noastre să fim cuminți, apoi, când am crescut mai mari, ne-au lăsat mamele noastre, care au plecat departe, în patria iubirii și a luminii, ne-au lăsat în grija postului, să fim cuminți până la sfârșitul vieții voastre, pe pământ.

Gândindu-mă și eu asupra cuvântului „post”, am zis: dacă Sfântul Ioan Gură de Aur a spus așa de frumos despre post, ce aș putea să spun și eu după 1600 de ani? Și am spus așa: *postul este grija de a nu cădea în sus*. Auziți ce face postul cu omul? Îl păzește să nu cadă în sus. Cum ar fi căderea aceasta în sus!? Cum ne spune Hristos, în primele versete, unde spune că fariseii posteau să-i vadă lumea, adică *cădeau în mândrie. Mândria este căderea în sus și, de aceea, am zis că postul este grija ca omul să nu cadă în sus*.

Ce-am mai spus despre post? *Că este îngerul păzitor al omului pe pământ*. Și lucrul acesta, vă rog, să experiați fiecare, să vă analizați atitudinea față de Prea Sfânta Treime Dumnezeu, față de sfinți, →

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

față de semenii dumneavoastră. Cum vă comportați într-o zi de post și cum ne comportăm într-o zi... mai dezlegat.

Oare ce se va întâmpla în bucătăria unui credincios, începând din prima zi a postului?

Ce face gospodina? Nimic. Important este să avem grijă să nu cădem în aspectul acesta vizibil, în această hrană numită alimentație nutriționistă.

Adică să avem grijă ca, în post, să nu mâncăm anumite produse și, așa, suntem în post. Acesta este primul pas.

Sunt printre noi frați și surori care postesc mai mult decât noi, cei care pășim pragul bisericii. Postesc aproape tot anul, se duc la anumite săli, știți dumneavoastră unde, nu mâncând carne, ouă, pește și altele, tot anul, însă nu vin la sfânta biserică, ci se duc în anumite săli, nu la sfânta biserică. Cum va fi lucrul acesta!?

Sunt oameni care cad în sine. Am vorbit despre *căderea în sus* dar este și *căderea în sine*. Sunt unii oameni care își idolatrizează trupul lor, să-l croiască, să-l modeleze așa cum văd ei, nu trupuri sfințite de post, cum sunt ale sfinților, pentru că postul contribuie la transfigurarea trupului nostru. Dar ceilalți își fac trupul modelat după anumite postere pe care le văd publicate în lumea virtuală. Ei își fac din trup idol.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, vă rog să ne oferiți un cuvânt de învățătură despre trupul omului și legătura cu Duhul Sfânt.

Îps. Ioan: Ce este trupul omului? *Trupul omului este templu al Duhului Sfânt.*

Ce facem noi când venim la biserică? Ne rugăm.

În biserică, noi ne rugăm. Așa cum noi ne rugăm în sfânta biserică, când ne punem în genunchi și ne rugăm lui Dumnezeu, tot așa în trupurile curate, din care am izgonit păcatul și ură, îngenunchează, în inimile noastre, Duhul cel Sfânt.

Nu în stânci, nu în munți, nu la umbra și la mireasma unui crin a rânduit Dumnezeu-Tatăl să se roage Duhul Sfânt, ci în această catedrală a Duhului Sfânt care este omul.

O! cât de fericit este sufletul acelui om care vede că în inima lui îngenunchează și se roagă Duhul

Sfânt! Iată răspunsul la întrebarea de mai înainte: cine ne învață pe noi să ne rugăm? Duhul cel Sfânt.

Iubite cititorule, ai auzit vreodată în viața ta, în șoaptă, în liniște, rugându-se Duhul cel Sfânt? Liniștiți-vă inimile, lăsați, lăsați pentru o clipă grijele lumesti! Nu-L tulburați pe Duhul Sfânt, atunci când se roagă în inimile fraților voastre! Lăsați-L să se odihnească în inimile fraților voastre!

Hristos s-a rugat pe o stâncă în Ghetsimani. Cu lacrimi de sânge s-a rugat pe o stâncă și Duhul Sfânt dorește să se roage în acest templu, în inima frăției tale. Liniște, mângâiere și pace, acolo unde sunt acestea, veți auzi pe Duhul Sfânt rugându-se în lăuntru frățiilor voastre. Și așa vom învăța și noi cum să ne rugăm.

Și să-l rugăm pe Duhul Sfânt să ne învețe și pe noi să ne rugăm, așa cum i-a învățat Hristos pe apostolii Săi. Dar mai este o latură a postului și anume *postul minții*.

L.C.: Foarte interesant! Se referă la ce anume gândește omul în timpul postului?

Îps. Ioan: Când crezi că postește un om cu mintea ta? Da, și când își păzește mintea de gânduri rele. Însă, semn că mintea ta a postit cu adevărat este atunci când tu te gândești cu a ta minte cum să-l ajuți pe semenul tău.

Atunci se vede că *postul minții lucrează* și dă roade în viața ta, în lumea aceasta a noastră.

Ferice va fi de omul care va posti cu mintea sa și în Ziua Bucuriei, în Ziua Învierii, în ziua de Paști și atunci omul trebuie să postească în mintea sa.

Privind în istorie, să ne întrebăm cât timp oare au postit strămoșii noștri din părțile Transilvaniei și ale Banatului. Oare erau mai postitori decât ceilalți de peste munți?

Strămoșii noștri din această parte de țară au postit aproape o mie de ani, până ce au gustat și ei din dulcea Români. O mie de ani tot au postit până a venit vremea să se îndulcească și ei din dulcea Românie.

Iată că, pe lângă postul acesta strict, strict bisericesc, *mai este și postul unei națiuni care a postit și s-a rugat o mie de ani lui Dumnezeu să se îndulcească din Patria-mamă.*

(Urmare din pagina 50)

Cuvântul – liant...

→printr-o organizare omogenă a Bisericii Ortodoxe sub un singur Sfânt Sinod. Eforturile de apărare a identității naționale și religioase întreprinse de jurnaliștii ecleziaști din Transilvania, au permis ameliorarea statutului românilor din această parte de țară, conducând la înfăptuirea Marii Uniri de la Alba Iulia, la data de 1 Decembrie 1918. Prin aceasta, însă, nu s-a desăvârșit Reîntregirea. Pompei continua să semnaleze, în articolele sale, diferențele specifice bisericii din Transilvania, în raport cu vechiul Regat, sugerând soluții de armonizare treptată, fără convulsii. Curajul de a pune degetul pe rană îl făcuse remarcant, ajungând redactor la Revista Teologică, unde, pe lângă articole de fond, a ținut permanent rubrica „Mișcarea literară”.

*

Liant al blocurilor de granit din zidirea spirituală transilvană, cuvântul românesc ne ține și astăzi alături. Ca să evităm gratuitele dispute despre Mica și Marea Unire, am putea conveni să numim actul de la 1 Decembrie 1918 „*Reîntregirea Națiunii*”, pentru că la 24 ianuarie 1859 se uniseră doar două provincii, în timp ce Întregul s-a *săvârșit* abia după Primul Război Mondial, urmându-și apoi *desăvârșirea*.

Mihai Camara, Pasăre

Amvon

Nicidecum n-am să te las, cu nici un chip nu te voi părăsi

Se spune că a venit un tânăr la duhovnicul lui și i-a zis:

-Părinte, sunt atât de mulțumit și de fericit că în ultimele luni mi s-au împlinit atâtea lucruri frumoase! Este semn că Dumnezeu mă iubește! Nu mai pot de fericire, nu mai pot de mulțumire! Și i-a povestit duhovnicului pe larg câte realizări avusese el. Iar duhovnicul, un om cu multă experiență și care mai întâlnise în viață acest gen de entuziasm, i-a spus:

-Bucură-te dragul meu, căci așa trebuie, să te bucuri de clipele frumoase pe care ți le-a dăruit Dumnezeu! Fii mulțumit și dă-I slavă pentru toate aceste lucruri frumoase care ți s-au împlinit în ultimele luni. Dar păstrează o bună parte din această fericire și pentru atunci când îți va fi greu, când Dumnezeu te va lăsa pentru o clipă singur, ca să poți alerga înaintea Lui și să-I mulțumesti și atunci, așa cum o faci astăzi!...

Tânărul n-a înțeles nimic. Era prea neîncercat și prea entuziast. Toată lumea era a lui, viitorul îi surâdea atât de promițător și știa atât de puține despre suferința despre care îi vorbea părintele.

A trecut însă o vreme și s-a întors tânărul nostru „strivit” și copleșit de greutatea vieții, a îngenunchiat înaintea duhovnicului său și i-a zis:

-Părinte, a căzut cerul pe mine! Nu mi-am închipuit că poate un om să îndure atâta suferință! Nu mi-am putut imagina că așa putea trece de la bucuria aceea la o așa de cumplită durere!

Și l-a întrebat duhovnicul:

-Îl mai iubești pe Dumnezeu?

-Crede-mă părinte, a spus, am sentimentul că mă târăsc, că abia mai rezist, că nu-L mai iubesc pe Dumnezeu așa ca înainte. Dar nu vreau să mă despart de El!

-Fiule, l-a sfătuit părintele, nu înceta să-L iubești pe Dumnezeu, căci El rezervă astfel de încercări fiecăruia dintre noi, nu ca să ne piardă; nu pentru că nu ne mai iubește, ci ca să ne întărească!

Din nou nu a înțeles nimic tânărul. Și nu știu câți dintre dumneavoastră înțelegeți, de ce Dumnezeu acesta bun, care a făcut atâtea lucruri minunate pentru noi, ne lasă, totuși, în anumite momente ale vieții, pradă nefericirii? Prea puțini oameni de pe pământ au parte de fericire constantă, căci toți, sau

aproape toți, trecem din când în când prin „iad”. Pe aproape toți ne lasă Dumnezeu să trecem prin clipe de suferință. Noi însă, să dăm slavă lui Dumnezeu că ne încercă cu ispite, cu boli și tot felul de necazuri, aici, pe pământ, iar nu dincolo. Că dacă trăim necăliți prin necazuri, nu putem să ne mântuim. Precum este focul pentru aur, așa sunt necazurile vieții pentru noi. Ne întăresc, ne călesc, ne dau mai multă credință, ne smeresc și ne învață să ne rugăm și să cerem ajutor. Necazurile le biruim prin rugăciune, prin post, prin spovedanie și îndelungă răbdare. După furtună vine și senin, cu darul lui Hristos. În felul acesta, Domnul ne face să conștientizăm că suntem oameni, și încă neputincioși, și că nu trebuie niciodată să încetăm a-I fi recunoscători; ne arată că întotdeauna, cât va dăinui pământul acesta, fericirea se va afla numai și numai în mâna Sa.

Atunci tânărul i-a zis duhovnicului:

-Ce să fac părinte în vreme de ispită și de necazuri ca acestea să nu mă biruiască?

-Frate, una să faci: să te rogi și să rabzi până vine slobozirea. Ai văzut, când vine ploaia cu fulgere, cu tunete și furtună, fugi în casă la adăpost; iar după ce trece furtuna, ieși din nou afară. Așa și în viață. Când vin necazurile și te împresoară, fugi la rugăciune în Biserică, fă un paraclis la Maica Domnului, închină-te la Sfânta Cruce, citește o catismă sau două din Psaltire; iar după ce trece ispita și se face liniște în suflet, ieși din nou la ascultare și mulțumește lui Dumnezeu că te-a acoperit în vremea necazului. Să te rogi, să rabzi și să-ți aduci aminte de cuvintele Domnului, care ne-a făgăduit că va rămâne cu noi „până la sfârșitul veacurilor”. Să nu deznădăjduim, că Dumnezeu nu ne lasă părăsiți! Că El a spus: „Nicidecum n-am să te las, cu niciun chip nu te voi părăsi” (Evr. 13,5)

**Pr. GHEORGHE
NICOLAE ȘINCAN**

ÎNVIAZĂ ISUSE!

Isuse Christoase,
Cu buze păgâne,
În genunchi, te rog,
Înviază și-n mine!

M-am rupt de a ta față,
Și știi că nu e bine,
Păcate port în suflet,
Înviază și-n mine!

Din boabele de sânge,
Ce spinul le slobode,
Adu-mi lumina vie,
Doar jertfa ta o poate!

Prin ouăle de Paște,
Cu sânge colorate,
Adu-mi noi începuturi,
Lumina sfântă-n toate!

Îmi înviază-n trup,
În gânduri și în fapte,
De harul tău cel sfânt,
Îmi fă și mie parte!

CRUCEA DIN MINE

La crucea ce-am zidit, celest, în mine,
Mă-nchin și spun spășită-o rugăciune,
Aprind candelă care-și ard tămâia,
Și totul doare-n trup, dar nu pot spune!

Pe buze arse, rugăciunea plânge,
Cărare lasă, moale, umilinței,
M-aduce iarăși, c-am pierdut-o noapte,
Pe calea luminată a credinței!

Și-un trup zdrobit, la rădăcina crucii,
Izbânda regăsirii-n sine-o cheamă,
Iertarea, un grăunte ce-ncolțește,
Și-a necredinței negură destramă!

CAROLINA BALDEA

CICLUL ANOTIMPURILOR

Viața rurală era structurată și determinată de timp, prin ciclul anotimpurilor, care se aflau într-o legătură strânsă transpusă în practici și ritualuri ce urmăreau restabilirea și menținerea echilibrului, prin alungarea răului și atragerea forțelor binelui (46).

Practicile magice și religioase au oferit, de-a lungul timpului, răspunsuri la problemele vieții, sprijin în înțelegerea universului, și urmăreau stabilirea de raporturi favorabile între om și forțele supranaturale, precum și asigurarea regenerării periodice a acestuia. Desfășurate periodic, ele purtau sensul regenerării naturii prin recolte, a asigurării continuității vieții, manifestări izvorâte din ambivalența omului în fața naturii a temerii neîncredute a epuizării resurselor și a dorinței de a ajunge la Divinitate (47).

Viața țăranului era marcată de specificul muncilor rurale care se succedau odată cu anotimpurile, de obiceiurile de peste an (sărbătorile cu dată fixă și mobilă) și de evenimentele majore care se petreceau (nașterea, căsătoria, moartea) (48).

Timpul real al anotimpurilor, predestinat și imuabil interfera permanent cu cel magico-religios, prin diverse acțiuni magice și terapeutice oferind astfel un echilibru propriu comunității și individului (49).

Înțelegerea timpului, în mentalul țăranesc, e echivalentă cu realizarea distincției dintre sacru și profan, sărbătoarea semnificând ieșirea din timpul cotidian și poziționarea în raport cu Divinitatea, într-un timp sacru.

Calendarul sărbătorilor populare reprezenta un mijloc de comunicare cu un limbaj specific. Cu ocazia lor erau respectate o serie de obiceiuri și interdicții pentru a împlini destinul și a evita consecințele negative.

În conștiința populară, sărbătorile desfășurate în cadrul anotimpurilor, cuprindeau un sistem de credințe proprii care conturau o viziune asupra lumii, specifică satului tradițional (50).

46. Lapeș M., *Anotimpuri magico-religioase*, Deva, Ed. Corvin, 2011, ...p.5

47. Ghinoiu I., *Cărările sufletului*, București, 2004, Ed. Etnologică, p.19-40

48. *Ibidem*

49. *Ibidem*

50. *Ibidem*

Calendarul popular avea o zi de început pentru fiecare anotimp și se baza pe anumite semne ale naturii care îi conferea ciclicitate și o înțelegere tainică a mersului timpului. În calendarul anotimpurilor, lunile erau independente, iar stabilirea începutului și a sfârșitului erau legate de semne ale naturii – maturizarea recoltelor, plecarea păsărilor migratoare, fenomene ale naturii⁵¹.

Primăvara începea cu Drago-betele la 24 februarie, vara cu Sfinții Împărați Constantin și Elena la 21 mai, toamna cu ziua Crucii la 14 septembrie, iarna cu Sf Andrei la 30 noiembrie. Fixarea anotimpurilor, conform gândirii populare, era determinată de experiența acumulată în observarea semnelor vremii și a bioritmului plantelor și animalelor (52).

Cele patru anotimpuri sunt reprezentate, în cadrul expozițional, prin manifestări specifice desfășurate în aceste perioade de timp și care relevă aspecte din viața țăranului, făcând referire la credințe și obiceiuri legate de acestea.

Abordarea anotimpurilor, a succesiunii perioadelor de lucru și de odihnă, a respectării unor obiceiuri, interdicții, în cadrul expozițional, constituie modalități de evidențiere a relaționării omului tradițional cu comunitatea și cu Divinitatea.

Astfel, primăvara este redată printr-un obicei semnificativ pentru viața rurală, desfășurat în această perioadă – mărțișorul.

Este o perioadă de regenerare și renaștere a naturii, imaginată ca o victorie a luptei dintre vară și iarnă, bogată în practici de fertilitate și stimulare a vegetației dar și de purificare.

Mărțișorul este un obicei străvechi, care avea rolul de a contracara forțele negative și de a

aduce norocul. Purtat până la primele semne ale primăverii, șnurul mărțișorului, exprimă îmbinarea a doua principii – pozitiv și negativ, sugerând dualitatea vieții.

Semnificația mărțișorului este legată de legenda Babei Dochia, mărțișorul, sugerând metaforic (conform legendei) firul zilelor din an, tors de Baba Dochia în timp ce urca cu oile pe munte, asemănător firului vieții omului, tors la naștere, de către ursitoare.

Conform credințelor străvechi, anotimpurile erau simbolizate cromatic, primăvara prin roșu, iarna prin alb. O altă interpretare a semnificației culorilor: roșul reprezentând focul, sângele sau soarele, era atribuit vitalității femeii, iar albul ca zapada rece și pură, semnifica înțelepciunea bărbatului.

Vara, reprezenta pentru comunitatea sătească anotimpul cu cele mai multe activități și munci. Pentru a avea recoltă, cultura trebuia protejată de acțiunea forțelor negative, vara fiind dominată de practici, ritualuri și acțiuni menite să asigure și să protejeze recolta (53).

Timpul estival este exemplificat în cadrul expozițional, prin Obiceiul Paparudei, care reprezintă un ritual de invocare a ploii.

Paparuda, denumirea cea mai răspândită a ritualului magic de provocare a ploii, era practicat în a treia joi după Rusalii, dar și în unele zile, ce urmau unor perioade de secetă.

Obicei arhaic, a suferit de-a lungul timpului modificări în funcție de credințele și evoluția mentalității populare.

Paparuda invocă ploaia prin dans, prin bătăi din palme, din picioare și prin text magic. Ritualul era practicat de fete, îmbrăcate în →

Dr. ROXANA MAN

51. Lapeș M., *Timpul și sărbătorile țăranului român*, Deva 2009, Ed. Corvin, p. 17-50

52. *Ibidem*

53. *Ibidem*

frunze și ghirlande din plante.

În spațiul mureșean, corespondentul paparudei îl constituia Păpălugura, obicei practicat la măsura oilor, în prima sâmbătă din luna mai și de Sângeorz.

Unul din obiceiurile desfășurate în anotimpul autumnal, de Sf Dumitru, era Alesul oilor, manifestare care s-a păstrat în zonă și care prilejuiește desfacerea stânelor, coborârea oilor de la munte și încheierea contractelor între ciobani și proprietarii de oi.

Creșterea oilor, ocupație tradițională din cele mai vechi timpuri, a fost un important mijloc de subzistență, ocupațiile reprezentând sursa și modul de viață a țaranului român. Creșterea animalelor, în special păstoritul a constituit o ocupație principală, cultura plantelor fiind și ea orientată încât surplusul să fie folosit la hrana animalelor.

Utilizarea produselor obținute (brânza, lâna și pieile), în gospodărie, a contribuit la dezvoltarea păstoritului și la apariția și dezvoltarea, în zonă, a unor îndeletniciri secundare, în special a cojocăritului, meșteșug casnic țărănesc.

Păstoritul a fost influențat în principal de condițiile naturale, economice și de unele tradiții în zonă, care au favorizat răspândirea păstoritului agricol cu stâna la munte.

Expoziția prezintă tipul de stână din Călimani și Gurghiu, cu recipiente folosite la prepararea produselor lactate: găleți pentru muls, găleți pentru apă, ciubărul, putinei pentru unt, putini pentru brânză, crintă pentru caș, băte ciobănești și linguri cu motive decorative.

Timpul hibernal se manifesta prin credințe, ritualuri și datini desfășurate cu ocazia Crăciunului și a Anului Nou, și cuprindeau acțiuni cu caracter creștin și precreștin.

Obiceiurile care se desfășurau în preajma sărbătorilor de iarnă și cu ocazia acestora erau: împodobirea pomului de Crăciun (inițial a butucului de Crăciun) pregătirea alimentelor rituale (și a mesei de Crăciun) și obiceiul colindatului.

Colindatul, obicei răsădit în toată țara începea din seara de Ajun, cu grupurile de colindători, care urau gazdelor fericire, sănătate și belșug.

Colindul este un scenariu al morții și renașterii divinității și a timpului, alcătuit din texte

ceremoniale, formule magice, gesturi și dansuri rituale, interpretat la casele oamenilor sau în stradă (54).

Colindele, la origini precreștine, au fost adaptate treptat comunității creștine, vestind nașterea, spre deosebire de colindele profane, rezumate la urări de sănătate, rod bogat și împlinirea dorințelor. Acestea făceau referire la zeii precreștini al căror sacrificiu periodic a garantat viața și existența universului, actele lor sacrificiale reprezentând modele comportamentale într-o lungă perioadă istorică (55).

Misiunea colindătorilor era foarte importantă în credințele populare, ocolirea unei gospodării sau descolindatul atrăgea, în credința populară, nenorociri. Descolindatul era o practică magică ce îi viza pe cei care nu primeau colindătorii sau nu le ofereau darurile cuvenite și se baza pe forța magică a cuvântului.

Masa de Crăciun era compusă din alimente provenite din porcul sacrificat de Ignat, preparate din grâu (cozonaci, covrigi, colaci) și vinul roșu, simbolul sacrificiului divinității.

Un obicei arhaic, cu un înțeles aparte l-a avut jocul caprei, sau colindatul cu turca. Capra, în mitologia populară, reprezenta productivitatea și fertilitatea pământului. În cadrul sărbătorii, jocul este un ritual menit să aducă rodnicie anului care urmează și succesul

recoltelor, simbolizate de boabele care se aruncau de gazdă, peste cortegiul caprei (56).

Originile acestui obicei sunt legate de sentimentele de compasiune ale comunității tradiționale arhaice. Comunitatea rurală tradițională, la sfârșitul anului, își făcea un bilanț, nu numai al realizărilor privind recolta, ci și al comunității în general (57). În această perioadă, oamenii se aplecau asupra celor ce aveau nevoie de sprijin: bătrâni, văduve, orfani, familii cu mulți copii, persoane aflate în dificultate, rolul comunității fiind acela de a avea grijă de semenii.

Împărțirea darurilor se făcea într-un cadru sărbătoresc, cei înstăriți oferindu-le nevoiașilor: alimente, haine, piei de animale vâdate (urși, lupi, vulpi) sau chiar animale vii, în special capre.

Colindele specifice de Anul Nou reprezentau urări de invocare a spiritelor bune în casa și gospodăria oamenilor. Cele mai întâlnite erau plugușorul și sorcova. Plugușorul, obicei legat de speranța fertilității, prezenta în versuri principalele munci agricole, alături de urări de holde bogate.

Un obicei întâlnit în unele sate din județul Mureș, era Vergelul, desfășurat în noaptea de Anul Nou, reprezenta o ceremonie cu acte de divinație, prin care fetele nemăritate își aflau ursitul, iar gospodarii aflau cum va fi următorul an.

Note:

Lapteș M., *Anotimpuri magico-religioase*, Deva, Ed. Corvin, 2011

Lapteș M., *Timpul și sărbătorile țaranului român*, Ed. Corvin, 2009

Ghinoiu I., *Cărările sufletului*, București, Ed. Etnologică, 2004

Văduva O., *Pași spre sacru*, București, Ed. Enciclopedică, 1996

Ghinoiu I., *Sărbători și obiceiuri românești*, București, Ed. Elion

Ghinoiu I., *Comoara satelor*, București, Ed. Academiei Române

54. Ghinoiu I., *Sărbători și obiceiuri românești*, București, Ed. Elion, p.25-60

55. *Ibidem*

56. *Ibidem*

57. Ghinoiu I., *Comoara satelor*, București, Ed. Academiei Române, p.30-78

PÂNĂ LA PRAGUL URMĂTOR

Peste

ceea ce înseamnă micile șicane ale drumului și ale spiritului plânsul plopului un extaz peremptoriu dar cine să mai vină să salveze perspectiva cine să stea singur pe un munte de gheață sângele care nu mai vorbește și mireasma continentului ca o lăcustă improvizată o banchiză o silabă altruistă frigul ca o ascensiune pereții și roca intraductibilă regres omniprezent la marginea unui atol o grimasă a regnului fără destinație de sute de ani aceeași bipolaritate a istoriei într-un târziu și priveliștea e un scut al iernii mimica ta conține trădările imperative ca un dans fără aripi inima de neatins ești viu până la pragul următor

UN REST DE ADEVĂR

Să vorbesc de dincolo de ușă acest privilegiu cu care îngenunchez viitorul în fața falselor vitrine v-am spus în treacă povestea mea de la marginea iernii cu pași întârziați și muguri apatici mai e un rest de adevăr el rămâne ca o vrabie stingheră în viscol

DIN CÂND ÎN CÂND

Din când în când moare un poet așa spune că lumea încă suportă totul biciul unei amnezii de lungă durată ne recunoaștem după cicatricile de dimineață asemenea unor păsări pierdute în ficțiunile timpului cine încuviințează decapitarea în plină zi la umbra salutului entuziast care premerge credulitatea pasul în afara umbrei fantoma altruistă

din când în când inima bătând în ritmul terorii defrișând secundele din pupila înecatului o fericire ca un drapel zdrențuit la picioarele zeului de unică folosință peste ani și mâna ta va vorbi cu florile vom aștepta vestea și ne vom întoarce la casele noastre aici e o limită care denotă multă experiență un conglomerat de suavități puse bine la păstrat din când în când moare un poet pe tarabe strălucitoare cuvintele se vând ca semințele

ACOLO ȘI INIMA

Și această pedeapsă cu mâinile cu improvizările de ieri așa să ieși ca și când ar fi o silabă la marginea lanului de cucută rețeaua care stagnează altruismul visceral al iernii cu dezinvoltură înșurubat în palimpsestul anonim definițiile care mor (mimăm contorsionări ilustre) viața cu interogații (alături pânza freatică, istoria) cineva spune: privește în tine micile electroșocuri oglinzi fidele acolo și inima da inima cu toate măștile ei la vedere

DESPRE CELE CE SUNT

De departe lânzezeala unui salut pe malul opus o inițiativă apodictică precum un măr atins de flash-ul pielii tale medicament interzis în țara dezordinilor calculate suplețea saltului peste morți improvizate aici acolo un lichid al vieții exacte și pulsul inavubil al felinei tale unde duce cromatica gestului fără fisură sub balcoane în sofistica acestui țesut inexistent copiii intră în găoacea silabei de ieri o blândă apoteoză le seceră membrele subțiri

avansăm căci lecția singurătății se învață din mers despre cele ce sunt câte cuvinte neinventate

CÂNDVA AI SPUS

Pentru cei care nu știu să privească altfel timpul decât din cazematele bolnave de o rigoare tăcută pentru cei care scriu direct pe scoarța copacilor într-un delir extravagant cu creanga morții la tâmplă există un loc unde poveștile au mireasma zăpezii unde orice ai face respirația ta încălzește treptele ostile paharul ridicat în cinstea învinsului și gestul victoriei toate aceste detalii îți spun că nimic nu se uită în degringolada frenetică a începutului de zi cândva ai trimis în cer scrisori fără timbru cândva ai spus: ochii rămân la locul lor pentru primejdia de ceață

SUNT UN OM REALIZAT

Mi se pare că sunt bolnav de un secol n-am mai ieșit din casă mă plimb printre tacâmuri și farfurii extravagante vecinii mei îngrijesc păpădiile din deal dau de mâncare la porumbei jupoaicie iepuri în curtea din spate eu mă plimb în această împărăție sub semnul certitudinii clasice aici m-am născut aici am inhalat mirosul fetid al succesului sunt un om pe deplin realizat respir strănut îmi tai unghiile la timp nimeni nu-mi umple paharul gol nu-mi vede aripile tocite

GEO GALETARU

Punte de vedere

Ancorarea în real

Este inevitabil. Ancorarea în real desigur ori poate nu tocmai?

Când atinge o anumită vârstă întrebările legate de viață, de realul acesteia nu numai că se aglomerează dar se și poticnesc în a găsi răspunsuri dacă nu precise cel puțin satisfăcătoare.

Am eu impresia - eronată sau nu - că trecem prin niște etape interpretative și dacă la tinerețe lumea vine spre noi învăluită în perspective și mai ales în speranțe, poate chiar ideatic concepute, la maturitate(bătrânețe, dacă vreți) recepția devine imediată, sigur nu chiar palpabilă dar oricum fuzionează cu înțelegerea și chiar cu acceptarea.

Ancora realității pare simplă speculând teoretic, nu?

Altfel, dacă ne uităm în jur și dacă aruncăm o privire înapoi nu cred să găsim justificarea ideilor așa cum le-am conceput, așa ca realitatea să nu rămână ecranul unui film al cărui regizor oarecare s-a bălbăit încercând "marea cu degetul"...

Generația mea, a noastră aceștia mai "trecuți", are avantajul experiențelor, cum pare și normal, dar și ghinionul de a nu avea șansa unei "lecturi" adiacente pe măsură; n-am avut timp pentru asta... cavalcadele istorice au apetitul distrugerii chiar și atunci când se vor modelate altruistic și tu te înscrii în ele vrând-nevrând.

Am găsit la Jean Anouith - apropo de "film" - o interesantă apreciere a ceea ce înseamnă a trăi:

"Il y a de l'amour bien sûr. Et puis il y a la vie, son ennemi. "

(Există dragoste, desigur, și apoi există viață, dușmanul ei). "

Aha!

Iubim și distrugem în egală măsură, motorul constructiv e mai totdeauna frânat, ne învață istoria, vorba lui Lenin "Un pas înainte doi pași înapoi"...și eu mă mir (și nu tocmai) că îl citez.

Am traversat în bună măsură secolul trecut și când încerc recapitulare îmi vine să fug undeva adânc - istoricește vorbind - poate într-o Romă fabulos marcată de glorie, poate în curiozitatea deșteaptă a Renașterii, poate, de fapt, în

lumea aia pe care o știu numai din cărți mai vechi sau mai noi și o accept așa cum a venit spre noi: clară, victorioasă, așezată...că așezarea nu ne este deloc caracteristică realului.

Am avut câțiva ani buni impresia că înțeleg ce se întâmplă trăind, am preluat, ca oricare, ceea ce se întâmplă nu tocmai fatidic, dar oricum cu aproximația schimbărilor când în bine când în rău.

Am avut și nu mai am!

O anume luciditate cumulativă cred îmi permite o privire ascuțit analitică, dar cu efectul absurd al confuziei: unde-i binele ("l'amour") și unde-i răul (son ennemi)?

Ambele se servesc de imuabilitatea noțiunii de democrație ca și cum ar fi "o moneda de schimb" și cam atât deși ar putea fi "mâna întinsă, pactul reabilitării," bună ziua" acceptării...

Aș!

"Vorba lungă sărăcia omului", zice românul care chiar dacă acum e cam în derivă tot cred că nu-i prost, poate numai pățit (dar asta e numai o explicație mărunță) tot cred că ar trebui să vorbim mult mai mult și mult mai tare, mai ascuțit, poate așa ca muștele de cuțit și am reuși să stopăm deriva aceasta și să efectuăm o ancorare în real cu folos, nu numai așa cosmetic.(o precizare: a nu se înțelege că mă refer numai la români!)

Sună lozincard știu, dar ce altceva se întâmplă?

Mi se pare grozav de semnificativ, ca destin, că m-am format într-o lume lozincardă structurată politic ca și cum semnificața fundamental existențială trebuie să fie politică și n-am șanse să scap de ea: multiculturalismul e o intenție ideatică, sună stenic, dar grupările etnice se uită unele la altele cel puțin circumspect, "environment"-ul -

Uitare

Câte dimineți irosite
Fără abur des de cafea,
Timpu-a ruginit așteptarea,
În palme îmi țin fruntea grea.

Făclia iubirii se stinge,
E ultima noapte, e grea,
Zâmbetul dulce ca mierea
Se pierde-n neant ca o stea.

Ne-nvăluie ceața uitării,
Plutește Hades în ea,
Un nor de plumb ne-nvelește,
Simțindu-i mantia grea.

Infinitul se sparge pe tâmplă,
Șiroind secunde din ea,
Veșnicia ne-ajunge din urmă,
Prăvălindu-ne. Totul se risipea.

Cum poate țărmlul?!
(unei prietene)

Cum poate țărmlul să primească
valul
Ce l-a izbit de-atâtea ori nedrept,
Neauzindu-i plânsetul în taină,
Nebănuind durerile din piept?

De-atâtea ori când s-a iscat
furtuna,
El se izbea de țărmlul blând
mereu,
Privindu-i ochii triști și plini de
lacrimi,
Cu palmele în rugăciuni la greu.
PIROSKA SZÉKELY

pardon, *mediul înconjurător* - se vrea curățit de agresivitatea înconștienței ori se izbește de ignoranță și chiar rea intenție, dar cauta rezolvare doar prin puterea banului, (care, știm bine, nu vine "din cer", nu ploua cu el!) *corectitudinea politică a expresiei* devine o cerință impusă, afurisit de autoritară și dintr-odată cenzura politică defunctă își arată colții și în ultimă instanță - cea mai politică de fapt - *dreapta și stânga* profesează democrație, dar noțiunea s-a lăbărtat până la pierderea sensului inițial - și ăla, fie vorba-ntre noi - destul de discutabil și ce dacă nu e "political correctness" ceea ce zic?

MARIA CECILIA NICU

DESPRE FRANCMASONERIE

(VII)

Originile masoneriei sunt paralele, suprapuse și comune celor ale creștinismului, având Templul lui Solomon ca sursă primară și pe zeul furtunii, Iahve, ca generator de trei religii mari, mozaismul, creștinismul și islamismul. „Să nu uităm însă – în nici o împrejurare – că **poporul evreu** este supranumit poporul ales: pentru că a preluat, intactă, uriașa și înalta cultură a Sumerului, predând-o, apoi, spre păstrare și fructificare egiptenilor”, a ținut să ne precizeze **Olimpian Unghera**, Maestru în Loja „Meșterul Manole”. Toată literatura inițiativă ne confirmă faptul că de la apariția Templierilor, fața lumii s-a schimbat fundamental și ireversibil „spre lumină, spre cunoaștere de sine, adică spre Dumnezeu”, a adăugat același onorabil membru al ordinului. Rămâne de văzut acum câți preoți, mulți dintre ei nedovediți colaboratori ai Securității, sau chiar cu stele sub sutană, sunt membri actuali marcanți în diversele Loji, atrași de motivații aproape similare.

Contactat telefonic, IPS dr. Teofan, Mitropolit al Olteniei, ne-a declarat: „Nu cunosc nimic. N-am avut nici o legătură cu dânsii, am avut doar întâlniri tangențiale, pe la diferite evenimente și recepții oficiale. În ceea ce îi privește, le doresc să-și facă treaba cât mai bine, în folosul oamenilor. Cât despre interdicția antimasonică, nu știu, dacă nu a fost abrogată înseamnă că este încă în vigoare”. Orice s-ar spune, cert e că relațiile dintre Masonerie și Biserica Ortodoxă Română sunt mult mai profunde decât apar ele, chiar la o privire mai atentă, aceasta și pentru că Masoneria regulată copiază foarte mult (ab initio) din structura organizatorică a Bisericii. Un adevăr ușor deductibil este că BOR nu își poate atinge scopurile proprii, între care, fie obținerea de bunuri abuziv confiscate de comuniști (pădurile lui Pimen, de pildă), fie menținerea în patrimoniu a altor bunuri confiscate de comuniști și date BOR în administrare, fără sprijinul ocult de tip lobby al Masoneriei. Lucrurile au evoluat normal, astfel încât, **Masoneria sprijină astăzi construirea Catedralei Neamului prin intervenție directă, declarată în mai 2004**. Principalul pretendent bisericesc de păduri și pământuri este **IPS Pimen Suceveanu**, **afiat sub obediența „Fii coloniei lui**

Traian” din Nordul Moldovei. IPS Teofan Tomitanul, fost Snagoveanu.

Similitudini europene

Legat de relația cu Biserica oficială, această problemă a existat în toate Lojile Naționale europene, Marele Maestru al Austriei, Michael Kraus, explica în ultimul număr al „**Forumului Masonic**”, revista MLNR: „dacă nu privești Masoneria din interior, Biserica ne poate suspecta că noi practicăm ceva ce face religia superfluă, ce poate substitui religia. Iar, prin faptul că noi nu vorbim de acest lucru și nu le spunem de ce anume facem asta și de ce folosim Ritualuri, fiindcă noi considerăm acest lucru un secret și nu fiindcă facem ceva rău (a avea un secret e important din punct de vedere instrumental), se conturează o justificare pentru suspiciunea celor care judecă: Ce fac ei acolo? Pretind că fac religie? Iată, acesta este trecutul și motivul pentru care Biserica s-a aflat întotdeauna în conflict cu Masoneria. Este fundamental greșit”. Tot el pune degetul pe o rană deschisă și în noile provocări cu care se confruntă Biserica: „nu suntem o dogmă, nu suntem religie și nu suntem un substitut pentru religie, ci vrem să-i facem pe oameni să se întoarcă la valorile lor. Suntem de părere că globalizarea și lipsa de încredere în autorități și biserici crează un gol.” Iar o altă realitate care caracterizează noile democrații din Europa de Est este definită tocmai de o dorință și o nevoie cu mult mai mari de a participa activ la formarea noii societăți. Mecanism care îndeamnă pe mulți laici să se îndrepte spre organizații ca Masoneria, după ce au fentat prosperitatea prin piste false de tip Caritas, sau spre **organizații radical-ortodoxe ca Noua Dreaptă**, mișcări ce sugerează viitoare dictaturi născute pe temeuri contestatar-nihiliste. Marele Maestru, Eugen Chirovici, tranșează lucrurile recent, într-un interviu din „**Curierul de Vâlcea**”:

„Considerăm că acum se convietuește în bună pace și înțelegere cu Biserica Ortodoxă. N-am făcut nici o statistică privitor la cultele îmbrățișate de masoni, pentru că nu ne privesc, de bună seamă, credința religioasă sau convingerile politice ale membrilor noștri. Nici nu discutăm despre religie sau despre politică în ședințele noastre. Dată fiind proporția, cei mai mulți membri ai ordinului în România sunt, probabil, de confesiune ortodoxă, ca și mine, de altfel. Și n-am văzut niciodată, nici o contradicție între ceea ce am învățat în atelierile noastre și preceptele bisericii”. Conform procedurilor interne ale Masoneriei, poți să fii budist sau de religie iudaică, dar **există o preponderență a semnificației Sfântului Ioan Botezătorul și a Sfântului Ioan Evanghelistul**. De asemenea, nu sunt primiți în Masoneria regulată ateii și agnosticii. Secretul nu este doar un specific masonic, el există zilnic în Biserica prin procedura practică a spovedaniei, lucru ce pune peotul în postura de depozitar de cunoaștere primară, cu buzele pecetluite. Acest gen de cunoaștere a fost râvnit de orice ierarhie politică totalitară, motiv pentru care mulți preoți ori au colaborat, ori s-au sacrificat. Conform dictonului lui Lao Tze, „Cine știe nu vorbește, cine vorbește nu știe”, comportamentul derivat din acest dicton stă și la baza misterului inițiativ masonic. E vorba de inițierea înțeleasă în toate timpurile ca dezvăluire a unui secret, pătrundere în misterele existenței și transmiterea unor puteri prin intermediul unui sistematic proces metapsihic și subliminal (Ahile Verescu), nimic nou și necunoscut de mecanismele similare ale Bisericii.

Problema cu secretele, în ambele ierarhii, este ca trebuie să le meriți, deci, să fii inițiat.

IPS Vinčențiu Ploieșteanu. Tot eterna relație dintre Bine și Rău, generatoare a primelor cărți biblice – Facerea, Ieșirea, mitul păcatului originar – este și problema de fond a spiritului masonic. Fostul Mare Maestru al Marelui Orient al Italiei, Virgilio Gaito, explica cu amănuntele contemporane că „imaginea transmisă prin Scripturi a primului om trebuie să ne conștientizeze asupra prezenței de neînlăturat, în diferite proporții în fiecare dintre noi, a cromozomilor negativi, care ne fac să devenim homo homini lupus când nu suntem îngrădiți de legi și de autoeducație”.

EUGEN MERA

Pe strada Vieții

Pe strada Vieții a poposit moartea
flămândă și insensibilă
s-a apucat de secerat
ducându-și mai departe
nebunia
fără să țină cont
de lacrimile de durere
ale victimelor
sau ale familiilor lor

ceva s-a întâmplat

într-o zi
cineva i-a scos limba
crezând că nu va fi văzut
dar ea
cum le vede și le aude pe toate
nu a putut să nu vadă acel gest
imprudent
de la care a plecat totul
fiindcă
până atunci
chiar dacă și-ar fi dorit
să-și pregătească unealta
înfricoșătoare
din motive numai de ea știute
nu a făcut-o

acum însă
e prea târziu
să o mai oprească cineva
și totuși
nu mai trebuie lăsată în libertate
fiind în stare să secere
totul
de pe strada Vieții

dar, cum, Doamne, să o oprim?
cum am putea-o convinge?

flămândă și insensibilă
e inabordabilă
se poartă
de parcă ar fi stăpâna Universului
a, am putea organiza o petrecere
în cinstea ei
să-i mulțumim
că i-a ajutat pe cei bolnavi
să treacă în Lumea de Dincolo
să-i mulțumim anticipat
că ne va ajuta și pe noi
să trecem
cândva
în Lumea de Dincolo

astfel
poate
într-un moment de neatenție
când cineva o va invita la dans
altcineva
va reuși să-i ia unealta înfricoșătoare

și să o mânuiască o singură dată
cum a făcut ea de nenumărate ori
un unic gest de curaj
pentru a salva strada Vieții
de flămânda și insensibila Uitare

Cluj-Napoca, 13 noiembrie 2018

Și înviem, cu tine,-n depărtări
artistului Adrian BERINDE
(4 mai 1958 – 16 ianuarie 2019),
In memoriam

Cu tine, azi, murim, și noi, puțin,
Și înviem, cu tine,-n depărtări,
Urcând poteca altor primăveri,
Când mugurii alungă orice chin.

Și vom vorbi și vrute, și nevrute,
Pe bănci de stele ne vom odihni,
Din timp în timp, ne vei reaminti
Că doar cei slabi mai construiesc
redute

În loc să-i ia pe ceilalți de mână
Să le arate frumusețea lumii,
Și-abia apoi, chemând, în gând,
străbunii
S-adoarmă,-n pace, mângâiați de
Lună.

Iar când se vor trezi, să înțeleagă
Că-ntregul drum, în viață, străbătut
E-o parte din eternul Absolut,
De care numai Dragostea ne leagă!

Cluj-Napoca, 17 ianuarie 2019

Asemenea unei icoane

În fiecare vineri
dimineața
preț de două anotimpuri
am întâlnit-o
în același loc
având pe chip

Mihai Camara, Sufletul lemnului

aceeași grimasă
indescifrabilă
nu întindea mâna
nu striga în gura mare
ce o doare
stătea
pur și simplu
asemenea unei icoane
de pe pereții bisericii
din apropiere
așteptând ceva
sau
pe cineva
sau poate
neașteptând
nimic
ori pe nimeni

primăvara următoare
însă
nu am mai întâlnit-o
se întorsese
pesemne
în satul ei
să planteze flori
sau legume
în grădina
care o aștepta
ori
să îngrijească mormântul
soțului plecat
odată cu ultimii cocori
sau
poate
cine știe
s-a dus
să se întâlnească
dincolo de nori
cu răsăritul
pe care nu l-a văzut
în nicio vineri
dimineața
preț de două anotimpuri
fiindcă mereu
nori plumburii
acopereau
inimile tot mai bătrâne
ale trecătorilor
Cluj-Napoca, 18 ianuarie 2019

CORNEL C. COSTEA

Starea prozei SUFLETUL NOSTRU ARE, ȘI EL, UN TRUP...

Din ziua în care nu mai rămăseseră nici așchii din castanul lui Manoilă, vecinii nu se mai întâlneau pe banca alcătuită din bârne putrede, rămasă ca o capră șută, acolo, lângă maldărul de rumeguș arămiu și umed. Preferau să iasă în fața porții lui Aldea, vizavi, șezând pe scaune aduse ad-hoc, de prin casele lor. Și cum se muta umbra casei mastodont a lui Aldea, așa se mutau și ei, cu scaune cu tot. În poveștile lor interminabile nu numai că nu mai amintea de castan, dar nici nu mai catadicseau să se așeze pe banca de vizavi, ce le amintea de toate poveștile legate de obiceiul, deranjant pentru ei, al lui Manoilă, de a se urca pe atunci, în ghereta din vârful castanului și de a-l aștepta, cum zicea el, pe Fiul Omului, ca și cum el, exprofesorul, ar fi fost însuși Zaheu în persoană. Abia după „rașchetarea” de către lucrătorii de la primărie, a copacului, și după ce Manoilă paralizase umblând tot prin spitale, vecinii, influențați mai mult ca sigur de Aldea, cel cu musca pe căciulă, evitau să mai și treacă pe la poarta acestuia, de parcă fostul profesor ar fi fost chiar ciumat. Nu voiau poate, să spună nici că n-ar mai fi vrut să schimbe două vorbe cu Zaheu cel Nou, cum îl numeau ei, în continuare pe Manoilă, și nici măcar să-l întrebe cum mai stă el cu sănătatea și cu singurătatea, ceea ce se subînțelegea că „poveștile” lor se epuizaseră definitiv, chiar în seara când, după ce coborâse Manoilă din castan, Aldea, ajutat de doi vecini, îi demontase acestuia, cu răutate, scara. Ca și cum întregă „sceneta”, cea cu biblicul Zaheu, ar fi depins numai de scara aceea. Cât ce Manoilă nu se mai urcase în castan unde îi plăcea să petreacă aproape toată ziua, viața lui avea să o ia razna. Să paralizaze, să ajungă repede, din spital în spital și să se întoarcă acasă în scaunul cu rotile. Coincidența făcuse ca, la ora la care vecinii se întâlneau vizavi, pe iarbă, la poarta lui Aldea, porțița lui Manoilă să se deschidă și, în porțiță, să apară un scaun cu rotile, împins ori de unul dintre copii, ori de soția lui, Teofana, iar în scaun, Manoilă acoperit cu o pătură de mohair lila și cu o Biblie-n mână. Scaunul cu rotile se oprea în fiecare zi, pe locul unde altădată tronase faimosul castan, lângă banca părăsită și înnegrită de ploii și tot așa de grăitoare, iar Manoilă nu stătea în

scaun numai așa, ca și cum ar vrea doar să se prăjească la soare și nici să asculte ce vorbeau vecinii adunați pe trotuarul de vizavi. El profita de timp, răsfoind și citind cu fidelitate, pasaje din Cartea Sfântă. Și cu toate că între scaunul lui cu rotile și vecini trona șoseaua, Manoilă se simțea mai aproape de ei ca niciodată, auzind, fără să tragă în mod intenționat cu urechea, poveștile lor.

Într-o zi de sfârșit de august, când tocmai ieșiseră la aer, atât vecinii, cât și el, Manoilă recunoscuseră mai întâi, glasul pițigăiat al lui Aldea:

- Și tu crezi, vecine, că pesta asta porcină, ca și gripa aviară de altfel, au pătruns în țara noastră așa, la întâmplare?

- Depinde ce înțelegem prin „așa, la întâmplare” – făcu fostul ceferist, cuibărit în lentoarea-i caracteristică.

- Cum ce înțeleg eu prin „așa, la întâmplare”, băi omule? – se rățoi pițigăiatul, aproape fără motiv – E ca și cum bolile *este* au fost aduse aici-și, la noi, de cineva anume...

- Și ce-i dacă au fost aduse de cineva anume? - intră în vorbă Melinte, aprinzându-și o țigară, după ce-i umezise unul din capete, cu limba.

- A!- exclamă pițigăiatul – Ochei, bine. Păi nu se face așa ceva... Tu îți dai seama, băi omule, ce chestie ordinară e aia, să confiiți tu toți porcii, cu zecile, și să-i incinerezi, iar proprietarii lor să rămână de sărbători cu ochii-n soare și fără carne pe masă?

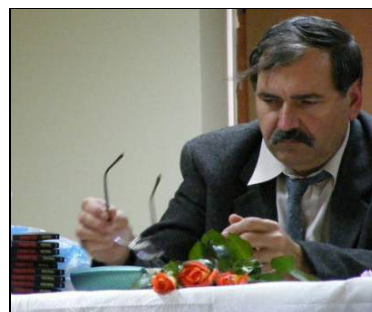
- Adică un fel de Domnul a dat, Domnul a luat, nu?... – concluzionează a lene, ceferistul.

- Fugi băi, de-aici – răspuse Aldea - Tu să fii în locul amărăților *ăștia* de proprietari, nu știu zău ce ai zice. Ai da foc unui oraș întreg și n-ai mai zice nimica...

- Vorba vine, aș da foc... – oferi ceferistul replica, cu modestie, ca de obicei – Hă-hă! Hai să stăm strâmb și să gândim drept, domnule Aldea. Îți amintești cum rămăseseră Gherghesenii din Evanghelie, când porcii lor, în care intraseră dracii scoși de Isus dintr-un îndrăcit, se înecaseră în mare?...

- Ochei bine, băi, filozofule - făcu Aldea, pe cât de nervos, pe atât de tacticos - dar ce legătură au porcii noștri bolnavi de pestă porcină și sacrificați căr-măr, de te miri ce specialiști, și porcii Gherghesenilor?

- Măi băiatule, - făcu ceferistul, pe un ton mai ridicat, care parcă evidenția diferența de vârstă dintre el și Aldea - te-ai întrebat vreodată cum or fi

reacționat Gherghesenii atunci, în vremea lui Isus, adică stăpânii porcilor înecați?

- Dar despre ei, Evanghelia nu spune nimic, vecine... – mormăi Melinte după ce își eliberă subit, căile respiratorii de tumultul fumului de țigară.

- Tocmai – răspuse ceferistul răbduriu- Nu amintește, lăsându-ne pe noi ca să meditam, nu?

- Să știi că, de eram eu în locul Gherghesenilor *ăștia*, îl dădeam pe Isus în judecată – urcă pițigăiatul, tonul sus de tot, ca și cum ar fi vrut să fie sigur că nu l-ar mai putea egala niciunul dintre vecini - La închisoare îl băgam, nu *altăceva*...

Din scaunul cu rotile, de vizavi, se auzi atunci, ca dintr-o portavoce, vocea lui Manoilă, despre care oricine ar fi zis până în acel moment, că dormitează, vorbind domol:

- Dragi vecini, nu vi se pare că evanghelistul anume n-a dat importanță eventualului conflict dintre stăpânii porcilor și părinții îndrăcitului sau între aceștia și Isus, ca să pună accentul mai mult pe miracolul salvării bolnavului? Unde mai puneți voi, și faptul că, în vremea aceea, oamenii înțelegeau cât de mici erau pagubele lor, comparativ cu vindecarea omului îndrăcit?...

- Ha-ha-ha! - râse Aldea fals, plesnindu-și cu palma, genunchiul drept - De ce, băi? Să înțeleg totuși, că oamenii de pe vremea lui Isus erau supraoameni?...

- Nu – răspuse Melinte zâmbind, în timp ce cu mâna stângă, se juca, prin buzunar, cu propriile bărbății - Nu v-ați pus întrebarea cum ar reacționa stăpânii porcilor de azi, dacă ar vedea cum dracii scoși dintr-un demonizat, ar intra în propriii lor porci și aceștia, îmbolnăviți de pestă, ar fi ori înecați, ori incinerati?

- Nu – răspuse expeditiv Aldea scobindu-se nervos, într-una dintre urechi – Nici nu vreau să-mi pun astfel de întrebări...→

NICOLAE SUCIU

- Nu uitați că Isus este și astăzi aici, cu noi, și face minuni în fiecare secundă... – preciză cu vocea gravă, omul din scaunul cu rotile.

- Ce minuni, băi? – se miorlăi Aldea ca o cățea prinsă de năbădăi - Că El lasă să se îmbolnăvească de pestă, zeci și sute de porci și să fie sacrificați? Acestea sunt minuni, băi Manoilă?

- Nu, nu – răspuse din nou, Manoilă, pe același ton, pe cât de grav, pe atât de înfiorător - Fiți liniștiți că pesta porcină nici n-a apărut pe un teren spiritual solid și nici că de vină de boala asta, ar fi porcii înșiși. Nu. Atât de îmbolnăvirea porcilor de azi, cât și de înecarea porcilor din Evanghelie este vinovată sărăcia spirituală a omului...

- Ochei, bine, dar nu înțeleg de ce să fie de vină omul și nu porcii, băi profesore? – își țuguia Aldea buzele a infatuare, privindu-l de această dată, pe cel din scaunul cu rotile, cu un nețărmit dispreț.

- Văd că nu înțelegeți ceea ce ar trebui să înțelegeți... – veni prompt răspunsul profesorului.

- Ha-ha-ha! – râse din nou Aldea – Păi da, că noi nu suntem așa de deștepti și mai ales profesori de filozofie, ca tine, ca să înțelegem...

- Nici porcii de azi și nici cei de altădată nu au fost și nu sunt ai omului, dragii mei, ci ai Domnului, – continuă Manoilă să vorbească apăsător - ca de altfel tot ce există pe pământul acesta. Noi, oamenii, suntem ai Lui, ai celui care, născându-se în peșteră, reprezintă însuși Începutul. De fapt, precum bine știți, nici noi nu suntem ai noștri, domnilor...

Fără să bage de seamă că vorbele lui Manoilă continuau să răsune ca un clopot în dungă, lui Aldea i se păru că profesorul iarăși începuse să vorbească prea multe și-i zise:

- Asta vreau să zic, băi Zaheu cel Nou, că, dacă mai citești mult din cartea aia, sută la sută o iei pe ulei, de ajungi dracului, la nebuni...

- Încercați să nu mai judecați pe nimeni și să vă întoarceți cât mai repede la Hristos – mai adăugă Manoilă liniștit, ca și cum nici n-ar fi auzit incisiva replică a lui Aldea.

- Ha-ha! - îl luă Aldea din nou, peste picior - Astea sunt de pe vremea când era bunica fată...

În ciuda replicilor care veneau de peste drum, ca niște săgeți otrăvite, Manoilă vorbea tot mai sigur pe sine, respectând același tempo:

- Nu uitați, oameni buni, că noi, toți, suntem în mâna lui Dumnezeu

care, orice ar fi, ne poartă de grijă...

- Lasă-l să vorbească, vecine – făcu pițigăiatul, aflat parcă la capătul răbdării - Ochei, bine. N-are decât. El nu vede, fraieru', ce-a făcut Dumnezeu din el? Șpilăvenia dracu'!

- Sau poate nu știți, dragi vecini de-o viață, că sufletul nostru are și el, un trup... – vorbi mai departe, cel din scaunul cu rotile.

- Ți-am spus eu că Zaheu ăsta, cel Nou, s-a țignit de când e în scaunul cu rotile – comentă repede, Aldea, ca și cum i-ar fi fost frică să nu facă această „valoroasă etichetare”, altcineva, înaintea lui.

- Sufletul are un trup – își continuă profesorul ideea - Un trup cu un craniu, cu doi ochi, cu două nări, cu două urechi, cu o gură, cu mâini „cu câte cinci degete fiecare”, cu picioare, tot așa, „cu câte cinci degete fiecare” și „cu două împreunări de deprtări”, cum spune atât de frumos poetul „necuvintelor”, adică cu duplicatele trupului fizic. De fapt, organele acestui trup concret, al nostru, fizic, sunt duplicatele trupului sufletesc, pentru că acestea au existat mai întâi și întâi. Chiar până ca omul să se nască au existat. Iar când se îmbolnăvesc organele sufletului, dragii mei, atunci e semn că întreaga natură e bolnavă. Adică natura a fost întotdeauna și este în ton cu trupul sufletului nostru...

Pițigăiatul, sătul de „predici aiurea” și cu privirea semiconfuză, senclină cu gura spre urechea ceferistului:

- Cum vine asta, trupul sufletului, măi vecine?...

- Fă-te că nu-l auzi... - vorbi împăciuitor ceferistul.

- Ochei, bine, dar m-am săturat să mă țacănescă Zaheu ăsta, la cap, cu aceeași și aceeași morală de doi bani...

- scuiță Aldea cuvintele cu furie – Uite, tot așa face filozofu' ăsta când iese pe stradă: ța-ca-ța-ca-ța-ca-ța-ca...

Manoilă, auzindu-le replicile, glăsui din nou, zâmbind blând:

- Dumnezeu nu ne bate niciodată, așa să știți. El ne ajută să ne privim mai bine, în oglinda pe care tot El ne-a dat-o la naștere. Și să știți că niciodată nu-i târziu să ne vedem cum arătam cu adevărat, dragii mei. Sau credeți că voi rămâneți la infinit, tot așa, explodând de sănătate?

Fără să mai dea vreun răspuns, vecinii de vizavi își luară scăunelele și se băgară fiecare prin curtea lui, iar Manoilă rămase în stradă, să asiste în liniște, la spectacolul pe care-l dădea imensul ban de un roșu-carmel, al soarelui muiat parțial, în straturi grele

de nori indigo. Odată cu ploaia rece din seara următoare, avea să se schimbe radical și vremea. Începutul lui septembrie avea să dea târcoale străzii și grădinilor, aducând vreme rece, însoțită de brume pasagere. Nici Manoilă și nici vecinii nu mai puteau ieși la poartă, ca să se timburească pe scăunele, ca în urmă cu câteva zile. Gândul că n-o să-și mai vadă curând vecinii și, mai ales pe vecinul Aldea până la primăvară, îi dădea lui Manoilă, târcoale. Îl impacienta cât de cât. Îl abătea de la lectura pe care o practica de dimineața până seara, cu mici pauze. Ar fi vrut să le mai spună vecinilor că Dumnezeu face cu noi, minuni în fiecare clipă. Că, fără El, omenirea n-ar fi fost niciodată, nici măcar cenușă. Să le mai spună că, dacă Dumnezeu n-ar fi făcut cu el o mare minune, n-ar fi ajuns să șadă acum, în scaunul cu rotile. Dar așa, i-a arătat calea ce trebuia s-o urmeze. Aștepta, așadar, cu nerăbdare, vara cea mică, din octombrie, ca să iasă la poartă și să le spună vecinilor, toate astea.

După câteva zile însă, când nevastă-sa reveni acasă de la serviciu, pe Manoilă îl izbi fulgerător, o veste urâtă: vecinul Aldea avusese un accident vascular sau cam așa ceva.

- Abia mai poate vorbi – îl informă nevastă-sa - Stă întins pe pat și te strigă în continuu, pe

nume, ca dovadă că ar vrea să te mai vadă încă o dată sau măcar să te audă. Zice nevastă-sa c-ar fi zis vecinul Aldea: *să vină Manoilă aici* și că ar fi izbucnit în plâns. Du-te repede, Manoilă, acolo, până să apară Smurdul.

Zis și făcut. Manoilă fu împins cu scaunul cu rotile, de Teofana, până acasă la Aldea care, când îl auzi pe Manoilă intrând în casa lui, își mișcă deeeruntant, ochii în orbite forfotinde de lacrimi. Abia mai putea vorbi și când îl auzi mai apoi, pe Manoilă, vorbind, fața îi fu inundată de o bucurie fără seamăn. Apoi silabisi cu greu: „Ce mă bucur! Ce mă bucur!” Atunci Manoilă, foarte inspirat, își atinse palma de fruntea încinsă a bolnavului și, mângâindu-i-o ușor, lăcrimă murmurând:

- Stai liniștit, vecine. Nimeni nu-i în lumea asta, să nu greșească. Cine se naște și greșește...

Apoi veni Smurdul și-l duse pe Aldea, la Urgențe. Ziua următoare, nevastă-sa aduse vestea că doctorul i-ar fi dat șofului ei, mari șanse.

(*Dumbrăveni, 17-18 decembrie 2018*)

alergare

alergi de-a lungul șinei de tramvai
ca pe-o lamă de întunerice

ai nevoie de încă un plămân
de unul verde
care să existe în afara legilor
de os

deși obosit
continui să alerg
prin întunericele gros - luna aceasta
s-au consumat deja prea mulți
kilowați

povești cu toc stiletto

sub privirile curioase
ale matinalilor lăstuni
pânza surprinde
nu doar coapsele volute ale femeii
ci și seducătorul efect
al câtorva picături de beladonă

salvatoare și narcotică
o melodie celtică își croiește drum
spre miezul verde al poveștilor
cu toc stiletto

cu nasturii mereu desfăcuți

vii intempestiv și pleci
în vârful degetelor

nu avem răgaz să cercetăm
nicicând
clisurile tuturor rănilor interioare

doar păcatul
continuă să circule
cu nasturii mereu desfăcuți

pocket coffee

păcatul – îmi spui -
e mai bătrân decât cedrii Libanului

surâzi și-mi prinzi încheietura mâinii
ce caută pe noptieră
pralinele cu cafea expresso

în pupilele tale se pierd docile
toate păcatele lumii

senin

cântai *Buffalo Soldier*
și-nfășurai cu nesăț culorile
pe un băț de acadea
ca să-ți rămână
și pentru visele monocrome
prelungi
ca niște tunete de vară nu voiai să
afli nimic
despre zăpezile nedomesticite
ori despre zilele
cu scrâșnet de fiare vechi

erau suficiente razele
ce alergau prin lanul de grâu
fredonând cu tine -
Buffalo soldier..fighting for survival..

deprins cu truda

încerci s-atingi cu pași subțiri
linia verde a primăverilor
înșurubate în somnul unei crisalide

îngenunchezi la întâmplare
cu o bizară lucire de fosfor
în privirea îndelung amorțită

de-aici va începe somnul
cu religia lui
nedeslușită vreodată

MIHAELA OANCEA

Demnitate

Nu pot sta la masă
cu nimicul
mișel și ipocrit,
să măcinăm taclale
otrăvite,
ori visurile-nflăcărâte
din clipa unui timp
căzut în somnul greu
pe nesimțite,
sub fermecate elixiruri,
de-o singură Naiadă
folosite,

nu pot să mă răzbun
nedemn pe timp,
chiar dacă el – orgoliosul –
zburând ca un zănatic
plin de ură,
hapsân nemernic,
fără dram de scrupul,
mereu, mereu îmi fură
liniștea și înțelesul
zilelor, noptilor, anilor,
și mi-a ucis hoțește,
pe tăcute,

sublime constelații
de visuri și speranțe
născute, nenăscute!

Ce mai suntem?

Ce mai suntem oare
din momentul în care
inocenți și serafici,
plecați și temători,
acceptăm supuși
otrăvitele sugestii
că albul cel mai alb
e negrul cel mai negru,
că ziua este noapte,
că noaptea este zi,
că soarele imens
e doar un avorton
al unei constelații
sfărmată de iluzii?

Dar din clipa-n care,
frângându-ne coloana,
slugarnici și smeriți
ne închinăm pioși
scârbavnicilor MASCARONI,
precum ne-am închina
la Christul mântuitor

și sacru.

Și ce mai suntem oare
Când ne-am pierdut pe noi?

Ziua în care...

Dimineața fi-va ca orișicând;
O fecioară mândră de sine
c-a ucis noaptea ca pe un gând
În numele zilei ce vine.

Și-o să fie o zi ca oricare,
Ziua în care n-o să mai fiu
Să admir soarele cum răsare
Și Luceafărul, noaptea târziu.

Da! Fi-va totul așa cum a fost:
La vremea amiezii – amiaza,
Amurgul sosit la timpul-i cu rost
Și Luna sfințindu-l cu raza,

Pământul își va ține cărarea,
Iar ceru-nstelarea știută;
Eu n-oi avea pe chip întristarea,
Doar gura-nceștată și mută.

IULIU IONAȘ

Japonia – note de călătorie

(XI)

Am vizitat la **Kanazawa** casa unui samurai din vremea lui Tokugawa Ieyasu, devenită muzeu. Ca și în palatele imperiale, modestele camere ale samuraiului sunt măsurate în *tatami*, adică se precizează câte suprafețe de saltea din paie de orez încap pe podeaua încăperii. Grădina minusculă este aranjată după toate regulile științei ce face loc vegetației, unui curs de apă cu mici cascade, peștilor koi, cărării de piatră și podețului, cadru specific necesar meditației practicate prin tradiție de războinicul nipon. *Bushi* înseamnă *samurai* (dar este totodată denumirea unui gen de muzică populară japoneză, precum și numele unei regiuni din... Congo), iar *dō* se traduce prin morală. Combinația lor lingvistică înseamnă *Calea samuraiului*, sau codul samuraiului, numit *Bushidō*. Între virtuțile ce caracterizează *Bushidō*, Inazō Nitobe (1 septembrie 1862-15 octombrie 1933) – economist agrar, scriitor, dascăl, om politic și diplomat în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial (consilier tehnic al Guvernului colonial japonez în Taiwan unde a devenit șef al Biroului zahărului la 1901, profesor universitar de drept la Universitatea Imperială Kyoto la 1906, mutat în 1913 la Universitatea Imperială Tokyo, primul universitar împreună cu Hamilton Wright Mabie, în schimbul de profesori inițiat la 1911, între Statele Unite și Japonia sub auspiciile Fundației Carnegie pentru Pace Internațională, secretar general-adjunct la Geneva, Elveția, al Ligii sau Societății Națiunilor la 1920, directorul instituției care va deveni UNESCO, apoi participant la soluționarea diferendelor teritoriale între Suedia și Finlanda, participant la al 13-lea Congres Mondial Esperanto din Praga la 1921, apoi membru combatant pacifist al Camerei Lorzilor din Guvernul Imperial Japonez orientat spre militarism după 1930, dar și fiul unui slujitor al *daimyō*-ului local din vremea copilăriei sale) care și-a schimbat o vreme numele spre a moșteni un unchi și pentru totdeauna religia, devenind creștin, în cartea sa

curtea Casei samuraiului din Kanazawa

Bushido: The Soul of Japan. An Exposition of Japanese Thought (*Bushidō: sufletul Japoniei. O prezentare a gândirii japoneze*, trad. m.p.), apărută la Philadelphia, S.U.A. în anul 1900, specifică următoarele opt: echitatea (*gi*), curajul eroic (*yū*), bunăvoința și compasiunea (*jin*), respectul (*rei*), integritatea - adică cuvântul dat să fie egal cu fapta (*makoto*), onoarea (*meiyo*), sentimentul datoriei și loialității (*chūgi*), și autocontrolul (*jinsei*), la care mai erau asociate: respectul față de părinți (*kō*), înțelepciunea (*chi*) și fraternitatea (*tei*). Antropolog american și, ulterior, doctor în litere al Universității Columbia la 1921, Ruth Benedict autoare a studiului: *The Chrysanthemum and the Sword: Patterns of Japanese Culture* (*Crizantema și Sabia: tipare ale culturii japoneze*, trad. m.p.), scris de ea la invitația făcută de Biroul de informații de război american, cu scopul de a înțelege și prevedea comportamentul japonezilor într-Al Doilea Război Mondial prin cunoașterea contradicțiilor din cultura lor tradițională, carte apărută la 1946 în S.U.A., face de asemenea referiri la *Codul Bushidō* și modul de viață al *samuraiilor*, o castă nobiliară prin excelență războinică din Evul Mediu până în modernitatea timpurie a istoriei Japoniei. Să nu uităm conștiința și devotamentul duse la extrem de fiul unui samurai, Hiroo Onoda, militarul care a continuat să lupte pentru țara sa în Al Doilea Război Mondial, pentru că nu aflase de capitularea Japoniei, rămas singur în insula Lubang din Filipine timp de 29 de ani! Desigur, trebuie amintit scriitorul Yukio Mishima, autor al volumului *Hagakure Nyumon* ce „conține o interpretare personală la *Hagakure*, un cod clasic de etică și conduită al samuraiilor” (*Calea samuraiului astăzi*, Editura Humanitas, traducere din limba engleză de Iuliu Rațiu, 2007), autorul

exprimându-și într-o înregistrare video părerea că japonezii sunt caracterizați de contrarii ca eleganța și brutalitatea: „brutalitatea noastră vine de la emoție” iar cultura japoneză nu poate fi reprezentată numai de aranjamentele florale, ca una foarte iubitoare de pace, întrucât „eu cred că avem o conștiință războinică foarte puternică” (<https://www.youtube.com/watch?v=DPAZQ6mhRcU>). Fidel crezului său, Mishima se sinucide ritualic prin *seppuku* la 25 noiembrie 1970, când avea 45 de ani. Kathryn Sparling de la Universitatea Columbia, citată pe ultima copetă a cărții sale, explică această înțelegere tipic japoneză a morții: „Pentru el era esențial să moară cât era încă în putere, iar moartea sa să fie demnă de tradiția samuraiilor [...] Iar prețiozitatea extremă cu care s-a pregătit de moarte în dimineața ultimei sale zile reflectă spiritul acestui cod [*Hagakure*] așa cum l-a înțeles Mishima: «Chiar și în moarte, bărbații trebuie să aibă culoarea florii de cireș»”. În **Kanazawa** funcționează astăzi și *Aoki Cooking School*, vestită instituție de învățământ gastronomic tradițional japonez.

Casa tradițională japoneză se construiește pe piloni și are obligatoriu o *tokonoma*, un loc special unde sunt expuse un *haiku*, un sigiliu și o stampă ce oferă unitate de timp, loc și spațiu. Acest spațiu este un fel de altar domestic, un loc pentru *kami*, spiritul shintoist căruia i se aduce mulțumire pentru tot ce a oferit natura. Totul are spirit (*kami*): drumul, piatra etc.

Patria japonezilor nu este vreo bancă, ci este Japonia: o țară în care străinii obțin foarte greu cetățenia, țara în care afacerile străinilor cu Statul nu depășesc 46% pentru alogenul asociat, și astfel puterea economică a patriei, proprietatea terenului național și puritatea etnică sunt păstrate în vigoare deplină. Japonezii fac loc religiilor străine fără a renunța prin decret la simbolurile lor de credință: în orașele japoneze găsești numeroase biserici creștine, fără a fi date la o parte credințele tradiționale din preocuparea de a nu deranja existența alogenilor în propria patrie.

MIHAI POSADA

OCHEAN ÎNTORS

Amprentele pelerinului

„Cartea e un mijloc de a sta de vorbă cu departele tău.”

Constantin Noica

Deschid această carte* cu o cugetare a poetului și filozofului Lucian Blaga, întâlnită în culegerea de „aforisme și însemnări” *Pietre pentru templul meu* (1919): „Există ascunsuri ale sufletului ușoare ca umbrele: ele dispar de îndată ce încerci să le luminezi...” Această emblematică personalitate care vedea cultura ca pe o lume de splendori, în care însuși a peregrinat cu atâta har și entuziasm, mi-a fost și a rămas un model mai mult decât spiritual. M-a frapat acea curiozitate de care a dat dovadă privind toate aspectele ale culturii vremii, atât de deschis „spre imediat și totodată întors spre trecut...” Vorbeam și scriam cu alte ocazii, despre un alt creator care a trăit la temperatura înaltă a entuziasmului, compozitorul, muzicologul și scriitorul George Sbârcea, pe care l-am omagiat în scrierile mele, atribuindu-l ca pe un părinte spiritual. Cei doi distinși cărturari s-au cunoscut și s-au întâlnit deseori în Clujul anilor 1944-1961. Cu toate că G. Sbârcea era cu 19 ani mai tânăr decât poetul de la Lancrăm, dialogurile lor amiabile aveau farmecul seriozității, „maestrul” confesiv, delicat și atent, plin de afecțiune față de cei din jurul său. Evocările reliefează însă și pe acel Blaga plin de caldă vioiciune și, nu arareori, de umor, departe de a fi „mut ca o lebădă”. Era mereu preocupat de munca sa. Avea o memorie deosebită „...aceasta era clar articulată, ca și cuvintele, gesturile, toate manifestările sale. La el totul era de o ordine desăvârșită ...pedantă.”, notează G. Sbârcea.

Faptele și acțiunile unor astfel de personalități, cu stările lor sufletești în veșnică fierbere, învăluite de motivele cele mai adânci, nu pot să nu te îndemne să-ți aduni slovele pentru a nu tăcea. Cumpănind la textele din manuscrisele și lucrările deja apărute⁵⁸, m-am străduit a le

selecta, trezindu-mă într-o geografie a timpului trecut, dorind a le face „intrarea” în pagini de carte. Însuși timpul, când prin el gândim, reflectam retoric, „...aducerile aminte, ne schimbă tainic „inima și mersul”, cum ar zice poetul?! Meditam pe atunci, de ce n-ar putea fi, amintirea o seră unde se cultivă fericirile și tristețile?!

De-a lungul demersului meu la elaborarea acestei cărți, m-am confruntat cu câteva foarte bune și instructive cărți. Se spune că „plăcerea” lecturii nu este numai plăcerea simplă și clară, decât în cazul unei anumite literaturi mediocre și ușoare. În fața unei cărți bune condiția primordială constă în efortul acela, să-i spunem, al „acomodării”. Ni se dă întâlnire cu un univers necunoscut, străin, în care „descoperim” codurile cu care trebuie să ne familiarizăm, ele nefiind, totdeauna, „tainele” noastre. Din „bibliografia” clericilor și filozofilor, spre exemplu, ne putem însuși lecția vieții, precum „a trăi înseamnă a preschimba permanent în lumină, flăcări și credință tot ceea ce sîntem, precum și tot ceea ce ne atinge...” (Friedric Nietzsche)⁵⁹. De curând mi-a fost dat să „descopăr” o carte a unui autor necunoscut până acuma. Alexandru Dragomir (n. 8 nov.1916, Zalău, jud. Sălaj – d. 13 nov. 2002 București), care n-a publicat nimic în timpul vieții, după decesul său ies la iveală „caietele Dragomir”. Cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la nașterea sa, la Editura Humanitas s-a publicat volumul *O teză de doctorat la Dumnezeu*⁶⁰. Am fost fascinat de

„judecata” originală și înțelepciunea filozofică a autorului, rămas atâția ani în umbră. Mă rezum la câteva teme, probleme atât de captivante cuprinse în această antologie: *Viața mea; Despre unicitate; Plecări din prezent; Socrate; Greșeala; Contemporaneitate; Bărbat și femeie; Despre întrebare; Despre dialog; Intelctualul ș.a.*

Pretinzându-se profesionist al filozofiei, din cap. **Filozofie**⁶¹, reținem remarca autorului: „Citirea filozofilor trebuie să fie un dialog mut” – ; Primim indicații cum trebuie citiți filozofii, dar și ce trebuie să înțelegi la un text filozofic: „Prin Socrate înțelegem că scrisul este un dialog între știutor (...) și un învățăcel, un dialog de învățare (de însămânțare-...), mai precis un dialog de educare, de formare...” Ca albinele care zboară din floare în floare... „nu ne propunem altceva decât să luăm cunoștință de textul platonician (spre exemplu n.mea)... îl etichetăm, îl catalogăm și îl „situăm istoric.”⁶²; Cum gândim?... Mai putem crede în zilele noastre în afirmația lui Descartes: „Bunul - simț este lucrul cel mai bine distribuit din lume”. Avem și aici o explicație! (...) ne atenționează autorul. A se vedea „jocul” rostirii și interpretării termenului *altcândva* (e propriu) și *altundeva* (e de altfel metaforic); Se întreabă autorul (*Gândirea și intelectualul*) **Cine mai gândește?** Pentru că „în intelectualitatea noastră, eseistul învârte idei, logicianul raționează, iar profesorul sau cercetătorul prezintă lucrări. **De gândit cine mai gândește?**”⁶³; Merită de reținut și de memorat din cap. **Intelectualul** acest subtitlu: **Cum se gătește un eseu românesc**⁶⁴. Este picant elaborat, chiar cu humor! umor!; Se mai poate „staționa” la multe „interpretări”, explicații, justificări, întrebări, răspunsuri etc. Interesant este cap. *Fragmente dintr-o interpretare la o Scrisoare pierdută*⁶⁵. Problema nu este dacă, astăzi, Caragiale este sau nu actual, ci, invers, dacă noi suntem sau →

NICOLAE BUCUR

Gabriel Liiceanu, Humanitas, București, 2016, 264 p.

⁶¹ *Op. cit.*, pp. 93-107.

⁶² *Ibidem*, pp. 96-97.

⁶³ *Ibidem*, pp. 100-106; p.107.

⁶⁴ *Ibidem*, pp. 109-110.

⁶⁵ *Op.cit.*, pp.122-141.

Eurocarpatica, Sfântu Gheoghe, 2016, pp.707-719.

⁵⁹ Paragraful acesta este preluat din lucrarea mai sus citată.

⁶⁰ Alexandru Dragomir, *O teză de doctorat la Dumnezeu - exerciții de gândire*, Antologie de

⁵⁸ Am dezvoltat pe larg această temă în lucrarea „Spovedanii în timp și spațiu din domeniul literaturii și artei. Paralelisme – Confluente – Corelații” în Acta Carpatica III, Edit.

nu caragialești. Câteva „mostre”: Afirmatie adevărată: „unde nu e moral, acolo e corupție!” *Semnătura anonimă* – „Democrația... îți garantează **anonimatul individualității tale.** Și atunci „ai curaj”. Scrii ceea ce sincer gândești.(...) *Democrația este o funcție a cifrei.*” Ne vom opri la interogativele: *Ce ar putea rămâne din originea geto-traco-romană? Ce ar putea rămâne în noi ? și la acest pasaj: „Noi, românii, trăim tradițional, nu istoric”. Adică „evenimentele noastre devin evenimente numai odată paseificate („trecutizate”) și re-memorate, comemorate. Atunci trăim evenimentul. Când el se întâmplă, este doar prezent, ne absoarbe, el devine ceea ce este doar după ce a trecut. Parastasele, comemorările etc. conștințesc desigur un eveniment (uneori chiar recent), dar care devine ce este de abia prin intrarea (prinderea) lui în ritualul tradițional. E ca și cum evenimentul istoric ar fi doar ceva superficial, când încă n-a dobândit ființă”⁶⁶.*

Această divagație, sper relaxantă, ne va ajuta în continuare la reluarea problematicii în discuție, nu înainte de-a reveni la cap. **Bine și Rău**⁶⁷ din cartea pomenită, intenționat lăsată la final, tematică atât de strigentă și perioadei recente. Alexandru Dragomir crede că: „Binele este silit să **explice**, adică să se justifice, ceea ce este deja o mică victorie a răului”. Am reținut această tristă și adevărată constatare: „Am pierdut frumusețea depărtărilor, căldura intimului, am pierdut prietenia și dragostea, pierdem plantele și animalele...am ajuns să credem că tot ce putem face e să corectăm răul...” Sub titlul *Creștinismul și răul* citim: „Binele n-are trecut, n-are viitor, pare a fi în rostul lumii. Doar răul e problematic, cere explicație. Creștinismul a izbutit să dea un sens răului, să-l încadreze”⁶⁸.

Trecând în „revistă”, cum se mai spune, textele selectate, revăzându-le de mai multe ori, (nota bene: ne referim la cartea noastră), mi-a fost foarte greu să renunț la o bună parte dintre ele...Trăiesc cu

impresia că m-am despărțit nu de lucrări, evocări, poate chiar eseuri, ci am defavorizat, în primul rând, persoane. Scrierea devine o stare pe care ți-o trăiești, deși se presupune că ți-o inventezi. Meditând mai profund îmi dau seama că am străbătut, în ultimii ani, niște „adevăruri” pe care nu le poți înțelege, dacă tu însuși n-ai trecut prin acele „realități”. A rezista invitațiilor, chemărilor și „provocărilor”, vreau să cred, mă ajută acea educație, n-aș zice spartană, dar a sistemului trăirii în „problematic”. Fără a avea anumite prejudecăți privind autorii cărților pe care le-am recenzat sau ale artiștilor ale căror discursuri expoziționale le-am rostit la vernisaje, dar și ale portretelor spirituale - ethopeelor, profilelor morale și profesionale ale unor ființe dragi, prieteni, gestul meu a plecat și de la ideea, că trecerea anilor mi-a călit energia morală. Iată de ce pot să mărturisesc că și sentimentele le trăiesc ca pe realități crescânde, evident și îmbătrânite. Dacă prezentul nu mai are culorile curcubeului din anii tinereții, nici gingașul/galeșul substantiv feminin *mirare* nu mai are clinchetul și farmecul celui din adolescență. Mi se pare atât de logică „judecata de valoare” a lui Fr. Nietzsche, când ne avertizează metaforic: „Nu este înțelept să lăsăm amurgul să judece ziua, căci prea adesea oboseala ar judeca forța, succesul, bunele intenții...Asemenea amurgului, bătrânețea se învâluie într-o moralitate nouă și atrăgătoare și se prucește să rușineze ziua prin culorile crepusculare, prin pacea și tihna sa”⁶⁹.

M-am întrebat atunci, de ce rămân, deseori, necunoscute gândurile și acțiunile noastre, când acestea ar putea constitui motive/argumente de cunoaștere/înțelegere și înțelepciune/chibzuință și altora. Iată-mă în fața acestor scrieri redactate în tihnă, deschise pentru toate acele „neliniști”...prăfuite de vechimea timpului, dar și cele mai „ozonate” din ultimul deceniu, pe ale căror pleoape roua lacrimilor și-au păstrat cutele tristeții și-a durerii sufletești. Când mi-am propus să tratez subiecte

de cultură și artă am avut în vedere, printre altele, aceste reflecții blagiene: „Cultura, dacă este ceva, trebuie să fie în sine și pentru sine. Altfel, pur și simplu, ea nu este.” și „Arta nu poate fi socotită numai ca o completare, ca o compensație a unei insuficiențe, a unui gol sufletească”⁷⁰.

Când „dialoghez” cu arta am în vedere că ea – arta, nu e realitatea în sine, ci acea realitate pe care mi-o oferă artistul - pictorul, fotograficul, muzicianul. Lucrarea acestuia parcurge „labirintul” sufletului său...Natura, spre exemplu, la artist, devine „adevărul intern” al temperamentului său artistic, adică subiectivismul lui. Artistul își creează operele din propriul său fond sentimental, simțurile și imaginația își spun cuvântul. Adeseori privind un tablou care ne place, folosim cuvântul metafizic „frumos” (în fond arta se ocupă cu realizarea *frumosului*, pe când știința este în căutarea *adevărului*). Pentru a fi ceva „frumos” trebuie o simțire omenească, care nu-i suficientă totuși, și atunci își face apariția *creația artistică*. Această creație, nu spunem o nouă, presupune niște etape/momente: *realitatea exterioară* (natura); *inspirația creatorului/artistului* (emoția); *harul execuției* (talentul). Scopul *creației/operei* unui creator de artă este să satisfacă emoțiile și gustul publicului. Când acest lucru se întâmplă avem satisfacția de-a spune: arta/lucrarea mea este o corespondență sufletească între mine/artist și între public/receptor de frumos artistic. Orice tratat de artă ne atenționează și ne instruește cu vorbele: *Ceea ce un artist exprimă prin culori, prin sunete, prin piatră, prin cuvinte, sunt mai puțin emoțiile sale personale, cât emoțiile întregului public*⁷¹. Viața ne-a învățat că orice bună lucrare de artă este intimă și oarecum, pedagogică, în același timp. De la profesorul, scriitorul, criticul și istoricul de artă, Gheorghe Macarie (decedat la 10 ian. 2018), expert în autentificarea operelor de artă, om de o onestitate morală și intelectuală excepțională, rețin „mesajul”: →

⁶⁶ *Ibidem*, pp.139-140.

⁶⁷ *Ibidem*, pp. 116-121.

⁶⁸ *Ibidem*, pp. 120-121.

⁶⁹ Apud Vasile Dem. Zamfirescu, *Între logica inimii și logica minții*, Cu un cuvânt-înainte de Constantin Noica, București, Editura Trei, 2011, p.131.

⁷⁰ Lucian Blaga, *Elanul insulei – aforisme și însemnări*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1977, pp.77, 88.

⁷¹ Pompiliu Eliade, *Ce este literatura ?*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1978, p.49.

Se poate vorbi în zilele noastre de o „civilizație a vizualului” și mai remarcă, că suntem în „epoca disciplinelor fără frontiere”.

Fără a intra în detalii putem spune că artele care au tangență cu literatura sunt artele plastice, adică *pictura și sculptura*, dar cu *muzica* literatura prezintă cele mai multe puncte de contact. Apelăm la această motivație pertinentă: „...sunt și una și alta arte (literatura și muzica n.n.) reproducătoare ale sufletului, arte propriu-zise ale sufletului, ale sufletului în mișcare, arte ale timpului și arte indirecte, - întrucât au nevoie și una și cealaltă de ajutorul unor operațiuni suplimentare pentru a-și produce efectul. Aceste operațiuni suplimentare sunt: lectură și arta execuțiunii”⁷².

Ne raliem cu mult interes și cu oarecare optimism la această considerație: Premenirea culturală, căutarea noului și a rafinamentului ne face pe toți mai buni, mai darnici, mai înțelepți și mai relaxați. Formulând titlul unui capitol al cărții, *Să nu-i uităm pe cei care nu mai sunt*, mi-am amintit de vorbele unui apreciazabil pedagog: „Nu există dacă nu recunoști meritele predecesorilor”. Aceasta să fie explicația că mi-am „găsit” propria meditație?! „Fără rădăcini (înțelege „trecut”) nu ai nici frunză (înțelege „prezent”), nici floare (înțelege „viitor”).

Lucrând la această carte, paralel și la cea intitulată *Șoapte de altădată – file de Jurnal*, mă purta gândul, de fapt de mai mulți ani, să scriu o *povestire*, un fel de *însemnări de amintiri* din vremurile tinereții. Însăși ideea era o „nebulosă”! Adică să parcurgi, printr-o rememorare a anilor de acum cinci, șase decenii, cu trăiri, întâmplări, fapte în care descrierea meleagurilor nu putea lipsi, iar oamenii, portretele din prim plan să domine itinerarul acțiunii. Iar El, personajul principal, cum și cât, va rezista în această „multitudine” de evenimente?! Mi-am încărcat „bateriile”...visam și-n zi și-n noapte la „proiectul” meu. „*Oaspeții viselor mele*” a devenit un motto! Da! În visele mele aveam vizitatori, persoane, grupuri...Vizitele mele erau mai rare spre deosebire de cele când eu, trebuia să fiu mereu gazdă. Îmi „ venea” foarte greu acest „rol”, nu

aveam stare, eram un agitat, aproape de nerecunoscut, simțeam că nu mai pot face față...Dimineața mă trezeam și-mi căutam lista cu numele persoanelor care-mi intraseră în casă („în somn”). Mi-am propus să mă consult cu un psihiatru, îl și cunoșteam!

Ascultându-mi „povestea” mă sfătui să pun un anunț pe ușa apartamentului: *Nu sunt acasă ! M-am mutat la țară!* Am procedat *Ad litteram!* După câteva zile e evident „nopti”, coșmarul s-a evaporat. La finele săptămânii după „gestul” afisajului, la ora prânzului poștașul mă îmbia cu un plic recomandat, pe care-l semnez pentru primire. Venea din partea mătușii din America, care ne înștiința că-i pregătită să ne viziteze și că ar sta o lună în anturajul nostru și-n ambianța meleagurilor sale natale...De această dată aveam parte de un *vis real*, pentru că nu ne văzusem de trei decenii...De atunci, deși se spune că vârsta înaintată, de multe ori îți sporește luciditatea, capacitatea de dialog interior, interesul pentru marile întrebări devin obsesive, deși nu ai răspunsuri, doar alte întrebări...mi-am abandonat „scrierea” acelor proiectate memorii. Mi-am dat seama, după vreo patru, cinci pagini de cuvinte așternute fugar cu tradiționalele mele pixuri, lăsând urme când albastre, când negre, că *tonul* nu era cel potrivit. Stând la birou cu privirea la raftul de lângă mine tresar văzând cartea lui Matei Călinescu, *Un altfel de jurnal*⁷³, cumpărată în urma unei comenzi speciale de la Librăria Bibliofil Miercurea-Ciuc (marți 8 nov. 2016). Citită, conștientă pe îndelete în *Caietul de însemnări*, (realitatea e că am mai multe), am dat de această notă, datată *27 august 2007*, a lui Matei Călinescu, care se încadra atât de firesc deciziei mele de-a nu mai continua scrierea „povestirea”: „*Tonul, importanța lui inefabilă. Fără tonul potrivit, „cuvântul ce exprimă adevărul” sună fals...*”⁷⁴. Oricum scrierea mea ar fi fost foarte departe de-a fi ciclul „*În căutarea timpului pierdut*” al lui Marcel Proust, care pornit, în fapt, „în căutarea propriei sale existențe”, încearcă să reconstituie trecutul nu cu memoria

obișnuită, „rațională”. Lectura lui Proust, zice autorul Jurnalului - „...e dintre acelea care sporesc valoarea vieții, a amintirii, a trecutului care poate fi reînviat prin fulgurațiile întâmplătoare ale memoriei involuntare, prelungind misterios lectura textului în lectură de sine”⁷⁵.

Ani la rând mi-am adaptat programul zilnic în acest strict „chenar” : *citit – scris, scris –citit*, iar din Sfânta Scriptură am reținut această maximă: *omul nu poate trăi fără speranță*, pare-se preluată dintr-o vorbă străveche. Într-un dialog cu tatăl meu, (stins din viață acum șapte ani, la venerabila vârstă de 104 ani), de la care cred, că am preluat „patima” mai sus semnalată, îmi spunea, că citindu-l pe C. Noica l-ar fi prețuit, și dacă nu ne-ar fi oferit numai această cugetare înțeleaptă, neornată: „*Cartea e un mijloc de a sta de vorbă cu departele tău*”. Într-o seară de iarnă, să fi trecut două decenii de atunci, mă întâmpină cu vorbele: *Să știi că Domnul Neagu Djuvara citește ca mine...* „*Dar de unde știi tată?*”, l-am întrebat. Atunci îmi arăta citatul (bine subliniat cu roșu) din textul unui interviu decupat dintr-o revistă. „*Eu nu citesc în diagonală, citesc toată pagina*”, se destăinuia profesorul, istoricul, doctorul în drept și filozofie, autor al unor erudite studii și cărți. Și la anii senectuției în cugetul și sufletul tatălui meu erau încă „povești” nespuse, „amintirile” erau asfințiri de soare, iar Jurnalul – manuscris *Pe cărările vieții*, ne-a devenit un tratat de îmblânzire a ființei...Tot din acele timpuri sau poate cu mult trecute, pregăteam spre a publica un eseu mai delicat, pe care i l-am citit...Tratam o problemă gingașă, cea a *singurătății*...Doream să sondez reacția celui care o și trăiește, așteptând de la domnia sa păreri, sfaturi și poate exemple ale semenilor cu care mai discuta, comunica. Din start nu raționam că încercarea mea ar putea trezi niște sentimente sumbre, ar putea crea stări de neliniști...În deschiderea încercării mele porneam de la niște reflecții pe care tatăl meu le și „practica”, dacă pot să mă exprim așa. Spuneam, că *singurătatea este confortabilă atunci când știi cine ești*, așa fiind tata, cu toată modestia lui, ne-a dovedit că a→

⁷² Pompiliu Eliade, *op. cit.*, p.80.

⁷³ Matei Călinescu, *Un altfel de jurnal - Ieșirea din timp*, Humanitas, 2016, 477 p.

⁷⁴ M. Călinescu *op. cit.* p.105.

⁷⁵ M. Călinescu, *op. cit.* p.183.

fost un om corect și un specialist model în domeniul său, agronomia. A doua cugetare venea ca o întâmpinare a celui cărturar, care mai ales după pensionare, citea și scria zilnic, respectându-și rigurosul program. Deci, *singurătatea este un mod de a trăi, numai atunci când creezi.*

În documentarea mea am aflat că autorii studiilor pe această tematică au purtat dispute privind faptul că religiile, și terapeuții vor să ne convingă că „dragostea” vindecă. Asta ar presupune ca în dragoste să domine sinceritatea! Putem obține dragoste de la un El/Ea, care nu le poate oferi altora? În spatele unei declarații de dragoste nu s-ar putea ascunde o mască? În fața unui astfel de scenariu cortina rămâne ridicată! Îi citeam lui tata rar, cu destule pauze, și vedeam cum îmi soarbe ideile...Mi-a și adresat o întrebare, mai mult retorică: *E greu omului să facă ordine în sufletul său?! Am tot discutat și pe marginea „greului” și „ușorului” privind învățarea sincerității eului în dragoste. L-am informat despre un renumit psihoterapeut, profesor de psihologie de la München, dr. Franz Ruppert, care a constatat că „oamenii traumatizați au învățat să supraviețuiască, punând un zid pe sentimentele lor”. I-am sesizat din clipirile ochilor și a buzelor ușor învinețite, dar și a capului prea aplecat pe spate...o ușoară moleșeală. În ținuta halatului de casă, așezat în preferatul său fotoliu, cu părul și barba bine albite, părea un lord dintr-un secol trecut...L-am întrebat dacă nu a obosit...am putea amâna cititul, discuția pentru o altă ocazie... „Nu, nu,... vroiam să te întreb dacă acest profesor are răspunsuri despre generația tinerilor din zilele noastre, prea porniți, prea rebeli...par mai obosiți ca cei din vremea mea? - Sigur că are, chiar mă încântă intervenția dumitale! „Trauma generațiilor de azi e lipsa de identitate” – este răspunsul dr. Franz Ruppert la întrebarea „Care e suferința care afectează cel mai mult generațiile de azi”? Iată și argumentele de rigoare.: „A nu ști cine ești cu adevărat...renunți la tine, de dragul altora...renunți la dorințele tale. Tu crezi că știi cine ești...” ș.a. Câți dintre noi trăim lecția de viață ca pe o definiție a bucuriei și optimismului? Ne punem această*

întrebare retorică, al cărui răspuns nu-i deloc încurajator.

Să stăruim puțin la „cartea” dumitale tată... Deși este încă în manuscris, *Pe cărările vieții* este tabloul, de mult, sfințit cu har și înțelepciune. Ar putea să beneficieze mulți curioși de cele consemnate acolo. Ei vor putea deveni martorii unor perle grațioase și scilpitoare împărtășite de trecerea vremurilor cu întâmplări, fapte și trăiri desprinse dintr-o cetate al cărei străjer - senior este însăși autorul. De la părinții dumitale, adică bunicii mei am reținut, că își doreau, ca pentru copiii lor, să nu fie icoane, ci pilde. Eu, la rândul meu, din atâtea și atâtea de cărți citite și răsцитite, din mulțimea de aforisme, maxime, cugetări, pentru acest prilej rețin pe aceasta: „*Părinții reprezintă rădăcinile istoriei, copiii, mugurii ei*”. Scrierile unor asemenea seniori se doresc a fi invitații în realități tănuite, rostite uneori în șoaptă, ne călăuzesc în acele timpuri în care „esențele” au devenit roade. Moștenitorii vor trebui să învețe „lecția”...culesului. Acestor vrednici cărturari nu trebuie să le neglijăm nici misterele care s-au strecurat în „poveștile” lor... Să-i apreciem și să-i slăvim, mai cu seamă, pentru modalitatea în care au știut să ne creioneze pe „eroii” izvoarelor și ai fântânilor dătătoare de viață și înțelegere. Nu i-au uitat pe oamenii ogoarelor, pe ciobani, colindători ai codrului, în ale căror sunete de fluier ascultă liniștea...și care ne-au dovedit că „*tradiția, ca și floarea, trebuie scoasă la lumină*”. În scrierile acestor înțelepți vârstnici se oglindește tumultoasa și bogata experiență de viață...Desprind totodată acea gingășie și cumpătate cu care au știut să îmbrățișeze atât de miraculos efortul, talentul și imaginația. Numai așa îmi pot explica că pentru acești seniori *amintirea a devenit sora dorului*. Dacă pentru mulți admiratori, *muzica e leac vrăjit – înaltă curcubeie...*, mai trebuie să știm că *rostul comunicării nu este nouitatea, ci sinceritatea*...Pentru arta cuvântului ne rezumăm la vorbele unui vârstnic scriitor: „*Pe vremea mea literatura ținea loc de fericire*”.

* Prefață la cartea în pregătire *Amprente pelerinului*

Incertitudini

Izvorul din vale a secat
Iarba din jur cade-n păcat
Mestecenii au zâmbet uscat
Soarele calcă pe cer, apăsăt.

Curg toate, ca-n sărbătoare
Brazilii caută-n lumină alinare
Drumul pustiu stă-n așteptare
O nouă dorință e gata să zboare.

Timpul întrebărilor a trecut
Greul răspunsurilor e la început
Nimeni nu dă semn c-a priceput
De ce e trist îngerul căzut.

Așteptare

Să te oprești tăcut între altare
La umbra gândului zâmbind
Ca un stăpân al zilei ce nu moare
Învinsă în final de-un asfințit flămând.

Iar anii ascuțiți să-i ții la poartă
Codași ai vremii fără leac
Și tu, buimac prin ziua moartă
Să duci povara viselor în veac.

Iar la sfârșit, din valea cu regrete
S-alegi doar unul mic și oropsit
Și să-l preschimbi în zâmbete discrete
Drumețului bătrân și obosit

Încet, din timp să se aleagă praful
Și el purtat de ani spre infinit
Iar valea să rămână cu triumful
De-a naște iar pământ deștelenit.

Despre regrete, doar tăcerea
Să le alunge-n vid durerea.
Apoi hoinar în timp crucificat
Să mori în liniște și împăcat.

DUMITRU TÂLVEȘCU

CAFEAUA cu ZĂȚ*

* * *

ce iscă ideea...

ca o gutuie
– dintre câte! –
târzie pe vârfuri;

precum frunza
– ultima pe ram –
purpurie haină împărătească,

se ține de poeți, ca o femeie
căruntă și geloasă.

* * *

hermetic,
cerebral – am scris.
diseca-vor doct
– cu penițe de aur –
cât să găsească
sieuși un punct de vedere.

în rest, nu cred
să fi fost intimidați
cei ce joacă în lesa nimicului.

* * *

cu capul în nori,
cu inima în aritmia ceasului
ce nu mai are treabă cu timpul.

cineva, dintr-o parte, ar zice:
–ăsta-i dat...
poeziei.

* * *

poem uitat –
cu fast purtat
din templu-n templu,
lăudat de suplele cadâne,
cântat cămilelor bătrâne în clar de
lună –
nu ești decît un cumpănit ucior,
nevinovat că te-au băut
și că deșertul ți-l sorbiră pân' la fund
dervișii în straie de nisipuri risipite,
când se prăpădiră ei în vânturi.

* * *

dacă ar fi să sap o fântână,
aș săpa-o în masa de scris

ca să văd cerul,
unde arde pasărea *phoenix*.

să salvez măcar o pană (de scris)
tradițională,
că s-ar putea ca fabuloasa pasăre
să renască într-o super-variantă *digi*.

act matinal

abia ți-ai dormit noaptea anostă
că în ochii vigilenți ai ferestrelor
te surprinde dimineața nudă
și încă neînceptută.

dacă tot te-ai lăsat de cafeaua
matinală
(nu face bine la imaginație – potrivit
tv),
lebdă menageră, cu grația-i lirică,
aduce pana de scris, exact când
inspirația, după garda de veghe,
se duce la culcare.

sugestie

dincolo de flaterii și dileme
(cred – nu cred,
blagovonie – „irosit văzduh”,
mă supăr – nu mă supăr pe o emiție-
n derivă),
mai treci o dată cu „ochiul al treilea”
peste cel dintâi
dintre poemele întinse spre laude
ca să vezi scânteierea unei idei
risipite.
s-ar putea să diseci labirintul
pietrei de malahit –
wow! gioconda,
ce știi tu, gioconda...

* * *

copil fiind,
până la neil armstrong,
contemplam discul lunii
pecetluit cu atletul
– vre-un soi de zeu –
supus să poarte-n cârcă
un bolovan imens de sare

ori ținuta unui dregător de ritual
cu capul lui Ioan...

Mihai Camara, Medalia Brâncuși

* * *

tragi de funia orizontului
să apropii fata morgana dansând –
zadarnic.

tragi din răspuțeri –
se destramă cerul.

mi-e teamă: nu cumva
prin gaura formată
extraterestrii să ne fure femeile
cu tot cu planetă.

alo-o-o!
nu trageți de funia orizontului.

de cum ușoară treci
verdele ierbii se-apride,
arde în incolora ta respirație...

ușoară,
mai mult decât ninge lumina
pe aripa unui heruvium,
cum e să adie mireasma
urmei de zee,
tocmai când albastra
privirea ta flutură,
se face că treci
– Ană –
și se stinge verdele ierbii
de cum ușoară treci
iarăși în piatră.

* * *

liniștea astei cenuși
acoperă somnul
păsării demult așteptate.

timpul...
dacă nu e al tău,
pierdute-s hrisoavele veghii.
nici măcar mitul
– către chindii –
nu mai e mărturie.

tu nu pregeta.
înalță aceste învățături
din cenuși în memorie.

* * *

nu contează nici măcar anotimpul –
din nou se adună cu tot cu ogari
la o partidă de vânătoare.
ținta e cerbul regal.

au tras și tu strigi cât te țin bojocii:
sunt liber în labirint!

pădurea cu sângele adormit în poală
se dă în leagănul singurătății.

DUMITRU BĂLUȚĂ

*Din cartea în curs de pregătire

FESTIVALUL DE CREAȚIE ȘI
INTERPRETARE

„ANA BLANDIANA”

Inspectoratul Școlar Județean, Brăila, Liceul „Anghel Saligny”, Structura: Școala Gimnazială „C. Sandu-Aldea”, Asociația Culturală „Ars Poetica”, Muzeul Brăilei „Carol I”, Teatrul „Maria Filotti”, Liceul de Arte „Hariclea Darclee”, Liceul Pedagogic „D. P. Perpessicius”, Universitatea „Dunărea de Jos”- Facultatea de Litere, Galați, Direcția Județeană pentru Cultură Mureș, alături de alte instituții partenere din țară și din străinătate, vă invită să participați la a VIII-a ediție a FESTIVALULUI DE CREAȚIE ȘI INTERPRETARE „ANA BLANDIANA”, cu tematica - *Umbre de cuvinte, inclus în CAEN, 2019, Anexa 8, Domeniul Cultural-artistic; Literatură, poziția 65.*

Concursul se va desfășura pe 5 secțiuni: **I. Creație literară**, Subsecțiunea I: clasele V-VIII, Subtema: „O umbră a ierbii/ Ce poate fi mai firav/ Decât o umbră a ierbii...” - trei poezii sau un text în proză (1-2 pagini); **Subsecțiunea a II-a:** clasele IX-XII - Subtema: „O umbră a ierbii/ Ce poate fi mai firav/ Și mai imposibil de șters?”- patru poezii sau un eseu (2-3 pagini); **II. Analiză literară / Traduceri (engleză/ franceză)**; **Subsecțiunea I:** Analiză literară: clasele V- VIII;

Subsecțiunea a II-a; Analiză literară: clasele IX-XII; ***Se va alege pentru interpretare câte o poezie din lirica scriitorilor Ana Blandiana (una dintre poeziile recomandate: *Umbrele mele i-e frică, Dreptul la umbră, Ceața care coboară, Vânătoare, Trup, Stăpânul morii, Vânătoare în timp, Călătorie*, din volumele *Pleoape de apă și Orologiul fără ore*) și *Matei Vișniec* (una dintre poeziile recomandate: *Ultimul turist posibil, Călătorul prin ploaie, Câteva lămuriri. Întâlniri de o secundă, Despre cum se va sfârși această poezie...*, din volumul *Orașul cu un singur locuitor*); **Subsecțiunea a III-a:** Traduceri: clasele IX-XII - (vor fi traduse câte două poezii din volumul *Variațiuni pe o temă dată*, Ana Blandiana); **III. Recitare:** Subsecțiunea I: clasele IX - XII - o poezie de Ana Blandiana (din volumul *Pleoape de apă*), o poezie de Matei Vișniec (din volumul *Orașul cu un singur locuitor*); **Subsecțiunea a II-a:** clasele II - IV - *** vor fi alese două poezii din volumul - *Întâmplări de pe strada mea*, Ana Blandiana; **IV. Interpretare folk:** două piese muzicale: 1.prelucrare din lirica scriitoarei Ana Blandiana sau a scriitorului Matei Vișniec, 2.prelucrare din creația românească de gen; **V. Secțiunea de comunicări științifice: MOTIVUL UMBREI ÎN LITERATURA ROMÂNĂ ȘI UNIVERSALĂ Simpozion cu participare directă și indirect:** Secțiunea A - elevi, Secțiunea B - profesori preuniversitari și universitari, studenți.

Etapele desfășurării Festivalului „Ana Blandiana”: 14 februarie - 17 martie; promovarea regulamentului în școli, licee, universități; **înscrierea participanților**, pe secțiuni; desfășurarea la nivel local a unor etape de selectarea a lucrărilor reprezentative; **18 martie -14 aprilie 2019;**

expedierea lucrărilor reprezentative pe secțiuni; 15 aprilie - 13 mai 2019 evaluarea lucrărilor; redactarea antologiei festivalului ce va cuprinde lucrările premiate; **16 -18 mai;** manifestările artistice ale Festivalului de Creație și de Interpretare „Ana Blandiana” (lansări de cărți / reviste literare, desfășurarea Sesiunii de comunicări științifice, dramatizări, momente poetice, recital folk, premiarea concurenților); 20 mai - 31 august; expedierea premiilor în țară și în străinătate.

*

Premierea

*Se vor acorda premii pentru fiecare dintre secțiunile/subsecțiunile concursului (Premiul I; Premiul al II-lea; Premiul al III-lea, Mențiuni; Marele Premiu „ANA BLANDIANA” ; Premii Speciale), într-un cadru festiv. *Creațiile premiate vor fi publicate în Antologiile Festivalului. (Editura Vatra veche, Târgu-Mureș) *Lucrările Simpozionului, evaluate de Comitetul științific al Universității „Dunărea de Jos”, Facultatea de Litere, Galați, vor fi cuprinse într-un volum, format electronic.

*Diplomele participanților la secțiunea de comunicări științifice vor fi trimise în format electronic.

*Premiile finaliștilor concursului, care nu vor putea ajunge la festivitate, vor fi expediate prin poștă.

Invitați de onoare:

Scrutoarea ANA BLANDIANA - membră a Academiei Române, a Academiei Europene de Poezie, a Academiei de Poezie „Stéphane Mallarmé” și a Academiei Mondiale de Poezie (UNESCO), scriitorul NICOLAE BĂCIUȚ - membru al Uniunii Scriitorilor din România, redactor - șef revista VATRA VECHIE; director - Direcția Județeană pentru Cultură Mureș

Președinți/Secțiuni:

Profesor univ. dr. Simona Antofi, Universitatea „Dunărea de Jos”, Galați Inspector școlar - Limba și literatura română, prof. Budur Eduard, ISJ, Brăila Inspector școlar - Învățământ primar - prof. Bonciu Ecaterina, ISJ, Brăila Inspector școlar - Educație permanentă - prof. Ion Aurelia, ISJ, Brăila

Informații suplimentare despre condițiile de participare, redactare etc. se pot solicita la: /telefon: 0744601422 su pe adresa de email: asociatiaarspoetica@yahoo.com.

„Argumente pentru pace”

în luna aprilie

Putem remarca și în luna aprilie asemănări între unele evenimente legate de pace, într-o altă formă, dar de multe ori cu aceiași actori în rolurile principale.

- conducătorii încearcă absolut orice metodă inteligentă pentru a restabili și menține pacea;

- mai multe tratate decât în alte luni au fost defavorabile locuitorilor de atunci ai României;

- mai multe dintre acestea au în comun eșecuri ale alianțelor dintre români și marele vecin de la răsărit, Imperiul țarist, datorate de obicei unor înfrângeri pe câmpurile de luptă.

• *Pacea se obține și prin recunoașterea puterii suveranului...*

- În 4.04.1459 prin tratatul de la Overchelăuți, Ștefan cel Mare îl recunoaște drept suzeran pe regele Poloniei, Cazimir al IV-lea.

• *...sau se realizează premisele ei prin “ungerea” unui mare domnitor.*

- În 14.04.1457 are loc înscăunarea lui Ștefan cel Mare, pe locul numit "Direptate". La 12 aprilie are loc lupta de lângă satul Doljești, la sud-est de Cetatea de Scaun a Sucevei, aproape de vărsarea Șomuzului Mocirlos în Siret. Ștefan l-a învins pe Aron Petru, care s-a refugiat împreună cu boierii fideli, la Camenița, în Polonia. După victoria de la Doljești, Ștefan, aflat în tabăra sa de la sud de locul luptei, situată lângă satul Direptate, a primit clerul și boierii veniți să-l întâmpine, iar Mitropolitul Teoctist l-a "uns" și încoronat în biserica satului.

• *...prin promisiuni și renunțări...*

- În 18.04.1539 Ștefan Lăcustă pro-mitea, odată cu “pacea, bună-vecinătatea și liniștea”, regelui Sigismund I al Poloniei, și renunțarea la Pocuția.

• *...prin impunerea unui conducător fidel în țara învecinată...*

• În 24.04.1574 un alt domnitor restabilește pacea printr-o strălucită victorie și prin cucerirea țării vecine, care, din dușman, devine prieten, du-pă înscăunarea unui domn favorabil... Astfel, prima încercare a turcii-lor de a-l înlătura pe Ioan Vodă cel Viteaz, cu ajutorul trupelor

domnului Țării Românești, și de a impune în locul său un domn servil a fost zădărnicită. În această zi oastea Moldovei, aliată cu cazacii, obține o strălucită victorie la Jiliștea. Ca urmare, trupele moldovenești au reușit să înainteze până la București unde au înscăunat un domn favorabil luptei comune de eliberare. Sunt atacate în continuare și pozițiile turcești de la Dunăre.

• *...sau se pierdea pe câmpul de luptă...- un eșec pentru diplomația din Moldova l-a constituit Tratatul de la Luck-*

- Tratatul de la Luck s-a încheiat în 13.04.1711, între Petru cel Mare și Dimitrie Cantemir. Înțelegerea stabilea emanciparea de sub dominația otomană, în colaborare cu Rusia, asigurarea independenței, supunerea “boierii mari și toți supușii Principatului Moldovei să fie datori a se supune Domnului, căruia îi aparținea toată legea și judecata”, domnie ereditară în cadrul familiei Cantemir, restabilirea frontierele istorice ale Moldovei. După înfrângerea armatei aliate a celor doi conducători iluminați est-europeni, la Stănilești, de către otomani, domnitorul Cantemir este obligat să se refugieze la curtea lui Petru cel Mare, renunțând și la tronul Moldovei, dar și la reformele pe care își propusese să le realizeze.

• *Un alt eșec pentru Moldova l-a reprezentat și cedarea Bucovinei.*

- În 26.04.1775, ca urmare a convenției încheiate între Imperiul Otoman și Austria, Bucovina intră în componența Imperiului Habsburgic.

• *Pacea se putea obține și prin revendicări pașnice:*

- În 17.04.1822 delegațiile marii boierimi muntene (șapte boieri) și moldovene (șase boieri) au sosit la Istanbul pentru a prezenta revendicările clasei dominante din țările române. Principalele revendicări

erau: restabilirea domniilor pământene, consolidarea privilegiilor boierimii prin concentrarea puterii în mâinile unui grup restrâns de mari boieri, excluderea grecilor din funcțiile civile și ecleziastice, dreptul exclusiv pentru pământeni de a ocupa slujbe publice, introducerea unor reforme în spirit burghez etc.

• *Au urmat și alte vremuri grele pentru țările românești, în mare parte datorate relației impuse de marile imperii cu care se învecina, dar în luna aprilie, mai ales marelui vecin, Imperiul țarist...*

- În 25.04.1828 trupele țariste trec Prutul și ocupă Moldova și Țara Românească care trec sub administrație rusă. În locul domnilor celor două țări, care se retrăseseră în Transilvania, se instituie o administrație militară rusă, în frunte cu contele Fiodor Petrovici Pahlen, numit președinte deplin împuternicit al Adunărilor (Divanurilor) Moldovei și Țării Românești. Principala preocupare a administrației a fost aprovizionarea armatei. În acest scop, înaltul funcționar rus era împuternicit ca, în afara contribuțiilor în bani și în produse, să facă și cereri extraordinare “oricât de împovăraătoare” pentru buna desfășurare și reușita planurilor militare. Noua invazie rusă i-a costat pe români “mai mult sânge și lacrimi decât cele precedente la un loc”, spunea agentul consular al Franței.

• *Dorința de pace i-a adus chiar și pe marii revoluționari la masa tratatelor:*

- În 10.04.1849 au loc primele tratative de pace dintre conducătorii revoluționarilor români ardeleni, în frunte cu Avram Iancu, și reprezentanții revoluționarilor maghiari.

• *Marile puteri aleg însă o altă cale de a restabili pacea, pentru revoluționari:*

- În 19.04.1849 se încheie convenția ruso-turcă pentru înăbușirea revoluției. Se înființează divanuri legis-lative. La această dată are loc semnarea Convenției ruso-turce de la Balta-Liman, care consfințește pe plan diplomatic internațional înăbușirea Revoluției de la 1848 din Țara Românească și Moldova. Convenția prevedea: domni numiți de sultan pe timp de 7 ani; →

PROF. CORINA SIMEANU

Starea prozei

Ce să mai facem, eroi străbuni? Ne-mpușcă ăștia la foc automat. Trag în noi din toate pozițiile. Le trebuie masă de vot și vor să resusciteze morminte. Voi, cei care ne-ați lăsat o țară mare și frumoasă, nu vreți în ruptul lutului să ieșiți să-i ajutați. Voi sunteți mulți și cinstiți, noi, puțini și lași! Lași și proști!

Suntem de răsul lumii cu ăștia, mări, morților drepti! „Suntem în marș acum spre instaurarea unei dictaturi național-socialiste” în ținutul Yaya. Un „terrorist autoradicalizat, (este) dispus să se autodetoneze”... dar cu noi cu tot.

„Jupânul de bandă” cu pușcărie la bază, prin mijloace oculte s-a cocoțat pe jilțul unde odată ați stat voi, eroi ai neamului și ne mănâncă cu ardei iute.

Ne mănâncă și copiii să facă loc pușcăriașilor, să le dea liber... peste

noi... Lacrimile noastre negre merg să se cunune-n pustia lor. A fi patriot ca... hoțu-âl mare în-seamnă să ai justiția la rever și... patri-hoțul... o are. De vină că ținutul e pe locul de la urmă... e normal, după normalul lui și al alor săi, președintele și încă vreo doi... cum ar fi procurorul general care nu vrea de loc să stea capră.

Ăștia... președintele și procurorul general, dar și U.E. au distrus industria, agricultura, economia, sănătatea, învățământul, ăștia au scos morții să voteze... după sărăcăcioasa lor minte stricată.

Groznic este și aspectul că nemernicii Yaya-iști pronunță și numele Domnului nostru.

„Doamne-ajută”! ar fi zis la un moment dat „șeful superm, șeful ban-dei”, mărinimosul mustăcios, Yaya”!

Păi... Dumnezeu a ajutat în viața Lui pe cineva să mintă, să fure, să batjocorească, să umilească? A scos, Dum-nezeu, vreedată vreun mort să-l ducă la urne? Iată că...„dumnezeul ăștora” poate să facă minuni (de genul lor) O ducem rău, ei spun că... e bine! S-a scumpit carburantul la pompe, ei spun că NU. Suntem pe ultimile locuri în Europa și în lume, ei spun că avem productivitate record, că i-am depășit pe toți...

Dacă președintele spune lucrurilor pe nume, boss Yaya, prin sinistrul ministru al justiției (lor), vrea să-l bage la bulău, să pună el, șeful Yaya, mâna pe butonul roșu.

N-are de gând să fugă-n Mazârğașcar, ori Coasta lui Rică. Mai are de distrus și de furat prin ținut.

După colț, Scaraoțchi... își freacă mâinile...

GHEORGHE RĂDUCAN

ARGUMENTE...

→ desființarea Adunărilor Obștești și înlocuirea lor cu divanuri legislative, cu membri de drept și numiți de domn, precum și ținerea sub ocupație a Principatelor pentru a reprimă orice mișcare de insurecționare.

• *Alteori marile puteri recunosc ceea ce statele mai mici au reușit să facă printr-o dublă alegere:*

- În 1.04.1859 dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza ca domn al Munteniei și Moldovei a fost recunoscută de Franța, Marea Britanie, Rusia, Prusia și Regatul Sardiniei, în cadrul Conferinței reprezentanților puterilor garante de la Paris.

• *Statele mari desemnează conducătorii statelor mai mici, iar acestea desfășoară referendumuri pentru a pune capăt disensiunilor interne, potențial generatoare de conflicte și confirmarea noilor conducători.*

- În 2.04.1866 se desfășura plebiscitul pentru alegerea ca principe al României a prințului Carol de Hohenzollern Sigmaringen. Pentru discutarea problemei Principatelor Unite, este convocată Conferința de la Paris a celor șapte puteri europene. Lucrările acesteia încep la 10 martie 1866 și se vor desfășura timp de peste

o lună. Prin două telegrame diferite, ambele cu aceeași dată, 25 martie 1866, se comunica în țară numele noului candidat la tronul României: *Principele german Carol de Hohenzollern Sigmaringen*. Inițiativa cea mai însemnată a autorităților provizorii de la București este însă aceea privind “*plebiscitul*” pentru alegerea ca domn al României a prințului anunțat. Plebiscitul începe la 2.04.1866. Alegerea unui prinț străin pe tronul țării își găsește explicația în dorința românilor de a se pune capăt disensiunilor și luptelor politice interne, pe de o parte, iar pe de alta, de creare a condițiilor unui sprijin diplomatic eficient pe plan extern pentru țară.

• *Peste secole s-a întâmplat un alt eșec pentru diplomația românească, în timpul celui de-al doilea război mondial. Nu întotdeauna victoriile pe câmpurile de luptă au impus clauze favorabile la încheierea păcii. Victorioasă la Mărășești, Mărăști, Oituz, România este obligată să accepte condiții de pace specifice capitulării, după pierderea aliatului său, Imperiul țarist. Pacea se încheie și dacă-ți pierzi aliații...*

- În 24.04.1918 s-a încheiat Tratatul de Pace de la Buftea-București, dintre România și țările Puterii Centrale,

prin care se făceau concesii teritoriale, se accepta dezarmarea totală a țării, întreținerea trupelor germane de ocupație, cedarea resurselor de petrol pentru următorii 90 de ani ș.a. Tratatul cu Puterile Centrale nu a fost niciodată ratificat de Parlamentul României sau promulgat de Regele României, dispozițiile sale fiind valabile doar șase luni. În 28.06.1918 prin semnarea, la Versailles, a tratatului de pace dintre Puterile Aliate și Germania, aceasta era obligată să renunțe și la Tratatul de pace semnat la 24 aprilie/7 mai 1918.

- În 12.04.1944 în cadrul tratativelor de la Stockholm, dintre F. Nanu, ambasadorul României, și Alexandra Kollontay, ambasadoarea URSS, s-a încheiat un armistițiu.

- În 13.04.2005 Parlamentul European a aprobat admiterea Bulgariei și României în UE.

- În 25.04.2005 România și Bulgaria semnează la Luxemburg Tratatul de aderare la UE, tratat ratificat ulterior de Parlaamentele tuturor țărilor membre ale UE.

Sursele articolului se pot vizualiza pe pagina

<https://calendarele.eu/bibliografie/> de pe site-ul aplicație – Calendare românești

Profil **LUCIAN ȘTEFAN**

S-a născut la Câmpulung Moldovenesc, Suceava, locuiește la Brașov.

A absolvit Liceul de Poliție „Neogoe Basarab”- Buzău în 2004, absolvent al Academiei Naționale de Informații – Serviciul Român de Informații 2008.

Absolvent de Drept și Administrație Publică în 2009.

Administrează „ATE Bucovina” (**Asociația pentru Turism și Ecologie Bucovina**), scrie poezie și cântă în trupa CALENDAR împreună cu Marius Mandai. Organizează tabere sau cursuri de șah pentru copii, lucrează la proiectul SOARENDAR dedicat copiilor din orfelinat.

A lansat în 2016 un material discografic intitulat „Antecolecția de emoții”

„Ascunse-n văzul tuturor”, este volumul de poezie clasică, lansat de Lucian în 2014, la Brașov editura Magic Print Onești și premiat la Festivalul de creație „Vrancea Literară”!

„Între inimă și gând” este poezie clasică contemporană.

A scos un album de cântece „Colecția de emoții”. În paralel cu acesta, muncește la „Povestea muntelui” - al treilea album propriu al trupei CALENDAR (primul fiind „Un munte așternut” - 2012 și al doilea - „URARENDAR” – 2015.

*

Interviu cu Lucian ȘTEFAN – menestrelul munților din trupa CALENDAR.

Un nou volum de poezii, primul album solo și un concurs inedit

R: Fiind o noutate pentru mulți cititori ai revistei *Vatra Veche*, cine este Lucian ȘTEFAN?

LȘ: Sunt un român. Cu asta m-am îndeletnicit de când am început să merg și să vorbesc și până în prezent. M-am pregătit, m-am instruit, am încercat și am reușit să devin ce mi-am propus. Și da, așa cum spunea Păunescu în „Repetabila povară” – să le fie copilul cu-o treaptă mai domn, asta am intenționat și eu în anii de pregătire. Dacă bunicii mei au avut cel mult

opt clase, iar părinții mei au terminat liceul, eu m-am bucurat să termin întotdeauna cu medie peste 9 (10 curat doar până în clasa a 8 a) și liceul militar, și academia militară, și facultatea de drept, și masterul în comunicare și relații publice, precum și cele 3 studii postuniversitare. Școală făcută pe bune, nu diplome la comandă, contra-cost, cum prea des întâlnim astăzi și nu doar când ne referim la sistemul public. În 2011 am ales să demisionez, să trec în rezervă și să o iau pe calea muzicii și a scrisului. Te poți îmbogăți din asta doar dacă ai noroc, dar adevăratele bogății pe care ți le oferă poezia și cântecul nu sunt numai de natură financiară. Tot ce nu am reușit să trăiesc și să mă bucur în cei 10 ani de școală militară și apoi în cei 3 ani de muncă în operativ, am reușit să simt în timpul celor 600 de concerte cu trupa CALENDAR, a celor două volume de poezie clasică și a celor 3 albume muzicale compuse de mine - muzică și text, până în prezent.

R: Cu ce te ocupi atunci când nu cânti și nu scrii?

LȘ: Atunci când nu am concerte solo sau cu trupa și nici nu mă frământ cu vreo poezie sunt instructor de șah. Sunt atât de mândru și de fericit când văd cât de frumos pot contribui la înfrumusețarea acestei Românie, fiind unul dintre norocoșii care lucrează cu cei mai isteți copii din Brașov și în plus, norocos fiindcă ei își doresc la rândul lor să învețe de la mine cel mai nobil și mai frumos dintre sporturi. Nu e obligație, ca la școală, e act voluntar și atât.

Așadar, după o licență în psihologie, una în sociologie, alta în drept și administrație publică și o specializare în comunicare și relații publice, plus brevetul de ofițer de informații, fericirea de a face ce-mi place și de a reuși să și trăiesc din asta, o iau zilnic din șah. Pe lângă Clubul Sportiv „Cele Două Turnuri”, pe care l-am deschis în

Brașov, reușesc să manageriez (că nimeni nu mai administrează sau se ocupă, ci manageriază) clubul montan fondat acum 10 ani din dragoste de munte – **Asociația pentru Turism și Ecologie Bucovina**, ONG prin care am îndrăznit să visez și ambițiosul proiect SOARENDAR, care nu a rămas doar urarea trupei CALENDAR, ci a devenit și un vis frumos pe care să se materializeze.

Construim două centre de agrement destinate copiilor din centrele de plasament, cu scopul pe termen scurt, de a le oferi o vacanță, iar pe termen lung de a îi ajuta pe cât mai mulți dintre ei să se califice într-o meserie. Cei interesați pot găsi detalii și pe atebucovina.ro și pe soarendar.ro

Tot prin intermediul ATE Bucovina am reușit să stabilim trainice legături și parteneriate cu oameni și entități de cultură ce urzesc zilnic rod și rost pentru o Românie mai frumoasă, mai curată și mai bogată cultural. Un astfel de parteneriat îl avem încheiat cu Asociația Literară „Creneluri Sighișorene”, prin amabilitatea dumneavoastră doamnă Gabriella Costescu.

R: Cum vezi lumea literară de azi? Care este interesul generației tinere pentru carte în general și pentru poezie în particular?

LȘ: Astăzi lucrurile se schimbă și asistăm la cea de-a 4 revoluție industrială. În eventualitatea în care în maxim 3 decenii inteligența artificială va depăși în mod cert →

GABRIELLA COSTESCU

capabilitatea umană, orice formă de artă va fi devenit istorie. Totuși rezumându-mă la comportamentele și obiceiurile sociale prezente, lumea nu mai cumpără nici muzică, nici literatură. E mai ușor să furi de pe internet decât să plătești pentru munca artistului. Astfel că arta nu se prea comercializează astăzi, și artiștii contemporani sunt zilnic sub asediul dilemei în ceea ce privește un public confuz, dispus adesea să-i vândă, mai mult decât să-i cumpere. De aceea, cine pornește pe drumul artei își asumă și dese episoade de foame și de sete. Fizică, nu doar morală, culturală sau de altă natură.

Când mai apar tot felul de indivizi care suscită interes făcând rime la comandă și o invazie de personaje cu o cultură și o pregătire îndoielnice, mușterii ai editurilor răsărite după ploaie precum funții și din cauza lor multă maculatură cu titlul de volume de poezii cu rimă albă, unde practic discutăm doar despre un amestec natural de gânduri și nimic mai mult, ridicat totuși la rang de literatură valoroasă ... este cam greu să răzbați respectând niște tipare și anumiți parametri ai ceea ce înseamnă, și va însemna poezia clasică, de la Vergiliu până în vecii vecilor.

Cu toate acestea, îmi amintesc crezul și totodată sfatul doamnei Ileana Vulpescu atunci când mi-a făcut deosebita bucurie de a-mi corecta poeziile și de a îmi prefața primul volum, că e suficient ca o singură poezie să devină virală și să atingă suflete ca să am simțul datoriei împlinit. Nu e nevoie nici de zeci de volume și nici de o carte a cărților de poezie ca să fiu mulțumit că am contribuit la o Românie și o lume mai frumoase.

R: Se aude că ai provocat cititorii la achiziție de carte și CD cu miză mare. Cum de te-ai gândit la un concurs cu premiu o mașină?

LȘ: Este o provocare și un studiu social ceea ce am cutezat să fac. Și deja culeg rezultate. Oamenii au încredere în branduri și în povești, nu în persoane, în nume sau în adevăruri simple. Dacă o mare companie internațională promite 100 de mașini, deși nu ajunge niciuna la consumatorul final, românul cumpără în neștire neîndrăznind să se îndoiască de bunele intenții ale brandului. Și astfel spirala se

Mihai Camara, Zale

mărește: cu cât oamenii cumpără mai mult, cu atât brandul crește și se îndepărtează de contactul real cu consumatorii.

Când însă un artist cvasinecunoscut, semi-anonim, dar cu cele mai bune intenții verificabile își propune să ofere cadou o mașină unuia din 4000 de cumpărători de carte și album, pachet ce costă doar 75 de lei, oamenii încep să se îndoiască. Clar, e ceva putred la mijloc. Nu poate fi adevărat. Mașina e veche, e o miniciună, e o înșelătorie, i-a luat mașina lui tată-său. Discrepanța e mare între a cumpăra o carte și un CD cu muzică și să câștigi o mașină, mai ales că vrea să vândă numai 4000 de astfel de pachete, ba ne mai aburește și cu nu știu ce coduri, ba strugurii sunt acri ...

Deși toate economiile mele au fost investite în acest proiect și ultimii bani adunați, 5000 de euro i-am dat pe mașina ce o voi oferi premiu, sunt optimist și convins că până la finele anului 2019 voi reuși să vând cele 3500 de cărți și albume rămase din cele 4000, iar mașina, un Suzuki SX4, 4x4, second hand, evident, va ajunge la unul dintre cei care îndrăznesc să creadă că mai sunt români care au cuvânt, bun simț și o evidentă dorință de a face lucrurile așa cum trebuie nu doar pentru el și ai lui, ci pentru toți cei din jurul său. Cine dorește să afle mai multe detalii despre concurs și poate își dorește să cumpere cartea și albumul, poate afla detalii pe www.trupacalendar.ro

R: Care este mesajul tău pentru cititorii revistei?

LȘ: Iubiți, simțiți, gândiți, râdeți, plângeți, scrieți și vorbiți românește. Iubiți-vă țara și căutați motive zilnic să o vorbiți de bine. Iubiți-vă semenii și răspundeți cu bine în orice împrejurare. Descoperind binele din orice lucru, ducem mai departe munca de început a Divinității.

Armistițiul

Contaminarea cu lucrurile inutile de care ne atașam
în margini de cartier unde plecam să vedem ploaia
suspendată de farurile locomotivei galbene
făcând manevre de rutină prin triaj precum o mică suferință
în obrazul captiv grimasei

Spații revăzute acum
de parcă totul a trecut prin mâna zarafilor
și armistițiul de sânge făcut atunci cu toți trădătorii singurătății și jurămintele de a fi acolo niciodată *stanco uno per altro* și cuvântul acela așteptat făcându-și culcuș provizoriu în altele când Septembrie era un o cărare printre tăceri și iubirile mici purtate cu grijă ca niște figurine în cutia cu chibrituri

Unsprezece Februarie

Mereu un joc al unuia împotriva celuilalt
mereu singuri cu cea mai rămas din declarațiile
atât de sincere încât par jucate și spiritul bon vivant ce ne face să iubim
mai mult pe cel ce se depărtează decât pe cel ce se apropie
când scânteile zilei trecute de unsprezece Februarie sar pe zidurile abia vâruite
Inimile întrec în număr toate viețile unei pisici
Freamătul arborilor ca niște șoapte-n oratoriu
spun că nevoia de ordine poate justifica orice ticăloșie
Cheile casei conservă frigul de afară
preț de o simfonie fantastică a lui Berlioz
când păsările sosesc la geam ca niște lacrimi de admirație
pentru tot ce-ți vei aduce aminte

ALEXANDRU CAZACU

Vatra veche dialog cu

actorul și profesorul

Paul Chiribuță

(VI)

- *Ați fost președintele juriului la cea de-a XXIX ediție a Festivalul Internațional de Comedie de la Galați. Cum a arătat peisajul comediei în acel moment, pentru că la Galați, de obicei, participă cele mai apreciate spectacole din țară?*

- Sincer să fiu mă așteptam ca în peisajul spectacolelor de comedie să se întâmple mult mai multe lucruri interesante. Cu câteva excepții notabile, cu greu putem spune că sănătatea comediei românești este înfloritoare. Planează un fel de derută în rândul profesioniștilor, care parcă nu mai găsesc drumul umorului de calitate. Influența emisiunilor de umor incert ale televiziunilor se simte în abordarea situațiilor comice și în jocul actorilor. Teatrul, care a constituit de-a lungul anilor unul dintre reperele solide ale culturii noastre, plătește și el un oarecare tribut bășcăliei înconjurătoare.

- *Există montări la care vreți să vă referiți în mod special?*

- În primul rând vreau să vorbesc despre spectacolul *Și negru, și alb, și gri*, scris și regizat de Mimi Brănescu, care mi-a redat speranța că textele de calitate există, că umorul fin nu s-a pierdut și că actorii când se află într-un asemenea context sunt strălucitori. Am văzut și un spectacol intitulat *Ei*, și o adaptare după *Improvizație la Alma* de Eugène Ionesco, realizat de o tânără regizoare, Andeea Ciocilan, care a descifrat de minune textul și care a reușit să-i pună pe tinerii actori în niște situații ofertante pentru imaginația lor. Un lucru straniu, care mi-a atras atenția, a constituit-o apariția, după nu știu câtă vreme, a adaptărilor după texte cunoscute din literatura

dramatică universală, poate din nevoia regizorilor de piese cu o problematică complexă. Din ce am văzut, una a fost reușită și anume *Avarul*, de la Teatrul „Toma Caragiu” din Ploiești, cealaltă mult mai puțin, *Casa de pe graniță* a Teatrului din Baia Mare. Putem considera apariția unor astfel de adaptări, specifice începuturilor teatrului românesc, ca un semnal de alarmă care îndeamnă teatrele și autoritățile culturale să acorde mai multă atenție literaturii dramatice autohtone. Apariția Teatrului Dramaturgilor Români sper să fie de bun augur.

- *Trăim un timp... în care ceea ce numim „absurd” a devenit, într-o mare măsură, realitatea de zi cu zi. Câtă nevoie mai avem de comedie, în acest context, cât ne mai putem exprima prin ea? Câtă nevoie are publicul? Câtă nevoie au creatorii?*

- Alienarea în fața unei realități, care ne depășește de multe ori înțelegerea, a devenit una dintre problemele majore ale actualității. Copleșiți în fața fluxului enorm de informații contradictorii, avem puține posibilități de apărare. Râsul rămâne mijlocul cel mai eficient de supraviețuire. Cred că avem o mare nevoie de comedia care să ne redea speranța că scara valorilor morale și estetice nu este aceasta pe care o vedem zilnic și că bunul simț rămâne un reper esențial al omului normal. Ceea ce mă miră este că există un asemenea rezervor de comedie în mai toate situațiile cotidianului nostru, pe care puțini îl exploatează literar. Poate că absurdul autohton stârnește mai mult plânsul decât râsul, dar sunt covins că această epocă pe care o trăim este o mină de aur pentru dramaturgi.

- *Dv. unde vă simțiți mai confortabil – în comedie sau în dramă?*

- Ca actor vă pot spune că mă simt mai bine în comedie. Nu vreau să intru în conflict cu nimeni, dar munca actorului în comedie trebuie să fie la fel de precisă ca a farmacistului când prepară un medicament. Orice doză greșită transformă medicamentul în otravă. Spiritul de observație, umorul și autoironia sunt ingredientele de bază. Drama cere aproape aceleași calități, dar e mai îngăduitoare cu rigoaarea. Ca spectator, sunt mult mai răbdător la o dramă, pe când la o comedie...

- *Ați „cochetat” în ultimul timp și cu regia. Cum e de cealaltă parte a scenei? Vă gândiți la un proiect pentru viitor, ca regizor? Dar ca actor?*

- Meseria de profesor m-a obligat, în ultima vreme, să privesc din exterior rezultatele muncii actorului, să mă preocup nu numai de interiorul abordării, dar și de ceea ce ajunge la spectator, de modalitățile de corectare a mesajului care pleacă de pe scenă. Spectacolele pe care le-am realizat cu studenții m-au făcut să calc frontiera meseriei de regizor. Nu mă consider un regizor, sunt mai degrabă cineva în capul căruia apar uneori imagini despre anumite situații din piesele citite. Dacă aceste imagini se înlănțuie, atunci mă gândesc serios la un posibil spectacol. Multe dintre aceste spectacole au rămas în imaginație, iar eu nu m-am îmbolnăvit din cauză că nu le-am dat viață. De aceea nu mă consider regizor. Dar acum, când probabil voi abandona profesoratul, voi avea mai mult timp pentru ambele ipostaze de actor și regizor. Din superstiție nu voi dezvălui titlurile, dar am două proiecte, ca regizor, pentru această stagiune. Ca actor pot spune că joc mult. Pe vremea debutului meu, tea-trele duceau lipsă de tineri. Azi teatre-le duc lipsă de bătrâni și astfel profesia îmi oferă șansa să-mi continui par-cursul. Joc Serebriakov în *Unchiul Vanea*, de Cehov; Maurice în *Night Alive*, de Conor McPearson; Tatăl în *Job interviews*, de Petr Zelenka; Paznicul în *Puterea dragostei*, de Dan Tarchilă și Ion Băieșu; Peppino în *Angajare de clown*, de Matei Vișniec; Dl. Vreju în *Magnolia și Cianură*, de Olga Delia Mateescu; Glagoliev în *Miere Salbatică*, de Michael Frayn și voi juca în *O scrisoare pierdută*, de Caragiale și poate *Piatra din casă*, de V. Alecsandri în stagiunea viitoare.

- *Am cutreierat doar câteva trasee din existența dumneavoastră ca actor și profesor. Desigur ca am avea încă multe de parcurs. Și totuși, e ceva ce ați fi dorit să fiți întrebăți la acest moment și nu am făcut-o?*

- M-ați întrebăți mult mai multe decât am fost obișnuit să fiu întrebăți într-un interviu. Este mai mult decât o schiță de portret, dar mai sunt multe întrebări de răspunsul cărora atârnă finisarea portretului. Îmi dau seama că o parte dintre aceste întrebări le-ați evitat din delicatețe, despre celelalte, pe care fiecare dintre noi încercă să le uite, ne vom aminti cu o altă ocazie, când vom avea mai mult curaj.

TAMARA CONSTANTINESCU

Teatru

Striptease la Bazin

(Comedie horror sau oroarea de comedie) (XIII)

Scena 11

(Aceeși, după o lungă pauză)

Dezmorțilă (în timp ce se ridică de pe capacul cosciugului) – Și nu uita, tată, să vorbești cu preotul...

Babu – Nu uit, cum o să uit...

Baba (cu lacrimi reținute în glas) – „Morții – cu morții; viii – cu viii!”

Babu – Că bine zice maică-ta... De fapt tu ce cauți „aici” și tocmai „acum” înarmat până în dinți? Aud, fiule?

Dezmorțilă – Ehe, e o poveste tare îmbârligată...

Babu (trăgându-l de mânecă în jos lângă el și Babă, care trage pe ascuns câte o dușcă din sticlucă pe măsură ce discuția evoluează) – Ia fă bine și descâlcește-o, până nu intrăm la bănuielei din cele rele!

Dezmorțilă – Tot așa aprig ai rămas!

Babu – Fiule, să știi că pe măsură ce trece timpul, calitățile omului se șterg, iar defectele se adâncesc... Așa că, ia zii, colea, așa ca pe vremuri când îmi mărturiseai cum puneai praf de scărpinat în găletușa cu talc a bărbierului...

Dezmorțilă (surâzând unei amintiri îndepărtate, apoi devine dintr-o dată sobru) – Păi,... odată ajuns în Occident, am zis să-mi văd visul cu ochii și am devenit... mercenar!

Babu – Și?...

Dezmorțilă – Nu era vis... era coșmar! Dar dacă intri în horă trebuie să joci, chiar dacă aia de acolo nu au auzit vreodată de „horă”. Iar acum chiar că cu misiunea asta îmi joc viața!

Babu – Ce misiune?

Dezmorțilă – Cu cât știți mai puține, cu atât mai bine pentru sănătatea voastră!

Baba (pilită bine de băutura, închină cu sticlucă) – Sănătate!... Hâc!...

Dezmorțilă (smulgându-i sticlucă și constatând că goală) – Dar pe Potcă nu l-ați văzut cumva dând târcoale pe aici?...

Baba (clătinându-se) – He, he, hee... Că pe Potcă nu-l mai aduci pe aici în cimitir nici... mort!

Babu – Dar ce-ți veni să întrebă dintre toți tocmai de Potcă?!

Dezmorțilă – Trebuia să avem o întâlnire conspirativă aici... Iar el urma să-mi predea dimpreună cu armele ascunse în mormântul Iadei și niște frecvențe radio.

Babu – Dar cum v-ați înțeles voi, măi, să faceți așa o chestie „constipativă”?... Că, dacă te gândești mai bine, te ia și groaza...

Baba (cu harțag) – Adică, Potcă știa de venirea ta, iar noi - părinții tăi - nuuuu?!? Păi ce fiu ne ești tu nouă, mă?

Dezmorțilă – Stați, oameni buni, nu o luați personal!...

Babu – Dar cum să o luăm, mă, copchilule?

Dezmorțilă – Of, of... iar trebuie să vă spun lucruri care nici nu ar trebui să aveți habar: eu și Potcă - ca și mulți alții - suntem coordonați de un centru de infiltrare și de extracție...

Baba – Aoleu, dar ce? Aveți cu toții TBC și măselele umflate?!

Dezmorțilă (exasperat) – Nuuu!... Dar așa se numește profesional intrarea și ieșirea pe șest din teritoriul inamic.

Baba – Eee, uite Babule, că ne trezirăm și inamici cu băiatul nostru!

Dezmorțilă – Acu’, iară căutați nod în papură? Dați-o încolo! Doar am venit să vă scap de un Papură-Vodă. Și asta nu o fac eu, așa... de capul meu. Nu!

E vorba, de mai multe centre, din mai multe Capitale, care - odată hotărâtă căderea tiranului - lucrează împotriva regimului deja de tristă amintire. Acum, de exemplu, prin țară sunt coloane întregi de așa-ziși „turiști”, și nu numai sovietici, toți chitiți însă pe o anumită treabă...

Baba – Și ce?! Țara asta e chiar așa... un sat fără câini?

Dezmorțilă – Nu! Numai că mulți dintre ei suferă de jigodie.

Baba – Și anume, care?

Dezmorțilă – Lasă că o să vedeți voi în curând cine o să primească un ciolan gras din stărv și mai apoi o să vă fure și zahărul din cafea.

Baba – Ba, asta nu o s-o cred nici în ruptul capului, că noi nu bem decât ceai de mușețel!

Babu – Crezi – nu crezi, e treaba ta! Dar tu îți dai seama ce lucruri grave spune asta micu’ și, mai ales, că putem ajunge cu toții în fața plutonului de execuție?

Baba – Dacă-i pedeapsă cu execuție la locul de muncă, nu-mi pasă, că eu sunt pensionară!

Babu – Taci, că vorbește gura fără tine! În astfel de cazuri de subversiune,ăștia întâi te execută prin împuşcare și abia apoi anchetează.

Baba – Ba, pușchea pe limbă!

[Baba se ascunde speriată în spatele mormântului peste care abia îndrăznește să privească.]

CRISTIAN STAMATOIU

Literatură și film

Favorita

Din nou tapajul mediatic (necesar al *Oscarurilor*, pronosticuri, pariuri, efervescentă și, iată, la scurt timp filmele premiate pot fi văzute la noi. M-a interesat mult s-o văd pe Olivia Colman în rolul reginei Anne din filmul *Favorita*, regizat de Yorgos Lanthimos, care a realizat și controversatele *Homarul* și *Uciderea cerbului sacru*. Bineînțeles că regăsim aceeași estetică excentrică, gustul pentru bizar, absurd, vrând parcă să șocheze în propunerile alegorice cu inserții de sarcasm.

Cel mai mult m-a convins metafora vânătorii. Atunci când trădarea prinde contur, Lady Sarah și Abigail polemizează cu armele în mână. Fiecare dorește să rămână favorita esențială a unei regine caricaturale, incapabilă să se descurce singură în război cu francezii. Olivia Colman e pur și simplu uluitoare. Epitetele se ascund și sunt irelevante, atunci când vrem să descriem jocul actriței. De fapt, ea este *de acolo*, din secolul 18, cu picioarele atinse de gută, șchiopătând energic printre perucile masive, șocante, ale supușilor, cu o voce spartă, machiată adesea stupid, ca o paiată, uneori fragilă, alteori vărsându-și furia în inflexiunile puterii ce se vrea eternă. Ce iubește ea, în fond? Iepurii, care mișună în iatacul ei. În jur e doar manipulare, egoism, cruzime, răzbnare, energie negativă dezlănțuită. Maleficul și diabolicul merg mână în mână, într-un dans haotic premonitoriu.

Unghiurile de filmare sunt de un dinamism insolit, topindu-se în curgeri neașteptate. Imaginea finală convinge: fața reginei sprijinită de imaginea lui Abigail, peste care băntuie iepurii în toate direcțiile. Ca o cușcă definitivă, fără ieșire. Nimeni nu mai poate schimba nimic din noua ordine relațională.

ALEXANDRU JURCAN

Șevalet

Dobre Vladimir, „Itinerarii”

ÎNTRU MEDICINĂ ȘI ARTĂ

Cu ani în urmă, viața medicală târgumureșeană își prelungea existența în artă. În muzică și în pictură, mai ales, dar nici teritoriile literaturii nu erau străine medicilor. Ei vindeau deopotrivă trupuri și suflete.

Medicul Silviu Petru Olariu a scris și a pictat, a fost chiar conducătorul unui cenaclu târgu-mureșean, „Liviu Rebreanu”, și a fost membru și vicepreședinte al Asociației Artiștilor Plastici Mureș! Medicul Zeno Ghițulescu a publicat mai multe volume de versuri. Iată doar două exemple, ilustrative pentru un fenomen de remarcabilă anvergură culturală.

Încet, încet, elanurile cultural-artistice din viața medicală mureșeană s-au stins, o pierdere pentru toată lumea - și creatori și iubitori de artă.

Vladimir Dobre, ajuns la o vârstă venerabilă (născut în 1931, la Sighișoara), după o viață dedicată medicinei, s-a retras la Târgu-Mureș, opțiune existențială care aduce un plus de culoare orașului, și la propriu și la figurat, ca o recuperare a unor vremuri de mari energii și elanuri creatoare.

Având ca reper și model un alt medic devenit celebru prin arta sa, Ion Țuculescu, medicul Vladimir Dobre a răspuns chemărilor artistice, conturând, în timp, și un destin artistic, ignorând prejudecăți legate de

Vladimir Dobre, Sighișoara, însereare târzie

amatorism/profesionism în artă. Studiile sale despre artă demonstrează că el nu este nici pe departe un diletant.

Lucrările sale au fost expuse în galerii din București, Cluj-Napoca și Baia Mare, unde a avut ultima retrospectivă în 2012, ca un omagiu adus orașului în care a profesat ca medic aproape două decenii.

Expoziția de la Târgu-Mureș, la Galeria de la Prefectura Județului Mureș, pusă sub genericul „Itinerarii”, este prima întâlnire publică a sa cu iubitorii de artă mureșeni.

O retrospectivă care vine să argumenteze că medicul Vladimir Dobre este deopotrivă și un pictor veritabil, care și-a găsit un drum propriu, în teritoriile plastice în care s-a simțit cel mai confortabil, în care florile, naturile statice și peisajele ocupă un loc distinct.

Arta poetică a lui Vladimir Dobre e sintetizată de autor însuși, într-una dintre reflecțiile sale despre artă: „Dacă pictura figurativă reprezintă jurnalul de călătorie al pictorului în lume, sau de impresii, cea nonfigurativă, abstractă, ar fi jurnalul său,„intim”. Ca atare, ar fi plin de secrete, se pliază pe nenumărate ascunzișuri ale sufletului. Dar, oricât de „abstractă”, pictura e totuși exteriorizare. Prin ea, pictorul invită la dezlegarea lor.”

„Itinerarii”-ile plastice ale lui Dobre Vladimir sunt extinse, de la Baia Mare la Lăpuș, de la Sighișoara la Veneția.

Ochiul pictorului a reținut imagini emblematice, trecute prin filtru metafizic. De altfel, o lucrare are acest titlu, „Metafizică”, în compoziția sa introducând chiar un colț de copertă din „Elemente de metafizică”, de C. Rădulescu-Motru.

Prin opera sa, adusă acum la Târgu-Mureș, Vladimir Dobre sporește un patrimoniu într-un orizont de nostalgie așteptări.

NICOLAE BĂCIUȚ

Artă fotografică

NEVOIA DE ADEVĂR

Salonul Internațional de Artă Fotografică – „Best 100” 2019
Spectacolul vizual și emoțional în atenția privitorului

Am intrat în al șaptelea an când în luna februarie se organizează la Miercurea-Ciuc

Salonul Internațional de Artă Fotografică „Best 100”. Recenta ediție poartă semnătura a **59** de autori, jurați din cei **77** artiști fotografi care au trimis **765** lucrări din **39** localități ale țării: **România, Ungaria, Franța.**

Artistul fotograf, atât de legat de lumea în care trăiește, dovedește și cu această ocazie, că „atelierul” său este însăși această nouă lume. Libertatea de creație de care dispune o vedem valorificată în cele 100 de imagini evocatoare, atât de expresive, emanând solemnitate și armonie meditativă.

Confidențialitatea lucrărilor fotografice constă în tehnicile clasice, dar și cele speciale, în studiul inteligent al selecției subiectelor, abordate într-o manieră personală, nelipsind experimentele. Stărilor de spirit al autorilor adăugăm și acea „pendulare” între obiectiv și subiectiv, ilustrativ și abstract. Privitorul în fața imaginilor se transpune în spectatorul „filmului” în care scenariul devine o călătorie, o poveste magică, ce oferă emoție, atmosferă prin jocul culorilor, al formelor și al texturilor.

Când cuvintele devin neclare, spunea cineva, ar trebui să ne concentrăm pe fotografie. Vom încerca un comentariu pe marginea materialului expus în Salonul de Artă. De la bun început facem remarcă, că **Omul**, așa cum își face apariția, este într-o permanentă căutare, în adâncul lui însuși și în sânul tuturor acelor lucruri care îi mai puteau, încă, oglindi chipul, a unei istoricități de care să se simtă intim legat. Expoziția abundă de sugestive **portrete**, forme artistice cu o funcție imediată de reprezentare, care nu sunt simple reproduceri mecanice ale trăsăturilor cuiva. Pentru a transmite starea și detalii despre personalitatea subiectului, multe portrete devin imagini compuse, creând o legătură specială cu privitorul. →

NICOLAE BUCUR

Fotografia portret înseamnă interacțiune între fotograf și model, comunicare și „poveste”. Remarcăm fundalul subtil folosit la compozițiile-portret, inclusiv coloristica discretă. Genul de **fotografie de natură** ni se dezvăluie în plinătatea sa – de la **fotografie piesaj**, până la **macrofotografie**, **astrofotografie**. Subiectele sunt medii sau ființe nealterate. Avem imagini admirabile, de la piscuri de munte, dealuri, câmpii verzi-închise, livezi, până la nori albi-cenușii, umflați, ceață amorțită, anotimpuri în delicatele și specificele lor „vestimentații”, apoi animale surprinse în diferite ipostaze, până la fotografii macro/abstracte cu plante, vietăți de tot feluri, păsări, insecte ș.a. Prin **fotografia socială**, cea documentară, descoperim locuri, persoane, unele subiecte care merită expuse datorită unicității lor. Spre a exemplifica aduc în discuție solemnitatea/ intimitatea subiectului printr-o gestică: **83 ani** este titlul unei imagini în care patru palme ale mâinilor se unesc: cele două ale copilășului sunt prinse de cea/cel în vârstă de 83 de ani; precum și simbolul **porții**, unde lemnul și fierul – claușă, zăvorul – devin bijuterii. Te cuceresc titluri ca: *Portret african, Pusta iarna, Căpițe, Înaintea furtunii, Zbor spre albastru, Apusul cailor, Negru și alb, Sub umbră, Strigățul, Prezent- Trecut-Viitor, Mi-am scris scrisoarea* (un reușit abstract!), dar și portretul dublu *Elvászta (Despărțit)* de Szalai Attila, sau *Suspiciosul* (Péli László), și cel al fetiței pusă pe gânduri de Călin Rucsandra *So Sad (Așa trist)* etc. Lucrările de pe simeze atât de proaspete, alături de fragmentele de amintiri ale trecutului, te bucură, te liniștesc, dar te pot și întrista.

Vizionând și aprofundând fotografiile mi-am pus întrebarea: Oare

nu se ascunde în spatele acestor portrete/imagini ideea, că omul nu se oferă cunoașterii pozitive decât în măsura în care vorbește, muncește și trăiește?

La încheierea „ghidajului” să mai poposim în fața fotografiilor de **călătorie**, la fotografia gen **științific** cu animale sau plante deosebite, fotografia **eveniment**: dansuri, pelegrinaj, surprinderea unor evenimente. **Fine art**, realizată gen **natură moartă** (întâlnită și în arta plastică), este axată pe obiecte, singulare sau în grupuri, flori, fructe, legume ș.a. Nerezonând la multe din lucrările selectate, mai spunem că avem artiști fotografi diferiți ca generație, dar și ca experiență artistică. Dacă la vizionarea acestei expoziții alăturăm primatului văzului și pe cel al gândirii noastre vom putea percepe ceea ce avem de văzut. Ne alăturăm și reflecției criticului Visarion Bielinski, care spunea: „*Artistului nu-i trebuie concepte, el gândește în imagini.*”

Distincții:

AAFR GOLD: Ovi D. Pop, Oradea - RO, pentru fotografia Witchy.
 AAFR SILVER: Tóth Imre, Kenderes – HU, Fátyol tánc (Dansul voalului).
 AAFER BRONZ: Magdó István, Săcele, Brașov – RO, Sunrays in the dead of winter (Raza soarelui în iarna moartă).
 AAFR RIBON: Marian Plaino, București – RO , Cappadocia – Tărâmul cailor frumoși; Péli László, Dabas – HU, Vihar előtt (Înainte de furtună); Vajaianu Alexandre, Meximieux – FR, Amira 46.
 PS F°10: Szabó Apor. Odorheiu Secuiesc – RO, Érkezés (Sosire).

Vernisajul expoziției a avut loc joi, 14 februarie, ora 18:00, la Galeria de Artă a C. J. Harghita.

Magdó István, Săcele, Brașov – RO, Sunrays in the dead of winter (Raza soarelui în iarna moartă).

Tóth Imre, Kenderes – HU, Fátyol tánc (Dansul voalului)

Ovi D. Pop, Oradea -RO, pentru fotografia Witchy

Festivalul „Umor Fără Frontiere în Țara de Sus” ediția a VIII-a 2019

Concursul literar va avea două secțiuni, Poezie de dragoste și epigramă.

1. Poezie de dragoste autorii au libertatea de a elibera din profunzimea lirică a sufletului auctorial detalii și finețuri care să convingă cititorii că, indiferent de ce va fi nou și interesant

prin galaxie, iubirea și poezia vor rămâne la locul lor.

2. Epigramă cu tema „Regret”. Participați și nu veți regreta!

Creațiile, inedite și originale, se vor trimite prin email intitulat „Pentru concurs 2019”, la adresa: mugurel_sasu@yahoo.com, ca atașamente separate, fiecare având precizată denumirea secțiunii, semnate și cu datele personale ale autorului (nume, nr. de telefon, adresă).

Așteptăm elementele participării domniilor voastre între 1 mai și 15 iunie 2019.

Data la care avem speranța că ne vom întâlni este 7 septembrie 2019. Informații cu privire la ora și locul vom oferi, cu mărînimia care ne caracterizează (mai ales când e vorba de informații), în timp util. Ceea ce este sigur, este că nu vom putea deconta cheltuieli de transport și cazare.

IOAN MUGUREL SASU

Lumea lui Larco

APRILIE

E-o lună, uneori, cu soare,
Iar alteori cu vânturi, ploii,
Deci e atât de schimbătoare...
Cum e politica la noi!

UNUI SOȚ

El ca pescar e fericit,
Afară vremea e frumoasă,
Dar nu i-e lui de pescuit,
Cât e să scape de acasă.

NEPOTRIVIRI

Largă-i este-o pălărie
De când și-a lăsat chelie,
Iar cureaua-i este scurtă
De când și-a lăsat și burtă!

LA UN CONCURS DE PESCUIT

Pe malul apei ghemuit
Pescarul cel de mare artă,
O zi întreagă-a pescuit
Doar un... pantof și-o cană spartă!

ÎNGRIJORARE ECOLOGICĂ

Blestemata de secure
Schimbă codrului tabloul
Și din tainica pădure
N-o rămâne nici ecoul!

CONVORBIRI LITERARE EXTINSE

Mai convorbim pe la *Cotnari*,
confrați,
În clinchetul paharelor din cramă,
Zâmbind la o spumoasă epigramă
Și-om fi de voie bună-nconjurăți.

Pe lângă vin când s-o afla pastramă,
Vă rog, amici, să nu vă supărați,
În căni adânci *Fetească* să turnați,
Așa orice durere se destramă.

Va fi o noapte plină, câștigată,
Că n-o să bată nimeni „apa-n piuă”
Deci o vom face, cum se spune,
lată,

Lungind-o pân` s-o revărsa de ziuă,
Iar când vom fi pe punctul de plecare
Doar masa se va ține pe picioare.

Bine că natura-i verde! (acrostih)

Bun venit, iar, primăvară!
Iarna, iată, că abdică,
Noaptea nu mai e „polară”,
E din ce în ce mai mică.
(Ceasul îl vom da-nainte,
Asta-i de luat aminte!)

Nu mai e de stat în loc,
Au trotil sub tălpi flăcăii,
Tropăie, se prind în joc
Unde? Chiar în gura văii.

Rândunelele-s venite,
Au de construit căsuțe,
Iar spre drumuri prăfuite
Vin în stoluri vrăbiuțe.

E feeric pe la sate,
Râd bătrânii pe afară :
Dup-o iarnă grea cât toate,
Este, iarăși, primăvară!

ROMÂNII

Sunt un popor de gintă *dacă*,
Energici, dornici de cultură
Și cu oricine se împacă...
De nu-s „călcați pe bătătură”!

TELEGRAMĂ CĂTRE GUVERNANȚI

Al corupției potop
Terminați-l, gata, STOP,
STOP nelegiuiri, nevoi,
STOP încredere în voi!

RONDELUL ÎNCONDEIERII

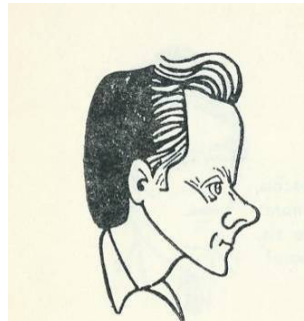
De Paște ouăle-s încondeiate,
Artiste sunt femeile din sat,
În spațiul special amenajat
Dotat cu ustensile adecvate.

Dar e și câte-un soț încondeiat
Ce stă la bar și bea pe săturate,
De Paște ouăle-s încondeiate,
Artiste sunt femeile din sat.

Mai sunt persoane pe la noi vizate,
Ce candidează pentru alt mandat,
Deși e D.N.A-ul avizat
Că au dosare nefinalizate.
De-ar fi doar ouăle încondeiate!...

VASILE LARCO

De la un clasic citire:

GHEOEGHE PENCIU

1926-2011

Soției mele, apropo de statura mea... mini

Deși-s cam mărunțel de stat,
Tot n-am rămas neînsurat;
M-a luat o fată-așa cum sunt...
C-avea nevoie de mărunț.

Mariaj

Tandră și cu gura mică,
Ne-a fost dat și nu în van,
Eu s-o iau de „păpușică”,
Ea, pe mine, de fazan.

Unui ajuns

Ca ministru, bine spus,
A ajuns destul de sus,
Dar ca om de caracter,
A rămas tot la parter.

Specialista-n „poale-n brâu”

După ce-am gustat produsul
Mi-am și dat cu presupusul:
- Doamne! La aceste poale
Merită să dai târcoale!

Bărbatul

E stâlpul casei, după lege,
Dar e de fapt un mameluc
Ce intră-n viață ca un rege
Și o sfârșește sub papuc.
Selecție VASILE LARCO

EPIGRAME

Zeciuială pe coarne

Cică-un neam zgârcit, dar ținteș,
Coarnele la vaci le-ar rupe
Nu c-ar fi cumva de fildeș:
Un impozit nou erupe!

Întrebare către cetățenii elvețieni

Referendum pentru ciute
În Țara Cantoanelor:
Pot uza niște cornute
De podoaba coarnelor?

Fermierilor elvețieni (inițiatori ai referendumului pentru păstrarea coarnelor la vite)

Cel scrutin din pragul iernii
Reușit-au să-l răstoarne.
Știți ce vor votanții, ternii?
Lor să le cătați în coarne!

Argument

Dacă doamne prin lucarne
Tot le pun soților coarne,
Cum să negi candoarea lor
În lumea cornutelor?!

Revolta vitelor cornute

Dacă pân' și-n sfere-nalte
Au ajuns coarne să poarte,
Noi, că nu știm cuvânta,
N-avem dreptu-a le purta?

În unire e albirea

A-nceput să se-nnegrească,
Descompus, imperiul rus.
Putin, vrând să-l mai albească:
„Ne unim cu Belarus!”

Doar că rușii albi nu vor

Belarușii-s, vorba ceea,
Niște ruși, dar mult mai albi.

Poate, tocmai de-aceea
Nu mai vor la urșii albi.

Frăție ruso-belarusă

Rusu-l ia ușor de spate
(Intim gest între mâțani):
„Frate, frate, măi nepoate,
Dar petrolul e cu bani!”

Complimente fraterne

Îl flatam că-n solul lor
Petrolul curge izvor.
El, iar, că din via mea
Iese vin ca din cișmea.

Aluzie sau iluzie?

Vine fiica de la școală:
„Copil doi, vrei o pārjoală?”
„Sigur, vreau, părinte doi.
De-ar fi și unu cu noi!...”

Complicitate

Ne lipsește-un șpriț la buctă?
Hai să facem o conductă:
Eu ție-ți trimit năftică,
Mie, tu - Uitași? - pălincă!

Amendament la Legea contra discriminării de gen

Tatăl meu, părinte unu,
A căzut în hău cu unu(l).
Mama mea, părinte doi,
A rămas numai cu noi:
Copil unu, copil doi.

Discriminare de gen versus discriminare numerică

Tata - parc-ar da cu tunu(l):

Mihai Camara, Vântul în fereastră

- Tată - eu?! Părinte unu!
Mama - voce din butoi:
- Cam de ce să fiu eu doi?!

Biet copil - cu câte mame?

Vădăoi, părinte unu,
S-a-nsurat recent cu unu(l).
Copil doi eu, ca nebuna:
Câți părinți doi am? Tot una?

La o ciurdă de copii Sămădău ar fi să fie

Cu părinții - calea-valea
Care-i unu, care-i doi.
La copii te-apucă jalea
Când părinții sunt eroi.

Joaca de-a numărătorea

O propunere absurdă
Tace,-n zicerea-i lejeră:
Cum numerotezi o ciurdă
Când și sexul lor diferă?

„Codul cultural diferit” al imigrantului violator de minori (I-a salvat de pârnaie)

Ce absurd rechizitorul
Că nu-i poți curma survolul,
Fincă, vezi, violatorul
Nu-nțelege ce-i violul!

Recunoștința fratelui mai mic față de cel mai mare (în timpul URSS-ului)

Fidel dragostei fraterne,
Trimitea gaze-n cisterne.
Noi, ca frate mai sărac,
Le umpleam ochi cu coniac.

Eminescu în conformitate cu Legea contra discriminării de gen

- „Din sfera mea venii cu greu,
Ca să-ți urmez chemarea,
Iar cerul este părintele unu al meu
Și părintele doi al meu e marea”.

Goga (conform aceleiași Legi)

Așa vă treceți, bieți bătrâni,
Cu rugi la Preacurata.
Și plânge părintele doi pe ceaslov,
Și-n barbă plânge părintele unu.

NICOLAE MATCAȘ

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Vatră Veche și Frumoasă,
Sufletelor noastre Casă!

**Traian Vasilecău,
Chișinău**

Mulțumesc stimate maestre Nicolae Băciuț, am primit și am citit revista Vatra veche, aferentă lunii martie, felicitări și vă rog să primiți un mărțișor din partea mea, iar acum:

A patra „Vatră” se ivește,
Apare, evident, lunar,
Aprilie-i în calendar,
Dar, sigur, că nu păcălește!

VASILE LARCO

Felicitări, domnule Băciuț!
Ca întotdeauna, o revistă care merge
la suflet.
Vă mulțumesc pentru publicare.
Cu deosebită considerație,

Georgeta Resteman

Mulțumesc mult pentru revistă. Îmi
place mult de tot.
Cu respect,

N. Suci

Mulțumesc, mult! Am și început lec-
tura. Felicitări, e un nr. frumos! Săp-
tămâna viitoare sper să-ți pot trimite
cartea. Nu am mai putut lucra nimic,
am fost două zile la Huși, la invitația
PS Ignatie. Am făcut și un interviu cu
el, pe care, desigur, îl voi trimite și la
Vatra veche.
Cu prietenie,

Ilie

Bună ziua și felicitări pentru tot ceea
ce construiți pe tărâm cultural! ”Citiți,
citiți, citiți, fiindcă nici nu știți ce
pierdeți!” Frumos îndemn! M-aș
bucura ca să fi fost auzit de cât mai
mulți oameni și pus în aplicare măcar
de jumătate. Regret că nu am văzut
emisiunea în întregime - aș fi avut ce
învăța! Așa cum regret că, la Brăila,
timpul alocat cuvântului
dumneavoastră a fost prea scurt. Și nu
în ultimul rând, mulțumesc pentru cel
mai recent număr al revistei *Vatra
veche*! Sănătate, inspirație și gânduri
bune! Cu prețuire,

Angela Burtea

Apreciem conținutul revistei și munca
redactorilor ei. Prețuire,

Viorel Dinescu

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
scriitor și editor,
Vă trimit prezentarea unei cărți, pen-
tru revista pe care o editați.
Mulțumesc pentru trimiterea nume-
relor revistei, online, și vă admir
pentru talentul și perseverența cu
care promovați literatura română și pe
scriitorii noștri în inima Ardealului, în
Mureș și în toată Transilvania.
Cu multă stimă,

Corneliu Vasile

Domnule Băciuț, bună seara.
Confirm primirea revistei V.V., nr.
3/2019. Vă mulțumesc foarte mult.
Când sunteți în Chișinău - sunați-mă.
Cu respect,

A.P.

Felicitări din ce în ce mai densă și
egreu cu vederea slabă! De la Eilat
semne bune!

Bianca Marcovici

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
vă mulțumesc pentru *Revista Vatra
veche* 3/2019 cu materiale variate și
interesante. Succes și cele bune, al dv.

Hans Dama

De admirat, Domnule Nicolae Băciuț,
promptitudinea consistentului număr
3, deja apărut, anticipând Mărțișorul!
Vă mulțumesc și acum pentru
Revistă!

Doina Curticăpeanu

Domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumim pentru formatul pdf al
revistei *Vatra Veche*.
Vă rog mult, mai aveți un loc pentru
o recenzie: autor, Valeriu Marius
Ciungan, membru U.S.R., filiala Tg.
Mureș. Vă mulțumesc mult.

O primăvară minunată, plină de cu-
loare și armonie. Prețioase gânduri,

Valentina Becart

Domnule Băciuț,

Vă mulțumesc pentru noul număr al
revistei *Vatra veche*, sosit cu aceeași
promptitudine dintotdeauna! Serio-
zitate și calitate, aceasta este deviza
revistei dvs.! Mulțumesc mult și
pentru publicarea materialelor mele!
Cu deosebită stimă,

Camelia Ardelean

Vă mulțumesc d-nule Băciuț pentru
acest nou număr al revistei „Vatra
veche” pe care mi l-ați trimis. Să
aveți pe mai departe sănătate și forță
pentru a edita aceste articole
minunate, această revistă de suflet.

Nicolette Orghidan

Stimate domnule Băciuț,

Vă mulțumesc din nou pentru posta-
rea materialelor trimise în această
adevărată tribună a intelectualității și
a bunului simț. Prietenul meu, dom-
nul Paul Leibovici, se va bucura de a-
ceastă apariție a cronicii volumului
său, iar o bucurie făcută unui prieten
e cel mai bun mijloc de a obține un
semn bun în cartea vieții, așa cum
spun evreii. Vă doresc mult succes în
continuare! Cu cele mai bune gânduri,

M.B.B.

Stimate domnule Băciuț,

Vă mulțumesc pentru noul număr al
revistei *Vatra veche*.

Cu gânduri bune,

Michaela Mudure

Mulțumesc pentru revistă. Frumoasă
realizare și de data aceasta! Multe
lucruri (foarte) bune! Felicitări!

Profesor Gh. Bucur

Stimate domnule Băciuț
Am primit revista și vă mulțumesc.
Felicitări și pentru apariția acestui
număr.

Vavila Popovici

Mulțumiri și felicitări pentru *Vatra
veche*. Citesc cu plăcere, domnule
Nicolae Băciuț. Sănătate și spor celor
implicați în apariția revistei.

V.O.

Mulțumesc și nu uita de admirtoarele
de ieri, de azi și, dacă mai e posibil, și
de mâine, dacă ai uiat ca ieri a fost ziua
Mărțișorului (au mai pățit-o și alții).

N. Gheran

Mulțumim pentru clipele plăcute
oferite prin materialele din această
minunată revistă.

Cu alese gânduri de bine,

Prof. univ. dr. Dumitru Acu,
Președinte Asociațiunea ASTRA

Onorat să constat încă și încă o revistă ce nu-și dezmente „antecedentele” frumos cantonate în sfera înaltă a superlativelor generoase! Vă urez o primăvară imaculată! Multe și mari mulțumiri!

Dan Sandu

Felicitări, mulțumesc prieten vechi Nicolae! Pagina despre patriarhul Elie / Ilie Miron Cristea dă mult relief *Vetrei tale/ noastre!*

Lucian Vasiliu

Iubite frate Nicolae Băciuț, am primit și frunzărit (până să mă concentrez mai așezat) nr. 3/2019 - de mărtisor! - al revistei. Frumos, îngrijit, bogat în materiale ca întotdeauna! Păcat că-i întinează frumusețea încalcitele explicații ale autorului acuzat pe drept de furt. Bietul nea Grig, că și dl academician Eugen Simion, fugea de calculator ca de o vacă neună! Cum să-i promită că-i va trimite prin e-mail răspunsurile? Nu este exclus ca, fiind slăbit și ocupat, să-l fi trimis la niscaiva materiale despre propria persoană, însă în sensul să se inițieze, nu să le copieze de-a dreptul! În loc să recunoască cinstit, scurt și clar, fecundul nostru coleg mai tânăr o dată cotită și, cum se spune, o scaldă în două ape: se prea poate, îmi cer scuze, dar nu-i așa, mă simt și eu lezat etc. etc.

Am recopiat cele 5 epigrame, care nu-și aflaseră loc, la care am adăugat alte 15, încât să completez norma; vi le expediez pentru a proceda cum găsiți dvs. de cuviință.

Un salut călduros cu ocazia sosirii primăverii, al dvs.,

N.M.

Felicitări pentru revistă! Mulțumesc. Sunt multe articole care necesită o lectură profundă precum și o atitudine civică și literară.

Articolul referitor la opera d-lui Traian Vasilcău prin definițiile atât de autentice „provoacă” atitudinii benefice de cultură română. Astfel, definirea poeziei ca fiind de aceeași vârstă cu Biblia, cu Cartea Cărților (religia mahomedană este tot o religie a Cărții), cu cuvânt din Cuvânt, cu literă din Dumnezeu”, mi-a reținut atenția. Am cunoscut și am tradus din poezia d-lui Tr. Vasilcău, așa cum am apreciat prin traducerea mea poezia dv., d-le Nic. Băciuț. Dacă luăm ca

punct de bază această interpretare prin Cunoaștere, Iubire, Milă a ideii de Dumnezeu, nu suntem departe de poezia sufiților sau a mevleviților medievali din literatură turcă (tătară), corifeii acestei lumi ne sunt apropiați rămânându-ne totuși necunoscuți. Afirmția mea are în vedere poemele nemuritoare ale secolelor XI, XII, XIII, precum și următoarele, readucând atenției cititorilor pe Mahmud Kaşgarlı (n.la granița dintre Uzbekistan și Kirgâzstan), pe Ahmed Yesevi din Uzbekistan, pe Sarî Saltik Dede, întemeietorul orașului Babadag (1262), pe Mawlana Jalal ad- Din Muhammed Rumi persanul cunoscut sub denumirea de Mevlana (dec.la Konya în Turcia) sau pe Yunus Emre din Anatolia (Turcia) sau pe versurile căruia, desigur în traducerea mea, închei incursiunea poetico-istorică: „Veniți! Să ne cunoaștem bine! /Nevoi să rezolvăm depline / Să ne iubim, să fim iubiți / Căci lumii nimeni nu-i stăpân aici.”

Güner Akmolla

Mulțumesc mult pentru acest minunat număr de revista și publicarea recenziei domnului Ionel Bota, pe marginea poeziei mele, stimate domn Nicolae Băciuț.

Felicitări tuturor celor care au contribuit la revistă!

Un număr dens, bogat, captivant!

O primăvară minunată cu bucurii și împliniri va doare!

Cu respect și prețuire,

Irina Lucia Mihalca

Calde mulțumiri, dragă Domnule Băciuț.

Vă rog trimiteti-mi un/niște materiale pentru LL2/19. Cu prietenie,

Theodor Damian

Stimate Nicolae Băciuț,

Am primit nr. 3/martie al revistei „Vatra veche”. Vă mulțumesc din suflet. Vă mulțumesc și vă felicit; tot din suflet. Revista este, cum ne-a obișnuit, cuprinzătoare, dinamică, scrisă cu talent și grijă pentru acuratețea limbii române. Felicitări!

(În paranteză, v-aș ruga să-mi trimiteți și mie, prin văzduhul internetului, suplimentul consacrat Seniorului Ion Brad. Mulțumesc).

Am urmărit cu stupoare mârșăvia făcută de acel Stelian Gombos, tâlhar și hoț la drumul mare, fără (încă!)

meritul „glonț” în spinare.

Trebuie scos imediat din granițele limbii române; dar și din granițele pământului acestei limbi.

Pentru asemenea indivizi - ce-și zic și intelectuali, scriitori - ar trebui cioplit un țarc sub pământ, cât mai adânc, zăvorât cu o tonă de dispreț și pus paznic cel mai fioros drac.

Atâta „seninătate” în a recunoaște/și a nu recunoaște plagiatul (dovedit și răs-dovedit - de atâtea ori!) mă duce cu gândul la un fel de banc-anecdotă, cu oarece învățăminte, pe care, dacă nu-l știți, vi-l concentrez aici, spre hazul râsu-plânsului.

Se zice c-au evadat dintr-un lagăr nemțesc (războiul 2 mondial) patru prizonieri: un francez, un englez, un american și un rus.

La un moment dat, tot fugind ei, și scăpați de urmăritori, au dat, la o margine de pădure, de o capră.

Bun! și-au zis, nu mai murim de foame.

Și-au hotărât ca în fiecare zi să meargă unul din ei cu capra la păscut, iar seară să se ospăteze cu laptele ei.

Merg, pe rând, francezul, englezul și americanul; pleacă dimineață cu capra și se întorc seară cu laptele salvator.

Îi vine rândul rusului. Ia dimineață capra de lanț și pleacă la păscut.

Seară se întoarce fără capră.

Companionii sunt îngrijorați: i-a mâncat-o lupul, altă lighioană, cine știe!

Și-l întreabă: Rusule, unde-i capra? ce s-a întâmplat cu ea?

Iar rusul răspunde senin: Care capră? Derutați, siderați, companionii o iau pe îndelete:

Mă, rusule, n-ai plecat tu, dimineață, cu capra la păscut?

Da! răspunde rusul.

Și-ai fost cu ea la păscut?

Da!

Și acum te-ai întors?

Da!

Și capra unde e?

Care capră?

Oamenii au repetat scenariul de mai multe ori; a povestit fiecare cum a procedat, rusul a fost cu toți de acord, dar când să-l întrebe pe el, seară, la întoarcere, de capră, el răspundea invariabil: Care capră?

...Așa și cu Gomboș al nostru - aoleo, pardon, nu al nostru; al diavolului - a plagiat și n-a plagiat.

Înapoi, sub pământ, stăpîtură!

Panoramic cultural

Reghin, lansarea albumului „100 de ani de tradiții românești”

Toplița, lansare de carte Ilie Șandru

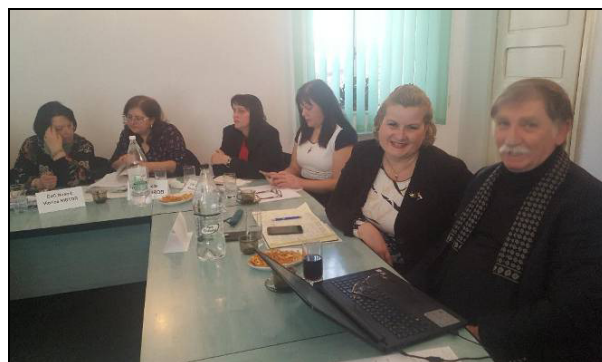
Codlea, lansarea volumului *Cântecul lebedei*, de Iuliu Ionaș

București, Consiliul Director UZPR

Deda, evocare Vasile Netea

Ștefănești, Argeș, consfătuire pe teme de patrimoniu mobil

Târgu-Mureș, Vernisaj Vladimir Dobre

București, Adunare Generală a UZPR

OCHIUL CICLOPULUI

Mihai Camara, Expoziție

MIHAI CAMARA, născut în 1961, la Buhuși. Trăiește în Spania. Absolvent al cursului superior de “Artă aplicată - sculptură”, în cadrul Școlii de Artă Toledo. Expoziții personale, din 2008, la Toledo, Madrid, Ciudad Real, Olias del Rey, Quintanar de la Orden ș.a., și colective în mai multe localități din Spania.

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Cezarina Adamescu, Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Florin Bengean, Diana Dobrița Bîlea, Sorina Bloj, Luminița Boboc, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Dumitru Hurubă, Alexandru Jurcan,

Vasile Larco, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Ioan Marcoș, Cristina Sava, Maria Dorina Stoica, Mihaela Malea Stroe, Nicolae Suci, Titus Suci, Gheorghe Sarău, Ilie Șandru, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Darie Ducan, (Paris), George Filip (Canada), Andrei Fischof (Israel), Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin Nădrău (SUA), Dalila Özbay (Turcia), Mircea M. Pop (Germania), Aliona Grati, (Chișinău), M. N. Rusu (SUA), Ognean Stamboliev (Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2018 • Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0365407700, 0744474258. • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

